

Dansk udgave

Meddelelser og oplysninger

65. årgang

21. december 2022

Indhold

I Beslutninger og resolutioner, henstillinger og udtalelser

UDTALELSER

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

572. plenarforsamling i Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg, 21.9.2022-22.9.2022

2022/C 486/01	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om SMV'er, virksomheder i den sociale økonomi, håndværk og liberale erhverv/Fit for 55-pakken (initiativudtalelse)	1
2022/C 486/02	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om virksomhedsoverdragelser som drivkraft for bæredygtig genopretning og vækst i SMV-sektoren (initiativudtalelse)	9
2022/C 486/03	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg udtalelse om et socialt klassificeringssystem — Udfordringer og muligheder (initiativudtalelse)	15
2022/C 486/04	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om en klimatilpasningsfond finansieret af Samhørighedsfonden og NextGenerationEU (initiativudtalelse)	23
2022/C 486/05	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om kryptoaktiver — Udfordringer og muligheder (initiativudtalelse)	30
2022/C 486/06	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om en strategi for sundhedspersonale og sundhedspleje med tanke på Europas fremtid (Initiativudtalelse)	37
2022/C 486/07	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om EU's ungdomstest (initiativudtalelse) .	46

2022/C 486/08	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om teknologier til fjernelse af CO ₂ og deres rolle i dekarboniseringen af den europæiske industri (initiativudtalelse)	53
2022/C 486/09	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om energiomstillingen og den digitale omstilling i landdistrikter (initiativudtalelse)	59
2022/C 486/10	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om offentlige investeringer i energiinfrastruktur som en del af løsningen på klimaproblemerne (initiativudtalelse)	67
2022/C 486/11	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om fælles skabelse af forsyningspligtigheder som et bidrag til et mere deltagelsesbaseret demokrati i EU (initiativudtalelse)	76
2022/C 486/12	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om tematiske partnerskaber inden for rammerne af Ljubljanaaftalen (sonderende udtalelse)	83
2022/C 486/13	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om bekæmpelse af energifattigdom og EU's modstandsdygtighed over for udfordringer set fra et økonomisk og socialt perspektiv (sonderende udtalelse på anmodning af det tjekkiske rådsformandskab)	88
2022/C 486/14	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om social dialog inden for rammerne af den grønne omstilling (sonderende udtalelse på anmodning af det tjekkiske rådsformandskab)	95
2022/C 486/15	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om atomenergiens rolle med hensyn til stabile energipriser i EU (sonderende udtalelse på anmodning af det tjekkiske rådsformandskab) . . .	102

III Forberedende retsakter

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

572. plenarforsamling i Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg, 21.9.2022-22.9.2022

2022/C 486/16	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet og Rådet — Et europæisk sundhedsdataområde: Udnyttelse af potentialet i sundhedsdata til gavn for borgere, patienter og innovation (COM(2022) 196 <i>final</i>) og om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om det europæiske sundhedsdataområde (COM(2022) 197 <i>final</i> — 2022/0140 (COD))	123
2022/C 486/17	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om beskyttelse af geografiske betegnelser for håndværks- og industriprodukter og om ændring af Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2017/1001 og (EU) 2019/1753 og Rådets afgørelse (EU) 2019/1754 (COM(2022) 174 <i>final</i> — 2022/0115 (COD))	129
2022/C 486/18	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om regler til forebyggelse og bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn (COM(2022) 209 <i>final</i> — 2022/0155 (COD)) og om meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget — Et digitalt årti for børn og unge: den nye europæiske strategi for et bedre internet for børn (COM(2022) 212 <i>final</i>)	133
2022/C 486/19	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om ændring af direktiv 2011/83/EU for så vidt angår aftaler om finansielle tjenesteydelser indgået ved fjernsalg og om ophævelse af direktiv 2002/65/EF (COM(2022) 204 <i>final</i> — 2022/0147 (COD))	139

2022/C 486/20	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om ændring af forordning (EU) nr. 1303/2013 og forordning (EU) 2021/1060 for så vidt angår yderligere fleksibilitet til håndtering af konsekvenserne af Den Russiske Føderations militære aggression FAST (fleksibel bistand til områder) — CARE (COM(2022) 325 <i>final</i> — 2022/0208 (COD))	144
2022/C 486/21	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om anstændigt arbejde på verdensplan (COM(2022) 66 <i>final</i>)	149
2022/C 486/22	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Rådets afgørelse om retningslinjer for medlemsstaternes beskæftigelsespolitikker (COM(2022) 241 <i>final</i>)	161
2022/C 486/23	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om oprettelse af instrumentet til styrkelse af den europæiske forsvarsindustri gennem fælles indkøb (COM(2022) 349 <i>final</i>)	168
2022/C 486/24	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om oprettelse af EU-programmet for sikker konnektivitet for perioden 2023-2027 [COM(2022) 57 <i>final</i> — 2022/0039 (COD)] og Fælles meddelelse til Europa-Parlamentet og Rådet: En EU-tilgang til rumtrafikstyring — Et EU-bidrag til en løsning på en global udfordring [JOIN(2022) 4 <i>final</i>]	172
2022/C 486/25	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Det Europæiske Råd, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget — REPowerEU-planen (COM(2022) 230 <i>final</i>) og om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om ændring af forordning (EU) 2021/241 for så vidt angår kapitler om REPowerEU i genopretnings- og resiliensplaner og om ændring af forordning (EU) 2021/1060, forordning (EU) 2021/2115, direktiv 2003/87/EF og afgørelse (EU) 2015/1814 (COM(2022) 231 <i>final</i> — 2022/0164(COD))	185
2022/C 486/26	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om midlertidig lempelse af lufthavns-slotreglerne som følge af covid-19 (COM(2022) 334 <i>final</i>)	194
2022/C 486/27	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om geopolitiske virkninger af energiomstillingen (JOIN(2022) 23 <i>final</i>)	198

I

(Beslutninger og resolutioner, henstillinger og udtalelser)

UDTALELSER

DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG

572. PLENARFORSAMLING I DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG,
21.9.2022-22.9.2022

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om SMV'er, virksomheder i den sociale økonomi, håndværk og liberale erhverv/Fit for 55-pakken

(initiativudtalelse)

(2022/C 486/01)

Ordfører: **Milena ANGELOVA**

Medordfører: **Rudolf KOLBE**

Plenarforsamlingens beslutning	20.1.2022
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 52, stk. 2
	Initiativudtalelse
Kompetence	Sektionen for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug
Vedtaget i sektionen	27.6.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	21.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen	
(for/imod/hverken for eller imod)	143/1/0

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Mikrovirksomheder og små og mellemstore virksomheder (SMV'er) — uanset om der er tale om traditionelle virksomheder, familievirksomheder, erhvervsdrivende, virksomheder i den sociale økonomi, håndværk eller liberale erhverv — bidrager i høj grad til en konkurrencedygtig, klimaneutral, cirkulær og inklusiv EU-økonomi, forudsat at de rette betingelser herfor skabes og opretholdes. Mikrovirksomheder og SMV'er skaber positive virkninger ved at forbedre deres egen miljøindsats og tilbyde andre virksomheder, borgerne og den offentlige sektor ekspertise og løsninger. EØSU anerkender og fremhæver mikrovirksomhedernes og SMV'ernes mangfoldighed og forskellige behov, men opfordrer samtidig til, at man er særligt opmærksom på de mindste og mest sårbare virksomheder.

1.2. Mange mikrovirksomheder og SMV'er mangler viden om de konstant skiftende lovkrav, der skal sikre, at målet om klimaneutralitet nås, og om, hvordan de skal efterleves. De har desuden problemer med at identificere potentielle forretningsmæssige fordele og muligheder ved den grønne omstilling. EØSU understreger derfor, at der findes et akut behov for at støtte mikrovirksomhederne og SMV'erne, så de kan forstå og forvalte den grønne omstilling bedst muligt.

1.3. Udvalget efterlyser omfattende og målrettede oplysnings- og bevidstgørelsestiltag, som Kommissionen og medlemsstaterne sammen med erhvervsorganisationer, handelskamre arbejdsmarkedets parter og andre relevante interessenter iværksætter på en koordineret og indbyrdes supplerende måde.

1.4. EØSU opfordrer desuden til, at man udvikler et omfattende program, som skal hjælpe mikrovirksomheder og SMV'er gennem alle de problemer, de oplever i forbindelse med driften af deres virksomhed og deres indsats for at blive grønne og overholde lovgivningen. Eftersom der er betydelige forskelle mellem mikrovirksomhederne og SMV'erne indbyrdes, er der brug for skræddersyede løsninger og målrettede politikker og foranstaltninger.

1.5. Omgående og målrettet støtte til mikrovirksomhederne og SMV'erne på kort sigt er afgørende for at fremme deres økonomiske genopretning efter pandemien og hjælpe dem med at håndtere konsekvenserne af Ruslands invasion af Ukraine, herunder høje energipriser og manglende forsyning af materialer og produkter. Som følge af de ekstraordinære omstændigheder mener EØSU, at der bør sikres passende fleksibilitet i tidsplanen for den europæiske grønne pagt, indtil krisen er ovre, idet det sikres, at målene på ingen måde opgives.

1.6. For at forbedre mikrovirksomhedernes og SMV'ernes ressourceeffektivitet foreslår EØSU at etablere »cirkularitetsknudepunkter« i forskellige regioner. Dette skal styrke samarbejdet mellem virksomheder på tværs af sektorer og fremme udviklingen af ny praksis og nye processer, herunder demonstration af nye teknologier. Organisationer, som repræsenterer mikrovirksomheder og SMV'er, handelskamre, den akademiske verden, arbejdsmarkedets parter og andre relevante interessenter bør være en integreret del af processen.

1.7. EØSU finder det vigtigt at inddrage repræsentanter for mikrovirksomheder og SMV'er i udarbejdelsen af sektorspecifikke køreplaner for klimaindsatsen på nationalt plan og i udformningen af omstillingen på EU-plan for forskellige erhvervsøkosystemer og dermed også fremme viden om udveksling af bedste praksis, en korrekt ressourcefordeling og en effektiv gennemførelse.

1.8. EØSU opfordrer EU og medlemsstaterne til at fremskynde mikrovirksomhedernes og SMV'ernes grønne investeringer ved at sikre lovrammer, der muliggør, forudsiger og fremmer sådanne investeringer, herunder gnidningsløse godkendelsesprocedurer, og ved at undgå byrdefulde administrative krav samt ved at sikre hurtig, let, enkel og sporbar adgang til finansiering, som er skræddersyet til de forskellige behov i de forskellige kategorier af mikrovirksomheder og SMV'er.

1.9. EØSU efterlyser et tæt samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner, mikrovirksomheder og SMV'er om udformning af uddannelser med henblik på at sikre de kompetencer og færdigheder, der er nødvendige i den grønne omstilling, bl.a. gennem opkvalificering og omskoling af både arbejdstagere og iværksættere. Udvalget efterlyser desuden støtte til innovationsaktiviteter for mikrovirksomheder og SMV'er ved at tilskynde til og fremme samarbejde med andre virksomheder, deres organisationer, handelskamre, universiteter og forskningsinstitutioner.

1.10. EØSU opfordrer på det kraftigste til fremme af handel med grønne løsninger, der udspringer fra mikrovirksomheder og SMV'er, herunder som led i offentlige udbud, ved at sikre lige vilkår for mikrovirksomheder og SMV'er i det indre marked og ved at lette deres adgang til udenlandske markeder for grønne produkter, teknologier og tjenesteydelser. Der skal sikres et konkurrencedygtigt erhvervs-klima for EU-virksomheder i forhold til tredjelande ved at anvende alle diplomatiske midler, herunder klimapolitiske, ressourcepolitiske og handelspolitiske midler, og ved at være særligt opmærksom på tiltag på det kinesiske marked og andre nye vækstmarkeder.

2. Den grønne omstilling samt mikrovirksomheder og SMV'er

2.1. Mikrovirksomheder og SMV'er bidrager til en bæredygtig økonomi med mange arbejdspladser. De sikrer et stærkt sammenhold i vores samfund, ofte ved at kombinere økonomiske og sociale opgaver, og styrker dermed grundlaget for demokrati, enhed og inklusion. De har afgørende betydning for den økonomiske og sociale genopretning og velstanden i hele EU, især i fjerntliggende områder og landdistrikter, hvor de ofte er den eneste drivkraft for økonomisk aktivitet.

2.2. Klimaforandringerne driver omstillingen til bæredygtig energi og driver frem for alt hele økonomien og samfundet i retning af klimaneutralitet, cirkularitet og generel bæredygtighed. Klimaforandringerne skaber ekstreme vejrforhold og naturkatastrofer og kædes sammen med andre store miljømæssige udfordringer såsom tab af biodiversitet, miljøforurening og forringelse af naturressourcer.

2.3. Fit for 55-pakken er navnlig rettet mod at modvirke klimaforandringer og indeholder en lang række retsakter, der påvirker mikrovirksomhederne og SMV'erne på forskellige måder. Den er en del af gennemførelsen af EU's flagskibsinitiativ — den europæiske grønne pagt, som skal sikre bæredygtig vækst på områderne industri, handel, tjenesteydelser og energi, transport, bygninger og fødevarer-systemer. Mikrovirksomheder og SMV'er spiller en central rolle i alle disse sektorer.

2.4. De er en vigtig del af løsningen i forbindelse med gennemførelsen af den europæiske grønne pagt, forudsat at de rette betingelser herfor skabes og opretholdes. De positive virkninger opnås dels ved, at de mange forskellige mikrovirksomheder og SMV'er forbedrer deres indsats, dels ved at mikrovirksomhederne og SMV'erne tilbyder andre virksomheder, borgerne og den offentlige sektor ekspertise og løsninger.

2.5. Den grønne omstilling hænger tæt sammen med den digitale omstilling, og mikrovirksomhederne og SMV'erne skal håndtere begge dele af denne dobbelte omstilling, der er meget krævende som følge af det omfattende ressourcebehov. Digitalisering er et redskab til at sikre en mere effektiv drift af virksomheder og til at fremme nye markeders vækst og internationalisering og har et betydeligt potentiale til at reducere emissioner, affald og brugen af naturressourcer. Digitale tjenester og digitalt udstyr har imidlertid også miljømæssige konsekvenser, som vil skulle håndteres samtidig.

2.6. Ud over at fremme den grønne og den digitale omstilling kæmper mikrovirksomhederne og SMV'erne med den økonomiske genopretning efter pandemien og konsekvenserne af Ruslands invasion af Ukraine. Høje energipriser og manglende forsyning af materialer og produkter er blandt de seneste problemer, som har væsentlige konsekvenser for mikrovirksomheder, SMV'er og deres aktiviteter. Deres konkurrencedygtighed, såvel som EU-økonomiens generelle konkurrencedygtighed, bringes yderligere i fare som følge af pludselige bevægelser på det kinesiske marked og andre nye vækstmarkeder, som nyder godt af, at deres lande ikke har indført sanktioner over for Rusland, og af lavere klima- og miljøkrav.

2.7. Klima- og miljørelaterede spørgsmål handler ikke kun om miljømæssig bæredygtighed, men er også i høj grad en afgørende faktor for virksomheders konkurrencedygtighed, rentabilitet og samlede økonomiske resultater. Ud over at følge deres egne værdier og generelle samvittighed opfylder mikrovirksomhederne og SMV'erne klima- og miljøkrav samt forventninger gennem forskellige mekanismer som f.eks.:

- direkte krav i lovgivningen for mikrovirksomheder og SMV'er, f.eks. vedrørende emissioner, energi, materialer og produkter eller administrative forpligtelser
- indirekte virkninger af visse krav, som påvirker adgangen til og prisen for produktionsfaktorer såsom energi og materialer, eller andre omkostninger ved at drive virksomhed, herunder beskatning
- krav i værdikæden i form af kunders, investorers og bankers forventninger om f.eks. bæredygtig finansiering og rapportering eller andre interessenters forventninger.

2.8. Mange mikrovirksomheder og SMV'er er ikke fuldt ud bevidste om konsekvenserne af specifikke klima- og miljøpolitikker og -krav til deres virksomhed og deres forsynings- og værdikæder eller om, hvordan de skal tilpasse eller omdanne produkter og tjenesteydelser på et tidligt tidspunkt for at undgå efterfølgende tab og udelukkelse fra markedet. De har desuden begrænsede menneskelige og økonomiske ressourcer til den daglige drift og til at udvikle deres virksomhed, og de risikerer, at deres begrænsede størrelse kræver for meget ekspertise inden for flere områder. En bemærkelsesværdigt stor del af virksomhederne har problemer som følge af en kompleks lovgivning, der hele tiden ændres, administrative byrder, finansielle regler og høje omkostninger samt mangel på specifik miljøekspertise og viden, som sikrer, at de træffer de rette foranstaltninger⁽¹⁾, ledsaget af problemer med adgang til bl.a. nye værdikæder, finansiering, personale og nye forretningsmodeller.

2.9. Manglende viden om kravene, og hvordan de kan imødekommes, er en stor udfordring ligesom vanskelighederne med at udpege potentielle fordele og muligheder for virksomhederne, såsom lavere energi- og materialeomkostninger, bedre adgang til finansiering, større efterspørgsel og nye markeder samt et forbedret image over for interessenter.

⁽¹⁾ Oplysninger fra Flash Eurobarometer 498. SMEs, resource efficiency and green markets, s. 46, marts 2022.

2.10. Mikrovirksomheder og SMV'er med forretningsidéer, der berører den cirkulære økonomi, klima, biodiversitet, vedvarende energi og andre aspekter i den europæiske grønne pagt, har et naturligt incitament til at undersøge, investere i og forfølge nye forretningsmuligheder inden for disse områder. De har mange muligheder, f.eks. inden for renovering af bygninger, planlægning og opførelse af infrastruktur, industriel produktion og vedligeholdelse af udstyr, juridisk og regnskabsmæssig bistand og udvikling af digitale løsninger. Omstillingen afhænger i høj grad af deres intelligente løsninger, som udvikles af de eksperter, de ansætter, hvilket understreger betydningen af relevant uddannelse af høj kvalitet, erhvervsrettet uddannelse og vedvarende opkvalificering.

2.11. Den mest sårbare gruppe af mikrovirksomheder og SMV'er, som også har det største behov for information, er derimod dem, der mener, at den europæiske grønne pagt blot er endnu en retsakt, der pålægger dem yderligere administrative byrder, sætter deres nuværende forretningsmodeller under pres og begrænser deres rentabilitet i et status quo-scenarion. Dette illustrerer det forhold, at alle kategorier af mikrovirksomheder og SMV'er, det være sig sårbare nølere, følgere eller ledere, kræver forskellig støtte, som er specifikt målrettet mod dem ⁽²⁾.

2.12. Der er desuden mange forskelle med hensyn til kapacitet og beredskab mellem mikrovirksomheder og SMV'er, når det gælder arten og omfanget af klima- og miljøspørgsmål, kravene og forventningerne til dem og de muligheder, der åbner sig for dem. Forskellene skyldes forskellige faktorer: virksomhedens naturressourceintensitet, virksomhedens størrelse, virksomhedens position i forsyningskæder og virksomhedsøkosystemer, virksomhedens beliggenhed, kundetyper, hvor produktionsfaktorer kommer fra og virksomhedens geografiske markeder.

2.13. Dette kræver løsninger, der i høj grad er tilpassede, og målrettede politikker og foranstaltninger, der tager højde for forskellene mellem f.eks. mellemstore virksomheder i fremstillingsindustrierne, virksomheder i hotel- og restaurationsbranchen og detailsektorer, familievirksomheder og traditionelle virksomheder, innovative nyetablerede virksomheder, virksomheder i den sociale økonomi samt håndværk og liberale erhverv.

2.14. Trods de mange forskelle mellem mikrovirksomheder og SMV'er starter en vellykket håndtering af den grønne omstilling i den enkelte virksomhed med en passende bevidsthed og viden om aktuelle spørgsmål og tendenser, som gør det muligt at identificere virksomhedens styrker, svagheder, muligheder og risici og at fastsætte, hvordan den ønsker at positionere sig i den grønne omstilling.

2.15. Den mest konkrete indsats i virksomhederne vedrører planlægning, tilrettelæggelse og overvågning af virksomheden som helhed, herunder produktion af og handel med varer og tjenesteydelser, transport og logistik og indkøb af energi, råstoffer og andre produktionsfaktorer. Klima- og miljøaspekter er også en integreret del af innovationsaktiviteterne, udviklingen af færdigheder og inddragelsen af al personale samt af kommunikationen og samarbejdet med interessenter.

3. Politikker og foranstaltninger til støtte for mikrovirksomheder og SMV'er som led i Fit for 55-pakken

3.1. For at kunne leve op til Fit for 55-pakken og gennemføre en vellykket grøn omstilling skal mikrovirksomhederne og SMV'erne informeres grundigt for bedre at kunne forstå virkningerne af de nye og komplekse lovforslag ⁽³⁾. Dette kræver omfattende og målrettede oplysnings- og bevidstgørelsestiltag, som Kommissionen og medlemsstaterne iværksætter på en koordineret og indbyrdes supplerende måde, da de har et vigtigt ansvar her. Også erhvervsorganisationer og handelskamre spiller en central rolle med hensyn til at informere og støtte deres medlemmer, og deres arbejde suppleres af uddannelsesinstitutioner, regionaludviklingskontorer, klyngeorganisationer, arbejdsmarkedets parter og relevante civilsamarbejdsorganisationer.

3.1.1. Efter Ruslands invasion af Ukraine er politikkerne under den europæiske grønne pagt nu genstand for en åben høring om tidsplanen som følge af de nye ekstraordinære omstændigheder og EU's afhængighed af energi og fødevarer fra Rusland og Ukraine. EØSU er bevidst om de ekstraordinære omstændigheder og afhængighedsforholdet og mener, at de grønne mål på ingen måde må opgives, men at der i sagens natur bør sikres fleksibilitet, indtil krisen er ovre.

⁽²⁾ Smit, S.J., *SME focus — Long-term strategy for the European industrial future*, EP Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, PE 648.776 — april 2020.

⁽³⁾ Fit for 55-pakken omfatter en bred vifte af lovgivningsinitiativer, og EU-institutionerne er ved at forhandle sig frem til en endelig afgørelse herom. Så længe denne proces ikke er afsluttet, kan mikrovirksomhederne og SMV'erne kun få delvis information, og de føler sig usikre om fremtiden.

3.1.2. Ud over at udarbejde passende konsekvensanalyser af alle lovgivningsinitiativer opfordrer EØSU Kommissionen til at udarbejde en omfattende, klar og utvetydig vejledning om alle eksisterende og kommende klimarelaterede krav og deres konsekvenser for mikrovirksomheder og SMV'er, som bør omfatte:

- de direkte krav eller begrænsninger for mikrovirksomheder og SMV'er i henhold til de forskellige retsakter, opdelt efter de forskellige typer og kategorier af virksomheder (sektor, størrelse osv.)
- de indirekte virkninger for mikrovirksomheder og SMV'er, der kan forventes gennem markedsmekanismer som følge af de krav, der stilles til store virksomheder.

3.1.3. EØSU opfordrer Kommissionen til også at udarbejde en vejledning om lovgivning om andre vigtige miljøspørgsmål. Sådanne vejledninger bør mere generelt være almindelig praksis og ledsage alle kommende initiativer inden for rammerne af den europæiske grønne pagt. Mikrovirksomheder og SMV'er har brug for stabile lovrammer, der giver dem klare perspektiver og forudsigelighed for deres investeringer. Derfor skal pludselige ændringer, såsom den ændring af målene for vedvarende energi og energieffektivitet, der for nylig blev foreslået i REPowerEU-planen, undgås, da de forværrer et allerede meget komplekst og usikkert miljø.

3.2. I lyset af den europæiske grønne pagts bredde og dybde lægges der op til en fuldstændig industriel omstilling. Ifølge »tænk småt først«-princippet og for at undgå, at mikrovirksomheder og SMV'er må dreje nøglen om, er der brug for et omfattende og bredt støtte- og kapacitetsopbygningsprogram. Målet er at hjælpe mikrovirksomhederne og SMV'erne gennem alle de problemer, de oplever i forbindelse med driften af deres virksomhed og deres indsats for at blive grønne og overholde lovgivningen.

3.2.1. EØSU oplever en stor interesse fra Kommissionens og Europa-Parlamentets side for at bygge videre på de initiativer, der allerede er iværksat, og fremme SMV-strategien og undersøge yderligere muligheder for at nå målene i strategien. EØSU opfordrer til effektivt at omsætte denne interesse til politikker inden for alle mulige områder og understreger, at medlemsstaterne spiller en afgørende rolle, og at de skal samarbejde med organisationer, der repræsenterer mikrovirksomheder og SMV'er, handelskamre, arbejdsmarkedets parter og andre relevante interessenter.

3.2.2. Unge iværksættere er fremtiden for udviklingen af flere mikrovirksomheder og SMV'er samt nye arbejdspladser. Deres opmærksomhed på forbrugernes og tiltrækningskraft blandt unge arbejdstagere, kombineret med en stigende bekymring over den grønne omstilling, skal derfor afdækkes og behandles mere specifikt, f.eks. i genopretningsplanerne. For at indfri hele samfundets fulde potentiale og øge mangfoldigheden i erhvervslivet bør eventuelle hindringer for kvinder som iværksættere desuden fjernes. Iværksætterånden hos alle sårbare grupper, såsom personer med handicap, migranter og mindretalsamfund, skal også stimuleres og fremmes.

3.2.3. For at øge synergieffekterne i den digitale og den grønne omstilling af mikrovirksomhederne og SMV'erne bør begge tendenser tages i betragtning samtidig i forbindelse med udformningen af politikker og foranstaltninger. Eftersom hverken den grønne eller den digitale omstilling blot er et spørgsmål om teknologi og økonomi, skal større personlige og virksomhedsrelaterede problemer løses for at få størstedelen af mikrovirksomhederne og SMV'erne til at deltage i en langsigtet og fremtidssikret dobbelt omstilling (*).

3.2.4. EØSU opfordrer desuden Kommissionen og medlemsstaterne til at overvåge virkningerne af gennemførelsen af den grønne og den digitale omstilling for forsynings- og værdikæderne og den respektive regionale økonomiske udvikling og samfundsudviklingen for at kunne afbøde eventuelle negative konsekvenser for mikrovirksomhederne og SMV'erne og beskæftigelsen på et tidligt tidspunkt.

3.3. For at støtte udviklingen af mikrovirksomhedernes og SMV'ernes daglige drift, såsom produktion af varer og tjenesteydelser, energiproduktion og energiforbrug og logistisk planlægning, skal passende praktisk rådgivning og samarbejdsplatforme gøres tilgængelige.

3.3.1. EØSU opfordrer EU og medlemsstaterne til at fremme og tilskynde til etablering af teknologiske og ledelsesmæssige støttetjenester, som skal være tilgængelige for mikrovirksomheder og SMV'er, og til at udnytte forskellige instrumenters fulde potentiale, især i forbindelse med gennemførelsen af de nationale genopretnings- og resiliensplaner og partnerskabsaftaler, med det formål at hjælpe virksomhederne med at forbedre deres energi- og materialeeffektivitet og mindske produktionen af emissioner og affald med henblik på at minimere både omkostningerne og miljøpåvirkningen. EØSU opfordrer desuden til at integrere miljøaspekter i rådgivningstjenesterne på det digitale område.

(*) SME focus, EP Policy Department, april 2020.

3.3.2. For at forbedre mikrovirksomhedernes og SMV'ernes ressourceeffektivitet foreslår EØSU at etablere »cirkularitetsskudpunkter« i forskellige regioner. Dette skal styrke samarbejdet mellem virksomheder på tværs af sektorer og fremme udviklingen af nye processer for genvinding og genbrug af affald og biprodukter, herunder demonstration af nye teknologier.

3.3.3. EØSU opfordrer til at inddrage mikrovirksomheder og SMV'er samt deres repræsentanter i udarbejdelsen af sektorspecifikke køreplaner for klimainsatsen på nationalt plan og i udformningen af omstillingen på EU-plan for forskellige erhvervsøkosystemer og dermed også fremme viden om udveksling af bedste praksis, en korrekt fordeling af ressourcer og en effektiv gennemførelse.

3.4. For at fremme og støtte investeringer i den grønne omstilling af mikrovirksomheder og SMV'er, økonomien og samfundet som helhed bør der sikres et gunstigt investeringsklima og forudsætninger for, at mikrovirksomheder og SMV'er kan opnå passende adgang til finansiering.

3.4.1. EØSU opfordrer EU og medlemsstaterne til at fremskynde investeringer i mikrovirksomheder og SMV'er ved at:

- sikre befordrende og gunstige lovrammer, herunder korte og forenklede godkendelsesprocedurer, og undgå byrdefulde administrative forpligtelser
- sikre hurtig, let, enkel og sporbar adgang til finansiering, som er skræddersyet til mikrovirksomhedernes og SMV'ernes forskellige behov, der udspringer af deres virksomhedstype, aktivitet, beliggenhed, sektor osv., bl.a. via målrettede tilskudsmidler.

3.4.2. EØSU opfordrer Kommissionen til at tage behørigt højde for de indirekte konsekvenser af kravene om bæredygtig finansiering for mikrovirksomhederne og SMV'erne. Det samme gælder solvenskravene til banker og alle andre politiske foranstaltninger inden for rammerne af den økonomiske politik og finanspolitikken, som har indirekte indvirkning på mikrovirksomhedernes og SMV'ernes mulighed for at investere og drive virksomhed, hvilket skaber og bevarer arbejdspladser.

3.4.3. EØSU opfordrer til, at reglerne om sund konkurrence i forbindelse med tildelingen af offentlige midler til grønne investeringer overholdes. EØSU understreger desuden, at det er nødvendigt at overvåge kapitalstrømmene med passende indikatorer. Det er vigtigt at give mikrovirksomhederne og SMV'erne lige adgang til offentlige udbud og investeringer, f.eks. i generel infrastruktur, samt at fremme investeringer i mikrovirksomhedernes og SMV'ernes grønne omstilling, f.eks. ved at bruge offentlige midler til at fremme private investeringer.

3.4.4. Kommissionen har i kølvandet på den seneste udvikling på energimarkederne anerkendt mikrovirksomhedernes og SMV'ernes sårbarhed som følge af den øgede risiko for energifattigdom⁽⁵⁾. EØSU bifalder definitionen af »sårbare mikrovirksomheder« og efterlyser yderligere foranstaltninger for at give dem den nødvendige støtte til at bære denne byrde.

3.5. EØSU opfordrer EU og medlemsstaterne til at fremme mikrovirksomhedernes og SMV'ernes handel med grønne løsninger ved at udvikle og sikre passende markedsvilkår, som:

- sikrer mikrovirksomheder og SMV'er lige vilkår i det indre marked, når det gælder handel med produkter, teknologier og tjenesteydelser, der bidrager til den grønne omstilling
- sikrer, at mikrovirksomheder og SMV'er får tilstrækkelig adgang til at udbyde grønne løsninger til den offentlige sektor i forbindelse med offentlige udbud inden for f.eks. byggeri, teknologier og tjenesteydelser. Det er nødvendigt at gøre kvalitetsbaserede procedurer obligatoriske i forbindelse med sådanne tjenesteydelser og at reducere de kapacitetskrav, der forhindrer mikrovirksomheder og SMV'er i at deltage i offentlige udbud
- gør det nemmere for mikrovirksomheder og SMV'er at få lige adgang til udenlandske markeder for grønne produkter, teknologier og tjenesteydelser ved hjælp af multilaterale og bilaterale handelsaftaler. EØSU opfordrer desuden medlemsstaterne til at tage behørig højde for mikrovirksomhedernes og SMV'ernes behov, når de træffer eksportfremmende foranstaltninger
- sikrer et konkurrencedygtigt erhvervs-klima for EU-virksomheder i forhold til tredjelande ved at anvende alle diplomatiske midler, herunder inden for rammerne af klima-, ressource- og handelspolitikken. Man bør være særlig opmærksom på Kina og andre nye vækstmarkeder, hvis pludselige tiltag kræver fleksible og koordinerede svar
- sikrer, at standarder til fremme af den grønne omstilling udarbejdes på en måde, der tager hensyn til mikrovirksomheder og SMV'er, og muliggør innovation ved at gennemføre tilsvarende alternative løsninger.

(5) COM(2021) 568 final af 14.7.2021, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=CELEX:52021PC0568>.

3.6. For at styrke mikrovirksomhedernes og SMV'ernes rolle i forbindelse med udviklingen af nye grønne løsninger for virksomhederne, forbrugerne og samfundet som helhed opfordrer EØSU til, at man træffer følgende foranstaltninger:

- De forskellige innovationsprogrammer og -initiativer skal være mere letforståelige og tilgængelige for mikrovirksomheder og SMV'er, og der bør gives vejledning om forskellige tilgængelige finansieringsinstrumenter inden for grøn innovation, herunder instrumenter under Den Europæiske Investeringsfond.
- Finansieringen bør fremme mikrovirksomhedernes og SMV'ernes adgang til innovationsøkosystemer og partnerskaber med førende store virksomheder. Medlemsstaterne bør derudover fremme samarbejde mellem mikrovirksomheder, SMV'er, universiteter og forskningsinstitutioner om udviklingen af nye produkter, teknologier og løsninger.
- Udviklingen af fælles dataområder og uhindret adgang hertil for mikrovirksomheder og SMV'er bør fremskyndes med henblik på at bidrage til udviklingen af nye grønne og digitale løsninger, herunder løsninger baseret på kunstig intelligens.

3.7. For at sikre de kvalifikationer, der er nødvendige for at udvikle og drive virksomheder i tråd med den grønne omstilling⁽⁶⁾, opfordrer EØSU til følgende:

- sikre, at læseplanerne på erhvervsuddannelses- og universitetsstudier og tiltag til løbende faglig udvikling tager fuldt ud højde for de kompetencer og færdigheder, der er nødvendige i den grønne omstilling, og fokuserer på den mere overordnede proces for grøn omstilling af arbejdspladser og den indbyrdes afhængighed mellem sektorer
- fremme et tæt samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner og mikrovirksomheder og SMV'er om at udforme uddannelserne, herunder moduler og mikrokurser til opkvalificering, således at de opfylder virksomhedernes behov
- bruge social dialog til at afdække behov og udvikle færdigheder på arbejdspladsen. I lyset af mikrovirksomhedernes og SMV'ernes størrelse og diversitet og de særlige forhold, der gør sig gældende i de forskellige nationale systemer, findes der forskellige former for social dialog og samarbejde mellem arbejdsgivere og arbejdstagere i mikrovirksomheder og SMV'er.

3.8. EØSU opfordrer til, at der udarbejdes passende indikatorer og praktiske redskaber, der bidrager til den systematiske overvågning af virksomheders drift og indvirkning på den grønne omstilling. Dette bør ligeledes bidrage til kommunikationen med de mange forskellige interessenter. I mellemtiden opfordrer EØSU EU's politiske beslutningstagere til at afholde sig fra at indføre byrdefulde rapporteringskrav til mikrovirksomhederne og SMV'erne samt til at evaluere de indirekte virkninger for mikrovirksomhederne og SMV'erne af de rapporteringskrav, der stilles til større virksomheder.

4. Specifikke bemærkninger om liberale erhverv, håndværk og virksomheder i den sociale økonomi

4.1. For at sikre en retfærdig grøn omstilling, hvor ingen lades i stikken, er det afgørende, at EU's politikker tilrettelægges med deres potentielle indvirkning på handel og håndværk for øje. Disse økonomiske aktører er vigtige for de lokale økonomier, da de udbyder nødvendige varer og tjenesteydelser, som er tilpasset til forbrugernes behov, selv i geografiske områder, der har færre forbindelser til byområder. Gennem dialog med deres repræsentanter, f.eks. erhvervsorganisationer og handelskamre, bliver det muligt at træffe kloge politiske beslutninger, der tager højde for virkningerne i praksis.

4.2. Der er brug for uafhængig faglig ekspertise for at finde frem til optimerede innovative løsninger på klimaforandringerne og andre miljømæssige udfordringer. De liberale erhverv opfylder dette behov inden for flere økonomiske og samfundsmæssige områder ved at yde teknisk, juridisk, finansiel og ikkefinansiel rådgivning og ekspertbistand. EØSU efterlyser foranstaltninger på EU-plan, der skal tilskynde medlemsstaterne til at regulere de liberale erhverv for at sikre en fornuftig gennemførelse af den grønne og den digitale omstilling, f.eks. gennem komplekse tekniske metoder, og således fremme de mest økonomisk fordelagtige og innovative løsninger.

4.3. Der kan sikres øget bæredygtighed i den fysiske planlægning på lokalt og regionalt plan ved at sikre bedre konsulentbistand til kommunerne. Det er også vigtigt at videreudvikle de strategiske miljøvurderinger i retning af bæredygtige (miljømæssige, økonomiske og sociale) vurderinger. Offentlige udbud i EU bør anvende klimakriterier og andre kvalitetsorienterede kriterier og dermed fremme mikrovirksomheders og SMV'ers innovation og lette deres adgang til projekter, især inden for planlægning.

⁽⁶⁾ Også i tråd med EUT C 56.

4.4. Der er brug for nye teknikker, produkter og processer i omstillingen til den cirkulære økonomi. I bygge- og anlægssektoren kræver det f.eks. genvinding af renoverings- og byggeaffald, genbrug af komponenter og indførelse af nye byggematerialer, herunder anerkendelse af kvalitetssikrede sekundære byggematerialer, og et tæt samarbejde mellem producenter, håndværksbranchen, fagfolk og genvindingsindustrien. Derudover skal de regionale værdikæder og byområder styrkes ved, at man inddrager håndværksbranchen.

4.5. De miljømæssige udfordringer i forbindelse med virksomheder i den sociale økonomi er stort set de samme som for andre virksomheder, når det gælder disse spørgsmål. Der bør dog i tråd med flere af udvalgets udtalelser tages behørigt hensyn til disse virksomheders særlige forhold ved hjælp af målrettede foranstaltninger, som bygger videre på den nye EU-handlingsplan for den sociale økonomi.

Bruxelles, den 21. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om virksomhedsoverdragelser som drivkraft for bæredygtig genopretning og vækst i SMV-sektoren**(initiativudtalelse)**

(2022/C 486/02)

Ordfører: **Mira-Maria KONTKANEN**

Plenarforsamlingens beslutning	20.1.2022
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 32, stk. 2 Initiativudtalelse
Kompetence	Sektionen for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug
Vedtaget i sektionen	8.9.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	21.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	143/0/0

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Virksomhedsoverdragelser er en vigtig strategisk proces, der sikrer forretningskontinuiteten og garanterer beskæftigelsen. Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg (EØSU) foreslår derfor, at fremme af virksomhedsoverdragelser får en stærk rolle i Den Europæiske Unions (EU) og medlemsstaternes genopretnings- og vækstpolitikker.

1.2. Virksomhedsoverdragelser sikrer den sociale struktur i landdistrikterne, hvor mikrovirksomheder og smv'er er meget udbredt. Udvikling af velfungerende økosystemer og støttetjenester for virksomhedsoverdragelser er afgørende for at bevare livsgrundlaget og økonomierne i landdistrikter og områder, der er afhængige af en enkelt industri. EØSU mener, at dette bør anerkendes i gennemførelsen af EU's langsigtede vision for landdistrikterne og i handlingsplanen for landdistrikterne.

1.3. Vellykkede virksomhedsoverdragelser sikrer eksisterende job og skaber ny beskæftigelse samt fremtidsudsigter for medarbejderne i form af jobkontinuitet og faglig udvikling. EØSU opfordrer medlemsstaterne til at udveksle bedste praksis om, hvordan man kan fremme overdragelsen af en virksomhed til medarbejderne, f.eks. i form af kooperativer⁽¹⁾ og andre former for medarbejderejede socialøkonomiske virksomheder.

1.4. Jo tidligere en iværksætter forbereder sig på overdragelsen, jo mere vellykket vil overdragelsen som regel blive. Medlemsstaterne skal øge deres oplysningsaktiviteter om virksomhedsoverdragelser og sætte virksomheder og andre støtteorganisationer i stand til at fremme og bistå overdragelser af mikrovirksomheder og SMV'er. EØSU opfordrer også medlemsstaterne til at indføre og videreudvikle mekanismer for tidlig varsling⁽²⁾ af mikrovirksomheder og SMV'er for at støtte virksomhedernes modstandsdygtighed, levedygtighed og i sidste ende virksomhedens overdragelsesegnethed.

1.5. Opkøb af en eksisterende virksomhed bør aktivt fremmes som en lige så attraktiv mulighed for førstegangs-iværksættere som at oprette en startup-virksomhed. Knowhow om køb og overdragelse af virksomheder bør indgå i iværksætteruddannelsen på sekundært niveau og videregående uddannelser. EØSU opfordrer derfor til, at der udvikles incitamenter til overdragelse af mindre virksomheder til unge iværksættere. Sådanne incitamenter kan omfatte oplysningskampagner, vejledning, mentorordninger og adgang til finansiering. Derudover kunne unge iværksætteres

(¹) I Frankrig findes eksempelvis en ramme for, hvordan man kan tilrettelægge og gøre det nemmere at overdrage en virksomhed til medarbejderne og styrke den økonomiske aktivitet i områderne ved at lette overdragelsen af mikrovirksomheder og SMV'er.

(²) Mekanismen for tidlig varsling er en rådgivnings- og støttetjeneste for virksomheder i finansielle vanskeligheder, der har til formål at gribe tidligt ind for at forhindre, at levedygtige virksomheder går konkurs.

forståelse af den sociale dialog styrkes yderligere for at sikre vellykkede virksomhedsoverdragelser for alle involverede. Tilsvarende bør der udvikles yderligere incitamenter for at få flere kvindelige iværksættere involveret i virksomhedsoverdragelse, da der for øjeblikket er for få af dem.

1.6. Finansiering er fortsat en hindring for vellykkede virksomhedsoverdragelser, og de fleste virksomhedsoverdragelser kræver ekstern finansiering. EØSU opfordrer kraftigt de enkelte medlemsstater til at sikre, at der står finansieringsinstitutter bag, som kan støtte overdragelser af mikrovirksomheder og SMV'er, f.eks. ved at hjælpe med at stille sikkerhed for banklån.

1.7. EØSU anbefaler, at medlemsstaterne opretter nationale interessentfora for virksomhedsoverdragelse, der repræsenterer både offentlige og private interesser. Fora for virksomhedsoverdragelse danner grundlag for en systematisk og langsigtet strategi for fremme af virksomhedsoverdragelse. De giver også plads til en løbende dialog mellem nationale eksperter og udgør en mere effektiv udnyttelse af ressourcer.

1.8. EØSU mener, at der bør udvikles online virksomhedsoverdragelsesplatforme i alle EU's medlemsstater, som også bør være tilgængelige for mikrovirksomheder og mindre virksomheder. Der bør udvikles indbyrdes forbindelser og synergier mellem forskellige onlineplatforme i medlemsstaterne, og Kommissionen kunne lette den indbyrdes forbindelse mellem forskellige onlinemarkedspladser i EU.

1.9. Data om virksomhedsoverdragelser er ofte fragmenterede, utilstrækkelige, forældede og kan ikke sammenlignes på tværs af EU-medlemsstaterne. EØSU anbefaler derfor, at Kommissionen og medlemsstaterne fortsætter med at forbedre databasen over virksomhedsoverdragelser.

1.10. Der bør foretages en regelmæssig gennemgang af situationen for virksomhedsoverdragelser i Europa, f.eks. i form af et EU-dækkende barometer for virksomhedsoverdragelser, der også kan indgå i evidensbaseret politikudformning. EU's årlige SMV-forsamling bør anvendes som et forum for regelmæssig debat og udveksling af erfaringer om overdragelser af mikrovirksomheder og SMV'er. Endelig bør forskellige oplysningsinitiativer overvejes, f.eks. etablering af en national og/eller europæisk uge for virksomhedsoverdragelse.

2. Indledning

2.1. Et større antal vellykkede virksomhedsoverdragelser vil direkte gavne beskæftigelsen, forretningskontinuiteten og den europæiske økonomi som helhed. I overensstemmelse med forslagene fra konferencen om Europas fremtid⁽³⁾ bidrager virksomhedsoverdragelser til mere modstandsdygtige og sammenhængende samfund.

2.2. Virksomhedsoverdragelser udgør en stadig større og naturlig del af mikrovirksomheders og SMV'ers strategiske udvikling, fornyelse og vækst. I takt med at Europas befolkning ældes, og antallet af iværksættere, der planlægger at trække sig tilbage, vokser, bliver vellykkede virksomhedsoverdragelser endnu mere afgørende for den europæiske mikro-virksomheds- og SMV-økonomi.

2.3. Der overdrages hvert år ca. 450 000 virksomheder med 2 millioner ansatte over hele Europa. Det anslås, at ca. 150 000 virksomhedsoverdragelser hvert år risikerer at gå i vasken, hvilket bringer ca. 600 000 arbejdspladser i fare. Det er de mindste virksomheder, der er mest udsatte for mislykkede overførsler⁽⁴⁾.

⁽³⁾ Konferencen om Europas fremtid, Rapport om det endelige resultat, maj 2022.

⁽⁴⁾ Kommissionen: Business Dynamics: Start-ups, business transfers and bankruptcy, 2011.

2.4. Virksomhedsoverdragelser kan være en kompleks proces på grund af finansielle, ledelsesmæssige, lovgivningsmæssige, administrative eller markeds mæssige udfordringer såsom at matche sælgere med købere. Samtidig sker de fleste af alle virksomhedsoverdragelser i mikrovirksomheder med begrænsede ressourcer. En overdragelse er ofte mere vanskelig for mindre virksomheder, hvor den eksisterende ejer spiller en dominerende rolle ⁽⁵⁾.

2.5. Et velfungerende økosystem for virksomhedsoverdragelse er afgørende for vellykkede overdragelser og bidrager til at opbygge dynamiske markeder for virksomhedsoverdragelse. Økosystemer for virksomhedsoverdragelser omfatter forskellige offentlige og private interessenter: købere, sælgere, forgængere, efterfølgere, virksomhedsrådgivere som f.eks. virksomhedsmæglere, revisorer, advokater og konsulenter, mellemmand, finansieringsinstitutter, erhvervsstøtteorganisationer, politiske beslutningstagere og akademikere. Oplysningsaktiviteter, der har til formål at øge en virksomheds overdragelsesparathed, er også en vigtig del af økosystemet. Den dag i dag varierer virksomhedsoverdragelsessituationen betydeligt fra medlemsstat til medlemsstat og fra region til region i en medlemsstat, hvilket giver plads til gensidig læring og forbedring af økosystemerne for virksomhedsoverdragelse i hele Europa. Det endelige ansvar for overdragelsen ligger dog altid hos iværksætteren.

2.6. Et vellykket ejerskifte kan resultere i en mere modstandsdygtig, innovativ og konkurrencedygtig virksomhed. Når virksomheder med nye ejere anvender mere grønne og digitale forretningsmodeller, bidrager virksomhedsoverdragelser også til den grønne og digitale omstilling i sektoren for mikrovirksomheder og SMV'er.

2.7. Covid-19-pandemien har desuden gjort det klart, at der er behov for at styrke de europæiske virksomheders modstandsdygtighed og sikre bedre beredskabsplaner. En virksomhed og dens forretningsmodel bør være sund og modstandsdygtig over for eksterne chok, for at overdragelsen kan lykkes. Finansiell soliditet og modstandsdygtighed øger chancerne for en vellykket overdragelse.

3. Baggrund

3.1. Virksomhedsoverdragelser har været en del af EU's iværksætterpolitik siden begyndelsen af 1990'erne. I 1994 udarbejdede Kommissionen en henstilling ⁽⁶⁾ om at forbedre rammebetingelserne for virksomhedsoverdragelser i EU's medlemsstater. I denne henstilling blev der foreslået en række foranstaltninger, som medlemsstaterne kunne anvende til at forbedre situationen for virksomheder, der forbereder sig på en overdragelse. Disse omfatter foranstaltninger til at informere og øge beredskabet, forbedre det økonomiske miljø for virksomhedsoverdragelser, åbne retlige muligheder for omstrukturering, skaffe retlige midler til at sikre partnerskabet kontinuitet i tilfælde af en partners eller ejers død, sikre at arve- eller gaveafgifter ikke står i vejen for overførsler og lette overdragelse af virksomheder til tredjepart gennem passende skatteregler.

3.2. Siden da har Kommissionen revideret henstillingen i 2006 og offentliggjort meddelelsen ⁽⁷⁾ *Gennemførelse af Fællesskabets Lissabon-program for vækst og beskæftigelse: Overdragelse af virksomheder — kontinuitet og en ny start*. Revisionen viste, at gennemførelsen af henstillingen fra 1994 stadig krævede en yderligere indsats. Ud over at opfordre til gennemførelse af henstillingen fra 1994 blev der i meddelelsen fra 2006 fremsat yderligere henstillinger med henblik på at fremme virksomhedsoverdragelser, f.eks. i form af øget politisk opmærksomhed på virksomhedsoverdragelser, specialiseret støtte og mentorordninger, tilrettelæggelse af gennemsigtige markeder for overdragelser og gennemførelse af nationale, regionale og lokale støtteinfrastrukturer til at fremme overdragelser.

3.3. I 2013 evaluerede Kommissionen fremskridtene med henstillingerne fra 2006. Den overordnede konklusion var, at der ikke var sket nok i forhold til at gennemføre foranstaltninger til forbedring af rammerne for virksomhedsoverdragelser siden meddelelsen fra 2006. De mangler, der blev nævnt i evalueringen, vedrørte områder som skattebetingelser for tredjeparter eller medarbejdere eller ydelse af særlige støtte- og finansieringsinitiativer. Det fremgik også af evalueringen, at virksomhedsoverdragelser ikke fik tilstrækkelig politisk opmærksomhed på hverken europæisk eller nationalt plan i modsætning til startuppøttikkerne.

⁽⁵⁾ Meddelelse fra Kommissionen: Gennemførelse af Fællesskabets Lissabon-program for vækst og beskæftigelse — Overdragelse af virksomheder — kontinuitet og en ny start, 2006, COM(2006) 117 final, s. 4.

⁽⁶⁾ Kommissionens henstilling af 7. december 1994 vedrørende overdragelse af mikrovirksomheder og små og mellemstore virksomheder (94/1069/EF).

⁽⁷⁾ Meddelelse fra Kommissionen: Gennemførelse af Fællesskabets Lissabon-program for vækst og beskæftigelse Overdragelse af virksomheder — kontinuitet og en ny start, 2006, COM(2006) 117 final.

3.4. I 2020 offentliggjorde Kommissionen en EU-strategi for SMV'er⁽⁸⁾, hvor den bekræftede sin forpligtelse til at fortsætte arbejdet med at gøre virksomhedsoverdragelser lettere og støtte medlemsstaterne i deres bestræbelser på at skabe et overdragelsesvenligt erhvervs-klima. På det seneste har Kommissionen fokuseret på at forbedre evidensgrundlaget for virksomhedsoverdragelser og offentliggjorde en rapport i 2021⁽⁹⁾. Kommissionens indsats og EU-finansieret god praksis kan følges på Kommissionens websted⁽¹⁰⁾.

3.5. EØSU har også erkendt betydningen af overdragelser af mikrovirksomheder og SMV'er og efterlyser hurtige foranstaltninger til at lette og strømline dem til rimelige omkostninger⁽¹¹⁾. I sin udtalelse om EU's SMV-strategi opfordrer EØSU desuden til, at opmærksomheden navnlig rettes mod grænseoverskridende overdragelser af mikrovirksomheder og SMV'er for at håndtere de høje omkostninger forbundet med disse transaktioner og de særdeles forskellige regler medlemsstaterne imellem⁽¹²⁾. EØSU's opfølgning på udtalelse om EU's SMV-strategi⁽¹³⁾ viser, hvordan vellykkede virksomhedsoverdragelser har potentiale til at gøre en virksomhed mere digital og bæredygtig i overensstemmelse med EU's mål for den dobbelte omstilling.

4. Generelle bemærkninger

4.1. Virksomhedsoverdragelser er et stadig vigtigere emne for mikrovirksomheder og SMV'er på grund af den europæiske demografi og aldrende iværksættere. Omkring 90 % af virksomhedsoverdragelserne sker i mikrovirksomheder⁽¹⁴⁾.

4.2. Flere vellykkede virksomhedsoverdragelser har umiddelbare fordele for den europæiske økonomi. Sammenlignet med nystartede virksomheder klarer de overdragede virksomheder sig bedre med hensyn til overlevelse, omsætning, overskud, innovationsevne og beskæftigelse⁽¹⁵⁾. Ifølge Kommissionen bevarer eksisterende virksomheder i gennemsnit fem arbejdspladser, mens en nystartet virksomhed kun genererer to job i gennemsnit⁽¹⁶⁾. Fremme af virksomhedsoverdragelser er således den bedste måde at skabe iværksættervækst på.

4.3. Virksomhedsoverdragelser sikrer den sociale struktur i landdistrikterne, hvor der er mange mikrovirksomheder og SMV'er. Det anslås, at mindst en tredjedel af de europæiske mikrovirksomheder og SMV'er ligger i landdistrikter. De sikrer den økonomiske og sociale samhørighed i disse områder ved at yde tjenester til borgere og forbrugere og skaber lokal økonomisk aktivitet i form af beskæftigelse⁽¹⁷⁾. Virksomhedsoverdragelser er med til at sikre, at man ikke mister lokal håndværksmæssig ekspertise. Ofte bidrager den lokale håndværks- og detailhandelssektor positivt til forskellige forbrugervalg på markedet ved at udgøre et alternativ til de ensartede detailkæder. For forbrugerne betyder en vellykket overdragelse fortsatte og ofte forbedrede tjenester og produkter. Udvikling af velfungerende økosystemer for virksomhedsoverdragelser og støttetjenester er afgørende for at bevare livsgrundlaget og økonomierne i områder og landdistrikter, der er afhængige af en enkelt industri, hvilket har en særlig betydning navnlig for landbrugs- og fødevarerarbejdningssektoren. Vellykkede overdragelser er desuden en måde at fremskynde den dobbelte omstilling i landdistrikterne på gennem ejerskabsstyret forandring. EØSU mener, at udvikling af økosystemer for overdragelse af virksomheder og støttetjenester bør indgå i gennemførelsen af EU's langsigtede vision for landdistrikterne og handlingsplanen for landdistrikterne.

⁽⁸⁾ Meddelelse fra Kommissionen: En SMV-strategi for et bæredygtigt og digitalt Europa COM(2020) 103 final.

⁽⁹⁾ Kommissionen, Forvaltningsorganet for Små og Mellemstore Virksomheder (EASME), Improving the evidence base on transfer of business in Europe, endelig rapport, Publikationskontoret, 2021.

⁽¹⁰⁾ ec.europa.eu/growth/smes/supporting-entrepreneurship/transfer-businesses_en.

⁽¹¹⁾ EUT C 197 af 8.6.2018, s. 1.

⁽¹²⁾ EUT C 429 af 11.12.2020, s. 210.

⁽¹³⁾ EUT C 194 af 12.5.2022, s. 7.

⁽¹⁴⁾ Kommissionen, EASME, Improving the evidence base on transfer of business in Europe, sammenfatning, Publikationskontoret, 2021.

⁽¹⁵⁾ Tall, Varamäki & Viljamaa: Business Transfer Promotion in European Countries, Seinäjoki 2021, s. 8.

⁽¹⁶⁾ Kommissionen for de Europæiske Fællesskaber (2006), Overdragelse af virksomheder — kontinuitet og en ny start, Bruxelles, s. 3-4.

⁽¹⁷⁾ SMEunited, Position on long-term vision for the EU's rural area, april 2022.

4.4. Fremme af virksomhedsoverdragelser er også til gavn for medarbejderne, da det sikrer arbejdspladser og forretningskontinuitet. Især i mikrovirksomheder og SMV'er er medarbejderne det mest værdifulde aktiv, der overdrages til det nye ejerskab. Derfor er det vigtigt at sikre medarbejdernes trivsel ved en virksomhedsoverdragelse. Ofte går nye ejere til overdragelsen med stor entusiasme med henblik på at udvikle virksomheden og få den til at vokse. Det betyder samtidig bedre fremtidsperspektiver for medarbejderne med hensyn til jobkontinuitet og faglig udvikling. EØSU opfordrer medlemsstaterne til at udveksle bedste praksis vedrørende overdragelser, hvor medarbejderne kan fortsætte med at arbejde og udvikle aktiviteterne ved at overtage virksomheden, f.eks. i form af et kooperativ og andre medarbejderejede⁽¹⁸⁾ virksomhedsformer i den sociale økonomi, der har bevist deres modstandsdygtighed over for krisesituationer. At fremme den sociale dialog og sikre forudgående oplysning vil også lette medarbejderes overtagelse af virksomhed. Dette er i overensstemmelse med EØSU's udtalelse INT/925⁽¹⁹⁾, der fremhæver medarbejderopkøb som god praksis for genopretning af kriseramte virksomheder og overdragelse af SMV'er, hvis ejere ikke har nogen efterfølgere.

4.5. Fremme af virksomhedsoverdragelse skal spille en vigtig rolle i EU's og medlemsstaternes genopretnings- og vækstpolitikker. EØSU støtter den mangeårige og strategiske indsats, som Kommissionen og organisationer til fremme af virksomhedsoverdragelser såsom Transeo⁽²⁰⁾ allerede har lagt for dagen med henblik på at fremme et mere overdragelsesvenligt miljø i Europa. Der er dog stadig plads til forbedringer. Opmærksomheden, den nuværende overordnede funktionalitet af økosystemet for virksomhedsoverdragelser og omfanget af foranstaltninger til fremme af virksomhedsoverdragelser varierer betydeligt fra medlemsstat til medlemsstat. I et erhvervs klima, der udvikler sig hurtigt, er iværksættere nødt til at udnytte mulighederne for vækst, både internt og gennem opkøb. Alle former for ejerskifte bør overvejes, herunder familieovertagelser, ledelsens overtagelse af en virksomhed, strategiske opkøb og medarbejderopkøb af en virksomhed.

4.6. For at Europas omstilling til den digitale og grønne økonomi skal lykkes, er det nødvendigt at inddrage mikrovirksomheder og SMV'er. Ved hjælp af virksomhedsoverdragelser kan man på en naturlig måde gøre mikrovirksomheders og SMV'ers forretningsmodeller mere grønne og digitale og således støtte deres digitale og grønne omstilling. Et vellykket ejerskifte kan resultere i en mere modstandsdygtig, innovativ og konkurrencedygtig virksomhed. Ud fra et ressourceperspektiv er køb af en eksisterende virksomhed med produktionsaktiver også ofte mere miljøvenligt end at opstarte en ny.

4.7. Især når virksomheden overdrages fra en ældre iværksætter til en yngre, er det sandsynligt, at den unge iværksætter er bedre rustet til at integrere nye teknologier, produktionsmetoder og bæredygtige forretningsmodeller i den erhvervede virksomhed. EØSU opfordrer derfor til, at der udvikles yderligere incitamentter såsom oplysningskampagner, vejledning, mentorordninger og adgang til finansiering med henblik på overdragelse af mikrovirksomheder og SMV'er til unge iværksættere. Derudover kan unge iværksættere styrke deres forståelse af den sociale dialog yderligere ved f.eks. at tage moduler i den sociale dialog som led i iværksætteruddannelsen. At starte som iværksætter ved at erhverve en eksisterende virksomhed bør aktivt fremmes som en mulighed, der er lige så attraktiv som at starte en ny iværksættervirksomhed. Tilsvarende bør der udvikles yderligere incitamentter for at få flere kvindelige iværksættere involveret i virksomhedsoverdragelse, da der for øjeblikket er for få af dem.

4.8. I langt de fleste virksomhedsoverdragelser er der behov for ekstern finansiering. På grund af stigende lovgivningsmæssige krav i den finansielle sektor er der to centrale finansielle instrumenter, der skal fremhæves for at fremme virksomhedsoverdragelser. For det første er behovet for sikkerhedsstillelse i forbindelse med finansiering af virksomhedsoverdragelsespakker indlysende. Virksomhedsaktiver er dog i stigende grad immaterielle, og banksektoren skal overholde stadig strengere regler. De enkelte medlemsstater har brug for en aktør eller organisation, der kan stille sikkerhed for banklån. For det andet øger udviklingen af EU's lovgivningsmæssige rammer efterspørgslen efter egenkapitalfinansiering. Flere købere er kvalificerede til at drive en given målvirksomhed, men mangler egenkapital. EØSU opfordrer kraftigt Kommissionen til at spille en proaktiv rolle med hensyn til at fremme udviklingen af disse to finansielle instrumenter i medlemsstaterne.

⁽¹⁸⁾ F.eks. medarbejderejede selskaber («sociedades laborales») i Spanien.

⁽¹⁹⁾ EUT C 286 af 16.7.2021, s. 13.

⁽²⁰⁾ Transeo er en international nonprofitorganisation, der samler eksperter i overdragelser og opkøb af små og mellemstore virksomheder fra Europa og fra lande uden for Europa.

4.9. Et stigende antal familieejede mikrovirksomheder og SMV'er vil i fremtiden blive overdraget til tredjeparter. For at tiltrække tredjepartskøbere skal virksomheden være levedygtig og økonomisk sund og attraktiv. Jo tidligere en iværksætter forbereder sig på en overdragelse, jo mere vellykket vil overdragelsen som regel blive. Medlemsstaterne skal øge deres oplysningsaktiviteter om virksomhedsoverdragelser og sætte virksomhedsorganisationer og andre støtteorganisationer i stand til at fremme og bistå med overdragelser af mikrovirksomheder og SMV'er. Støtte i form af tidlig varsling til en virksomhed med finansielle problemer kan også være vigtig for at hjælpe en iværksætter til at få virksomheden tilbage på en økonomisk levedygtig vej og forberede den på en overdragelse. EØSU opfordrer derfor medlemsstaterne til at indføre og videreudvikle mekanismer til støtte for tidlig varsling af mikrovirksomheder og SMV'er.

En nylig undersøgelse om fremme af virksomhedsoverdragelse i europæiske lande⁽²¹⁾ viser praksis for fremme af virksomhedsoverdragelse i medlemsstaterne, som kan overføres til andre lande. EØSU støtter undersøgelsens anbefaling til medlemsstaterne om at oprette nationale interessentfora for virksomhedsoverdragelse, der repræsenterer både offentlige og private interessenter. Der er behov for samarbejde mellem interessenter på alle niveauer, dvs. både regionalt, nationalt og internationalt niveau. Virksomhedsoverdragelsesfora kan — gennem en løbende dialog mellem nationale eksperter — bidrage til en systematisk og langsigtet strategi for fremme af virksomhedsoverdragelser og medføre en mere effektiv anvendelse af ressourcerne. Endelig kunne der — tilskyndet af Kommissionen — skabes en grænseoverskridende dialog mellem forskellige nationale fora for at udveksle bedste praksis inden for fremme af virksomhedsoverdragelser i medlemsstaterne.

4.10. EØSU anbefaler, at medlemsstaterne gør fuld brug af digitale teknologier til fremme af virksomhedsoverdragelser. Onlineplatforme for virksomhedsoverdragelse, som i de fleste tilfælde ejes og forvaltes af private aktører, bør udvikles i alle medlemsstater og bør også være tilgængelige for mikrovirksomheder og mindre virksomheder. Der bør udvikles forbindelser og synergier mellem forskellige onlineplatforme i medlemsstaterne, og Kommissionen kunne formidle adgang til forskellige onlinemarkedspladser i medlemsstaterne. Derudover er antallet af grænseoverskridende virksomhedsoverdragelser blandt små virksomheder stigende. Forbedret samarbejde mellem nationale onlineplatforme vil være en omkostningseffektiv måde for små virksomheder at udforske potentielle målvirksomheder i andre medlemsstater.

4.11. En vellykket europæisk politikudformning for virksomhedsoverdragelser kræver forbedret dataindsamling. Dataene om virksomhedsoverdragelser er stadig fragmenterede og ikkesammenlignelige. EØSU anbefaler, at Kommissionen og medlemsstaterne tager de foreslåede skridt til at forbedre databasen over virksomhedsoverdragelser. Disse skridt blev skitseret i den nylige rapport *Improving the evidence base on transfer of business in Europe*⁽²²⁾. EØSU anbefaler også, at der udvikles et EU-dækkende barometer for virksomhedsoverdragelser, der rapporterer hvert fjerde år, for at give input til evidensbaseret politikudformning baseret på forbedrede data. Forskellige oplysningskampagner som f.eks. en national og/eller europæisk uge for virksomhedsoverdragelser bør også overvejes.

4.12. EØSU foreslår, at Kommissionen ud over at udvikle bedre dataindsamling regelmæssigt gennemgår situationen med hensyn til virksomhedsoverdragelser i Europa. EU's årlige SMV-forsamling bør anvendes som et forum for regelmæssig debat og udveksling af erfaringer om overdragelser af mikrovirksomheder og SMV'er.

Bruxelles, den 21. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽²¹⁾ Tall, Varamäki & Viljamaa: Business Transfer Promotion in European Countries, Seinäjoki 2021, s. 8.

⁽²²⁾ Kommissionen, EASME, Improving the evidence base on transfer of business in Europe, endelig rapport, Publikationskontoret, 2021.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg udtalelse om et socialt klassificeringssystem — Udfordringer og muligheder**(initiativudtalelse)**

(2022/C 486/03)

Ordfører: **Judith VORBACH**

Vedtaget på plenarforsamlingen	20.1.2022
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 52, stk. 2 Initiativudtalelse
Kompetence	Sektionen for Den Økonomiske og Monetære Union og Økonomisk og Social Samhørighed
Vedtaget i sektionen	9.9.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	22.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	123/26/12

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Med denne udtalelse belyser EØSU tanken om et socialt klassificeringssystem med det formål at sætte gang i debatten. EØSU opfordrer Kommissionen til at offentliggøre den længe ventede rapport om de bestemmelser, der skal til for at udvide klassificeringens anvendelsesområde til »andre bæredygtighedsmål, såsom sociale mål«, jf. klassificeringsforordningen ⁽¹⁾ (forordningen). EØSU er fortalere for et brugbart og begrebsmæssigt forsvarligt socialt klassificeringssystem, som gør det muligt at udnytte mulighederne og samtidig håndtere udfordringerne. EU-klassificeringen bør anvende en helhedsorienteret tilgang, som omfatter både miljømæssig og social bæredygtighed. EØSU gentager — i lyset af udfordringerne med den grønne omstilling, pandemiens økonomiske og sociale konsekvenser, krigen i Ukraine som følge af Ruslands aggression og de deraf følgende geopolitiske spændinger — behovet for en afbalanceret økonomisk politik og øget fokus på sociale mål.

1.2. Det er glædeligt, at forordningen fastsætter minimumsgarantier, og de bør gennemføres nøje. De er dog ikke tilstrækkelige til at sikre social bæredygtighed for arbejdstagere, forbrugere og lokalsamfund. Et EU-klassificeringssystem kunne bidrage til at opfylde det presserende behov for investeringer på det sociale område ved at kanalisere investeringer i den retning. Et sådant system kunne få endnu større betydning, hvis det indgik i en overordnet politik til fremme af social retfærdighed og inklusion. En retfærdig omstilling kræver bæredygtige sociale forhold, og et socialt klassificeringssystem kunne bidrage med længe ventede retningslinjer på området. EØSU opfordrer Kommissionen til at udarbejde et overslag over, hvilke midler der skal til for at gennemføre den europæiske søjle for sociale rettigheder. Offentlige investeringer vil overordnet set fortsat spille en afgørende rolle inden for offentlige tjenesteydelser. Offentlig finansiering af social velfærd og stabile socialsikringsystemer er fortsat afgørende. Et socialt klassificeringssystem vedtaget i fællesskab kunne dog være retningsgivende for investeringer med positive sociale virkninger.

1.3. EØSU anbefaler Kommissionen at anvende den diversificerede tilgang på forskellige niveauer, som platformen for bæredygtig finansiering ⁽²⁾ (platformen) foreslår, i sin rapport. Det ville være nyttigt at indarbejde et socialt klassificeringssystem i EU's lovgivningsrammer for bæredygtig finansiering og forvaltning, men det kræver et stort arbejde. Navnlig ville forslaget til direktiv om virksomheders bæredygtighedsrapportering være et vigtigt supplement til et socialt klassificeringssystem, som foranstaltningerne kan holdes op imod og vurderes efter. Et veludformet socialt klassificeringssystem kunne også bidrage til at løse det potentielle problem med social washing. EØSU anbefaler, at man starter med enkle og klare retningslinjer, sørger for enkle og gennemsigtige procedurer og tilføjer dem gradvist senere i processen. Det endelige mål bør være en tæt integration af det sociale og det miljømæssige klassificeringssystem, men gensidige minimumsgarantier kan fungere som et første skridt.

⁽¹⁾ EUT L 198 af 22.6.2020, s. 13.

⁽²⁾ Platformen for Bæredygtig Finansiering | Kommissionen (europa.eu).

1.4. EU-klassificeringssystemet bør angive, hvilke foranstaltninger og virksomheder der bidrager væsentligt til social bæredygtighed, og fungere som en guldstandard, der afspejler et højere ambitionsniveau end det, der er fastsat i lovgivningen. EØSU bifalder platformens foreslåede mål, nemlig anstændigt arbejde, en rimelig levestandard og inklusive og bæredygtige lokalsamfund. Der bør tages udgangspunkt i en lang række internationale og europæiske principper, men EØSU anbefaler især at henvise til den europæiske søjle for sociale rettigheder og de relevante verdensmål for bæredygtig udvikling, såsom mål 8 om anstændigt arbejde. Under alle omstændigheder bør overholdelse af menneskerettighederne og arbejdstagernes rettigheder være en forudsætning for at kunne være omfattet af klassificeringssystemet. Anvendelse af kollektive overenskomster og medbestemmelsesmekanismer i overensstemmelse med den respektive nationale og europæiske lovgivning er afgørende og bør opfattes som princippet om ikke at gøre væsentlig skade⁽³⁾. Retningslinjer med positive sociale virkninger, som er udviklet efter aftaler mellem arbejdsmarkedets parter, bør betragtes som værende i overensstemmelse med klassificeringssystemet. Man skal huske på, at graden af kollektiv overenskomstdækning varierer betydeligt medlemsstaterne imellem, og at den er faldet i 22 af dem, hvilket er et problem, der er blevet behandlet i direktivet om mindsteløn.

1.5. EØSU opfordrer lovgiverne til fuldt ud at inddrage arbejdsmarkedets parter og det organiserede civilsamfund i udformningen af det sociale klassificeringssystem, fordi de er berørt af og underlagt rapporteringskrav, og fordi det kan være med til at sikre deres ejerskab over klassificeringssystemet. EØSU mener ikke, at der bør gøres overdreven brug af delegerede retsakter i forbindelse med klassificeringssystemet, fordi det vedrører en bred vifte af politiske spørgsmål. Formålet med klassificeringssystemet er at skabe gennemsigtighed for investorer, virksomheder og forbrugere. I fremtiden bør offentlige myndigheders eventuelle brug af klassificeringssystemet som reference for støtte- og finansieringsprogrammer vurderes og drøftes indgående. Enhver brug af klassificeringssystemet i en bredere sammenhæng bør være omfattet af en passende beslutningsproces. Unødigt indgriben i national lovgivning og arbejdsmarkedsparternes uafhængighed skal undgås. Endelig skal risikoen for »social washing« udelukkes. Fagforeninger, samarbejdsudvalg, forbrugerorganisationer og andre repræsentanter for det organiserede civilsamfund bør have adgang til klagemekanismer, og de kompetente nationale myndigheder bør have mere ansvar for at udføre deres kontrolfunktioner.

1.6. EØSU ønsker at understrege, at der er flere fordele ved et socialt klassificeringssystem. For det første bør den stigende efterspørgsel efter socialt orienterede investeringer støttes ved at indføre et pålideligt klassificeringssystem, der udgør et sammenhængende system for måling af social bæredygtighed. For det andet kan socialt skadelige aktiviteter udmønte sig i økonomiske risici, og et klassificeringssystem kunne bidrage til at minimere sådanne risici. For det tredje er gennemsigtighed afgørende for kapitalmarkedets effektivitet og kunne også bidrage til det sociale indre marked som omhandlet i artikel 3 i TEUF. Det ville fremme lige vilkår, forhindre illoyal konkurrence og gøre virksomheder og organisationer, der bidrager til social bæredygtighed, mere synlige. For det fjerde bør EU bygge videre på sine styrker og arbejde mod at foregå som et godt eksempel, der er førende inden for miljømæssig og social bæredygtighed. Drøftelserne om et EU-kreditvurderingsbureau bør tages op igen. Udvalget gentager desuden sin opfordring til, at dataudbydere både inden for og uden for det finansielle område reguleres og overvåges ordentligt.

1.7. EØSU henleder desuden opmærksomheden på udfordringer og eventuelle løsninger. For det første er der en risiko for udelukkelse fra markedet. Investeringer bygger dog også på andre kriterier, såsom forventet afkast, som kan vægte højere end bæredygtighedsmål, og der er ligeledes mange tilfælde af samspil mellem investorers og andre aktørers interesser. Under alle omstændigheder bør aktiviteter, der ikke lever op til kravene i klassificeringssystemet, ikke klassificeres som skadelige, og dette bør præciseres af Kommissionen. Der bør rettes større opmærksomhed mod bæredygtige investeringers indvirkning på realøkonomiens aktiviteter. For det andet vil fastlæggelsen af, hvad der skal omfattes af klassificeringssystemet, udgøre en kilde til uenighed. Det er netop årsagen til, at denne proces skal underkastes demokratisk debat og beslutningstagning. Der vil på den måde kunne udvikles en fælles og troværdig opfattelse af bæredygtighed, som de enkelte aktører kan og bør tage udgangspunkt i. Klassificeringssystemets succes afhænger af dets troværdighed, og de omfattede aktiviteter skal opfylde en bredt accepteret definition af bæredygtighed. For det tredje kunne et socialt klassificeringssystem give anledning til yderligere rapporteringskrav. EØSU opfordrer Kommissionen til at holde dette på et minimum og undgå overlapninger. Rådgivning og klassificeringsrelaterede tjenester leveret af et juridisk kompetent organ kunne være nyttigt for især små og mellemstore virksomheder, kooperativer og almenyttige virksomheder. Derudover bør finansielle institutioner tilskyndes til at foretage vurderinger af den sociale effekt af investeringer, sådan som værdibaserede banker verden over gør i dag.

2. Baggrund for udtalelsen

2.1. EU-lovgivningen om bæredygtig finansiering bør bidrage til at dirigere privat finansiering i retning af bæredygtige økonomiske aktiviteter. Handlingsplanen for finansiering af bæredygtig vækst fra 2018 består af et klassificeringssystem, en oplysningsramme for virksomheder og investeringsværktøjer, herunder benchmarks, standarder og kvalitetsmærker, mens

⁽³⁾ Princippet om ikke at gøre væsentlig skade forkortes på engelsk DNSH.

den nye strategi for bæredygtig finansiering fra 2021 fokuserer på at finansiere realøkonomiens bæredygtige omstilling samt på inklusion, modstandsdygtighed, den finansielle sektors bidrag og globale mål. Inden for disse rammer har EU arbejdet på forskellige lovgivningsmæssige initiativer, hvor EU-klassificeringssystemet spiller en vigtig rolle. EØSU henviser til sine relevante udtalelser ⁽⁴⁾.

2.2. EU-klassificeringssystemet bør sikre investorer og virksomheder gennemsigthed og hjælpe dem med at udvælge bæredygtige investeringer. Forordningen omhandler et klassificeringssystem med fokus på seks miljømål inden for modvirkning af klimaændringer, tilpasning til klimaændringer, vand, biodiversitet, forebyggelse af forurening og den cirkulære økonomi. En miljømæssigt bæredygtig investering skal yde et væsentligt bidrag til at nå et eller flere af disse mål, må ikke gøre væsentlig skade på nogen af dem (princippet om ikke at gøre væsentlig skade) og overholde en række præstationstærskler (såkaldte tekniske screeningskriterier). Den skal også opfylde sociale og ledelsesrelaterede minimumsgarantier (artikel 18). Virksomheder skal således gennemføre procedurer for at sikre en aktivitets overensstemmelse med OECD's retningslinjer for multinationale virksomheder, FN's vejledende principper om erhvervslivet og menneskerettigheder, ILO's erklæring om grundlæggende principper og rettigheder på arbejdet og internationale grundlæggende menneskerettighedsinstrumenter.

2.3. Forordningens artikel 26 pålægger Kommissionen at offentliggøre en rapport inden udgangen af 2021, hvori den beskriver de bestemmelser, der er nødvendige for at udvide anvendelsesområdet til »andre bæredygtighedsmål, såsom sociale mål«. Det viser, at det er hensigten at udvide anvendelsesområdet, men der er stadig ikke krav om at indføre et socialt klassificeringssystem. I overensstemmelse med forordningen fik platformens undergruppe om det sociale klassificeringssystem til opgave at undersøge muligheden for at udvide klassificeringssystemet til at omfatte sociale mål. Gruppens endelige rapport om social klassificering blev offentliggjort i februar 2022 ⁽⁵⁾, hvilket var senere end bebudet, og Kommissionen forventes at udarbejde sin rapport på grundlag heraf. Platformen opfordres desuden til at rådgive Kommissionen om anvendelsen af artikel 18, dvs. udstikke retningslinjer for, hvordan virksomheder kan overholde minimumsgarantierne, og for det eventuelle behov for at supplere kravene i artiklen.

2.4. Platformen foreslår en struktur for et socialt klassificeringssystem inden for rammerne af den nuværende EU-lovgivning om bæredygtig finansiering og forvaltning. I forbindelse med gennemførelsen af et socialt klassificeringssystem ville yderligere bestemmelser være med til at skabe de lovgivningsmæssige rammer, herunder forslaget til direktiv om virksomheders bæredygtighedsrapportering, som skal erstatte direktivet om ikkefinansiel rapportering og indføre obligatoriske EU-standarder for bæredygtighedsrapportering, forordningen om offentliggørelse af bæredygtige finansielle oplysninger og direktivet om virksomheders due diligence i forbindelse med bæredygtighed. Ifølge forslaget til direktiv om virksomheders bæredygtighedsrapportering skal virksomheder også håndtere en række oplysninger om sociale spørgsmål og rapportering om ledelsesmæssige faktorer, og direktivet forventes at forbedre offentliggørelsen af oplysninger på det sociale område. Det ville derfor være et vigtigt supplement til et socialt klassificeringssystem, som disse spørgsmål kan holdes op imod og vurderes efter.

2.5. Trods visse forskelle foreslår platformen at følge de strukturelle aspekter af det miljømæssige klassificeringssystem. Den foreslår tre hovedmål ledsaget af en række delmål. Målet om anstændigt arbejde omfatter en række delmål såsom styrkelse af den sociale dialog og fremme af kollektive overenskomstforhandlinger og lønninger, der sikrer et anstændigt liv. Målet om en rimelig levestandard omfatter sunde og sikre produkter, sundhedsydelse og boliger af høj kvalitet, og målet om inklusive og bæredygtige samfund bør desuden fremme lighed og inklusiv vækst og fremme et bæredygtigt eksistensgrundlag. De foreslåede minimumsgarantier henviser til miljømæssige, offentlige og sociale mål for at undgå uoverensstemmelser, f.eks. at en virksomhed, der udfører bæredygtige aktiviteter, er involveret i overtrædelser af menneskerettighederne. Desuden bør man se på de relevante parter, navnlig de ansatte i virksomheden og i værdikæden, slutbrugerne og de berørte samfund. Der foreslås desuden socialt relaterede kriterier for princippet om ikke at gøre væsentlig skade og en fortegnelse over skadelige aktiviteter.

3. Generelle bemærkninger

3.1. EØSU efterlyser en økonomisk politik, der er i overensstemmelse med målene i EU-traktatens artikel 3 og verdensmålene for bæredygtig udvikling. Der er brug for et afbalanceret fokus på centrale politiske mål, navnlig miljømæssig bæredygtighed, bæredygtig og inklusiv vækst, fuld beskæftigelse og arbejdspladser af høj kvalitet, retfærdig fordeling, sundhed og livskvalitet, ligestilling mellem kønnene, stabile finansielle markeder, prisstabilitet, afbalanceret

⁽⁴⁾ EUT C 517 af 22.12.2021, s. 72.

⁽⁵⁾ Final Report on Social Taxonomy (europa.eu).

handel på grundlag af en retfærdig og konkurrencedygtig industriel og økonomisk struktur og stabile offentlige finanser. EØSU peger desuden på dagsordenen for konkurrencedygtig bæredygtighed, hvis fire dimensioner — miljømæssig bæredygtighed, produktivitet, retfærdighed og makroøkonomisk stabilitet — tillægges lige stor vægt i indsatsen for at opnå forstærkende virkninger og en vellykket grøn og digital omstilling⁽⁶⁾. I lyset af krigen i Ukraine som følge af Ruslands aggression gentager EØSU sin efterlysning af en afbalanceret økonomisk politik, der skal være med til at afbøde de økonomiske og sociale konsekvenser af krigen, og peger på erklæringen i ILO's statut af 1919 om, at universel og varig fred forudsætter social retfærdighed.

3.2. EØSU belyser begrebet et »socialt klassificeringssystem« med det formål skabe debat og opmærksomhed. EØSU er fortalende for et veludformet, brugbart og begrebsmæssigt forsvarligt socialt klassificeringssystem, som gør det muligt at verificere de mange muligheder og samtidig håndtere de forskellige udfordringer (se nedenfor). Ligesom det er tilfældet med den økonomiske politik som helhed, bør begrebet »finansiel bæredygtighed« og især EU-klassificeringen tilpasses en helhedsorienteret og flerdimensionel tilgang, hvor vi bør stræbe efter at ligestille miljømæssig og social bæredygtighed. Derudover kan den grønne omstilling være skadelig i social henseende. Sociale standarder skal derfor beskyttes og forbedres for ikke at udelukke nogen. En retfærdig omstilling kræver bæredygtige sociale forhold, og et socialt klassificeringssystem kan vejlede i denne henseende.

3.3. EØSU anser et socialt klassificeringssystem for en vigtig og nødvendig tilføjelse til EU's sociale dimension, og EØSU opfordrer Kommissionen til at offentliggøre den rapport, der er omhandlet i artikel 26, i god tid. Den varierede tilgang på flere niveauer, der præsenteres i platformens rapport, bør følges. At stræbe efter perfektion og samtidig inddrage alle aspekter af social bæredygtighed på én gang kan imidlertid føre til store forsinkelser i gennemførelsen af det sociale klassificeringssystem eller endda, at projektet helt må opgives. EØSU anbefaler derfor at inlede processen med, at der i god tid indføres enkle og klare retningslinjer og enkle gennemsigtighedsprocedurer, som derefter suppleres gradvist. For så vidt angår forholdet mellem det miljømæssige klassificeringssystem og et socialt klassificeringssystem, bør målet være at sikre sammenhæng mellem og tæt integration af de to tilgange. Men som et første skridt kunne det være praktisk med gensidige minimumsgarantier.

3.4. EØSU glæder sig over, at platformen har offentliggjort et udkast til sin rapport vedrørende forordningens artikel 18 med henblik på at rådgive virksomheder om, hvordan de kan anvende og eventuelt ændre kravene i artiklen. I forbindelse med social bæredygtighed er det især afgørende at vurdere en virksomheds reelle resultater, for så vidt angår menneskerettigheder, industrielle forhold og anstændigt arbejde. Minimumsgarantierne i det miljømæssige klassificeringssystem er yderst velkomne og bør gennemføres nøje, men de kan aldrig erstatte et socialt klassificeringssystem. De er slet ikke tilstrækkelige til at sikre social bæredygtighed for arbejdstagerne, forbrugere og lokalsamfundene⁽⁷⁾. EØSU anbefaler desuden, at der samarbejdes med lokale arbejdsmarkedsparter, civilsamsfundsorganisationer og sociale virksomheder med henblik på at overvåge og fremme de økonomiske aktiviteter positive indvirkning på aktørerne.

3.5. Det sociale klassificeringssystem vil få større betydning, hvis det indgår i en overordnet politik til fremme af social bæredygtighed og ledsages af passende regler om f.eks. due diligence på menneskerettighedsområdet. Det vil dog aldrig erstatte forsvarlig offentlig regulering og socialpolitik. Offentlig finansiering af social velfærd og stabile socialsikrings-systemer er fortsat afgørende. Klassificeringssystemet bør ikke fungere som et redskab til crowding-out eller privatisering. Offentlige investeringer vil fortsat spille en afgørende rolle inden for offentlige tjenesteydelser og baner ofte vejen for flere private investeringer. Det sociale klassificeringssystem vil dog kunne sikre bæredygtighedskriterier inden for infrastruktur, sundhed, uddannelse og erhvervsuddannelse samt socialt boligbyggeri, så alle investorer kan foretage socialt bæredygtige investeringer i realøkonomien, og man undgår »social washing«. I fremtiden kan offentlige myndigheder også anvende klassificeringssystemet som reference til støtte- og finansieringsprogrammer. Dette skal vurderes og drøftes grundigt.

3.6. Et socialt klassificeringssystem ville sikre et detaljeret overblik over økonomiske aktiviteter positive og negative sociale virkninger. Mange af de omhandlede spørgsmål hænger tæt sammen med de spørgsmål, som arbejdsmarkedets parter og civilsamsfundsorganisationer normalt drøfter. EØSU opfordrer til at inddrage det organiserede civilsamfund fuldt ud i udformningen af det sociale klassificeringssystem, navnlig i (del)målene, kriterierne for princippet om ikke at gøre væsentlig skade og beskyttelsesprincipperne. Arbejdsgivere, arbejdstagere, forbrugere og andre aktører og samfund påvirkes af, hvordan målene udformes, og/eller skal opfylde rapporteringskravene. EØSU påpeger også, at pensionsfonde er et eksempel på, hvordan ansatte kan nyde godt af investeringer. Inddragelse af disse aktører er afgørende for at sikre ejerskab. EØSU forventer, at et socialt klassificeringssystem kan gennemføres ved at revidere forordningen, og at den almindelige

⁽⁶⁾ EUT C 275 af 18.7.2022, s. 50.

⁽⁷⁾ EUT C 152 af 6.4.2022, s. 97.

lovgivningsprocedure derfor vil blive anvendt. Overdreven brug af delegerede retsakter i forbindelse med bæredygtig finansiering og især i forbindelse med gennemførelsen af klassificeringssystemet er ikke hensigtsmæssigt, eftersom klassificeringen vedrører en bred vifte af politiske spørgsmål, som er langt mere omfattende end blot tekniske specifikationer.

3.7. EØSU understreger, at det er vigtigt at forbedre kvaliteten af oplysninger vedrørende socialt bæredygtige investeringer og forebygge desinformation om den sociale situation for at undgå negative sociale konsekvenser for alle aktører. Et veludformet socialt klassificeringssystem vil bidrage væsentligt til at løse sådanne problemer ved klart at angive aktiviteter og enheder, der i væsentlig grad bidrager til social bæredygtighed. Systemet bør udgøre en guldstandard og afspejle et højere ambitionsniveau end det, der allerede er fastsat i lovgivningen, og samtidig ramme den rette balance mellem at være for bred og for snæver. Mens miljøkriterierne navnlig er baseret på videnskab, vil et socialt klassificeringssystem som foreslået af platformen i højere grad være baseret på standarder og globalt vedtagne rammer, som måske ikke er normative, men som fungerer som retningsgivende for at fremme socialt bæredygtige aktiviteter.

3.8. Overholdelse af menneskerettighederne og arbejdstagerrettighederne skal være en forudsætning for at kunne blive omfattet af klassificeringssystemet. Anvendelse af kollektive overenskomster og medbestemmelsesmekanismer i overensstemmelse med den respektive nationale og europæiske lovgivning er ligeledes afgørende og bør opfattes som værende i overensstemmelse med princippet om ikke at gøre væsentlig skade. Desuden bør retningslinjer, der fastsætter enkle og gennemsigtige procedurer med positive sociale virkninger, som er baseret på en aftale med arbejdsmarkedets parter, indbefattes i definitionen af økonomisk aktivitet, der er i overensstemmelse med klassificeringssystemet. Det er vigtigt at huske på, at graden af arbejdstagere, der er omfattet af kollektive overenskomster, varierer betydeligt mellem medlemsstaterne imellem, fra kun 7 % i Litauen til 98 % i Østrig. Siden 2000 er antallet af arbejdstagere, der er omfattet af kollektive overenskomster, faldet i 22 medlemsstater, og det anslås, at der i dag er mindst 3,3 millioner færre arbejdstagere, som er dækket af en kollektiv overenskomst. Det nye direktiv om mindstelønninger og en udvidet anvendelse af kollektive overenskomster⁽⁸⁾ spiller en vigtig rolle i gennemførelsen af det sociale klassificeringssystem. EØSU anbefaler desuden at yde klar rådgivning om gennemførelsen af minimumsgarantier i forslaget til selve lovtæksten, eventuelt med udgangspunkt i platformens rapport om forordningens artikel 18.

3.9. Forskellige internationale og europæiske normer og principper kan danne grundlag for klassificeringssystemet. For så vidt angår (del)målene anbefaler EØSU at henvise til den europæiske søjle for sociale rettigheder og handlingsplanen herfor samt de relevante verdensmål for bæredygtig udvikling, navnlig mål 8 (anstændige jobs og økonomisk vækst), mål 1 (afskaf fattigdom), mål 2 (stop sult), mål 3 (sundhed og trivsel), mål 4 (kvalitetsuddannelse), mål 5 (ligestilling mellem kønnene), mål 10 (mindre ulighed) og mål 11 (bæredygtige byer og lokalsamfund). Rammer vedtaget af arbejdsmarkedets parter kan også udgøre et vigtigt grundlag. EØSU mener, at platformens hensigt om at indføre minimumsgarantier baseret på FN's vejledende principper om erhvervslivet og menneskerettigheder og OECD's retningslinjer er helt afgørende. Den europæiske socialpakt, Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, den europæiske menneskerettighedskonvention og det foreslåede direktiv om virksomheders due diligence i forbindelse med bæredygtighed ville også være hensigtsmæssige referencegrundlag for et socialt klassificeringssystem. Endelig bør aktiviteter, der betragtes som meget skadelige, dvs. aktiviteter, der grundlæggende og i alle tilfælde strider mod ethvert bæredygtigheds mål og ikke på nogen måde kan gøres mindre skadelige, udelukkes. Våben, der fordømmes i internationale aftaler, såsom klyngebomber eller personelmimer, bør være omfattet af denne kategori. EØSU anbefaler desuden, at man udvikler en strategi for, hvordan man tackler aggressive og krigsførende regimer.

4. Muligheder ved et socialt klassificeringssystem

4.1. EØSU anbefaler på det kraftigste, at man udnytter klassificeringssystemets potentiale til at kanalisere investeringer i retning af socialt bæredygtige aktiviteter og enheder og skabe anstændige job. Mere end 20 % af EU's borgere er i risiko for fattigdom. Pandemien har forværret ulighederne, og krigen i Ukraine vil yderligere øge de økonomiske og sociale spændinger. Globalt vurderes det, at der skal mobiliseres omtrent 3,3-4,5 bio. USD om året for at nå verdensmålene for bæredygtig udvikling. Varer produceret i strid med arbejdsrelaterede menneskerettigheder ender på EU-markedet gennem import. I EU er der desuden et presserende behov for sociale investeringer, f.eks. i fattigdomsbekæmpelse, livslang læring og sundhed⁽⁹⁾. Minimumsinvesteringsunderskuddet i social infrastruktur blev anslået til omkring 1,5 bio. EUR fra 2018 til

⁽⁸⁾ Direktivet om passende mindstelønninger i EU, artikel 4, stk. 2, foreløbig aftale. Der bør i det sociale klassificeringssystem bakkes op om tærskelværdien på 80 % for kollektiv overenskomstdækning, som er fastsat med henblik på at kræve af medlemsstaterne, at de træffer foranstaltninger til at øge satsen.

⁽⁹⁾ Final Report on Social Taxonomy (europa.eu).

2030⁽¹⁰⁾. EØSU opfordrer Kommissionen til at give et opdateret overslag over, hvilke investeringer der er nødvendige for at overholde den europæiske søjle for sociale rettigheder og nå EU's overordnede 2030-mål. Der er brug for betydelige offentlige og private midler til at håndhæve social bæredygtighed.

4.2. Ved hjælp af et socialt klassificeringssystem kan investorer og virksomheder vurdere de sociale virkninger af deres investeringer eller aktiviteter og på frivillig basis betragte dette som et vigtigt mål. EØSU bemærker, at der er stigende efterspørgsel efter socialt orienterede investeringer, og glæder sig over investorernes åbenhed over for socialt bæredygtig finansiering. Der mangler til gengæld definitioner og standardisering, og analyser af ESG-kriterier og -resultater afslører desuden grundlæggende forskelle mellem de enkelte kreditvurderingsbureauers vurderinger, hvilket gør det vanskeligt at foretage socialt bæredygtige investeringer. Et socialt klassificeringssystem ville fungere som en sammenhængende metode til at definere og fremme social bæredygtighed og måle fremskridt. Det kan være med til at øge ansvarligheden og fastlægge klare retningslinjer. Det ville således utvivlsomt øge investorernes ambitionsniveau og kunne få flere markedsdeltagere til at investere inden for området, samtidig med at det ville bidrage til at forhindre »social washing«.

4.3. Socialt skadelige aktiviteter kan også medføre økonomiske risici. En virksomhed, der kædes sammen med overtrædelser af menneskerettighederne, risikerer boykot, og en virksomhed, der ikke opfylder due diligence-kravene på menneskerettighedsområdet, risikerer at blive udelukket fra offentlige kontrakter. Den risikerer også at blive involveret i dyre retssager på grund af overtrædelse af menneskerettighederne, eller at forsyningskæderne afbrydes på grund af strejker. De økonomiske og politiske risici som følge af den voksende kløft mellem rig og fattig kan også påvirke investeringerne. Disse risici kan minimeres ved at træffe investeringsbeslutninger med udgangspunkt i et socialt klassificeringssystem. EØSU henleder også opmærksomheden på Den Europæiske Centralbanks arbejde med at styrke overvågningen og forvaltningen af systemiske risici som følge af manglende hensyntagen til bæredygtighedsfaktorer. EØSU understreger, at miljørisici ofte ledsages af sociale risici, som f.eks. når mennesker mister deres hjem på grund af oversvømmelser. Overordnet set bør der tages særligt højde for sociale bæredygtighedsrisici, og de bør være en del af Den Europæiske Centralbanks indsats over for bæredygtighedsrisici.

4.4. EØSU påpeger desuden, at gennemsigtighed er afgørende for markedets effektivitet. Dette gælder ikke kun kapitalmarkederne. Et socialt klassificeringssystem vil også kunne fungere som et redskab til at bakke op om den rette balance mellem økonomiske friheder og sociale rettigheder og arbejdstagerrettigheder⁽¹¹⁾. Gennem øget gennemsigtighed vil det kunne bidrage til det sociale indre marked som omhandlet i artikel 3 i TEUF og fremme fair konkurrence. Det sociale klassificeringssystem vil desuden kunne fremme lige vilkår og gøre de virksomheder, der overholder menneskerettighederne og arbejdstagernes rettigheder og bidrager væsentligt til social bæredygtighed, mere synlige og dermed være med til at gøre dem attraktive for investorer. Klassificeringssystemets mulige forandringskabende rolle kunne fremmes ved at udbrede kendskabet til det. I den forbindelse fremhæver EØSU igen den positive rolle, som finansielle instrumenter kan spille i udviklingen af virksomheder, der bidrager til social bæredygtighed⁽¹²⁾.

4.5. Endelig har EU etableret sig som internationalt førende inden for miljømæssigt bæredygtig finansiering og bidrager aktivt til den globale indsats på området. EØSU glæder sig over indsatsen, men minder Kommissionen om, at der er behov for at videreudvikle den sociale bæredygtighed og fremme verdensmålene for bæredygtig udvikling. EU bør — også i forbindelse med social bæredygtighed — bestræbe sig på at fungere som rollemodel og gå forrest ved at tage emnet op i internationale fora. Især i en tid med krig og internationale spændinger bør en international struktur for bæredygtig finansiering også tage højde for social bæredygtighed.

5. Udfordringer og mulige løsninger

5.1. Finansielle investorers intentioner om at foretage socialt og miljømæssigt bæredygtige investeringer er yderst velkomne og bør støttes. Aktører på de finansielle markeder træffer dog normalt deres investeringsbeslutninger på grundlag af forventninger om afkast, risici, likviditet eller løbetid. Disse motiver kan stå i modsætning til andre aktørers interesser og være i strid med eller vægte højere end miljømæssige eller sociale mål. EØSU påpeger dog, at der også er mange muligheder for samspil mellem investorers og andre aktørers interesser, f.eks. når forbedringer af arbejdstagernes deltagelse øger virksomhedernes produktivitet, eller når en økonomisk aktivitet bidrager til lokalsamfundenes trivsel. Under alle omstændigheder må økonomiske aktiviteter eller virksomheder, som ikke opfylder kriterierne i klassificeringssystemet, ikke

⁽¹⁰⁾ Kommissionen, »Boosting Investment in Social Infrastructure in Europe«, debatoplæg 074 fra januar 2018.

⁽¹¹⁾ EUT C 275 af 18.7 2022, s. 50.

⁽¹²⁾ EUT C 194 af 12.5 2022, s. 39.

automatisk betragtes som skadelige. Der er i den forbindelse nemlig risiko for, at de udelukkes fra markedet, og EØSU opfordrer Kommissionen til at præcisere dette spørgsmål og sikre en afbalanceret tilgang. Der bør rettes større opmærksomhed mod bæredygtige investeringers indvirkning på realøkonomiens aktiviteter.

5.2. Der kan opstå uoverensstemmelser, fordi sociale spørgsmål reguleres på medlemsstatsniveau og mellem arbejdsmarkedets parter, mens det organiserede civilsamfund som helhed stræber efter at blive inddraget i sociale, miljømæssige og andre politiske spørgsmål. EØSU glæder sig dog over platformens rapport, for så vidt angår risikoen for overtrædelser af andre bestemmelser, og antager desuden, at Kommissionen i sit forslag vil bestræbe sig på at undgå modstridende overlappninger mellem og indgrib i de nationale socialsystemer, industrielle forhold og lovgivningsmæssige rammer. Et socialt klassificeringssystem kunne desuden bygge på fælles internationale og europæiske erklæringer og principper — som f.eks. den europæiske søjle for sociale rettigheder — og danne grundlag for frivillig beslutningstagning uden at kræve en særlig form for socialpolitik. Enhver bredere brug af klassificeringssystemet som omhandlet ovenfor bør dog være underlagt en passende beslutningsproces. Uberettiget indgriben i national lovgivning og arbejdsmarkedets parter uafhængighed skal forhindres, og forskelle i de nationale arbejdsmarkedsmønstre og systemer for kollektive overenskomstforhandlinger skal anerkendes.

5.3. At udvikle et socialt klassificeringssystem og dermed give et struktureret overblik over bæredygtige aktiviteter og sektorer handler således også om politiske værdier. Det bliver en udfordring at fastlægge, hvilke økonomiske aktiviteter og/eller sektorer der kan betragtes som værende i overensstemmelse med klassificeringssystemet. Det er netop årsagen til, at udarbejdelsen af klassificeringssystemet bør underkastes politisk debat og demokratisk beslutningstagning⁽¹³⁾. Kun under disse omstændigheder kan der udvikles en fælles forståelse af social bæredygtighed, som de enkelte aktører kan og bør basere sig på og henvise til. EØSU understreger, at klassificeringssystemets succes — også på det sociale område — afhænger af, om det opnår bred opbakning. De pågældende aktiviteter og sektorer skal leve op til en bredt accepteret definition af bæredygtighed og være baseret på generelt anerkendte værdier, såsom menneskelig værdighed, ligestilling mellem kønnene, retfærdighed, inklusion, ikkeforskelsbehandling, solidaritet, prisoverkommelighed, trivsel og mangfoldighed. Det er afgørende at værne om klassificeringssystemets troværdighed for ikke at bringe projektet som helhed i fare.

5.4. En anden problemstilling er risikoen for, at et socialt klassificeringssystem pålægger virksomheder en for stor byrde med flere rapporteringskrav og krav om indsendelse af komplekse og besværlige oplysninger kombineret med dyre revisionsprocedurer. EØSU opfordrer Kommissionen til at minimere disse byrder og udarbejde enkle kriterier, som er lette at opfylde, og som tager udgangspunkt i andre rapporteringskrav. EØSU glæder sig over platformens tilgang med at strukturere det sociale klassificeringssystemets mål på samme måde som den foreslåede struktur i direktivet om virksomheders bæredygtighedsrapportering. Overordnet set efterlyser EØSU et velordnet og konsekvent regelsæt uden overdreven kompleksitet og overlappninger, således at det fungerer i praksis, og den nødvendige gennemsigtighed sikres. Rådgivning og klassificeringsrelaterede tjenester leveret af et specialiseret juridisk kompetent organ kunne også være nyttigt for virksomheder og andre organisationer, der ønsker at blive en del af klassificeringssystemet. Det ville også sikre, at virksomheder med færre rapporteringsressourcer får adgang til klassificeringssystemet. Finansielle institutioner kan dog stadig foretage vurderinger af den sociale effekt af investeringer, sådan som værdibaserede banker verden over gør i dag.

5.5. Klassificeringssystemets mål er at skabe pålidelige rammer for socialt bæredygtige investeringer, men risikoen for grønvaske eller »social washing« kan ikke udelukkes. EØSU er enig med platformen i, at kontrol af forpligtelser og politikker alene ikke sikrer effektiv gennemførelse og beskyttelse af menneskerettighederne, og det støtter heller ikke udviklingen af socialt bæredygtige aktiviteter. Der er store vanskeligheder forbundet med at overvåge og håndhæve en virksomheds overholdelse af de erklærede mål for social bæredygtighed og med at vurdere dens resultater i vore dages ofte meget komplekse forsyningskæder. På den anden side peger platformen på en lovende udvikling inden for kvantificerbare sociale data, bl.a. i forbindelse med den reviderede sociale resultattavle og verdensmålene for bæredygtig udvikling. Overordnet set bør det sociale klassificeringssystem være gennemsigtigt og troværdigt og opdateres løbende. EØSU foreslår desuden at inddrage f.eks. samarbejdsudvalg og civilsamfundsorganisationer i den forbindelse.

5.6. EØSU foreslår at genoptage drøftelserne om et EU-kreditvurderingsbureau, som nu kunne fokusere på bæredygtighed, og dermed konsolidere EU's pionerrolle på området. Udvalget gentager desuden sin opfordring til, at dataudbydere både inden for og uden for det finansielle område reguleres og overvåges ordentligt. Der bør indføres klagemekanismer, hvor fagforeninger, samarbejdsudvalg, forbrugerorganisationer og andre repræsentanter for det

⁽¹³⁾ Se kapitel 3 ovenfor.

organiserede civilsamfund kan klage over falske påstande om overholdelse af klassificeringen. EØSU anerkender, at foranstaltninger og sanktioner for overtrædelser i forordningen overlades til medlemsstaterne. De kompetente nationale myndigheder⁽¹⁴⁾ bør under alle omstændigheder have mere ansvar for at udføre deres kontrolfunktioner og derudover forpligtes til at rapportere til deres respektive parlamenter og civilsamfundet.

Bruxelles, den 22. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁴⁾ Jf. klassificeringsforordningen, artikel 21.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om en klimatilpasningsfond finansieret af Samhørighedsfonden og NextGenerationEU**(initiativudtalelse)**

(2022/C 486/04)

Ordfører: **Ioannis VARDAKASTANIS**Medordfører: **Judith VORBACH**

Plenarforsamlingens beslutning	20.1.2022
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 52, stk. 2 Initiativudtalelse
Kompetence	Den Økonomiske og Monetære Union og Økonomisk og Social Samhørighed
Vedtaget i sektionen	9.9.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	21.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	139/3/3

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Den Europæiske Union (EU) tager betydelige skridt for at bekæmpe klimaforandringerne og reducere drivhusgasemissionerne. EU's klima-, miljø- og energipolitikker omfatter en langsigtet plan, der skal bidrage til at forebygge de værste konsekvenser af klimakrisen for vores klode. Dette kan dog stadig være utilstrækkeligt.

1.2. EU gør en stor indsats, men konsekvenserne af klimaforandringerne og ressourceknapheden viser sig desværre allerede. Vi er derfor nødt til at tilpasse os en virkelighed, vi ikke har oplevet før. Selv om EU med rette gør en stor indsats for at undgå en forværring af situationen, er vi alligevel ikke forberedte på uforudsete klimakriser, energikriser og naturkatastrofer.

1.3. Siden 2021 har vi oplevet to meget bemærkelsesværdige kriser, som EU's finansieringsmekanismer har vist sig at være dårligt rustet til at reagere på. Den første var ødelæggelserne som følge af oversvømmelser og skovbrande i hele Europa i sommeren 2021. Den anden er den aktuelle energikrise og behovet for energiuafhængighed i EU som følge af Ruslands invasion af Ukraine i 2022.

1.4. EU's nuværende mekanisme til at reagere på naturkatastrofer er Den Europæiske Unions Solidaritetsfond. Solidaritetsfondens årlige budget er imidlertid ikke tilstrækkeligt til at dække omkostningerne ved de skader, der er forårsaget af de seneste naturkatastrofer, og skal derfor øges drastisk. EU's finansiering af omstillingen til grøn energi er mere omfattende, men tager ikke hensyn til EU's presserende behov for energiuafhængighed og den store risiko for energifattigdom som beskrevet i EØSU's udtalelse om *Bekæmpelse af energifattigdom og EU's modstandsdygtighed over for udfordringer set fra et økonomisk og socialt perspektiv* ⁽¹⁾

1.5. EØSU mener, at EU har brug for en ny finansieringsmekanisme, der kan yde øjeblikkelig og ambitiøs bistand til medlemsstater i nødsituationer, som dem der er beskrevet ovenfor. EØSU foreslår derfor, at der oprettes en ny klimatilpasningsfond. Finansieringen bør omdirigeres fra eksisterende EU-midler, navnlig fra Samhørighedsfonden og genopretnings- og resiliensfaciliteten, men forvaltes på en strømlinet og sammenhængende måde gennem denne nye fond.

⁽¹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/da/our-work/opinions-information-reports/opinions/tackling-energy-poverty-and-eus-resilience-challenges-economic-and-social-perspective> (se side 88 i denne EUT).

1.6. Moderniseringen af finansieringsmiljøet kunne også omfatte en udvidelse af anvendelsesområdet, en intensivering af de eksisterende programmer og anvendelse af NextGenerationEU som skabelon for et nyt finansieringsinstrument.

1.7. I lyset af de betydelige investeringsbehov anbefaler EØSU også, at Kommissionen undersøger mulighederne for at styrke klimatilpasningsfonden ved at tilskynde til private investeringer og bidrag. Særligt med hensyn til naturkatastrofer bør Kommissionen og medlemsstaterne også gøre en indsats for at øge og lette forsikringsdækningen og anvende forsikringssystemet som et middel til at rette finansieringen mod forbedring af modstandsdygtigheden over for klimaforandringer, navnlig i risikoområder, for at mindske afhængigheden af EU-støtte.

1.8. Klimatilpasningsfonden skal være tilpasningsdygtig, fleksibel og klar til at reagere på nye og kommende kriser i de kommende år og årtier.

1.9. Det er afgørende, at klimatilpasningsfonden, som i højere grad fokuserer på hurtige og presserende tiltag, fungerer på en måde, der stemmer overens med EU's overordnede klima-, miljø- og energipolitikker, der på lang sigt skal mindske afhængigheden af nødberedskab og beskytte menneskeheden såvel som naturen.

2. Generelle bemærkninger

2.1. EØSU erkender, at håndteringen af klimakrisen er i overensstemmelse med EU's forpligtelser i den europæiske grønne pagt om at gennemføre Parisaftalen og verdensmålene for bæredygtig udvikling. Selv om bekæmpelsen af årsagerne til klimaforandringerne bør stå i forreste række i EU's klimapolitik, understreger EØSU behovet for parallelt med planerne for reduktion af drivhusgasemissionerne at have solide og strømlinede finansieringsmekanismer til rådighed til at håndtere de klima- og energikriser, som EU's befolkning allerede står over for.

2.2. EØSU's vision er en ny klimatilpasningsfond, hvilket flere medlemmer af Europa-Parlamentet bakker op om⁽²⁾. Denne mekanisme bør finansieres med eksisterende midler fra Samhørighedsfonden og genopretnings- og resiliensfaciliteten samlet i én fond, som skal forbedre effektiviteten og reaktionstiden samt fremme centraliseret overvågning for at udpege, hvilke områder der har størst behov for finansiering. Den bør styrke EU's evne til at hjælpe medlemsstaterne med at reagere hurtigt i klima-, miljø- og energikriser. I den nuværende kontekst ville den tjene til at håndtere to af de mest mærkbare krisesituationer i øjeblikket, nemlig genopretning efter stadigt hyppigere naturkatastrofer og det presserende behov for en grøn energiomstilling og bevægelse hen imod europæisk energiuafhængighed — dog med fleksibilitet til at håndtere fremtidige kriser.

2.3. Der er allerede blevet afsat EU-midler til energiomstillingen og katastrofeberedskabet, men effektiviteten heraf hæmmes af forskellige årsager. Den Europæiske Unions eksisterende Solidaritetsfond, der er oprettet for at hjælpe lokalsamfund med at komme sig efter naturkatastrofer, er ganske enkelt ikke stor nok til at reagere på omfanget af nutidens klimakatastrofer. Finansieringen af energiomstillingen er mere ambitiøs, men stadig langt fra tilstrækkelig. Den forvaltes desuden gennem en række forskellige fonde med risiko for manglende sammenhæng eller overlappning og på en måde, der blander forestående mål med mere langsigtede mål for bekæmpelse af klimaforandringerne. Behovet for at øge EU's energiuafhængighed som følge af Ruslands invasion af Ukraine har understreget, i hvilket omfang vores energiafhængighed af fjendtligsindede lande svækker vores evne til at reagere beslutsomt på internationale begivenheder.

2.4. EØSU opfordrer derfor til, at der oprettes en klimatilpasningsfond med det specifikke formål at reagere på overhængende miljø-, klima- og energikriser og hjælpe EU med at tilpasse sig en ny virkelighed, hvor sådanne kriser desværre bliver mere og mere almindelige. Klimatilpasningsfonden bør tjene som en finansieringsreserve, der er klar til at blive taget i brug i tider med akutte investeringsbehov.

⁽²⁾ Regional development MEPs suggest to set-up a Climate Change Adaptation Fund | Nyheder | Europa-Parlamentet.

2.5. Fonden skal tilbyde den fleksibilitet og robusthed, der er nødvendig for at sikre hurtige og ambitiøse investeringer i opfyldelsen af EU's umiddelbare behov, og samtidig forblive i overensstemmelse med de langsigtede klima- og energipolitikker. Den bør samle en del af de samhørighedsmidler, der i øjeblikket er afsat til klimaspørgsmål, den eksisterende Solidaritetsfond og en del af midlerne i genopretnings- og resiliensfaciliteten til miljøreformer. Hvis disse ressourcer koncentrerer sig i en enkelt fond med et klart fokus på hasteforanstaltninger, vil det gøre indsatsen mere effektiv og lette overvågningen af de mest presserende investeringsbehov. Det vil gøre det lettere at få pengene derhen, hvor der er behov for dem, så hurtigt som muligt.

2.6. Moderniseringen af finansieringsmiljøet kunne også omfatte en udvidelse af anvendelsesområdet og en intensivering af de eksisterende programmer. I betragtning af den fælles interesse i og det presserende behov for at bekæmpe klimaforandringerne og de katastrofale følger heraf understreger EØSU også behovet for en bedre finansieringsmetode i fremtiden. Selv hvis der — med rette — blev gennemført en gylden regel for grønne investeringer, ville nogle medlemsstater måske stadig ikke have kapacitet til at øge de massive investeringer, der er behov for, uden at bringe deres finanspolitiske bæredygtighed i fare. EØSU anbefaler derfor også, at man overvejer NextGenerationEU som en skabelon for finansiering af klimatilpasningsfonden. Tilskud og/eller lån fra denne fond bør frigøres, på betingelse af at den medlemsstat eller region, der modtager dem, investerer i at bekæmpe klimaforandringerne eller konsekvenserne heraf ved f.eks. at foretage efterfølgende investeringer i vedvarende og kulstoffri energi. Sådanne politiske foranstaltninger skal kædes sammen med en obligatorisk inddragelse af arbejdsmarkedets parter og civilsamfundsorganisationerne, og partnerskabsprincippet, der er nedfældet i samhørighedspolitikken, skal respekteres.

2.7. EØSU gør opmærksom på, at klimatilpasningsfonden alene ikke vil være tilstrækkelig til at håndtere konsekvenserne af naturkatastrofer og dække omkostningerne ved tilpasning til klimaforandringerne for at sikre større modstandsdygtighed. I den forbindelse henleder EØSU opmærksomheden på »klimabeskyttelseskløften«, dvs. andelen af ikke-forsikrede økonomiske tab forårsaget klimarelaterede katastrofer. Forsikringsdækningen i forbindelse med naturkatastrofer stadig er lav i Europa, hvor kun ca. 35 % af tabene som følge af naturkatastrofer mellem 1980 og 2017 var forsikret⁽³⁾. Det er derfor vigtigt at undersøge og fremme katastrofeforsikring i medlemsstaterne samt fremme nationale forsikringsordninger, der tilskynder brugerne til at investere i tilpasning, så presset på EU-fondene mindskes og der tilskyndes til proaktive investeringer. Dialog mellem interessenter og innovation inden for forsikringsprodukter kan medføre nye risikoovertførselsløsninger i forsikrings- og genforsikringssystemerne, samtidig med at de finansielle markeders stabilitet og forbrugerbeskyttelsen prioriteres⁽⁴⁾. Dette vil forbedre klimatilpasningsfondens evne til at imødegå de fremtidige udfordringer.

2.8. EU-finansiering spiller også en vigtig rolle som startkapital for at tiltrække private investeringer, bl.a. i tilpasning til at øge modstandsdygtigheden over for klimaændringer.

3. Klimatilpasningsfonden som et redskab til genopretning efter og beredskab over for katastrofer

3.1. I en interinstitutionel EU-undersøgelse understreges det med klare ord, at det haster med at bekæmpe klimakatastrofen: En stigning på 1,5 grader er det maksimale, planeten kan tåle. Hvis temperaturen stiger yderligere efter 2030, vil vi opleve endnu flere tilfælde af tørke, oversvømmelser, ekstrem varme og fattigdom blandt mange millioner af mennesker — en sandsynlig tilbagegang for de mest sårbare befolkningsgrupper⁽⁵⁾.

3.2. Det begynder at vise sig, at vi i høj grad er uforberede på de udfordringer, klimaforandringerne udgør. I 2021 oplevede EU's medlemsstater hidtil usete ødelæggelser som følge af naturkatastrofer, lige fra dødelige oversvømmelser i Tyskland og Benelux til katastrofale skovbrande i Grækenland og Spanien. I lyset af klimakrisen og sammen med andre kilder til miljøforringelse er det sandsynligt, at ødelæggelse og naturkatastrofer bliver normen snarere end undtagelsen. Jo længere vi udsætter, svækker eller forhindrer effektive foranstaltninger til at håndtere klimakrisen og miljøforringelse, jo større bliver risiciene.

⁽³⁾ Economic losses from climate-related extremes in Europe — Det Europæiske Miljøagentur.

⁽⁴⁾ Opbygning af et klimarobust Europa — den nye EU-strategi for tilpasning til klimaændringer, COM(2021) 82 final kapitel 2.2.3, og meddelelsen om en strategi for finansiering af omstillingen til en bæredygtig økonomi COM(2021) 390 final kapitel II og III, foranstaltning 2, litra c), Den Europæiske Tilsynsmyndighed for Forsikrings- og Arbejdsmarkedspensionsordninger (EIOPA), dashboard om mangler i forsikringsbeskyttelse og debatoplæg.

⁽⁵⁾ ESPAS_Report.pdf, s. 8.

3.3. Mindst 240 mennesker mistede livet i de oversvømmelser, der ramte Vesteuropa i sommeren 2021 ⁽⁶⁾, og utallige flere blev fordrevet og mistede deres hjem. I Grækenland blev der registreret ikke færre end 500 skovbrande under en hedebølge, der ramte landet ⁽⁷⁾.

3.4. Ikke alene var omfanget af ødelæggelserne og tabet af menneskeliv på grund af miljøkatastrofer i 2021 uden fortilfælde, det var de finansielle omkostninger for de berørte samfund også. I Vesteuropa blev oversvømmelserne anslået til at have forårsaget skader for 38 mia. EUR ⁽⁸⁾. I Grækenland var premierministeren nødsaget til at godkende en støttepakke på 500 mio. EUR til øen Evia, som er den region, der var hårdest ramt af brandene ⁽⁹⁾.

3.5. Ingen dele af verden kan se sig fri for de stadig større farer ved naturkatastrofer. På samme måde er ingen EU-medlemsstater tilstrækkeligt rustede til at overvinde så massive udfordringer — hverken med hensyn til ressourcer og materiel til at håndtere tørke, skovbrande og oversvømmelser eller med hensyn til den finansiering, der er nødvendig for at hjælpe de berørte områder med at komme på fode igen.

3.6. Investeringer fra klimatilpasningsfonden til imødegåelse af naturkatastrofer bør supplere de løbende udgifter fra de europæiske struktur- og investeringsfonde til katastrofeberedskab og -forebyggelse. Der er behov for enorme investeringer for at skabe modstandsdygtighed over for virkningerne af klimaforandringerne, f.eks. investeringer i opførelse af diger, oversvømmelsessikring af bygninger, beskyttelse mod kysterosion, udstyr til overvågning og inddæmning af skovbrande og teknologi til bl.a. at hjælpe med at redde og lagre ferskvand i områder, der er ramt af tørke. Mens struktur- og investeringsfondene skal have forebyggende virkning for at mindske de eventuelle skader, er formålet med klimatilpasningsfonden at kunne reagere hurtigt i de tilfælde, hvor sådanne forebyggende tiltag ikke har kunne afværge visse skader.

3.7. EØSU fremhæver, at de forventede konsekvenser af klimakrisen kræver en langt mere robust støttemekanisme end den nuværende. Det samlede budget for Solidaritetsfonden er begrænset til i alt 500 mio. EUR om året ⁽¹⁰⁾. Siden gennemførelsen i 2002 har Solidaritetsfonden støttet 28 forskellige europæiske lande med over 7 mia. EUR ⁽¹¹⁾. Det er imponerende, men det vil på ingen måde være nok til at dække omkostningerne ved skader som følge af de naturkatastrofer, der er sket bare i 2021.

3.8. I tilfælde af naturkatastrofer ser vi en øget risiko for tab af menneskeliv blandt visse grupper, der har vanskeligheder med at komme væk fra de berørte områder. Dette gælder især ældre, personer med handicap og børn. Der skal investeres målrettet for at sikre, at redningstjenesterne har materiel og støtte fra yderligere redningsarbejdere til at hjælpe alle mennesker, der har brug for særlig opmærksomhed. Personer med færre ressourcer er også i mindre grad i stand til at komme væk fra det pågældende område på grund af de omkostninger, der er forbundet med at finde alternative boliger og på grund af deres begrænsede adgang til personlige befordringsmidler. Dette bør være noget, som klimatilpasningsfonden skal søge at løse.

4. Klimatilpasningsfonden som en vej til den grønne energiomstilling

4.1. EØSU mener, at klimatilpasning også handler om tilpasning til en ny virkelighed inden for bæredygtig energiproduktion. På grund af den seneste udvikling står EU over for enorme og presserende udfordringer med hensyn til energiuafhængighed, som ikke var forudset ved udarbejdelsen af den flerårige finansielle ramme (FFR), NextGenerationEU og rammen for økonomisk styring. EØSU henviser til Kommissionens REPowerEU-plan ⁽¹²⁾ og konklusionerne fra Det Europæiske Råd og er helt enig i, at der som følge af Ruslands invasion af Ukraine aldrig har været større behov for at sikre energiuafhængighed, herunder udvikling af vedvarende energikilder.

4.2. EØSU understreger behovet for at fokusere på den rolle, som grønne og kulstoffrie energiteknologier, forbedring af energieffektiviteten og reduktion af energiefterspørgslen kan spille med hensyn til at gøre energien mere tilgængelig til en overkommelig pris i EU. Dette kan bidrage til en beskyttelse mod prisstigninger, der hindrer den økonomiske vækst, øger ulighederne, fremprovokerer energifattigdom, øger produktionsomkostningerne og hæmmer EU's konkurrenceevne. EØSU bifalder navnlig den fremskyndede anvendelse af innovative brintbaserede løsninger og omkostningsmæssigt konkurrencedygtig vedvarende elektricitet i branchen.

⁽⁶⁾ <https://www.brusselstimes.com/belgium-all-news/199487/europes-summer-floods-amount-to-worlds-second-most-costly-natural-disaster-of-2021>

⁽⁷⁾ <https://www.reuters.com/world/europe/greece-starts-count-cost-after-week-devastating-fires-2021-08-09/>

⁽⁸⁾ Europe's summer floods amount to world's second-most costly natural disaster of 2021 (brusselstimes.com).

⁽⁹⁾ <https://www.reuters.com/world/europe/greece-starts-count-cost-after-week-devastating-fires-2021-08-09/>

⁽¹⁰⁾ EU's Solidaritetsfond.

⁽¹¹⁾ https://ec.europa.eu/regional_policy/da/funding/solidarity-fund/

⁽¹²⁾ REPowerEU planen, COM(2022) 230 final.

4.3. Behovet for hurtige og ambitiøse investeringer i omstillingen til grønnere energiformer produceret i EU er vigtigere end nogensinde før. Selv om grøn energiproduktion og energiuafhængighed altid bør være et langsigtet mål for EU, er der i den nuværende situation et presserende behov for energiforsyning til overkommelige priser fra alternative kilder uden at gå på kompromis med EU's energimål. De hastende investeringsbehov med henblik på at skaffe energi til overkommelige priser fra alternative kilder kan håndteres gennem klimatilpasningsfonden mere effektivt end gennem de eksisterende mekanismer.

4.4. EØSU bemærker med stigende klarhed, at energiauafhængighed er en årsag til, at EU's indsats over for lande som Rusland svækkes, som det tydeligt fremgår af EU's reaktion på invasionen af Ukraine. Den nuværende alt for store afhængighed af russisk gas undergraver i alvorlig grad EU's og dets medlemsstaters evne til at træffe hurtige foranstaltninger uden at udsætte deres egne borgere for risiko for brændstofmangel og energifattigdom. Desværre er planerne om at indkøbe naturgas fra USA ikke en bæredygtig eller miljømæssigt forsvarlig løsning ⁽¹³⁾.

4.5. Klimatilpasningsfonden bør tjene som et middel til at finansiere vores presserende behov for EU-produceret grøn og dekarboniseret energi med ambitiøse indkøb af eksisterende teknologier og investeringer i udvikling af nye teknologier for at opnå en nulemissionsøkonomi. EØSU opfordrer indtrængende til, at krigen i Ukraine ikke fører til, at EU's indsats for at nå miljømæssige og sociale mål, som er grundlaget for at opbygge økonomisk styrke på lang sigt, tilsidesættes.

4.6. I forbindelse med nedbringelsen af energiforbruget varierer fremskridtene markant mellem medlemsstaterne. I 2018 havde kun 11 af de 27 medlemsstater sænket den samlede indenlandske energiforbrug til under deres 2020-mål. Alt i alt er EU langt fra at nå sine 2030-mål, hvilket betyder, at der er behov for en større indsats. Heldigvis er andelen af vedvarende energi i det endelige bruttoenergiforbrug i EU steget støt. I Fit for 55-pakken foreslås det at nå en andel på 40 % vedvarende energi i energiforbruget senest i 2030. Mens andelen af vedvarende energi i energiforbruget også varierer betydeligt i EU, varierer kapaciteten til at producere vedvarende energi på grund af budgetbegrænsninger og geografi også. I nogle lande er den installerede solcellekapacitet pr. indbygger temmelig lav på trods af et stort potentiale på dette område. Andre lande opnår en høj andel af vedvarende energi på grund af de gunstige geografiske muligheder for vandkraftværker.

4.7. En intensivering af bestræbelserne på at opnå en omstilling til grøn energi vil gå hånd i hånd med nye finansieringsbehov og skal ske hurtigst muligt i lyset af energikrisen og det voksende behov for EU's energiauafhængighed. Det vil kræve en solid finansieringsindsats at fremme Fit for 55-forslagene med højere mål og tidligere frister for vedvarende energi, f.eks. ved at udrulle sol- og vindenergi og forbedre energieffektiviteten. Kommissionen har meddelt, at den har til hensigt at vurdere disse finansieringsbehov i forbindelse med REPowerEU-forslagene ⁽¹⁴⁾ på grundlag af en kortlægning af behovene i medlemsstaterne samt kravene til grænseoverskridende investeringer. EØSU bifalder dette, men påpeger også, at det er bekymrende, at de nuværende finansieringsinstrumenter på EU-plan og nationalt plan ikke er tilstrækkelige, og at der er behov for en indsats for at gøre vedvarende energi til en løsning nu. Klimatilpasningsfondens udgifter til vedvarende energi bør også øges ved at tiltrække private investeringer, og fonden kan i den forbindelse yde startkapital.

4.8. En forøgelse af investeringerne med henblik på at forbedre EU's energiauafhængighed bør ske i overensstemmelse med fokuset på omstillingen til grøn og vedvarende energi. For at opnå succes har EU ud over de mere umiddelbare investeringer via klimatilpasningsfonden behov for betydelige langsigtede investeringer i forskning og innovation og nye måder at producere og forbruge på for at forbedre vores evne til at tilbyde ren og økonomisk overkommelig energi til alle. EU's forsknings- og innovationsdagsorden viser allerede et betydeligt engagement i dette mål med potentiale til at gøre mærkbare fremskridt. Denne vægt på forskning skal dog modsvares af et tilsagn fra medlemsstaterne om at indføre grønnere energiproduktionsformer og deres evne til at omstille sig fra mere traditionelle former for energiproduktion, navnlig i medlemsstater, der stadig er stærkt afhængige af kul.

⁽¹³⁾ U.S., EU strike LNG deal as Europe seeks to cut Russian gas | Reuters.

⁽¹⁴⁾ COM(2022) 230 final.

4.9. EØSU bifalder de eksisterende midler, der er afsat til klimapolitik i FFR og NextGenerationEU, men understreger også, at de mest umiddelbare miljøtrusler mod borgerne i EU har ændret sig, siden de blev udarbejdet, og at der er behov for nye tilgange. Ud over oprettelsen af denne nye fond anmoder EØSU Kommissionen om at revidere finansieringsmiljøet med henblik på at indkredse finansieringsmangler og yderligere finansieringsbehov i forbindelse med forskellige aspekter af klimapolitikken.

5. Sikring af de eksisterende EU-klima- og energipolitikkers robusthed og af klimatilpasningsfondens komplementaritet

5.1. Klimatilpasningsfonden vil imødekomme et meget konkret uopfyldt behov med hensyn til EU-finansiering, nemlig at have tilstrækkeligt med midler til rådighed til at reagere hurtigt på klima-, miljø- og energikriser. Fonden skal dog være forenelig og sammenhængende med EU's overordnede politikker på disse områder.

5.2. Klimakrisen er et systemisk problem, hvilket vil sige, at der er behov for en systemisk forandring af den måde, vores økonomi fungerer på, og at det er vigtigt, at regeringerne forpligter sig til systemiske løsninger frem for blot at håndtere symptomerne på problemet.

5.3. De store uligheder med hensyn til, hvordan enkeltpersoner og grupper er engageret og påvirket, forværrer problemet med klimaforandringerne. Ulighederne vedrører CO₂-fodafttrykket, hvor der er væsentlige forskelle i CO₂-udledningerne pr. indbygger i de forskellige medlemsstater og regioner i EU. Der er også forskelle i konsekvenserne af klimaforandringerne, evnen til at tilpasse sig og håndtere udfordringerne og endelig virkningerne af de klimapolitiske foranstaltninger og de forestående store strukturelle ændringer.

5.4. I EU rammer klimaproblemerne meget forskelligt både inden for de enkelte og på tværs af de forskellige medlemsstater alt efter deres geografiske forhold og økonomiske struktur. Derudover bor 7 % af EU's befolkning i områder med stor risiko for oversvømmelse, mens over 9 % bor i områder, som kan opleve 120 dage uden regn.

5.5. Sikring af en retfærdig omstilling kræver også bæredygtige sociale rammevilkår i overensstemmelse med verdensmålene for bæredygtig udvikling og den europæiske søjle for sociale rettigheder. EØSU efterlyser desuden en holistisk tilgang til miljømæssig bæredygtighed og henviser til klassificeringsforordningen, som opstiller seks miljømål: modvirkning af klimaforandringerne, tilpasning til klimaforandringerne, bæredygtig anvendelse og beskyttelse af vand- og havressourcerne, omstilling til en cirkulær økonomi, forebyggelse og bekæmpelse af forurening og beskyttelse og genopretning af biodiversiteten og økosystemerne.

5.6. Med et godkendt budget på over 330 mia. EUR i den nuværende programmeringsperiode er samhørighedspolitikken i øjeblikket det største og vigtigste fælles investeringsredskab i Europa og spiller derfor en vigtig rolle i håndteringen af klimakrisen. Ulighederne i og mellem medlemsstaterne, som samhørighedspolitikken har til formål at bekæmpe, påvirkes med stor sandsynlighed også af klimaforandringerne og deres konsekvenser. Genopretnings- og resiliensplanerne har på deres side et stort fokus på klimaet. Der er et stort engagement i at investere, men der er brug for et klart og struktureret overblik over, hvilke EU-midler der er rettet mod bekæmpelsen af klimaforandringerne og forvaltningen heraf.

5.7. EØSU understreger også, at det er nødvendigt, at de lokale og regionale myndigheder giver et klart politisk tilsagn om at nå klimamålene. Der er et presserende behov for, at dialogen på flere niveauer mellem de nationale, regionale og lokale myndigheder styrkes med hensyn til planlægningen og gennemførelsen af nationale foranstaltninger vedrørende klimaforandringerne på regionalt og lokalt niveau, direkte adgang til finansiering for lokale myndigheder og overvågning af fremskridtet med de vedtagne foranstaltninger. Arbejdsmarkedets parter og det organiserede civilsamfund skal inddrages i denne proces for at sikre en afbalanceret tilgang, der respekterer alle gruppers interesser.

5.8. EØSU fremhæver den afgørende rolle, som arbejdsmarkedets parter og de lokale og regionale partnere spiller med at håndtere konsekvenserne af klimaforandringerne. Desværre er den støtte, som mange af disse aktører modtager til at finansiere deres aktiviteter, langt fra tilstrækkelig til at imødegå udfordringerne. Fonden for Retfærdig Omstilling skal bl.a. styrkes, så den kan yde bedre støtte.

5.9. EØSU insisterer på, at omstillingen til miljømæssig bæredygtighed skal være inklusiv og i overensstemmelse med verdensmålene og den europæiske søjle for sociale rettigheder. I den forbindelse skal et af de vigtigste kriterier omfatte beskyttelse og skabelse af nye grønne job af høj kvalitet og dermed sikring af uddannelse og inklusive sociale foranstaltninger gennem udvikling af alternative klimaneutrale økonomiske sektorer for regionalbefolkningen. Det skal opveje de potentielle regressivt virkninger af de klimapolitiske foranstaltninger og strukturelle ændringer. For eksempel bør foranstaltninger vedrørende offentlige udbud og statsstøtte til virksomheder knyttes til skabelsen af kvalitetsjob og respekt for arbejdstagernes rettigheder, miljøstandarderne og de skattemæssige forpligtelser. Derudover bør sårbare personer beskyttes mod konsekvenserne af klimaforandringerne, så man til enhver tid undgår energifattigdom. Endelig henviser EØSU til EU-klassificeringssystemets princip om »ikke at gøre væsentlig skade«, som fastslår, at gennemførelsen af de forskellige politikker ikke må være til skade for miljømålene.

5.10. Eftersom formel og uformel uddannelse har stor betydning for bekæmpelsen af klimakrisen, er det afgørende at investere i at sikre adgang til uddannelse i klimaforandringerne og aktivt medborgerskab. Uddannelse i bæredygtighed er et effektivt redskab at ruste de unge med, da det sætter dem i stand til at deltage i debatten om, hvilken retning klimapolitikken bør tage. Det anerkendes i stigende grad, at uddannelse spiller en vigtig rolle med at bekæmpe klimaforandringerne.

Bruxelles, den 21. september 2022.

Christa SCHWENG

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om kryptoaktiver — Udfordringer og muligheder**(initiativudtalelse)**

(2022/C 486/05)

Ordfører: **Philip VON BROCKDORFF**Medordfører: **Louise GRABO**

Plenarforsamlingens beslutning	24.3.2022
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 52, stk. 2 Initiativudtalelse
Kompetence	Sektionen for Den Økonomiske og Monetære Union og Økonomisk og Social Samhørighed
Vedttaget i sektionen	9.9.2022
Vedttaget på plenarforsamlingen	22.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	148/0/3

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. EØSU anerkender den stigende markeds kapitalisering af kryptoaktiver, men støtter i høj grad Kommissionens forslag til en forordning om markeder for kryptoaktiver (MiCA), der har til formål at regulere kryptoaktiver i EU, og som resulterede i en foreløbig politisk aftale mellem medlovgiverne den 30. juni 2022 ⁽¹⁾.

1.2. EØSU efterlyser en solid lovgivningsmæssig og operationel ramme, der skal forbedre den finansielle sporing af transaktioner og overholdelsen af skattereglerne for kryptoaktiver.

1.3. EØSU anbefaler kraftigt, at myndighederne overholder princippet om »samme aktivitet, samme risici, samme regler«. Dette kræver, at der bygges videre på de eksisterende lovgivningsmæssige rammer, når der er tale om virksomheder, der handler med kryptoaktiver, hvor der er behov for at dække risici svarende til dem, der opstår i traditionelle virksomheder. EØSU mener, at dette er nødvendigt for at undgå asymmetrier mellem beslægtede tjenester og aktiver, der kan falde ind under forskellige rammer på grund af tekniske aspekter.

1.4. Lovrammen for kryptoaktiver skal være konsekvent på tværs af jurisdiktioner og ikke kun internt i EU. Der bør fastsættes standarder baseret på lige vilkår i og uden for EU for at beskytte kunderne. EØSU støtter forordningen om pengeoverførsler ⁽²⁾ (TFR), selv om denne i visse henseender går videre end reglerne for traditionelle finansieringstransaktioner. Samtidig støtter EØSU imidlertid innovation i EU, og det er vigtigt, at almindelige produkter baseret på blockchainteknologi, der ikke er af finansiel art, behandles som deres fysiske modparter og ikke som finansielle instrumenter efter princippet om »samme aktivitet, samme risici, samme regler«.

1.5. EØSU noterer sig med bekymring de miljømæssige konsekvenser af kryptoaktiver og relaterede miningaktiviteter i betragtning af EU's klimaforpligtelser som led i den grønne pagt og er af den opfattelse, at der på trods af nye DLT'er såsom blockchain, der synes at være i stand til at levere bæredygtig infrastruktur med henblik på en kulstoffattig fremtid, ikke er nogen endelig dokumentation for, at dette er tilfældet.

⁽¹⁾ Teksten forventes færdiggjort, når den er godkendt af Coreper ved udgangen af september 2022, og den vil derfor sandsynligvis ikke foreligge, før EØSU's udtalelse er vedtaget.

⁽²⁾ TFR er i princippet resultatet af FATF's anbefaling om at forpligte betalingsformidlere til at medsende oplysninger om betalere og betalingsmodtager ved pengeoverførsler. Nye teknologier, der anvendes til overførsler af kryptoaktiver, vil være omfattet af TFR.

1.6. EØSU mener, at blockchain som den vigtigste underliggende teknologi for kryptoaktiver kan bidrage til at imødegå de risici, der i øjeblikket findes på markedet. De potentielle fordele ved blockchain spænder fra realtidstransaktioner, der giver mulighed for risikoreduktion og bedre kapitalforvaltning, til forbedret reguleringsmæssig effektivitet, f.eks. ved at blockchain anvendes til kontroller i tilknytning til »kend din kunde«-princippet eller bekæmpelse af hvidvaskning af penge.

1.7. EØSU bemærker også, at den teknologiske udvikling kan bidrage til at tackle de eksisterende begrænsninger og dermed forbedre gennemsigtigheden og kvaliteten af de data, der sendes til skattemyndighederne med henblik på overholdelse af skattereglerne, bekæmpelse af skattesvig og ulovlige transaktioner.

1.8. Yderligere teknologisk udvikling inden for blockchain kan også motivere bankerne til at samarbejde inden for blockchain-økosystemet og sætte dem i stand til at dele oplysninger og erfaringer med det bredere blockchainsamfund via en blockchainbaseret handelsfinansieringsplatform.

1.9. Endelig støtter EØSU fuldt ud ECB's rolle i overvågningen af udviklingen inden for kryptoaktiver og de potentielle konsekvenser for pengepolitikken samt de risici, som kryptoaktiver kan udgøre for markedsinfrastrukturernes og betalingernes gnidningsløse funktion og for det finansielle systems stabilitet.

2. Baggrund

2.1. Kapitaliseringen af markedet for kryptoaktiver blev mere end tredoblet i 2021 til 2,6 bio. USD, men kryptoaktiver udgør fortsat en beskeden del af de samlede aktiver i det globale finansielle system⁽³⁾. I tal kan kryptoaktiver sammenlignes med nogle af de etablerede aktivklasser, selv om de ikke kommer i nærheden af betydningen af statsobligationer, aktiemarkeder og derivater. Kryptoaktivernes hurtige vækst har tiltrukket flere nye aktører til økosystemet, hvor der findes et stigende udbud af kryptoaktiver, hvoraf nogle betegnes som »virtuelle valutaer«, digitale »coins« eller »tokens«. De mest fremtrædende kryptoaktiver til dato omfatter bitcoin og ether, som tilsammen udgør omkring 60 % af den samlede markedsværdi af kryptoaktiver.

2.2. I løbet af det seneste år har efterspørgslen efter en kategori af kryptoaktiver kaldet stablecoins⁽⁴⁾ oplevet en hidtil uset vækst understøttet af den teknologiske udvikling, navnlig blockchain. Den primære grund til, at stablecoins handelsvolumen har overgået næsten alle andre kryptoaktiver, er, at de i stort omfang bruges til at afvikle spot- og derivathandler på børserne. Stablecoins relative prisstabilitet bidrager også til at beskytte indehavere af kryptoaktiver mod den volatilitet, der er forbundet med kryptoaktiver, der ikke er stablecoins.

2.3. Decentraliseret finansiering eller DeFi⁽⁵⁾ baseret på blockchaintechnologi og levering af finansielle tjenesteydelser ved hjælp af stablecoins og andre kryptoaktiver er en af hovedårsagerne til stigningen i efterspørgslen efter kryptoaktiver, da det har gjort det muligt for brugerne at handle med kryptoaktiver uden mellemed. Det er heller ikke nødvendigt at foretage en kreditrisikovurdering af kunden under en transaktion. Det er interessant, at sådanne transaktioner hovedsagelig involverer institutionelle aktører fra udviklede økonomier, hvor stablecoins ofte handles⁽⁶⁾.

⁽³⁾ Assessment of risks to financial stability from crypto-assets.

⁽⁴⁾ Liao and Caramichael, »Stablecoins: Growth potential and impact on banking«, International Finance Discussion Papers No 1334, Washington: Board of Governors of the Federal Reserve System (2022).

⁽⁵⁾ DeFi betyder grundlæggende levering af finansielle tjenesteydelser på en decentral måde, dvs. uden brug af en formidler til at lette leveringen af den finansielle tjenesteydelse. Når de er udviklet af enkeltpersoner, anvendes DeFi-applikationer i blockchain, og de får gradvist deres eget liv, efterhånden som forvaltningen overdrages til brugersamfundet. Den endelige udgave af en DeFi-applikation er en decentraliseret selvstændig organisation (DAO). Dette står i kontrast til det traditionelle finansielle system, som er baseret på centraliserede formidlere, der kontrollerer adgangen til finansielle tjenesteydelser. Brugen af blockchaintechnologi alene er ikke ensbetydende med, at der er tale om en DeFi. Det er snarere fraværet af formidlere (muliggjort af eksempelvis blockchain), der fører til DeFi.

⁽⁶⁾ Chainalysis (2021).

2.4. Blockchain eller distributed ledger-teknologi (DLT) kan beskrives som en stor offentlig fil, der deles og gemmes på tværs af et stort netværk af computere, der indeholder alle transaktioner i kryptoaktiver. Da den deles offentligt, og dens indhold valideres, er det ikke muligt at tilbageføre eller ændre transaktionen. Den offentlige fil, der er resultatet af anvendelsen af DLT, udelukker derfor svigagtige transaktioner.

2.5. Under covid-19-krisen, en periode med markedsstress, toppede værdien af bitcoin på 10 367,53 USD i midten af februar 2020 og faldt til 4 994,70 USD i midten af marts samme år. Den kraftige stigning og det kraftige fald i værdien havde imidlertid ikke meget at gøre med pandemien og dens indvirkning på aktiemarkedet⁽⁷⁾. De tilsyneladende tilfældige udsving i bitcoins værdi er et resultat af det fænomen, som dataminere og eksperter omtaler som »halving«. Bitcoinhalving sker hvert fjerde år eller hver gang, der foretages en mining af 210 000 blokke. Dette skete i 2012 og resulterede i de samme forudsigelige udsving i bitcoinpriserne. Dette mønster har ikke ændret sig meget siden 2012.

2.6. Som situationen ser ud nu, synes kryptoaktiver ikke at udgøre en væsentlig risiko for den finansielle stabilitet, som bekræftet af Rådet for Finansiell Stabilitet (FSB) i dets rapport fra 2018. Når det er sagt, udtrykte FSB bekymring over de risici, som øget markeds kapitalisering kan medføre, navnlig risici med hensyn til investorernes tillid, risici som følge af finansielle institutioners direkte og indirekte eksponering og risici i forbindelse med anvendelsen af kryptoaktiver som betalings- og handelsinstrument.

2.7. De samme bekymringer er blevet luftet af de europæiske tilsynsmyndigheder (EBA, ESMA og EIOPA), som har advaret forbrugerne om, at mange kryptoaktiver er meget risikable og udsatte for spekulation og uegnede for de fleste private investorer eller som betalings- eller handelsinstrument. Efter deres opfattelse står forbrugerne over for en meget reel risiko for at miste alle de penge, de har investeret, hvis de køber kryptoaktiver med høj risiko. De advarer også om, at forbrugerne bør være opmærksomme på risikoen for vildledende reklame, herunder *via* sociale medier og influencere. Forbrugerne bør være særligt forsigtige, når der loves et hurtigt eller højt afkast.

2.8. De direkte forbindelser mellem kryptoaktiver og systemisk vigtige finansielle institutioner og centrale finansielle markeder, er, selv om de vokser hurtigt, begrænsede på nuværende tidspunkt. Ikke desto mindre er den institutionelle deltagelse i kryptoaktivmarkederne, både som investorer og som tjenesteudbydere, vokset i løbet af det seneste år, om end fra et lavt udgangspunkt. Hvis den nuværende kurs for kryptoaktivernes vækst i omfang og forbundethed til disse institutioner fortsætter, kan det få konsekvenser for det globale finansielle system.

2.9. Væksten i kryptoaktivens omfang og indbyrdes forbundethed styrker behovet for og vigtigheden af, at kryptoaktiver underkastes konsekvente, sammenlignelige og objektive kontroller med det formål at rapportere om nøjagtigheden og fuldstændigheden af de finansielle oplysninger, der gives til offentligheden. På den baggrund fremlagde Kommissionen i september 2020 et lovgivningsforslag, der havde til formål at harmonisere og legitimere reglerne for kryptovalutaer i kryptoaktiver⁽⁸⁾. Forslaget indeholder en omfattende ramme for regulering af og tilsyn med udstedere og udbydere af kryptoaktiver og kryptoaktivtjenester med henblik på at beskytte forbrugerne og det finansielle systems integritet og stabilitet. Den 30. juni 2022 blev der indgået en foreløbig politisk aftale mellem medlovgiverne. Den endelige lovtæst forventes at blive offentliggjort og træde i kraft i de kommende måneder. EØSU redegør for sin holdning hertil i sin udtalelse om *Kryptoaktiver og distributed ledger-teknologi*⁽⁹⁾.

3. Risici forbundet med kryptoaktiver

3.1. Den hurtige vækst i kryptoaktiver har generelt været præget af en dårlig operationel struktur, en svag cyberrisikostyring og svage forvaltningsrammer. En kombination af alle tre øger risiciene for kunderne, og cybersikkerhed er et problem i forbindelse med kryptoaktiver. Stjålne kryptoaktiver finder typisk vej til ulovlige markeder og bruges til at finansiere yderligere kriminelle aktiviteter. I tråd hermed anmoder kriminelle i forbindelse med ransomwareangreb ofte

(7) Se Sajeev, K.C., Afjal, M. »Contagion effect of cryptocurrency on the securities market: a study of Bitcoin volatility using diagonal BEKK and DCC GARCH models«. *SN Bus Econ* 2, 57 (2022).

(8) Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om markeder for kryptoaktiver og om ændring af direktiv (EU) 2019/1937, COM(2020) 593 final af 24.9.2020.

(9) EUT C 155 af 30.4.2021, s. 31.

ofrene om at betale løsepenge i kryptovalutaer såsom bitcoin⁽¹⁰⁾. Forordningen om digital operationel modstandsdygtighed i den finansielle sektor (DORA), som for nylig blev vedtaget af medlovgiverne, og som i øjeblikket er ved at blive færdiggjort med henblik på offentliggørelse, omfatter ensartede krav til sikkerheden i net- og informationssystemer, der understøtter de finansielle enheders forretningsprocesser, herunder udbydere af kryptoaktivtjenester, hvilket er nødvendigt for at opnå et højt fælles niveau af digital operationel modstandsdygtighed.

3.2. Økosystemet for kryptoaktiver er også udsat for en vis koncentrationsrisiko, idet handelen domineres af et relativt lille antal enheder⁽¹¹⁾. En undersøgelse viste, at mindre end 10 000 personer på verdensplan tilsammen ejer 4,8 mio. bitcoins⁽¹²⁾ — næsten en tredjedel af de 18,5 mio. bitcoins, der hidtil er minet. Sidstnævnte havde en markedsværdi på næsten 600 mia. USD. Denne situation har stort set ikke ændret sig. Bitcoin-økosystemet er stadig domineret af få store aktører, det være sig store miningaktører⁽¹³⁾, bitcoinindehavere eller vekslere. Denne koncentration gør bitcoin sårbar over for systemiske risici og indebærer også, at størstedelen af gevinsterne ved yderligere udbredelse sandsynligvis i uforholdsmæssig høj grad vil tilfalde et lille antal markedsdeltagere⁽¹⁴⁾.

3.3. Rådet for Finansiell Stabilitet (FSB) anfører i sin seneste rapport⁽¹⁵⁾, at markedssystemer som f.eks. bankvirksomhed i vid udstrækning har været beskyttet mod kryptoaktivers volatilitet. FSB advarer dog om de digitale aktivers voksende betydning i de finansielle institutioners aktiviteter. Hvis en stor stablecoin (som i vid udstrækning anvendes til betalinger) skulle fejle, ville dette kunne påvirke den finansielle stabilitet yderligere i en tid med stigende usikkerhed på grund af krigen i Ukraine og vedvarende høje råvarepriser. En stablecoin, der slår fejl, kan også føre til likviditetsmangel inden for det bredere økosystem for kryptoaktiver og dermed begrænse omfanget af transaktioner.

3.4. Som bemærket i en tidligere udtalelse⁽¹⁶⁾ støtter EØSU fuldt ud bestræbelserne på at øge tilsynet med kryptoaktiver i EU. På grund af deres anonymitet kan kryptoaktiver imidlertid stadig anvendes til kriminelle formål på trods af den forbedrede sporing. Kryptoaktiver er også i den senere tid blevet kendt som den foretrukne valuta for cyberangribere, der bruger ransomware til at hacke sig ind i systemer og derefter kræve bitcoin-betalinger til gengæld for ikke at ødelægge eller lække virksomhedens værdifulde data. Desuden har der været en stigning i antallet af indberetninger om krypto-Ponzi-systemer. ECB skønner også, at kryptovalutaer anvendes til at omgå de sanktioner, der er pålagt russiske oligarker som følge af krigen i Ukraine⁽¹⁷⁾. Risikoen for, at kryptoaktiver bliver brugt til at omgå sanktionerne mod Rusland, er en vigtig påmindelse om, at disse markeder skal forpligtes til at overholde de foreskrevne standarder, herunder oplysninger om investorer, krav om bekæmpelse af hvidvaskning af penge og oplysningspligt.

3.5. Vildledende oplysninger og manglende gennemsigtighed giver også anledning til stor bekymring. Nogle kryptoaktiver markedsføres aggressivt over for offentligheden ved hjælp af markedsføringsmateriale og andre oplysninger, der kan være uklare, ufuldstændige, unøjagtige eller bevidst vildledende, og som overdriver de potentielle gevinster og undlader at oplyse om de risici, der er forbundet hermed. Markedsføringen foregår ofte gennem influencere på sociale medier, som ikke oplyser, om de har et økonomisk incitament til at markedsføre visse kryptoaktiver. Navnlig den nylige stigning i non-fungible token art (NFT art) knytter sig til forskellige berømtigheder og sportsudøvere.

⁽¹⁰⁾ Crypto-assets: Key developments, regulatory concerns and responses.

⁽¹¹⁾ Det er relevant at fremhæve, at koncentrationsrisikoen er relativ og begrænser sig til økosystemet for kryptoaktiver. Den har ingen betydning for koncentrationen af velstand som beskrevet i f.eks. Forbes World Billionaires-listen.

⁽¹²⁾ Makarov, I., Schoar, A., *Blockchain Analysis of the Bitcoin Market* (April 18, 2022).

⁽¹³⁾ Kryptomining er processen med at skabe individuelle blokke, der føjes til blockchain gennem løsningen af komplekse matematiske problemer. Formålet med mining er at kontrollere kryptovalutatransaktioner og dokumentere proof-of-work, så disse oplysninger føjes til en blok i blockchain, der fungerer som en journal for miningtransaktioner.

⁽¹⁴⁾ Makarov, I., Schoar, A., *Blockchain Analysis of the Bitcoin Market* (April 18, 2022).

⁽¹⁵⁾ Assessment of risks to financial stability from crypto-assets.

⁽¹⁶⁾ EØSU's udtalelse om *Kryptoaktiver og distributed ledger-teknologi*, EUT C 155 af 30.4.2021, s. 31.

⁽¹⁷⁾ ECB President Christine Lagarde says that cryptos are being used to evade sanctions imposed on Russia.

3.6. EU's tilsynsmyndigheder mener, at de ekstreme prisudsving i kryptoaktiver udgør en stor risiko for investorerne, selv om lignende risici også kan opstå i forbindelse med de globale udsving på aktiemarkederne. I realiteten er mange kryptoaktiver udsat for pludselige og ekstreme prisudsving, der gør dem til meget spekulative investeringsprodukter, og priserne afhænger hovedsageligt af investorenes efterspørgsel. De ekstreme prisudsving rejser ny tvivl om fremtiden for kryptovalutaer som en aktivklasse.

3.7. Det er foruroligende, at investorer, når det gælder kryptoaktiver, ofte finder det næsten umuligt at gøre krav på erstatning eller andre juridiske krav i forbindelse med eksempelvis vildledende oplysninger, især fordi disse aktiver indtil nu ikke falder ind under den eksisterende beskyttelse under de nuværende EU-regler for finansielle tjenesteydelser. Investorerne er heller ikke beskyttet af bankernes indskudsgarantiordninger, da de kun dækker valuta og ikke kryptoaktiver, aktier eller obligationer.

3.8. Set ud fra et EU-perspektiv og med MiCA's eventuelle ikrafttræden bør der tages hånd om den nuværende mangel på harmonisering blandt medlemsstaterne. Hvad angår beskatning anvender medlemsstaterne forskellige tilgange, og flere medlemsstater opkræver kapitalvindingsskat af overskud, der stammer fra kryptoaktiver med en sats på 0-50%. I 2020 anerkendte EU med vedtagelsen af pakken om digital finans, der har til formål at regulere finansteknologi, potentialet i digital finansiering med hensyn til innovation og konkurrenceevne, samtidig med at de dermed forbundne risici blev reduceret.

3.9. EØSU efterlyser en effektiv lovgivningsmæssig og operationel ramme for at forbedre sporingen af transaktioner og overholdelsen af skattereglerne for kryptoaktiver. EØSU anerkender de problemer, der skyldes manglen på centraliseret kontrol med kryptoaktiver, deres pseudoanonymitet, værdiansættelsesvanskeligheder, hybride karakteristika og den hurtige udvikling af den underliggende teknologi, men er af den opfattelse, at det er muligt at overholde skattereglerne, hvis der tages udgangspunkt i en symmetrisk tilgang. En nylig undersøgelse⁽¹⁸⁾ viste, at de potentielle skatteindtægter fra kapitalgevinster fra bitcoin i EU beløb sig til i alt 850 mio. EUR i 2020, hvilket understreger de betydelige potentielle skattegevinster, der kan opnås fra denne sektor. Dette forudsætter naturligvis, at indtægter fra kryptoaktiver beskattes på samme måde som traditionelle finansielle instrumenter. Dette kræver en korrekt håndhævelse af skattemæssige forpligtelser baseret på en korrekt indberetning og adgang til data, der leveres til skattemyndighederne. En yderligere fordel ved en bedre sporing i realtid af virksomhedssalg ville være en forbedring af momsopkrævningsprocessen.

3.10. Det er relevant at påpege, at nogle kryptoaktiver kan kvalificeres som finansielle instrumenter inden for anvendelsesområdet for direktivet om markeder for finansielle instrumenter II (MiFID II) eller som elektroniske penge i henhold til direktivet om elektroniske penge (EMD) eller som midler i henhold til andet betalingstjenstedirektiv (PSD2). Problemet er, at nogle medlemsstater har indført skræddersyede regler på nationalt plan for kryptoaktiver, der falder uden for de nuværende EU-regler, hvilket har ført til fragmentering af lovgivningen. Dette fordrejer konkurrencen på det indre marked, hvilket gør det vanskeligere for udbydere af kryptoaktivtjenester at opskalere deres aktiviteter på tværs af grænserne og giver anledning til regelarbitrage.

3.11. EØSU er enig i, at en holistisk tilgang til både kryptoaktiver, der kan betragtes som eksisterende finansielle instrumenter, og kryptoaktiver, der i øjeblikket falder uden for reguleringsområdet, er den foretrukne tilgang. EØSU anbefaler kraftigt, at myndighederne overholder princippet om »samme aktivitet, samme risici, samme regler«. Dette kræver, at der bygges videre på de eksisterende lovgivningsmæssige rammer, når der er tale om virksomheder, der handler med kryptoaktiver, hvor der er behov for at dække risici svarende til dem, der opstår i traditionelle virksomheder. EØSU mener, at dette er nødvendigt for at undgå asymmetrier mellem beslægtede tjenester og aktiver, der kan falde ind under forskellige rammer på grund af tekniske aspekter. Enhver innovation inden for kryptoaktiver skal følges op af en effektiv lovgivningsmæssig reaktion for at afbøde risiciene.

3.12. Endelig er de miljømæssige konsekvenser af kryptoaktiver og de tilknyttede mining-aktiviteter meget vigtige i betragtning af EU's klimaforpligtelser som en del af den grønne pagt. En nylig undersøgelse foretaget af Nederlandenes centralbank (2021) viser, at bitcoin-netværkets CO₂-fodaftryk er stigende med et samlet elforbrug på nettet, der kan sammenlignes med Nederlandenes elforbrug, og deraf følgende miljømkostninger på 4,2 mia. EUR⁽¹⁹⁾. Når det er sagt, kan

⁽¹⁸⁾ Thiemann, A. (2021), Cryptocurrencies: An empirical View from a Tax Perspective, JRC Working Papers on Taxation and Structural Reforms No 12/2021, European Commission, Joint Research Centre, Seville, JRC126109.

⁽¹⁹⁾ Trespalacios, J.P., and Dijk, J., »The carbon footprint of bitcoin«, De Nederlandsche Bank, DNB Analysis Series, 2021.

det være relevant at sammenligne med den globale banksektors elforbrug. I den forbindelse bemærker EØSU, at nye DLT'er, såsom blockchain, tilsyneladende anvendes til at muliggøre etableringen af bæredygtig infrastruktur, der skal sikre en kulstoffattig fremtid. Der er imidlertid endnu ikke nogen konkret dokumentation for, at dette er tilfældet. Det er positivt, at udviklere i hele energisektoren arbejder på at udnytte DLT-teknologien til at decentralisere energidistribution, kontrollere energinet gennem intelligente kontrakter og levere tjenester inden for prisfleksibelt elforbrug, der afhænger af elforbrug og forsyningsprognoser.

4. Muligheder som følge af kryptoaktiver

4.1. I lyset af ovennævnte risici er det uklart, om kryptovalutaer nogensinde vil blive et almindeligt handelsinstrument. Det er imidlertid ikke urimeligt at forvente, at de mangler, der har karakteriseret kryptoaktiver som f.eks. behandlingskapacitet og det meget høje energiforbrug til mining, kan afhjælpes med den fremtidige teknologiske udvikling. Det samme kan siges om de dermed forbundne risici for kriminel aktivitet og hvidvaskning af penge, hvor den ulovlige andel af mængden af transaktioner i kryptovalutaer faldt fra 0,62 % i 2020 til 0,15 % i 2021⁽²⁰⁾, og hvor de retshåndhævende myndigheder bliver bedre til at spore og konfiskere ulovlige kryptovalutaer. I lyset heraf bemærker EØSU, at Kommissionen siden offentliggørelsen af Fintech-handlingsplanen i marts 2018 har set nærmere på både de muligheder og udfordringer, som kryptoaktiver giver anledning til.

4.2. I det omfang det er nødvendigt at skabe en solid lovgivningsmæssig ramme for kryptoaktiver som skitseret i Kommissionens forslag⁽²¹⁾, er EØSU af den opfattelse, at blockchain som den vigtigste underliggende teknologi for kryptoaktiver i høj grad kan bidrage til at imødegå de eksisterende risici. De potentielle fordele ved blockchain spænder fra realtidstransaktioner, der muliggør risikoreduktion og bedre kapitalforvaltning, til forbedret lovgivningsmæssig effektivitet, for eksempel ved at bruge blockchain til »kend din kunde« eller til kontrol med henblik på at bekæmpe hvidvask af penge. Derudover medfører blockchain også forbedret cybersikkerhed i betragtning af, at hacking i et blockchain-baseret økosystem ville kræve enorme ressourcer med hensyn til netværk og computerkraft. Der er også et kæmpe potentiale for integration med andre fremspirende teknologier såsom kunstig intelligens og tingenes internet, der kan underbygge teknologien til kryptoaktiver.

4.3. Som tidligere nævnt er den manglende gennemsigtighed og information et alvorligt problem i tilknytning til kryptoaktiver, hvilket fører til både pseudoanonymitet og sparsomme skatteoplysninger. Yderligere teknologisk udvikling kan bidrage til at afhjælpe eksisterende begrænsninger og dermed forbedre gennemsigtigheden og kvaliteten af de data, der sendes til skattemyndighederne med henblik på overholdelse af reglerne og bekæmpelse af skattesvig og ulovlige transaktioner. Desuden kan synergier mellem blockchain og kunstig intelligens være en løsning, da blockchain-teknologien leverer data af høj kvalitet til AI-applikationer, gennemsigtige mønstre til benchmarkingundersøgelser og sikrer integriteten i en automatiseret skatteansættelse.

4.4. Yderligere teknologisk udvikling inden for blockchain kan også motivere bankerne til at samarbejde inden for blockchain-økosystemet, så de kan dele oplysninger og erfaringer med det bredere blockchainsamfund via en handelsplatform. En sådan infrastruktur kan tilbyde en fuldt integreret end-to-end handels-, afregnings- og depottjeneste for digitale aktiver baseret på blockchain. Der kan også skabes et sikkert miljø for udstedelse og handel med digitale aktiver og muligheder for tokenisering af eksisterende værdipapirer og ikkebankmæssige aktiver, så aktiver, der tidligere ikke kunne handles, bliver omsættelige.

4.5. For at opnå dette skal der naturligvis oprettes en solid lovgivningsmæssig ramme. Når det er sagt, skal de lovgivningsmæssige rammer være konsekvente på tværs af jurisdiktioner og ikke kun inden for EU. Der bør fastsættes standarder, der er baseret på principperne om lige konkurrencevilkår i og uden for EU, for at beskytte forbrugerne. I den forbindelse støtter EØSU forordningen om pengeoverførsler (TFR), selv om den i visse henseender går videre end for traditionelle finansieringstransaktioner. Samtidig støtter EØSU imidlertid innovation i EU, og det er vigtigt, at almindelige produkter baseret på blockchainteknologi, der ikke er af finansiell art, behandles som deres fysiske modparter og ikke som finansielle instrumenter efter princippet om »samme aktivitet, samme risici, samme regler«.

⁽²⁰⁾ The Chainalysis 2022 Crypto Crime Report.

⁽²¹⁾ Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om markeder for kryptoaktiver og om ændring af direktiv (EU) 2019/1937, COM(2020) 593 final.

4.6. De sidste overvejelser vedrører den eventuelle indførelse af en digital euro. Det bør gøres klart, at en digital euro ikke er et kryptoaktiv, men en anden form for euro⁽²²⁾. En digital euro ville gøre det muligt for EU-borgerne at foretage digitale betalinger i hele euroområdet — ligesom de kan bruge kontanter til fysiske betalinger. Der er naturligvis argumenter for og imod indførelsen af en digital euro, men det synes at være et logisk skridt at tage, efterhånden som betalinger bliver stadig mere digitaliserede. Dette er vigtigt af to årsager: en digital euro kunne i nogen grad fungere som en modvægt til USA's dominerende stilling på markedet for stablecoin, og det er relevant, at ECB fortsat overvåger udviklingen i kryptoaktiver og deres potentielle konsekvenser for pengepolitikken og de risici, som kryptoaktiver kan udgøre for markedsinfrastrukturernes og betalingernes gnidningsløse funktion samt for det finansielle systems stabilitet.

Bruxelles, den 22. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽²²⁾ Se den igangværende initiativudtalelse om *En digital euro*.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om en strategi for sundhedspersonale og sundhedspleje med tanke på Europas fremtid**(Initiativudtalelse)**

(2022/C 486/06)

Ordfører: **Danko RELIĆ**Ordfører: **Zoe TZOTZE-LANARA**

Plenarforsamlingens beslutning	20.1.2022
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 52, stk. 2 Initiativudtalelse
Kompetence	Sektionen for Beskæftigelse, Sociale Spørgsmål og Unionsborgerskab
Vedtaget i sektionen	6.9.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	21.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	194/4/3

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. EØSU står fast på princippet om, at stærke og modstandsdygtige sundhedssystemer kun kan baseres på og udvikles af en kvalificeret og motiveret sundhedsarbejdsstyrke, hvilket er nødvendigt for at gennemføre en succesrig sundhedspolitik og dermed afgørende for at opnå menneskecentreret sundhedsdækning for alle og »retten til sundhed«. Dette blev anbefalet af konferencen om Europas fremtid for at sikre alle europæere lige og bæredygtig adgang til økonomisk overkommelig, forebyggende og helbredende sundhedspleje af høj kvalitet.

1.2. EØSU glæder sig over initiativet til tiltag på EU-plan, der skal styrke langtidspleje og førskoleundervisning og børnepasning i henhold til den europæiske søjle for sociale rettigheder og bidrage til tilgængelige, økonomisk overkommelige plejeydelser af høj kvalitet, hvortil der er lige adgang, og bidrage til at styrke ligestilling mellem kønnene og social retfærdighed.

1.3. EØSU opfordrer til en transformativ tilgang til pleje med fokus på mennesker og deres rettigheder og behov, herunder deltagelse i relevante drøftelser, høringer og beslutninger. Udvalget opfordrer indtrængende Kommissionen til at være ambitiøs og fastlægge en plejestrategi, der kan bidrage til samhørighed og opadgående konvergens inden for sundhedspleje og langtidspleje mellem og i medlemsstaterne.

1.4. En europæisk plejegaranti kan sikre, at alle, der bor i EU, har livslang adgang til økonomisk overkommelige sundheds- og plejeydelser af høj kvalitet gennem hele livet, håndtere mangler på plejeområdet og fremme anstændige arbejdsvilkår, der giver uddannelsesmuligheder. Støtte og bedre anerkendelse af frivillige plejere og politikker, der er tilpasset til at håndtere problemer med lønnet og ulønnet uformel pleje, er vigtigt for en effektiv anvendelse af ressourcerne.

1.5. Da effektive, ansvarlige og tilstrækkeligt finansierede offentlige ydelser er afgørende for at sikre lige adgang til pleje af høj kvalitet, opfordrer EØSU EU til at sikre komplementaritet mellem alle udbydere af plejeydelser baseret på solidaritet, tilskynde til investeringer i offentlige tjenester, den sociale økonomi og støtte socialøkonomiske aktører i plejesektoren.

1.6. Planlægningen af arbejdsstyrken bør tage højde for udviklingen af digitale teknologier, idet innovation på disse områder åbner muligheder for at skabe nye arbejdsmiljøer og -omgivelser, hvor der leveres pleje, og som kræver nye færdigheder. Støtte til digitalisering af langtidsplejeydelser er afgørende for at tackle den digitale kløft og den digitale fattigdom.

1.7. EØSU foreslår, at handlingsplanen for sundhedsarbejdsstyrken i EU ⁽¹⁾ opdateres. Udviklingen af en integreret planlægning af og prognose for sundhedsarbejdsstyrken samt tilpasningen af arbejdsstyrkens færdigheder inden for sundheds- og langtidspleje er afgørende for at forbedre adgangen til og kvaliteten af disse tjenester. Med en ajourført plan kan man sikre en bedre dataindsamling, udnytte digitaliseringens potentiale i hele EU og udvikle metoder til bedre at forudsige behovet for personale og færdigheder.

1.8. EØSU understreger, at retten til mobilitet skal respekteres i EU. Grænseoverskridende mobilitet tilføjer en ekstra dimension til personaleplanlægningen, og oprettelsen af et europæisk tilsyn med sundhedsarbejdsstyrken, der skal hjælpe medlemsstaterne med at fastlægge og opretholde planlægningsstrukturer og koordinere grænseoverskridende aspekter af planlægningen, ville være et nyttigt langsigtet infrastrukturelement.

1.9. En social dialog, der omfatter regeringer, arbejdsgivere og arbejdstagere og de organisationer, der repræsenterer dem, er afgørende for en transformativ plejestrategi og modstandsdygtige sundheds- og plejesystemer i EU. Plejgivere og -modtagere skal inddrages i udformningen af et inklusivt og modstandsdygtigt økosystem for sundhedspleje med ligestilling mellem kønnene.

2. Generelle bemærkninger om pleje

2.1. Langtidspleje, der er afgørende for EU-borgernes sociale beskyttelse og trivsel, omfatter et udvalg af ydelser og hjælp til personer, der er mentalt og/eller fysisk skrøbelige og/eller har handicap i en længere periode, er afhængige af hjælp til hverdagens aktiviteter og/eller har behov for permanent sygepleje fra professionelt eller ikkeprofessionelt lønnet/ulønnet plejepersonale hjemme eller på plejehjem og i døgntilbud ⁽²⁾.

2.2. Covid-19-pandemien, som i høj grad satte sundhedssystemernes modstandsdygtighed og kapacitet i hele EU på prøve, viste, at der er strukturelle problemer såsom underfinansiering og underbemanding i mange lande, som kan forværres som følge af de aktuelle økonomiske/politiske udfordringer, inflation, usikkerhed og energikrisen.

2.3. Den europæiske søjle for sociale rettigheder omfatter retten til pleje og alles ret til adgang til formelle plejeydelser af høj kvalitet afhængigt af behovet. Den nye europæiske plejestrategi, der blev annonceret af kommissionsformand Ursula von der Leyen i hendes tale om Unionens tilstand 2021, indeholder to forslag til Rådets henstillinger om børnepasning (der reviderer Barcelonamålene) og om langtidspleje. Europa-Parlamentet har anbefalet, at leveringen af pleje gennem hele livet baseret på behovene hos plejemodtagere og -givere forbedres, og tilskynder Kommissionen til at støtte medlemsstaterne i bestræbelserne på at udvikle plejeydelser af høj kvalitet ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Kommissionen offentliggjorde sin handlingsplan for sundhedspersonalesituationen i EU i 2012.

⁽²⁾ Kommissionen, GD for Beskæftigelse, Sociale Anliggender, Arbejdsmarkedsforhold og Inklusion. (2014). »Adequate social protection for long-term care needs in an ageing society: report jointly prepared by the Social Protection Committee and the European Commission«, Publikationskontoret, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/32352> s. 14.

⁽³⁾ Europa-Parlamentets beslutning af 15. november 2018 om pasningstilbud i EU til forbedring af ligestillingen mellem kønnene, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0464_DA.html.

2.4. EØSU har vedtaget flere udtalelser om levering af pleje i EU⁽⁴⁾, hvori behovet for flere investeringer i bæredygtige og tilgængelige plejeydelser af høj kvalitet for alle og for afhjælpning af mangler inden for børnepasning og langtidspleje understreges. Udvalget har konstateret mangler i leveringen af pleje til alle, »i diversificeringen og fragmenteringen af de udbudte tjenester, den utilstrækkelige regulering af tjenester, vanskelighederne med at koordinere forvaltningsniveauer, problemerne med koordinering mellem social- og sundhedstjenester, den stigende kommerialisering af tjenester og behovet for forebyggende strategier og foranstaltninger«. EØSU er imod stereotyper og andre former for forskelsbehandling af ældre og har opfordret til pleje med fokus på mennesker understøttet af digitaliseringen. I den forbindelse anbefaler EØSU, at digitaliseringen gennemføres fuldt ud for at reducere unødigt papirarbejde for plejere og anvende de bedste resultater af intelligent regulering.

3. En transformativ tilgang til sundhedspleje

3.1. En effektiv europæisk strategi for sundhedspleje kræver engagement i en transformativ og ambitiøs tilgang til sundhedspleje med fokus på mennesker og deres grundlæggende rettigheder og behov, hvor deres deltagelse i høringer og beslutninger sikres, og med potentiale til at bidrage til samhørighed og opadgående konvergens mellem og i medlemsstaterne.

3.2. Som udtryk for denne omstilling skal en europæisk plejegaranti sikre, at alle, der bor i EU, har adgang til økonomisk overkommelig pleje af høj kvalitet gennem hele livet, skabe en omfattende ramme for medlemsstaterne med henblik på at levere ydelser af høj kvalitet og strategier for sundhedspleje hele livet igennem og forbedre arbejdsforhold og uddannelse for plejepersonale og støtte frivillige plejere.

3.3. Store investeringer i plejeøkonomien og -infrastrukturen er forudsætningen for en transformativ tilgang, der kan tackle vedvarende og markante plejekløfter og potentielt skabe cirka 300 millioner job inden 2035, hvilket også vil fremme ligestilling mellem kønnene og kvinders adgang til arbejdsmarkedet⁽⁵⁾.

3.4. Selv om der findes forskellige modeller i medlemsstaterne, er effektive, ansvarlige og tilstrækkeligt finansierede offentlige ydelser stadig afgørende for at sikre lige adgang til pleje af høj kvalitet og støtte til ulønnede plejepersoner, navnlig kvinder. EØSU understreger, at der er behov for at skabe størst mulig komplementaritet og synergi mellem alle pleje- og sundhedsudbydere i både den offentlige og den private sektor (profit og nonprofit) for at opnå dækning for alle⁽⁶⁾ under hensyntagen til bedste praksis og positive eksempler i medlemsstaterne og med respekt for særlige nationale forhold og forskelle.

3.5. Privatiseringstendenser og markedsrettet praksis såsom risikoudvælgelse og profitmaksimering frem for pleje og sundhed kan forværre uligheder og påvirke de mest sårbare med uopfyldte plejebestanden. Langtidspleje og børnepasning, der er baseret på solidaritet, respekt for de nationale kompetencer og overholdelse af nærhedsprincippet på EU- og medlemsstatsplan, kræver stærke sociale beskyttelsessystemer og offentlige tjenester, sociale investeringer og social-økonomiske aktører — f.eks. gensidige selskaber — til at levere plejeydelser i hjemmet og fællesskabsbaserede ydelser fra tilstrækkeligt uddannede plejeres side⁽⁷⁾.

3.6. Europæiske struktur- og investeringsfonde kan bruges til at støtte investeringer i plejesektoren. Med hensyn til sundhedspleje og langtidspleje bør Kommissionen i højere grad målrette sine landespecifikke henstillinger inden for rammerne af det europæiske semester og om nødvendigt hjælpe medlemsstaterne med at prioritere tilstrækkelig finansiering som en produktiv investering snarere end en økonomisk byrde.

⁽⁴⁾ EUT C 129 af 11.4.2018, s. 44, EUT C 487 af 28.12.2016, s. 7, EUT C 204 af 9.8.2008, s. 103, Brochure og EØSU's udtalelse om »Økonomisk, teknologisk og social omstilling inden for avanceret sundhedspleje til ældre« (EUT C 240 af 16.7.2019, s. 10). EØSU's udtalelse om »En ny plejemodel for ældre: læren fra covid-19« (EUT C 194 af 12.5.2022, s. 19).

⁽⁵⁾ Addati, L., Cattaneo, U., og E. Pozzan. (2022) Rapport om »Care at work: investing in care leave and services for a more gender equal world of work«. ILO, Genève https://www.ilo.org/global/topics/care-economy/WCMS_838653/lang-en/index.htm.

⁽⁶⁾ <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-HIS-SDS-2018.53>

⁽⁷⁾ Se EØSU's udtalelse om »Socialt investeringers virkninger for beskæftigelsen og de offentlige budgetter« (EUT C 226 af 16.7.2014, s. 21).

4. Arbejdsvilkår, udfordringer og beskæftigelsespotentiale

4.1. Omkring 6,3 millioner mennesker er beskæftiget inden for langtidspleje i EU, mens 44 millioner personer yder regelmæssig uformel langtidspleje til familiemedlemmer eller venner i en af de hurtigst voksende sektorer i verden ⁽⁸⁾. Det forventes, at der vil blive skabt op til 7 mio. job til sundhedspersonale og arbejdstagere inden for personlig pleje inden 2030 ⁽⁹⁾.

4.2. De store udfordringer for plejesektoren omfatter personalemangel, uattraktive og krævende arbejdsvilkår, arbejdsstyrkens aldring samt underfinansiering som følge af nedskæringer i social- og sundhedsbudgetterne i forskellig grad i medlemsstaterne under den økonomiske krise i 2008 ⁽¹⁰⁾. I næsten alle EU-lande halter beskæftigelsesvæksten i sektoren efter den stigende efterspørgsel som følge af mentalt og fysisk krævende arbejdsvilkår, der får personalet til at forlade sektoren — en tendens, der er blevet forværret af covid-19-pandemien, med alvorlige konsekvenser for både patienternes og personalets sundhed og sikkerhed.

4.3. En transformativ tilgang bør fremme ligestilling mellem kønnene, set i lyset af at kvinder udgør over 80 % af arbejdsstyrken i plejesektoren, er primære plejegyverne og -personer under formelle og uformelle forhold ⁽¹¹⁾ og i gennemsnit er ældre end EU's samlede arbejdsstyrke. Idet kvinder påtager sig langt størstedelen af plejeopgaverne i en familie, ville tilgængelig og økonomisk overkommelig førskoleundervisning og børnepasning og langtidsplejeydelser give flere kvinder mulighed for at træde ind på arbejdsmarkedet. Retten til mindst fem dages plejeorlov om året, som blev indført med direktivet om balance mellem arbejds- og privatliv, vil give uformelle plejere, som forsøger at skabe balance mellem arbejde og plejeopgaver, en vis støtte. Uden tilstrækkelig betalt orlov vil mange dog stadig have vanskeligt ved fuldt ud at udøve direktivets bestemmelse om denne ret, hvilket kan forværre de eksisterende uligheder mellem kønnene.

4.4. Lønningerne i sektoren ligger under gennemsnittet i mange EU-lande på trods af hårde arbejdsvilkår, specifikke krav til færdigheder/kompetencer og kvalifikationer og store sundheds- og sikkerhedsmæssige risici på arbejdspladsen ⁽¹²⁾. I flere medlemsstater ligger tilslutningen til fagforeninger, omfanget af kollektive overenskomstforhandlinger, jobtilfredshed og forholdet mellem personale og brugere i den lave ende. Pandemien har bl.a. kastet lys over manglen på personlige værnemidler.

4.5. Ulønnet uformel pleje, eller familiepleje, er en grundpille for langtidspleje i Europa, mens plejeydelser i hjemmet og fællesskabsbaserede ydelser i mange lande fortsat er underudviklede og svært tilgængelige ⁽¹³⁾. I betragtning af hvor meget uformel pleje påvirker livskvaliteten, anbefaler EØSU kraftigt politikker, der fremmer »formaliseringen« af uformel pleje, støtter uformelle plejegyverne og bidrager til en effektiv udnyttelse af ressourcer.

⁽⁸⁾ Eurofound (2020), »Long-term care workforce: Employment and working conditions«, Den Europæiske Unions Publikationskontor, Luxembourg, <https://www.eurofound.europa.eu/nb/publications/customised-report/2020/long-term-care-workforce-employment-and-working-conditions>.

⁽⁹⁾ Barslund, Mikkel m.fl. (2021). »Undersøgelse: Policies for long-term Carers« (2021). Bruxelles, Europa-Parlamentet, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/695476/IPOL_STU\(2021\)695476_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/695476/IPOL_STU(2021)695476_EN.pdf).

⁽¹⁰⁾ https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0011/186932/12-Summary-Economic-crisis,-health-systems-and-health-in-Europe.pdf

⁽¹¹⁾ Kommissionen, Generaldirektoratet for Beskæftigelse, Sociale Anliggender, Arbejdsmarkedsforhold og Inklusion, »Long-term care report: trends, challenges and opportunities in an ageing society«. (2021) Vol. I, kapitel 3. Publikationskontoret, s. 12 og 28, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/677726>.

⁽¹²⁾ Se fodnote 11, s. 68-70.

⁽¹³⁾ Kommissionen, GD for Beskæftigelse, Sociale Anliggender, Arbejdsmarkedsforhold og Inklusion, (2018) Zigante, V., »Informal care in Europe: exploring formalisation, availability and quality«, Publikationskontoret, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/78836>. Spasova, S., m.fl. (2018). Challenges in long-term care in Europe. A study of national policies, Netværk om europæisk social- og arbejdsmarkedspolitik (ESPN), Bruxelles: Kommissionen, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8128&furtherPubs=yes>.

4.6. EØSU er bekymret over udbredelsen af usikre ansættelsesforhold blandt uregistrerede, hovedsagelig kvindelige plejere, der arbejder som indeboende plejere. De fleste har indvandrerbaggrund eller er mobile borgere. Denne gråzone er blevet forværret af manglende adgang til formel pleje og økonomisk nødvendighed og kræver en sammenhængende politisk tilgang med behørig opmærksomhed på certificering af færdigheder, regulering og/eller procedurer for opholdstilladelser.

4.7. I takt med at behovet for langtidspleje vokser, vil sektoren drage fordel af højere og mere stimulerende lønninger, effektiv kollektiv repræsentation og kollektive overenskomstforhandlinger samt mere uddannelse. Offentlige midler til forbedring af arbejdsforhold (f.eks. krav i forbindelse med offentlige udbud) kan bidrage til at imødegå manglen på personale og sikre langtidspleje af høj kvalitet. Professionalisering, definition af kvalitet og udvikling af standarder til at vurdere/måle kvalitet samt harmonisering af standarder på tværs af medlemsstaterne er vigtige elementer i fornyelsen af sektoren ⁽¹⁴⁾.

5. Øvrige bemærkninger

5.1. Pandemien har kastet lys over fragmentering og spredning, navnlig med hensyn til ansvaret for levering og finansiering i mange medlemsstater, hvilket viser, at der er behov for en bedre integration mellem sundhedspleje og nationale plejesystemer ⁽¹⁵⁾, som har de bedste forudsætninger for at levere i forbindelse med adgang for alle og effektivitet.

5.2. En ny stor udfordring, der kræver en samordnet indsats i den nye plejestrategi, vedrører forebyggelse og håndtering af de mentale sundhedsproblemer, som er et samlet resultat af pandemien og den voksende forekomst af mentale sundhedsproblemer (f.eks. demens), der knytter sig til en aldrende befolkning.

5.3. Som de seneste erfaringer med forebyggelse og bekæmpelse af covid-19 i langtidsplejefaciliteter viser ⁽¹⁶⁾, er effektiv vurdering og effektiv og forenklet ekstern overvågning og tilsyn i både offentlige og private plejefaciliteter vigtige med henblik på at forhindre misbrug og garantere sikkerhed og kvalitet, navnlig for sårbare befolkningsgrupper, ældre og børn. Der bør i den forbindelse gøres brug af eksisterende god praksis i medlemsstaterne.

5.4. Udviklingen af en EU-dækkende standardiseret dataindsamling og indikatorer for langtidspleje er afgørende med henblik på en vellykket plejestrategi på medlemsstatsplan, herunder rapporteringskrav og regelmæssige gennemgange, der skal gennemføres med effektive og forenklede procedurer. Tilstrækkelig levering af børnepasning kræver især kvantitative og kvalitative mål til registrering af fremskridt, og en målopfyldelse, der ikke blot holder sig til, men går videre end Barcelonamålene.

5.5. Støtte til digitalisering af langtidsplejeydelser er afgørende for at tackle den digitale kløft. Der skal rettes et særligt fokus mod tilgængelighed, hjælpesystemer, forbedring af digitale kompetencer og digitalisering med henblik på forbedret jobkvalitet samt opkvalificering og nye metoder til diagnose, overvågning og behandling.

⁽¹⁴⁾ Se fodnote 11, kapitel 3.

⁽¹⁵⁾ Kommissionen, GD for Beskæftigelse, Sociale Anliggender, Arbejdsmarkedsforhold og Inklusion. (2014). »Adequate social protection for long-term care needs in an ageing society: report jointly prepared by the Social Protection Committee and the European Commission«, Publikationskontoret, s. 36. <https://data.europa.eu/doi/10.2767/32352> og Den paneuropæiske kommission for sundhed og bæredygtig udvikling (2021). »Drawing light from the pandemic: a new strategy for health and sustainable development. A review of the evidence«, https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0015/511701/Pan-European-Commission-health-sustainable-development-eng.pdf.

⁽¹⁶⁾ Danis, K., Fonteneau, L. m.fl. (2020). High impact of COVID-19 in long-term care facilities: suggestion for monitoring in the EU/EEA. *Euro Surveillance: European Communicable Disease Bulletin*, 25(22), <https://doi.org/10.2807/1560-7917.ES.2020.25.22.2000956>.

5.6. EØSU fordømmer Den Russiske Føderations krigsforbrydelser i Ukraine, der er rettet mod pleje- og sundhedspersonale, patienter, børn, hospitaler og andre faciliteter. Ud over at forårsage dødsfald og kvæstelser har denne aggression store konsekvenser for Ukraines sundheds- og plejesystem, og EØSU opfordrer til målrettet bistand og støtteforanstaltninger — også i betragtning af at krisen i Ukraine har konsekvenser overalt og påvirker mange aspekter af det sociale og økonomiske miljø.

5.7. Social dialog, der omfatter regeringer, arbejdsgivere og arbejdstagere og de organisationer, der repræsenterer dem, er afgørende for en transformativ plejestrategi og modstandsdygtige sundhedssystemer i EU. Det er vigtigt at påpege, at plejgivere og -modtagere skal inddrages i udformningen af et mere inklusivt, modstandsdygtigt økosystem for sundhedspleje med ligestilling mellem kønnene, der inddrager civilsamfundet og andre interessenter, f.eks. kirken og filantropi.

6. Generelle bemærkninger om sundhedsarbejdsstyrken

6.1. God sundhedspleje er en søjle i et stabilt, sikkert og velstående samfund, og det er myndighedernes ansvar at organisere den. Det er almindelig praksis i mange lande at være afhængig af lave omkostninger og hurtig rekruttering af sundhedspersonale fra andre europæiske lande. Dette anerkendes desværre som et vilkår, der ikke kan gøres noget ved.

6.2. EØSU står fast på princippet om, at stærke og modstandsdygtige sundhedssystemer kun kan baseres på og udvikles af en uddannet, kvalificeret og motiveret sundhedsarbejdsstyrke, hvilket er grundlæggende for at gennemføre en succesrig sundhedspolitik og som følge heraf afgørende for opnåelsen af dækning for alle og retten til sundhed. Anbefalingerne fra konferencen om Europas fremtid sigter mod at skabe en »ret til sundhed«, der sikrer alle europæere lige adgang for alle til økonomisk overkommelig, forebyggende og helbredende sundhedspleje af høj kvalitet.

6.3. Den europæiske sundhedsunion bør forbedre beskyttelse på EU-plan, forebyggelse, beredskab og reaktion i forbindelse med trusler mod menneskers sundhed. I den forbindelse afhænger den vellykkede gennemførelse af alle vigtige initiativer i den europæiske sundhedsunion i høj grad af en sundhedsarbejdsstyrke af høj kvalitet.

6.4. I en række udtalelser ⁽¹⁷⁾ har EØSU behandlet spørgsmålet om sundhedsarbejdsstyrken i forskellige sammenhænge. Navnlig under pandemien står sundhedspersonalet i forreste linje og udviser et enestående niveau af solidaritet i de sværeste tider.

6.5. EØSU støtter foranstaltninger, der træffes for at gøre job i sundhedsplejesektoren mere attraktive for unge. Dette er en af de vigtigste forudsætninger for at skabe en tilstrækkelig kapacitet af menneskelige ressourcer i sundhedssystemerne til at opfylde behovene for sundhedspleje og fremme sundhed og sygdomsforebyggelse.

6.6. Data vedrørende antal, migration, færdigheder og andre specifikke forhold i forbindelse med sundhedsarbejdsstyrken bør standardiseres og løbende deles blandt medlemsstaterne. Talrige begivenheder (covid-19-pandemien, jordskælv, oversvømmelser, den russiske invasion af Ukraine osv.) viser betydningen af hurtig reaktion, navnlig i krisesituationer.

6.7. Beskæftigelsen inden for sundhedsydelse og sociale ydelser steg med 48 % i OECD-landene mellem 2000 og 2017 ⁽¹⁸⁾. I takt med at befolkningen ældes og ændrer sig, vokser og ændres efterspørgslen efter sundhedsydelse også: Det anslås, at den globale efterspørgsel efter sundhedspersonale vil være næsten fordoblet i 2030 ⁽¹⁹⁾.

6.8. Selv før covid-19-pandemien var kapaciteten til at levere basale sundhedsydelser begrænset i mange lande som følge af vedvarende mangel på sundhedsmedarbejdere og en forventet global mangel på 18 mio. sundhedsprofessionelle i 2030 ⁽²⁰⁾.

⁽¹⁷⁾ EUT C 286 af 16.7.2021, s. 109, EUT C 429 af 11.12.2020, s. 251, EUT C 242 af 23.7.2015, s. 48, EUT C 143 af 22.5.2012, EUT C 18 af 19.1.2011, s. 74, EUT C 77 af 31.3.2009, s. 96.

⁽¹⁸⁾ [https://one.oecd.org/document/ECO/WKP\(2021\)43/en/pdf](https://one.oecd.org/document/ECO/WKP(2021)43/en/pdf)

⁽¹⁹⁾ Liu JX, Goryakin Y, Maeda A, Bruckner T, Scheffler R. Global health workforce labor market projections for 2030. *Human Resources for Health* 2017; 15:11 (<https://human-resources-health.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12960-017-0187-2>).

⁽²⁰⁾ https://www.who.int/health-topics/health-workforce#tab=tab_1

6.9. Det er vigtigt, at principperne bag en eventuel overførsel eller kombination af færdigheder og opgaver (opgaveforskydning/færdighedskombination) defineres tydeligt. Der er behov for at foretage en koordinering blandt de institutioner, der uddanner sundhedsarbejdsstyrken, for på passende vis at reagere på behovene i det nationale sundhedssystem gennem rettidige ændringer af optag og læseplaner.

6.10. Udvikling af menneskelige ressourcer inden for sundheds- og socialsektoren bør følge princippet om koordinering, intersektionelt samarbejde og integration af pleje med det fælles mål at opnå kontinuitet inden for pleje af borgerne i en 24/7/365-model.

6.11. Der bør rettes et særligt fokus mod tilgængeligheden af behandling i lokalsamfund, navnlig i tyndt befolkede områder, fjernliggende eller isolerede landdistrikter og øer, hvor moderne transport- og telemedicinløsninger skal anvendes mere aktivt.

7. Planlægning af sundhedsarbejdsstyrken

7.1. EØSU mener, at det under planlægningen af sundhedsarbejdsstyrken skal være målet at skabe vilkår for en faglig praksis, der forbedrer kvaliteten af pleje og patientsikkerheden. Samtidig skal kapaciteten til uddannelse af høj kvalitet sikres på alle niveauer.

7.2. Forvaltningen af sundhedsarbejdsstyrken skal betragtes som en strategisk vigtig aktivitet i hele den offentlige forvaltning, hvor medlemsstaternes regeringer spiller en vigtig rolle, og forvaltningen skal udføres på tværs af sektorer under hensyntagen til forskellige perspektiver og prioriteter.

7.3. Forvaltningen af sundhedsarbejdsstyrken skal omfatte alle faser af »livscyklussen for fagfolk« — fra rekruttering af fremtidige studerende til (gen)ansættelsen af pensionister. Proceduren for udvælgelse af kandidater til uddannelse, ansættelse og forfremmelse bør være gennemsigtig og retfærdig uden nogen form for forskelsbehandling.

7.4. Under planlægningen af sundhedsarbejdsstyrken er det vigtigt at være opmærksom på og klart imødekomme borgernes og sundhedsmedarbejdernes behov. Planlægnings- og forvaltningsprocesser skal fastlægge metoder, der kan bruges til at afdække alle de behov, som sundhedspersonalet har, fra arbejdsvilkår, materielle rettigheder, muligheder for forfremmelse, tilstrækkelig tid og ressourcer til læring og forskning og skabelse af en bæredygtig balance mellem privatliv og arbejdsliv.

7.5. Planlægningen af sundhedsarbejdsstyrken skal afspejle planlægningen af strukturen, men også de tiltag og processer, der kræves for at opnå de fastsatte mål — med henblik på at definere, hvilke behov der skal opfyldes og på hvilken specifik måde.

7.6. EØSU foreslår, at handlingsplanen for sundhedsarbejdsstyrken i EU⁽²¹⁾ opdateres. Udviklingen af en integreret planlægning af og prognose for sundhedsarbejdsstyrken samt tilpasningen af arbejdsstyrkens færdigheder inden for sundheds- og langtidspleje er afgørende for at forbedre adgangen til og kvaliteten af disse tjenester.

7.7. Arbejdsmarkedets parter og alle interesserede civilsamfundsorganisationer skal spille en aktiv rolle i processen med planlægning af sundhedsarbejdsstyrken. Det er nødvendigt at definere relationerne mellem de forskellige faggrupper, befolkningens specifikke behov og systemet for visse kompetencer.

7.8. Det er nødvendigt at identificere uattraktive geografiske områder eller aktivitetsområder, hvor der er mangel på menneskelige ressourcer, for at beskytte rettigheder og levere tilstrækkelige incitamenter til sundhedspersonalet. EØSU foreslår, at Kommissionen udsteder henstillinger om minimumskvoter for ressourcer pr. befolkningsenhed for grundlæggende universel sundhedsdækning og nødsituationer, hvor der skal tages højde for geografisk fordeling og aldersprofil⁽²²⁾.

⁽²¹⁾ I 2012 offentliggjorde Kommissionen sin handlingsplan for sundhedspersonalesituationen i EU.

⁽²²⁾ CPME Policy on Health Workforce (<https://www.cpme.eu/policies-and-projects/professional-practice-and-patients-rights/health-systems-and-health-workforce>).

7.9. Som grundlag for disse henstillinger er det vigtigt at forbedre den internationale dataindsamling med henblik på at harmonisere datakategorier, hvor det er muligt, og dermed afdække forskelle og undgå fejlfortolkning af data. Det er vigtigt at afspejle nationale afvigelser fra de harmoniserede kategorier på tværs af Europa for at kunne se dataene i en sammenhæng ⁽²³⁾.

7.10. Tildelingen af økonomiske ressourcer vil blive håndteret forskelligt afhængigt af de økonomiske omstændigheder i de enkelte medlemsstater. Medlemsstaterne skal sikre, at systemplanlægningen i almindelighed, og planlægningen for sundhedspersonale i særdeleshed, tager hensyn til både rammevilkårene som helhed og myndighedernes muligheder for at påvirke det ⁽²⁴⁾.

7.11. Under planlægningen af arbejdsstyrken bør der tages højde for udviklingen af digitale teknologier, idet innovation på disse områder åbner muligheder for at skabe nye arbejdsmiljøer og -omgivelser, hvor der leveres pleje, og som kræver nye færdigheder.

8. Arbejdsvilkår

8.1. Betydningen af arbejdsvilkår som en faktor i personalets beslutninger om at påbegynde, fortsætte eller opgive en karriere inden for sundhedsvæsenet understreger vigtigheden af sammenhængende politikker på områder som uddannelse, beskæftigelse, familieliv, økonomi og migration. Mens mange drøftelser om planlægning af sundhedspersonalet har fokus på de faglærtes løn som en vigtig faktor for rekruttering og fastholdelse, bidrager uddannelse, herunder professionel udvikling og muligheden for at opretholde færdigheder, praktiske forhold såsom tilgængeligheden af pleje, officielle arbejdstider, sikker bemanning, meningsfulde muligheder for professionel udvikling og balance mellem arbejdsliv og privatliv alle til sunde arbejdsmiljøer, hvor sundhedsområdet er et attraktivt og bæredygtigt karrierevalg ⁽²⁵⁾.

8.2. Europæiske og internationale sundhedsorganisationer bemærker, at læger, der arbejder på hospitaler og i almen og privat praksis, i stigende grad udsættes for situationer med vold — af og til ekstrem — i deres daglige arbejde ⁽²⁶⁾. EØSU opfordrer Kommissionen og alle interessenter til at udvise politisk engagement og være opmærksomme på det presserende behov for at beskytte sundhedspersonalet, når det udfører sit arbejde.

8.3. Sundhedsmedarbejdere risikerer at blive smittede med infektionssygdomme gennem eksponering på arbejdet. Spredningen af sygdomme fører til fravær, sygdom og i visse tilfælde dødsfald blandt sundhedsmedarbejdere. Dette reducerer i sidste ende arbejdsstyrken og påvirker som følge heraf kvaliteten af patientplejen og -sikkerheden.

8.4. Sundhedsmedarbejdere kan også lide under psykisk pres og potentielt mentale sygdomme, der påvirker dem i både deres arbejde og deres privatliv. I de senere år har der været flere og flere rapporter om sundhedspersonale, der skærer ned på deres professionelle praksis eller går tidligt på pension som følge af udbrændthed, depression eller andre mentale sundhedsproblemer ⁽²⁷⁾. EØSU opfordrer til investeringer i offentlige behandlingstilbud for psykiske lidelser for at sikre fuld og fri adgang til disse tilbud for alle sundhedsprofessionelle.

⁽²³⁾ Jf. fodnote 2.

⁽²⁴⁾ Russo G, Pavignani E, Guerreiro CS, Neves C. Can we halt health workforce deterioration in failed states? Insights from Guinea Bissau on the nature, persistence and evolution of its HRH crisis. *Human Resources for Health* 2017; 15(1):12.

⁽²⁵⁾ Jf. fodnote 2.

⁽²⁶⁾ https://www.cpme.eu/api/documents/adopted/2020/3/EMOs.Joint_Statement.on_Violence.FINAL_12.03.2020.pdf

⁽²⁷⁾ Dyrbye, L. N., T. D. Shanafelt, C. A. Sinsky, P. F. Cipriano, J. Bhatt, A. Ommaya, C. P. West og D. Meyers. 2017. Burnout among health care professionals: A call to explore and address this underrecognised threat to safe, high-quality care. *NAM Perspectives*. Discussion Paper, National Academy of Medicine, Washington, DC.

9. Mobilitet

9.1. EØSU understreger, at retten til mobilitet skal respekteres både i og uden for EU. Grænseoverskridende mobilitet bør lettes til fordel for den individuelle arbejdstager og faget som helhed, idet den giver mulighed for overførsel af viden og gensidig læring, hvilket er til fordel for patientplejen og i sidste ende hele sundhedssystemet. I tilfælde af migration som følge af økonomisk nødvendighed eller dårlige arbejdsvilkår er det afgørende at afdække og tackle de grundlæggende årsager til disse dynamikker og arbejde på at forbedre situationen for sundhedsarbejdsstyrken ⁽²⁸⁾.

9.2. Grænseoverskridende mobilitet tilføjer en ekstra dimension til personaleplanlægningen, og oprettelsen af et europæisk tilsyn med sundhedsarbejdsstyrken, der skal hjælpe medlemsstaterne med at fastlægge og opretholde planlægningsstrukturer og koordinere grænseoverskridende aspekter af planlægningen, ville være et nyttigt langsigtet infrastrukturelement. Det bør forbindes med EU-processer, navnlig det europæiske semester og den pandemiplanlægning, som efter planen skal høre under en fremtidig EU-forordning om alvorlige grænseoverskridende trusler mod sundheden ⁽²⁹⁾.

9.3. Medlemsstaterne skal gennemføre etiske rekrutteringspolitikker i henhold til WHO's globale adfærdskodeks for international rekruttering af sundhedspersonale ⁽³⁰⁾. Rekruttering af udenlandske fagfolk bør ikke anses for at være en enkel metode til afhjælpning af mangel på indenlandske sundhedsmedarbejdere. Hvis der er asymmetriske mobilitetsstrømme, bør der gøres en indsats for at skabe mekanismer til afbalancering, der arbejder i retning af udvekslinger, som er til fordel for alle.

10. Øvrige bemærkninger

10.1. En effektiv ledelse er vigtig for forvaltningen af sundhedspersonalet på alle niveauer. Det er en kompleks og højt værdsat del af sundhedsuddannelserne, der i stigende grad anerkendes som afgørende for at opnå høje standarder for uddannelse, forskning og klinisk praksis.

10.2. Derfor bør tilstrækkelig lederuddannelse og -udvikling af høj kvalitet være en del af læseplanerne for alt sundhedspersonale ⁽³¹⁾.

Bruxelles, den 22. september 2022.

Christa SCHWENG

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽²⁸⁾ Kommissionen, GD for Beskæftigelse, Sociale Anliggender, Arbejdsmarkedsforhold og Inklusion. (2014). »Adequate social protection for long-term care needs in an ageing society: report jointly prepared by the Social Protection Committee and the European Commission«, Publikationskontoret, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/32352> s. 14.

⁽²⁹⁾ Kommissionen, GD for Beskæftigelse, Sociale Anliggender, Arbejdsmarkedsforhold og Inklusion. (2014). »Adequate social protection for long-term care needs in an ageing society: report jointly prepared by the Social Protection Committee and the European Commission«, Publikationskontoret, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/32352> s. 14.

⁽³⁰⁾ <https://www.who.int/publications/m/item/migration-code>

⁽³¹⁾ Van Diggele, C., Burgess, A., Roberts, C., & Mellis, C. (2020). Leadership in healthcare education. BMC Medical Education, 20 (Suppl. 2), 456, <https://doi.org/10.1186/s12909-020-02288-x>.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om EU's ungdomstest**(initiativudtalelse)**

(2022/C 486/07)

Ordfører: **Katrīna LEITĀNE**

Plenarforsamlingens beslutning	24.2.2022
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 32, stk. 2 Initiativudtalelse
Kompetence	Beskæftigelse, Sociale Spørgsmål og Unionsborgerskab
Vedtaget i sektionen	6.9.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	21.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	158/0/5

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Politisk deltagelse er grundlaget for ethvert fungerende demokrati. EU's hovedaktiv for unge europæere er respekt for demokratiet, menneskerettighederne og retsstatsprincippet ⁽¹⁾. Det er afgørende at sikre, at unge har medbestemmelse i beslutninger, der vedrører deres fremtid, for selv en indirekte virkning kan have stor betydning for de unge og for kommende generationer. Politikker, som ikke er direkte målrettet de unge, eller som ikke anses for at høre ind under det traditionelle ungdomspolitiske område, kan stadig have stor indvirkning på de unges liv. Det er vigtigt at tilbyde effektive mekanismer, der supplerer de eksisterende deltagelsesmekanismer og er i overensstemmelse med de demokratiske principper og tilpasset de unges behov. Det vil bidrage til bedre og mere effektiv politikudformning.

1.2. EØSU mener, at uddannelse er et af de mest effektive midler til at komme i kontakt med de unge og oplyse dem om alle de måder, de kan deltage på, og om de værdier, som det europæiske projekt står for. Med de eksisterende programmer, der støtter formel og uformel uddannelse, såsom Erasmus+ og Det Europæiske Solidaritetskorpset er det lykkedes at give unge et mere positivt syn på demokratisk deltagelse og Den Europæiske Unions værdier og principper.

1.3. EØSU påpeger, at der er udtrykkeligt behov for at inddrage de unge i politikudformningen gennem meningsfuld deltagelse på den måde, der egner sig bedst til unge, efterfulgt af overvågning, evaluering og konsekvensanalyser for at sikre, at der tages højde for de unges synspunkter, når der træffes politiske beslutninger. Involvering i hele politikudformningsprocessen skaber tillid blandt de unge og de kommende generationer og bevirker, at de anses for at have relevans og betydning i denne proces. Disse processer bør omfatte synlig og gennemskelig kommunikation om resultaterne af deres deltagelse. Dette er afgørende for at opbygge tillid til beslutningsprocessen blandt unge ⁽²⁾. Endvidere er social inklusion og opsøgende aktiviteter til grupper med forskellige behov meget vigtigt.

⁽¹⁾ Desk research European Youth in 2021.

⁽²⁾ Influencing and understanding political participation patterns of young people, European Parliament, 2021.

1.4. EØSU er enig i, at civilsamfundsorganisationer kan spille en vigtig rolle med at engagere unge i de samfundsmæssige udfordringer og dermed i deres deltagelse i den politiske beslutningsproces og de demokratiske processer. Sådanne organisationer kan fungere som bindeled og støtte netværk, der hjælper unge med at engagere sig i formelle offentlige organer og blive aktive medborgere. EØSU støtter organisationernes og de unges indsats og efterlyser tiltag, der hjælper dem hermed.

1.5. ØSU opfordrer EU-institutionerne og medlemsstaterne til at iværksætte foranstaltninger og mekanismer, som sikrer, at der tages hensyn til ungdomsperspektivet på alle politikområder, og at der også gives plads til, at de unge kan give konsistente og kyndige input om de udfordringer, de står over for. Disse strukturer bør også omfatte gennemskuelige og tydelige opfølgings- og overvågningsmekanismer, og de bør komplementere eksisterende instrumenter for unges samfundsdeltagelse og ikke medføre bevillingsnedskæringer. Der bør afsættes passende ressourcer til meningsfuld ungdomsdeltagelse i politikudformningen.

1.6. De unges deltagelse i de politiske beslutningsprocesser kan bidrage til bedre regulering og bedre politikker ved at kortlægge og sikre bedre forståelse af de aktuelle og kommende tendenser, der påvirker de unges og de kommende generationers liv. Deres deltagelse kan også gøre arbejdet lettere for forslagsstillerne, da den kan give dem kvalitativt input, der supplerer sekundære data.

1.7. EØSU vil gerne understrege, at EU's ungdomstest bygger på nøglemålene i EU-strategien for unge⁽³⁾ og det europæiske ungdomsår, og at det i begge fremhæves, at det er vigtigt at integrere ungdomspolitikken i beslutningsprocesserne, hvilket forudsætter en tværsektoriel tilgang. Det er også en af de foranstaltninger, der nævnes i rapporten om det endelige resultat⁽⁴⁾ af konferencen om Europas fremtid, som er blevet godkendt af alle stemmeberettigede på konferencens plenarforsamling og af borgerne. For at opnå varig indvirkning og gennemslagskraft også efter det europæiske ungdomsår skal de unge have mulighed for at lede forandringen og bygge en bedre fremtid.

1.8. EØSU anerkender henvisningen til EU's ungdomstest i Kommissionens meddelelse om resultaterne af konferencen om Europas fremtid⁽⁵⁾. Udvalget understreger dog, at Kommissionens forslag ikke er i overensstemmelse med målene og midlerne i det oprindelige forslag, og at det ikke omfatter en meningsfuld inddragelse af ungdomsorganisationer og -eksperter og integrering af ungdomspolitikken i alle politikker, og at det ikke tager højde for politikernes langsigtede indvirkning på de kommende generationer. EØSU mener, at EU's ungdomstest bør indgå i værktøjskassen for bedre regulering som et særskilt værktøj, da der bør rettes særlig opmærksomhed på de unge og de kommende generationer.

1.9. EØSU opfordrer til øget samarbejde mellem institutionerne om afstemning af eksisterende vellykkede initiativer såsom EU's ungdomsdialog, »Dit Europa, din mening!« og Det Europæiske Ungdomsarrangement og til at sammenkæde dem med kommende initiativer som EU's ungdomstest i overensstemmelse med EU's ungdomsstrategi. EØSU opstiller desuden en liste over forslag vedrørende ungdomsdeltagelse i EØSU og har til hensigt at indføre EU's ungdomstest i sit arbejde.

2. Generelle bemærkninger

2.1. De unges rolle i opbygningen af det europæiske projekt

2.1.1. De unge er motoren i det europæiske projekt, og deres kreativitet, energi og entusiasme er drivkraften for dets bæredygtighed. Indeværende år, 2022, er udnævnt til det europæiske ungdomsår, og formanden for Kommissionen, Ursula von der Leyen, har udtalt, at »Europa har brug for alle unge« og »vores Union skal have en sjæl og en vision, som taler til dem«⁽⁶⁾.

⁽³⁾ Rådet for Den Europæiske Unions resolution om EU-strategien for unge 2019-2027.

⁽⁴⁾ Konferencen om Europas fremtid, *Rapport om det endelige resultat*, maj 2022.

⁽⁵⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=CELEX%3A52022DC0404&qid=1660827033223>

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/da/speech_21_4701

2.1.2. EU-projektet kan ikke realiseres effektivt og i tilstrækkelig høj grad i det nuværende demokratiske miljø, hvis ikke man anerkender behovet for de unges politiske deltagelse⁽⁷⁾ inden for rammerne af de demokratiske traditioner og den geopolitiske kontekst. Næstformanden med ansvar for fremme af vores europæiske levevis, Margaritis Schinas, har udtalt, at »det europæiske ungdomsår bør være et paradigmeskift for, hvordan vi inddrager de unge i politik og beslutningstagning«. Den underliggende tanke er at give unge adgang til og mulighed for⁽⁸⁾ at deltage i en meningsfuld ungdomsdeltagelse.

2.1.3. Ifølge *Eurobarometerundersøgelser*⁽⁹⁾ stoler mindre end halvdelen (47 %) af europæerne på EU, og kun 44 % har en positiv opfattelse af Unionen. Det europæiske projekts fremtid afhænger i høj grad af, hvor meget de unge kan identificere sig med Europas værdier, og hvor villige de er til at påtage sig en europæisk identitet. De unges aktive deltagelse i den politiske proces og beslutningstagningen er afgørende, fordi deres fremtid afhænger af de beslutninger, der træffes i dag. Derfor bør der indføres værktøjer for deltagelse, der kan sikre, at de unges stemmer bliver hørt. Deltagelse i det civile og demokratiske liv bør styrkes på alle niveauer for at sikre Europas fremtidige velfærd, og det bør erkendes, at demokratisk modenhed har betydning⁽¹⁰⁾ for, hvordan unge i EU deltager i det politiske liv.

2.1.4. EU's initiativ til at indkalde til en konference om Europas fremtid har fungeret som et incitament til at fremme en deltagelsesbaseret dialog med borgere i hele Unionen. Forbedringer af effektiviteten af de eksisterende mekanismer for ungdomsdeltagelse og udvikling af nye mekanismer anses for at være vejen frem. Som det foreslås i de endelige resultater af konferencen om Europas fremtid, kunne det omfatte en »ungdomstest«⁽¹¹⁾ af lovgivningen med en konsekvensanalyse og en høringsmekanisme, der inddrager ungdomsrepræsentanter⁽¹²⁾.

2.1.5. Ungdomstesten fungerer som en metode til strategisk fremsyn i forbindelse med politikudformningen. Strategisk fremsyn er et værdifuldt begreb, som Kommissionen arbejder på at gøre brug af i politikudformningsprocessen. Da det bygger på principper som horisontscanning, analyse af megatendenser, scenarieplanlægning og udvikling af visioner, vil ungdomsperspektivet og perspektivet for de kommende generationer nødvendigvis blive behandlet inden for disse rammer. Idet man med fremsynsprocessen anerkender, at fremtiden ikke er forudbestemt, indsamler man oplysninger om mulige scenarier og arbejder på at være forberedt på kommende udfordringer. Dialogen mellem de forskellige generationer kan omfatte værdifulde værktøjer, der sikrer, at de udarbejdede politikker tager højde for disse tendenser og fremtidsscenarier. Gennemførelse af analyser, der inddrager de unges og de kommende generationers perspektiv, kan og bør bidrage til bedre og mere skræddersyede politikker, som kan tage de kommende generationers problemer op.

2.1.6. For at skabe bedre politikker, der er gearet til fremtidens udfordringer, skal politikkerne anerkende og beskytte de unges og de kommende generationers rettigheder og ikke indvirke negativt på bestemte aldersgrupper eller samfundsgrupper. Ofte ignoreres disse grupper eller betragtes som en del af andre grupper, hvilket ikke afspejler virkeligheden. Dermed tackler politikkerne ikke udfordringerne i tilstrækkelig grad, hvilket bidrager til, at tilliden til og engagementet i de formelle institutioner falder.

2.2. Behovet for meningsfuld ungdomsdeltagelse

2.2.1. Meningsfuld deltagelse handler om magtdeling og evnen til at træffe beslutninger med inddragelse af andre interessenter på gennemsigtige vilkår, som alle berørte aktører er bekendt med. Veludformede ansvarlighedsprocesser er grundlaget for tillid mellem alle parter i deltagelsesbaserede politiske processer, og de forskellige aktørers eksplicite ansvar skal kommunikeres til alle berørte parter.

⁽⁷⁾ Deželan T., Moxon D., *Influencing and understanding political participation patterns of young people: The European perspective*, studie, 2021.

⁽⁸⁾ Barta O., Boldt G., Lavizzari A., *Meaningful youth political participation in Europe: concepts, patterns and policy implications*, forskningsstudie, 2021.

⁽⁹⁾ Eurobarometer 96 — Vinter 2021-2022.

⁽¹⁰⁾ Kitanova, M., »Youth political participation in the EU: evidence from a cross-national analysis«, *Journal of Youth Studies*, bind 23, nr. 7, 2020 (indgivet i 2018).

⁽¹¹⁾ https://www.youthforum.org/files/YFJ_EU_Youth_Test.pdf

⁽¹²⁾ Rapport om det endelige resultat af konferencen om Europas fremtid.

2.2.2. De unges tillid til offentlige institutioner er stagneret siden den globale finanskrisen sidst i 00'erne⁽¹³⁾, og deres oplevelse af at have politisk indflydelse og være repræsenteret i beslutningstagningen er forblevet uændret. Ungdomsdeltagelse i det demokratiske liv kan antage forskellige former. Stemmeafgivning ved lokale og nationale valg og valg til Europa-Parlamentet betragtes imidlertid som den mest effektive måde, hvorpå de unge kan blive hørt af beslutningstagerne (39 %) ⁽¹⁴⁾, men andelen af unge, der har tillid til denne form for demokratisk deltagelse, er fortsat meget lav. Samtidig ligger årsagen til, at nogle holder sig væk fra politik, i manglen på meningsfuld inddragelse og manglende tillid samt deres følelse af, at der ikke er nogen grund til at deltage, hvis deres bidrag alligevel ikke tages i betragtning. En af de vigtigste barrierer for de unges deltagelse er den antagelse, at beslutningstagerne »ikke lytter til folk som mig«⁽¹⁵⁾. Det er derfor afgørende at styrke tilliden og fremme dialogen mellem de unge og de offentlige institutioner for at sikre, at samfundene er forberedt på og modstandsdygtige over for fremtidige uventede begivenheder⁽¹⁶⁾.

2.2.3. Et flertal (70 %) ⁽¹⁷⁾ af de unge føler, at de ikke har megen eller nogen indflydelse overhovedet, når det gælder vigtige beslutninger, love og politikker, der påvirker EU som helhed. 24,8 % ⁽¹⁸⁾ af de unge føler, at de overhovedet ikke har nogen indflydelse på, hvilke emner der præger offentlige eller politiske debatter, og yderligere 40,8 % angiver, at de ikke har særlig meget indflydelse. Endvidere mener to tredjedele af de adspurgte, at større bevidsthed blandt politikerne om de unges problemer ville hjælpe de unge med at få mere politisk indflydelse, og mere end 50 % af dem mener, at en stærkere rolle til ungdomsorganisationer i politik også ville tjene dette formål.

2.2.4. De unge har ændret deres deltagelsesmåder og foretrækker nu ikkeinstitutionaliserede og især ikkevalgbaserede former for politisk deltagelse⁽¹⁹⁾. Undersøgelser peger i stigende grad på, at dette er forbundet med den faldende tillid til offentlige organer og utilfredshed med, hvordan det repræsentative demokrati fungerer. De unges ukonventionelle politiske deltagelse er blevet stadig mere flydende, individualiseret og personaliseret, og der er en tendens til, at man hellere vil engagere sig i enkeltstående spørgsmål og emner samt direkte aktivisme og protester i form af »individuelle livsstilsvalg«⁽²⁰⁾. Generelt er de unge stærkt politisk motiverede. Eksperter i politisk deltagelse har i deres undersøgelser af ungdomsdeltagelsen vendt deres fokus fra spørgsmålet om, hvorvidt de unge ønsker at deltage, til hvor og hvordan de vælger at give udtryk for deres politiske holdninger⁽²¹⁾. I betragtning af de mange forskellige måder, hvorpå unge i dag forsøger at påvirke politikudformningen og politikkerne, er der et klart behov for at tage højde for de ukonventionelle former for politisk deltagelse, deltagelsesbaseret beslutningstagning, forbedret kommunikation og gennemsigtigheds-mekanismer inden for rammerne af en demokratisk institution. Beslutningstagningen i offentlige organer bør tilpasses og udformes i overensstemmelse hermed for at sikre, at man når ud til og inddrager alle grupper af unge, når de politiske beslutninger træffes. Deltagelsesmekanismerne bør være inklusive og bør formidles på en måde, der gør, at de når ud til forskelligartede grupper, også dem, der er svære at nå.

2.2.5. Organisationer ledet af unge har udviklet ekspertise og viden inden for et bredt spektrum af emner vedrørende de unges problemer. At medtage dem i processen med politikudformning vil føre til mere sammenhængende og tilpassede regler og bestemmelser. Dette understøttes også af det stadigt stigende antal unge, der tilslutter sig disse organisationer⁽²²⁾.

⁽¹³⁾ Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice Fit for all generations? Highlights.

⁽¹⁴⁾ Flash Eurobarometer-undersøgelse om unge og demokrati, udført mellem den 22. februar og den 4. marts 2022.

⁽¹⁵⁾ European Parliament youth survey Report (Europa-Parlamentet, september 2021).

⁽¹⁶⁾ Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice Fit for all generations? Highlights.

⁽¹⁷⁾ European Parliament youth survey report (Europa-Parlamentet, september 2021).

⁽¹⁸⁾ Youth Survey Report (under formandskabstrioen Tyskland-Portugal-Slovenien, januar 2022).

⁽¹⁹⁾ Youth survey report (under formandskabstrioen Tyskland-Portugal-Slovenien, januar 2022).

⁽²⁰⁾ Youth survey report (under formandskabstrioen Tyskland-Portugal-Slovenien, januar 2022).

⁽²¹⁾ DeŽelan T., Moxon D., *Influencing and understanding political participation patterns of young people: The European perspective*, studie, 2021.

⁽²²⁾ Eurobarometer om det europæiske år for unge: Unge europæere engagerer sig i stigende grad, Kommissionen, 2022.

2.2.6. En meningsfuld inddragelse af de unge er helt essentiel. Ungdomsdeltagelsen bør forbedres, især ved at tackle manglen på demokratisk repræsentation blandt unge og det manglende ungdomsperspektiv uden for de traditionelle ungdomspolitiske områder. De unge har et ønske om at blive inddraget i udformningen af politikker, der påvirker deres liv. Retfærdighed generationerne imellem⁽²³⁾ er en måde, hvorpå ulighed mellem generationerne i aldrende samfund kan udlignes.

2.2.7. De eksisterende værktøjer for ungdomskonsekvensanalyser, såsom værktøj nr. 31 i værktøjskassen for bedre regulering, tager ikke hensyn til integrering af ungdomspolitikken og inddragelse af ungdomsorganisationer og unge med relevant ekspertise, som er i stand til at fremlægge en systematisk gennemgang af problemerne fra et ungdomsperspektiv. Hertil kommer, at sådanne værktøjer at dømme efter de eksisterende publikationer ikke anvendes så hyppigt, som relevansen og betydningen af forslagene burde berettige til.

3. Særlige bemærkninger

3.1. EU's ungdomstest

3.1.1. Forslaget er baseret på tre søjler: høring, konsekvensanalyse og afhjælpende foranstaltninger⁽²⁴⁾. Det fastlægger rammerne for forbedring af politikernes effektivitet på basis af styrket ungdomsdeltagelse og integrering af ungdomspolitikken i beslutningstagningen, og tager samtidig hensyn til sårbare grupper af unge såsom unge med handicap, NEET'er⁽²⁵⁾, unge i fjernliggende områder med mere. EU-ungdomstestens forskellige komponenter giver en sammenhængende struktur til at skabe bedre politikker af høj kvalitet, som imødegår de problemer, som kommende generationer kan komme til at stå over for.

3.1.2. Første trin i EU's ungdomstest er at fastslå relevansen og virkningen af eventuelle kommende udkast til politikforslag for de unge og de kommende generationer. Dette vil hjælpe med at afgøre, om der bør gennemføres en fuld ungdomstest af den pågældende politik. Ved hjælp af en tjekliste, der omfatter en række spørgsmål, kan de, der vurderer et forslag, afgøre, om forslaget rent faktisk er relevant for de unge, og fastslå de direkte og indirekte virkninger af forslaget for de unge og de kommende generationer. Hvis det vurderes at være relevant, fortsætter ungdomstesten til faserne med fuldstændig høring, konsekvensanalyse og afhjælpende foranstaltninger. Tjeklistens indikatorer udvikles på basis af de unges behov og ideer for at sikre, at de relevante forslag vurderes ud fra de unges perspektiv.

3.1.3. I næste trin forventes de, der vurderer forslaget, at gennemføre en meningsfuld høring af de ungdomsrelaterede interessenter for at sikre, at der indhentes systematisk ekspertise for at tilvejebringe en grundig analyse. På grundlag af denne høring vil de, der vurderer forslaget, forsøge at kortlægge de unges bekymringer over de mulige virkninger af det udkast til politik, der testes. Dette deltagelsesbaserede element skal være gennemsigtigt og give en bred vifte af ungdomsrepræsentanter, ungdomsorganisationer og unge med relevant ekspertise mulighed for at komme med input. På denne måde kan der sikres en systematisk tilgang til de problemer, som behandles i udkastene til politikforslag. Inddragelse af ungdomsorganisationer, ungdomsrepræsentanter og unge med relevant ekspertise kan give et meget forskelligartet og enestående grundlag for konsekvensanalysen. Gennem en meningsfuld inddragelse kan de, der vurderer forslaget, få et samlet overblik på grundlag af den overordnede viden og ekspertise, som disse unge har opbygget. Ved at anvende dette input kan konsekvensanalysen gøres detaljeret nok til at klarlægge de udfordringer og aspekter, hvor en politik kan indvirke negativt.

3.1.4. På grundlag af de tilgængelige data, som indsamles i løbet af hele processen, og resultaterne af høringerne kan de, der vurderer et forslag, udarbejde konsekvensanalysen ud fra de områder, der er nævnt i tjeklisten, og samtidig tilvejebringe en fremtidsanalyse for kommende generationer.

3.1.5. Hvis der konstateres en negativ indvirkning, bør den, der vurderer forslaget, foreslå afhjælpende foranstaltninger, som navnlig bør fokusere på grupper, der befinder sig i sårbare situationer, og dårligt stillede unge. Det anbefales, at de, der vurderer forslaget, i høringsprocessen medtager spørgsmål, om de afhjælpende foranstaltninger, som analysen kunne omfatte. I de følgende år anbefales det at gennemføre en evaluering for at overvåge indvirkningen af politikkerne og, i hvilket omfang de afhjælpende foranstaltninger har afbødet de negative virkninger.

3.1.6. EU's ungdomstest bør ikke være en erstatning for meningsfuld inddragelse af de unge i almindelighed og bør være et supplement til eksisterende deltagelsesprocesser.

⁽²³⁾ Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice Fit for all generations? Highlights.

⁽²⁴⁾ https://www.youthforum.org/files/Concept-Note_final.pdf og https://www.youthforum.org/files/YF_EU_Youth_Test.pdf.

⁽²⁵⁾ EUT C 152 af 6.4.2022, s. 27.

3.1.7. Forslaget opstod som et resultat af en række drøftelser med Europas største ungdomsnetværk, men er også blevet udtrykkeligt nævnt i flere anbefalinger fra EU's ungdomsdialog siden dens oprettelse (og fra dens forgænger, den strukturerede dialog). De unge gav udtryk for et stærkt ønske om en gennemskuelig procedure for politikudformning, som kunne gøre det muligt for unge at bidrage i udkastfasen og følge resultaterne.

3.1.8. Forslaget er også inspireret af SMV-testen, som er et eksempel på et velegnet konsekvensanalyseværktøj på EU-plan, der bygger på de tre søjler høring, konsekvensanalyse og afhjælpende foranstaltninger⁽²⁶⁾. Derudover er det ligesom med SMV-testen meningen, at EU's ungdomstest skal være en del af værktøjskassen for bedre regulering som et særskilt værktøj for at understrege de unges rolle i Europas fremtid i overensstemmelse med meddelelsen fra Kommissionens formand.

3.1.9. Forslaget er baseret på eksempler på vurderingsværktøjer for indvirkning på unge, som allerede findes i flere medlemsstater såsom Østrig, Tyskland, Frankrig og Belgien (Flandern) og uden for EU, bl.a. i New Zealand og Canada.

3.1.10. Den foreslåede konsekvensanalyse sørger for en løsning, der sikrer, at der ved vurderingen af en politikks virkninger tages højde for de unges behov og forventninger, og som samtidig når ud over de traditionelle ungdomspolitiske områder. Kun en lille andel af Kommissionens forslag bliver analyseret fra et ungdomsperspektiv. En betydelig del af forslagene påvirker imidlertid de unges livskvalitet direkte eller indirekte.

3.1.11. Udvalget foreslår at inkludere EU's ungdomstest i den offentligt tilgængelige konsekvensanalyse i forbindelse med initiativet om bedre regulering og offentliggøre den på Den Europæiske Ungdomsportal. Det bør dog undersøges nærmere, hvad der har størst virkning. Ikke desto mindre opfordres Generaldirektoratet for Kommunikation til aktivt at fremme ungdomstesten for at sikre dens synlighed, og Generalsekretariatet bør støtte gennemførelsen af den i de forskellige generaldirektorater. EU's ungdomstest kunne også offentliggøres af de institutioner, der beslutter at gennemføre den, herunder på EØSU's hjemmeside. Hvis vurderingen og forslagens endelige udgave offentliggøres, vil de unge interessenter i høringen kunne se, hvordan deres bidrag indgår.

3.1.12. EU's ungdomstest er foreslået som en struktur, der kan gennemføres på lokalt, regionalt og nationalt plan i fællesskab med Den Europæiske Unions institutioner.

3.1.13. EU's ungdomstest vil kunne forbedre politikker, men den er også nødt til at bygge på meningsfulde deltagelsesmekanismer, fordi man ved at udnytte lokalsamfundets viden kan sikre effektivitet og skabe forbedringer.

3.2. *De unges deltagelse i EØSU*

3.2.1. EØSU anerkender betydningen af ungdomsinddragelse i udformningen af Europas fremtid⁽²⁷⁾ og har derfor iværksat adskillige succesrige initiativer, heriblandt »Dit Europa, din mening!«, rundbordsdrøftelserne med unge om klima og bæredygtighed samt det europæiske ungdomsklimatopmøde, som er organiseret i fællesskab mellem EØSU og Europa-Parlamentet. Som en opfølgning på EØSU's udtalelse NAT/788⁽²⁸⁾ tilføjede EØSU en ungdomsdelegeret til sin første officielle delegation til UNFCCC COP-mødet for første gang i 2021 i forbindelse med COP 26. Derudover vil EØSU's civilsamfundspris 2022 i anledning af det europæiske ungdomsår belønne effektive, innovative og kreative initiativer, der sigter mod at skabe en bedre fremtid for og med unge europæere.

3.2.2. EØSU vil bestræbe sig på at give de unge og ungdomsorganisationerne en stemme gennem mere strukturerede, meningsfulde og målrettede deltagelsesmekanismer for de unge, således at de unges og ungdomsorganisationernes interne inddragelse i EØSU's arbejde kan styrkes. Med henblik herpå bør EØSU tage følgende skridt:

- Der bør indføres gennemskuelige og tværsektorielle koordineringsmekanismer for at integrere ungdomsperspektivet i EØSU's arbejde og lovgivning.
- Der kunne indføres ungdomsekspertes med relevant ekspertise i forbindelse med centrale udtalelser.

⁽²⁶⁾ Værktøjskassen for bedre regulering — SMV-testen.

⁽²⁷⁾ SOC/706 *Et europæisk ungdomsår*, EUT C 152 af 6.4.2022, s. 122, og SOC/589 *En ny EU-strategi for unge*, EUT C 62 af 15.2.2019, s. 142.

⁽²⁸⁾ EUT C 429 af 11.12.2020, s. 44.

- I forbindelse med det europæiske ungdomsår kunne ungdommen være et fælles emne i efterårsrunden af initiativudtalelser.
- Der kunne afholdes tematiske drøftelser med europæiske ungdomsorganisationer og græsrodsorganisationer for at sammenkoble de nationale og europæiske perspektiver på en mere effektiv måde.
- Der kunne udvælges ungdomsrelaterede emner til EØSU's studier⁽²⁹⁾ én gang om året.
- Alle udtalelser udarbejdet af EØSU bør altid tage det generationsoverskridende perspektiv i betragtning (ligesom de gør med kønspektivet).
- Der bør opbygges dynamiske relationer med andre EU-institutioner for at kortlægge inddragelsesmekanismer for unge og styrke opsøgende aktiviteter blandt unge og ungdomsorganisationer på nationalt, regionalt og lokalt plan.
- Resolutionen om ungdomsinddragelse i EØSU (som er udarbejdet af koordinationsgruppen for det europæiske ungdomsår) bør vedtages.
- Der bør oprettes en fane for »ungdomsinddragelse« på EØSU's hjemmeside for at vise tidligere, kommende og igangværende ungdomsrelaterede aktiviteter, herunder udtalelser, offentlige høringer, arrangementer osv.
- Der kunne oprettes en permanent struktur inden for EØSU for at sikre, at arbejdet med ungdomsinddragelse inden for EØSU og med de øvrige institutioner kan fortsætte efter 2022.

3.2.3. EØSU vil se nærmere på mulighederne for at anvende EU's ungdomstest i sit arbejde for at udvikle en konsekvent tilgang til ungdomsinddragelse i EØSU.

3.2.4. EØSU opfordrer Kommissionen til at reagere på denne initiativudtalelse og forslaget om EU's ungdomstest samt afholde en fælles brainstorming om gennemførelsen.

Bruxelles, den 21. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽²⁹⁾ Igangværende EØSU-undersøgelse om struktureret ungdomsinddragelse: kortlægning af god praksis på lokalt, nationalt og internationalt niveau og på EU-niveau for at udvikle nødvendige og passende mekanismer til at sikre, at de unges stemme bliver hørt.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om teknologier til fjernelse af CO₂ og deres rolle i dekarboniseringen af den europæiske industri

(initiativudtalelse)

(2022/C 486/08)

Ordfører: **Andrés BARCELÓ DELGADO**

Medordfører: **Monika SITÁROVÁ**

Plenarforsamlingens beslutning	18.1.2022
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 52, stk. 2 Initiativudtalelse
Kompetence	Den Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer (CCMI)
Vedtaget i sektionen	24.6.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	21.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	229/0/7

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. EØSU gentager sin stærke støtte til forpligtelserne i den grønne pagt og til styrkelse af den strategiske autonomi inden for energiforsyning og industrielt lederskab.

1.2. Virkningerne af den igangværende krig i Ukraine på tilgængeligheden af energi og råstoffer kan ikke ignoreres, og det europæiske semester skal overvåge situationen.

1.3. Den grønne omstilling i fremstillingssektoren har brug for et grundlag af en tilstrækkelig og hensigtsmæssig blanding af vedvarende energikilder til elektrificering og produktion af grøn brint for at lykkes. Teknologier til fjernelse af CO₂, CO₂-opsamling og -lagring (CCS) og CO₂-opsamling og -anvendelse (CCU) vil hjælpe industrien med at opnå klimaneutralitet. Udbredelsen af vedvarende energi i hele Europa er nødvendig for at nå målene i den grønne pagt.

1.4. Dekarboniseringen kræver en gennemgribende omstilling af de industrielle aktiviteter (i løbet af de næste 30 år). Selv om der allerede findes mange lavemissionsteknologier, er deres teknologiske modenhedsniveau (TRL ⁽¹⁾) lavt. Der er behov for ambitiøse teknologikøreplaner for at opskalere og udbrede disse banebrydende teknologier, og EU skal fremme innovation gennem klima- og innovationsfondene.

1.5. Udvikling af teknologier, uddannelse og omskoling af arbejdsstyrken er derfor afgørende for den grønne omstilling i fremstillingssektoren. Dialog mellem arbejdsmarkedets parter både på europæisk, nationalt og regionalt plan bør støtte opmærksomhed på, accept af og opbakning til en grøn og retfærdig omstilling i industrien. Kapacitetsopbygning og projekter til at definere nøglefærdigheder vil være afgørende for at sikre en effektiv industriel omstilling, der ikke lader nogen i stikken.

1.6. Øget anvendelse af alternative råstoffer — navnlig bæredygtig biomasse — kan bidrage til bæredygtig fjernelse af CO₂ fra atmosfæren ved at fremme bæredygtig forvaltning af produktiv jord (landbrugs- og skovarealer) og anvendelsen af biomasse i produkter med lang levetid, som yderligere forlænger fordelene ved fjernelse. Det vil desuden bidrage til at reducere EU's afhængighed af importerede råstoffer og ressourcer.

⁽¹⁾ Teknologisk modenhedsniveau (TRL) er forskellige punkter på en skala, der anvendes til at måle en teknologisk fremskridt eller modenhed.

1.7. EØSU opfordrer til, at den europæiske industris konkurrenceevne bevares: EU er pioner inden for reduktion af CO₂-emissioner, men har brug for, at andre aktører følger dets klimaambitioner. Da klimakrisen er global, skal EU's diplomati yde en større indsats for effektivt at overbevise tredjelande om, at de skal gøre en større indsats for at bekæmpe den. Uanset EU's ambitiøse politiske mål vil EU i stigende grad blive pioner for dekarboniseringen af industrier takket være den politiske støtte og virksomhedernes og deres arbejdstageres praktiske viden om industrielle kapaciteter og de nødvendige teknologier og om, hvordan man kan forudse forandringer og træffe de nødvendige praktiske foranstaltninger.

1.8. Ved at bevare et solidt industrielt grundlag i EU sikres der velstand, job af høj kvalitet og en forpligtelse til at bekæmpe klimaændringerne for det europæiske samfund. Den europæiske industri skal investere i Europa inden for passende lovgivningsmæssige rammer med hensyn til både forskning, udvikling og innovation samt anlæg og udstyr for at bevare sin konkurrenceevne.

2. Generelle bemærkninger

2.1. Den europæiske klimalov har fastsat et ambitiøst mål for emissionsreduktion frem til 2030, samtidig med at den bekræfter målet om klimaneutralitet for 2050. For at nå Den Europæiske Unions mål skal alle drivhusgasemissionsaktiviteter analyseres, og der skal fastlægges veje til at opnå nul nettoemissioner omkring 2050.

2.2. Fremstillingssektoren tegner sig for 20 % ⁽²⁾ af de europæiske emissioner. Den kulstofintensive fremstillingssektor i Europa består af jern- og stålindustrien, cementindustrien, den kemiske og petrokemiske industri, papirmasse- og papirindustrien, gødningsindustrien, glasindustrien, den keramiske industri, olieraffinaderierne og industrien for ikke-jernholdige metaller (hovedsagelig aluminium). Industrisektorens drivhusgasemissioner omfatter kuldioxid (CO₂) fra energiforbrug, fra ikkeenergianvendelser af fossile brændstoffer og fra andre kilder end fossile brændstoffer samt fra ikke-CO₂-gasser.

2.3. Den grønne omstilling i fremstillingssektoren er afgørende for at overholde den europæiske klimalov. Der vil ske en omstilling inden for teknologi, og derefter vil der ske ændringer i arbejdsmetoder, færdigheder og kompetencer i industrien. Der vil dog også være behov for foranstaltninger på efterspørgselssiden til at fremme udbredelsen af kulstoffattige produkter og nye forretningsmodeller (industriel symbiose, cirkularitet, efterspørgselsreaktion).

3. Fremstillingssektoren på vej mod klimaneutralitet

3.1. Denne initiativudtalelse fokuserer på industrisektorer under ETS. Energivirksomheder, transport og bygninger er derfor ikke omfattet.

3.2. Ud over dekarboniseringsudfordringen er det bydende nødvendigt at forbedre energieffektiviteten i hver enkelt industrisektor. Selv om det ikke vil være nok at dekarbonisere den europæiske industri, kan energieffektivitet i betydelig grad reducere emissioner fra energiforbruget. Der vil ske et skift fra fossile brændstoffer til teknologier, der ikke udleder drivhusgasser, hovedsageligt vedvarende energi. Forsyningsvirksomheder og offentlige myndigheder er ansvarlige for energiomstillingen fra fossile brændstoffer til teknologier, der ikke udleder drivhusgasser.

3.3. I forbindelse med dekarboniseringsudfordringen kan industrierne klassificeres som følger:

- sektorer, der er nødt til at ændre deres produktionsproces radikalt: stål (den integrerede metode), gødning og den kemiske industri
- sektorer, der er nødt til at ændre energivektoren i produktionsprocessen: stål (lysbueovne), glas, keramik, papir osv.
- sektorer, der har svært ved at nedbringe deres emissioner, såsom cementsektoren, der skal opfange og lagre (eller anvende) den CO₂, der udledes under fremstillingsprocessen, for at blive klimaneutral
- sektorer, der kan udnytte teknologier til CO₂-opsamling og -anvendelse til at udvikle produkter med høj værditilvækst såsom olieraffinaderier og den kemiske og petrokemiske industri.

⁽²⁾ Det Europæiske Miljøagentur.

3.4. Den industrielle højeffektive kraftvarmeproduktion^(?) vil helt sikkert bidrage til større energieffektivitet, men den kan ikke dekarbonisere industrien. Alternativt ville anvendelse af spildvarme fra industrien til fjernvarme være en anden måde at øge den samlede energieffektivitet på, som ville kunne benyttes i forbindelse med omstillingen til fuld dekarbonisering.

3.5. Teknologier til fjernelse af CO₂ fjerner allerede udledt CO₂ fra atmosfæren, hvilket skaber »negative« emissioner. CCS-relaterede teknologier såsom bioenergi med CO₂-opsamling og -lagring og direkte luftsopsamling og -lagring, er en vigtig del af porteføljen af teknologier til negative emissioner. Men på trods af deres potentiale til modvirkning af klimaændringerne befinder disse teknologier sig i øjeblikket kun på demonstrationsstadiet. Andre teknologier til fjernelse af CO₂ omfatter aktiviteter, der fremmer naturlige CO₂-dræn såsom skovrejsning og genplantning af skov, og falder uden for denne udtalelses anvendelsesområde.

Udfordringen for fjernelse af CO₂ er i fremtiden at finde en balance i fremstillingssektoren, hvor CO₂-opsamling og -lagring er en afbødningsmulighed sammen med andre teknologier til reduktion og fjernelse. Reduktion og fjernelse af drivhusgasser skal tilpasses til Parisaftalen og den europæiske klimalov. CCS kan sætte EU i stand til at fortsætte i det fornødne tempo med at fjerne drivhusgasser, men målet må være at undgå kulstoflagring på lang sigt.

3.6. Brint produceret ved hjælp af vedvarende energi (grøn brint) synes at være det tværsektorielle svar på dekarboniseringsprocesserne. I Sverige er der f.eks. et projekt, der har til formål at eliminere drivhusgasemissioner fra stålproduktion ved hjælp af vedvarende brint. I Finland skal et projekt demonstrere metoder til at producere blå og senere hen grøn brint og opsamle CO₂ og permanent opbevare det i Østersøen.

4. Fremstillingssektoren på vej mod dekarbonisering

4.1. Af alle europæiske industrier fokuserer vi på de sektorer, der har et stort potentiale for forbedringer og en stor indvirkning på nedbringelsen af de europæiske CO₂-emissioner. I fremstillingsindustrien vil der være fokus på de sektorer, der har flest udfordringer med at dekarbonisere. Denne udtalelse har fokus på stålindustrien, cementindustrien, den kemiske og petrokemiske industri, olieraffinaderier, papirmasse- og papirindustrien, gødningsindustrien, glasindustrien og den keramiske industri.

4.2. Før vi beskriver de teknologier, der kan påvirke reduktionen og fjernelsen af CO₂-emissioner, skal vi overveje at gå fra fossile energikilder til andre ikkeudledende energikilder og andre vedvarende kilder. Disse kilder kan være vindenergi, solcelleenergi og termisk solkraft, vandkraft, geotermisk energi, biomasse og biobrændsel.

4.3. Der er nogle industrier, der skal indføre eksisterende eller nye teknologier i deres processer for at opnå nulemission af drivhusgasser med henblik på at skabe et klimaneutralt samfund. Afhængigt af de enkelte industrier og deres nuværende drivhusgasemissioner kan det være nødvendigt at tage et enkelt eller flere skridt.

4.4. Det første skridt kan se ud til at være »blot« en ændring af produktions-/indkøbsdelen af processen. I mange andre situationer kan der være behov for yderligere forskning og udvikling f.eks. for at tilpasse de nuværende naturgasbrændere til brint eller for at anvende varmepumper. Desuden bør der også tages hensyn til samspillet mellem brint og materialerne eller produkterne.

4.5. Stålindustrien:

Udfordringen for den traditionelle stålindustri (den integrerede metode, som kræver reduktion af jernmalm) har allerede ført til, at der er indført flere nye teknologiske tilgange, som nu fokuserer på at erstatte højovne med lysbueovne, der fodres med direkte reduceret jern produceret ved hjælp af grøn brint. Andre alternativer, der allerede er undersøgt, er baseret på CCS-teknologier, men de kan ikke opfylde målet om reduktion af drivhusgasemissioner. Elektrolyse af jernmalm vil kunne udlede op til 87 % mindre CO₂ end den nuværende integrerede metode (hvis elforsyningen er fuldstændig dekarboniseret). Brintplasmareduktion sigter mod nul CO₂-emissioner. Stålfremstilling af brint kan nemlig udlede op til 95 % mindre CO₂-emissioner end den nuværende integrerede metode (hvis der anvendes fuldstændig dekarboniseret elektricitet), men på grund af det energitab, der sker under brintproduktionen, vil dette øge industriens energiforbrug.

(?) Kraftvarmeproduktion: samproduktion af varme og elektricitet.

Stål produceret i lysbueovne udleder kun 14 % af drivhusgasemissionerne fra den integrerede metode, og den største udfordring er at erstatte naturgas i de rullende ovne med grøn brint eller induktionselektricitet.

CCU (ved hjælp af røggasser fra højovne) kan reducere emissionerne med op til 65 %, hvis metoden anvendes fuldt ud (CO₂-reduktionen afhænger også af de resulterende kemiske produkters fulde livscyklus). Flere er på et mere fremskredent udviklingsstrin — Steelanols demonstrationsanlæg (i øjeblikket under opførelse — TRL 9) bruger røggas til at producere bioethanol, og Carbon2Chem-projektet (TRL 7-8) har til formål at bruge røggas som råmateriale til kemikalier.

4.6. Cementindustrien:

Kun 37 % af emissionerne i cementindustrien stammer fra brændstoffer, mens de resterende 63 % af emissionerne sker som følge af en kemisk reaktion fra råstofferne (procesemission). Brugen af brændstoffer fra vedvarende energikilder (biomasse eller brint) vil derfor reducere emissionsevnen med maksimalt 35 %. Der testes i øjeblikket teknologier, som kan muliggøre fremtidig opsamling og kontrol med eller lagring af CO₂ (aminprocessen og calcium-looping). En anden måde at reducere emissionerne på er at udvikle det, der kaldes low-clinker cementer, som i øjeblikket har en TRL på 5-7. Sådanne cementer har en emissionsevne, der er op til 30 % lavere end ren Portland-cement.

4.7. Den kemiske industri:

Inden for den kemiske industri sigter elektrificeringen af produktionsprocesser som f.eks. elektrificering af dampkrakningsanlæg mod at nedbringe CO₂-emissionerne pr. krakker med 90 %. Den kemiske sektor er en vigtig bidrager til genoprettelsen af bæredygtige kulstofkredsløb. Kemiske produkter er et massivt kulstofreservoir, der kan binde kulstof i ti til fyrre år. I dag kan mængden af kulstof i kemiske produkter sammenlignes med industriens samlede emissioner til produktion af disse. Selv om størstedelen af dette kulstof ender i atmosfæren, når de udtjente produkter forbrændes, er det en forudsætning for at opnå bæredygtige og klimarobuste kulstofcyklusser, at der etableres en ambitiøs strategi for den cirkulære økonomi ved at holde kulstof »i kredsløbet«. Den kemiske sektor kan bidrage til en emissionsreduktion i andre sektorer ved at »absorbere« kulstof og lagre det i produkter.

4.8. Papirmasse- og papirindustrien:

I papirmasse- og papirindustrien forventes en kombination af procesforbedringer, herunder omstillingen til Industri 4.0 sammen med investeringer i avancerede produktionsteknologier, at føre til en reduktion på 7 mio. ton CO₂ i 2050. Ved at udnytte sine kraftvarmefaciliteter på stedet har industrien mulighed for at engagere sig på energimarkedet ved hjælp af overskud af intermitterende vedvarende energi. De dekarboniseringsfordele, der er forbundet hermed, ville kunne nå helt op på 2 mio. ton. Det forventes, at en yderligere omstilling af industrianlæg til kulstoffattige energikilder vil føre til en emissionsreduktion på 8 mio. ton CO₂. Ud over nogle af de banebrydende koncepter, der er kortlagt i Two team-projektet ⁽⁴⁾, såsom den dybe eutektiske solvensteknologi, der er under udvikling, kan andre innovative og disruptive løsninger supplere emissionsreduktionsindsatsen med ca. 5 mio. ton CO₂.

4.9. Olieraffinaderier:

Olieraffinaderier har potentiale til at bidrage til energi- og klimaomstillingen i EU's økonomi på to måder: i) ved i væsentlig grad at reducere deres fremstillingsprocessers CO₂-aftryk og ii) ved gradvist at erstatte brændstoffer og andre produkter af fossil oprindelse med brændstoffer og andre produkter baseret på biogen eller genanvendt CO₂. Den gradvise udskiftning af fossil energi med bioenergi kombineret med CCU- og CCS-teknologier vil endda resultere i negative drivhusgasemissioner. De nettoudledninger af drivhusgasser, der genereres under anvendelsen af brændstoffer og andre raffinaderiprodukter, kan reduceres radikalt ved gradvist at omstille råvaren fra råolie til bæredygtig biomasse og genanvendt CO₂. De frembragte brændstoffer vil, når de er brændt, medføre ingen eller en meget lille nettoudledning af CO₂ til atmosfæren og dermed bidrage til dekarboniseringen af transporten, navnlig for de transportformer, der er vanskeligere at elektrificere. Investeringer og nye projekter er i gang på disse områder. For eksempel er tre af de ca. 80 store raffinaderier i EU blevet omlagt til bioraffinaderier, som helt erstatter råolie med bæredygtig biomasse ⁽⁵⁾. Denne klimaomstillingsstrategi kræver færre finansielle ressourcer end andre løsninger, da raffinaderierne selv og logistiksystemet til distribution af produkterne i vid udstrækning kan tilpasses og genanvendes.

⁽⁴⁾ <https://www.cepi.org/two-team-project-report/>

⁽⁵⁾ Bioraffinaderierne i Gela og Venedig (eni.com) og La Mède (TotalEnergies.com).

4.10. Gødningsstoffer:

I gødningsindustrien undersøger man nu mulighederne for at erstatte naturgas som råmateriale med grøn brint. Flere pilotprojekter⁽⁶⁾ er under udvikling i hele EU, og når grøn brint bliver tilgængelig, og omkostningerne er afklaret, vil industrien gå videre til fuld dekarbonisering.

4.11. Sammenfattende kan det konkluderes, at fremstillingssektoren har potentiale til dekarbonisering gennem energieffektivitet, optimering af processerne og omstilling til vedvarende energi. Der er behov for investeringer i forskning, udvikling og innovation for at nå målet om CO₂-neutralitet inden 2050. Teknologier til CO₂-opsamling og -lagring og teknologier til CO₂-opsamling, -anvendelse og -lagring er også vigtige for fremstillingssektorer såsom cementindustrien, hvor biomasse er energikilden.

5. Færdigheder og kompetencer i fremstillingssektoren i fremtiden

5.1. Nye industriprocesser vil utvivlsomt kræve nye arbejdsmetoder. Industrier og arbejdstagere bliver nødt til at tilpasse den måde, hvorpå de udfører deres opgaver i industrien, med fokus på fra de allerførste trin i fremstillingsprocesserne at nedbringe CO₂-emissionerne.

5.2. Fremstillingssektorens grønne omstilling vil ændre produktionen på mange måder ved fuldt ud at anvende nye produktionsteknologier og udnytte digitaliseringen. Der vil være behov for nye færdigheder, opkvalificering og omskoling for at opnå en retfærdig omstilling, hvor ingen lades i stikken. Der skal lægges særlig vægt på at tilskynde EU's borgere og arbejdstagere, SMV'er, sociale virksomheder og regionale eksperter til at spille en proaktiv rolle i den uundgåelige forandring af de steder, hvor de bor.

5.3. EU skal sikre, at viden om nye teknologier og om, hvordan de skal gennemføres i de nuværende industrier, når ud til arbejdstagerne i industrien. De offentlige myndigheder og virksomhederne skal inden for rammerne af den sociale dialog gøre en indsats for at udnytte allerede eksisterende færdigheder og nå målene om dekarbonisering.

5.4. Fuld udbredelse af grøn brint i industrien vil være afgørende for mange industrier. Desuden vil en gennemførelse af teknologier til fjernelse af CO₂ påvirke færdigheder og kompetencer i fremstillingssektoren og i høj grad også i forsyningskæden.

6. EU's indsats og rammebetingelser

6.1. EU's retlige rammer og nationale bestemmelser skal bidrage til at dekarbonisere industrien. De bør tage hensyn til, at der vil være forskellige muligheder og/eller ressourcer at investere i omstillingen, som er meget forskellige fra medlemsstat til medlemsstat og fra region til region i Europa.

6.2. Fonden for Retfærdig Omstilling, som anvendes til at støtte regioner, der er stærkt afhængige af kulstofintensive industrier, er et positivt første skridt. Anvendelsesområdet, som er begrænset til regioner, der er stærkt afhængige af kul, lignit, tørv, olieskifer og kulstofintensive industrier, er imidlertid for snævert. EØSU foreslår ligesom Europa-Parlamentet, at budgettet for Fonden for Retfærdig Omstilling forhøjes drastisk for at yde støtte til andre sektorer, der vil blive berørt af dekarboniseringen af industrien. Yderligere budgetmidler bør målrettes mod at sikre jobskifte, alternativ skabelse af kvalitetsjob i de samme regioner og passende uddannelse, omskoling og opkvalificering af arbejdstagerne.

6.3. Den grønne omstilling i industrien vil kræve adgang til rigelig kulstofneutral energi og råvarer til en overkommelig, stabil og konkurrencedygtig pris. Der skal foretages betydelige investeringer, herunder i energiinfrastruktur, i Europa for at opfylde industriens behov for store mængder vedvarende energi.

6.4. EU's lovgivningsmæssige rammer skal føre til, at EU's økonomi opfylder målet om nettoklimaneutralitet i 2050 ved at skabe betingelserne for at frigøre de enorme ressourcer — finansielle, teknologiske og intellektuelle — til de investeringer i lavemissionsteknologier, herunder teknologier til fjernelse af CO₂, der hurtigt skal foretages.

⁽⁶⁾ Fertiberia har opført anlægget Impact Zero fertilizer i Puertollano i Spanien.

6.5. Der er behov for regelmæssige incitamenter til at fremme anvendelsen af CO₂-opsamling i fremstillingssektoren, både på europæisk plan — gennem Innovationsfonden — og i de enkelte medlemsstater, men uden at opløse det indre marked, som er en af hjørnestenene i EU. Der vil være behov for yderligere EU-initiativer for at tiltrække og mobilisere private investeringer.

6.6. Der skal skabes strategiske alliancer på europæisk plan for at fremskynde udviklingen af denne industri og sætte EU i stand til at gå forrest på området. De nuværende statsstøttere regler kan tilpasses, så dette kan ske.

6.7. Der skal rettes særlig opmærksomhed mod FoU-aktiviteter med en dialog herom på europæisk plan. Innovationsfonden skal være det foretrukne redskab til at kanalisere disse aktiviteter.

6.8. Politikker for offentlige udbud bør anvendes til at sætte skub i markederne for grønne produkter, hvor producenterne nedbringer drivhusgasemissionerne sammenlignet med »brune« produkter.

6.9. Den konstaterede forsinkelse i håndteringen af udfordringen med klimaet og tidspresset betyder, at rapportering og henstillinger til de enkelte medlemsstater i forbindelse med det europæiske semester skal omfatte nogle centrale præstationsindikatorer for at bidrage til at nå den nødvendige dekarbonisering af industrien.

6.10. Den strategiske fremsynsrapport bør med jævne mellemrum gennemgå fremskridtet, de mest lovende scenarier/muligheder og de svage punkter i forsøgene på at nå klimamålene. Dette er især vigtigt, da den kan udstikke retningslinjer for påtrængende og risikofyldte investeringer, men også med henblik på en rimelig ressourcensammenlægning, både vertikalt og horisontalt.

6.11. En række advarselssignaler viser, at spillereglerne ikke er ensartede, og at der er risiko for »kulstoflækage« til tredjelande, hvilket hindrer omstillingen til et CO₂-frit samfund. Dette understreger endnu en gang vigtigheden af at gøre status over konkurrenceevnen som et værktøj til risikofiltrering og orientering.

6.12. Målinger viser tydelige forskelle i emissionskoncentrationerne på tværs af medlemsstater, emissioner/indbyggere, økonomiske sektorer og regioner. På grund af tidspresset er det nødvendigt at prioritere fremlæggelsen af de hurtigste og største resultater, der fører til dekarbonisering. Der bør derfor være et stærkt fokus på metallurgi, mineralske materialer og kemikalier samt industrien for vedvarende brændstoffer.

Tidlige innovationer og ønsket om at bruge og sælge dem varierer alt efter virksomhedernes størrelse, idet meget store koncerner har en fordel med hensyn til førstnævnte og SMV'er med hensyn til sidstnævnte. Derfor bør både tværsektoriel og vertikal videnoverførsel fremmes ved at skabe et gunstigt erhvervsmiljø.

Bruxelles, den 21. september 2022.

Christa SCHWENG

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om energiomstillingen og den digitale omstilling i landdistrikter**(initiativudtalelse)**

(2022/C 486/09)

Ordfører: **John COMER**Medordfører: **Luís MIRA**

Plenarforsamlingens beslutning	20.1.2022
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 52, stk. 2 Initiativudtalelse
Kompetence	Sektionen for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø
Vedtaget i sektionen	30.6.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	21.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	173/1/2

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. EØSU mener ikke, at der har været den fokus og den støtte, som kunne forventes til en kombineret strategi for energiomstillingen og den digitale omstilling i landdistrikter. EØSU opfordrer til en hurtig gennemførelse af Kommissionens langsigtede vision for EU's landdistrikter og til mobilisering af interessenterne via EU's pagt for landdistrikterne. Der er behov for særlig opmærksomhed på de mest sårbare landdistrikter, så ingen lades i stikken. Det er helt afgørende, at der er fokus på energifattigdom og på fattigdom i landdistrikter.

1.2. EØSU er overbevist om, at Europas fremtidige succes i høj grad kommer til at afhænge af, at landdistrikterne behandles på en måde, der er i balance med byområderne. Landbosamfund bør ikke stilles ringere i forhold til digitaliseringen og mulighederne for energiforbrug, f.eks. nødvendig brug af privatbiler på grund af mangel på offentlig transport.

1.3. Lokalsamfundenes rolle skal udnyttes til at opnå en retfærdig energiomstilling og kombineres med lokalsamfundsudvikling ved at etablere og udbygge vedvarende energifællesskaber og borgerenergifællesskaber mellem borgere, lokale myndigheder og SMV'er, der frivilligt går sammen for at fremme sociale og økonomiske fordele.

1.4. EØSU opfordrer til, at følgende politikker og instrumenter styrkes:

- Politik for vedvarende energi: Den nuværende politik for vedvarende energi er primært drevet af behovet for at øge kapaciteten og ikke et ønske om øgede synergier med velfærden i landdistrikterne. Behovet for at maksimere kapaciteten inden for vedvarende energi er helt afgørende, og det samme gælder behovet for at kvantificere og levere resultater inden for alle spørgsmål vedrørende landdistriktudvikling.
- Udbudspolitik: Den nuværende udbudspolitik for anlæg til vedvarende energi hjælper ikke landdistrikterne, da fokus overvejende er på nedbringelse af omkostningerne snarere end på landbobefolkningens socioøkonomiske behov. Målet bør være, at alle anlæg til vedvarende energi installeres så omkostningseffektivt som muligt, og således at de yder et meningsfuldt bidrag til landbosamfundenes og landbobefolkningens behov.
- Oplagring af elektricitet: Sektoren for lagring af elektricitet skal vokse. En af de vigtigste udfordringer bliver den sæsonbestemte forsyningsikkerhed for elektricitet. Batterilagring, intelligent elektrificering kombineret med efterspørgselsstyring vil hjælpe i denne henseende. Der vil være behov for at lagre grøn brint som reserve.

— Specifik finansiering gennem øremærkning af de nationale genopretnings- og resiliensplaner og dermed sikring af, at pengene rent faktisk bruges i landdistrikterne.

1.5. EØSU opfordrer Kommissionen til at foreslå en Digital Rural Act som den tredje komponent i EU's digitale strategi ved siden af retsakterne om digitale markeder og retsakterne om digitale tjenester. Digitaliseringen vil åbne nye muligheder, især for unge, hvilket vil kunne ændre befolkningstendenserne, da folk får mulighed for at arbejde hjemmefra og fra arbejdscentre i landdistrikterne.

1.6. EØSU understreger, at hvis bidraget fra landdistrikter fuldt ud skal kunne udnyttes i EU's og medlemsstaternes genopretnings- og resiliensplaner, er det afgørende, at der er garanti for højhastighedsinternetforbindelser overalt, herunder i tyndt befolkede områder. EØSU opfordrer regeringerne til enten at skabe de rette betingelser for, at private operatører kan levere denne tjeneste, eller at anvende et statsligt selskab til at levere tjenesten.

1.7. EØSU mener, at myndigheder og tjenesteudbydere er nødt til at udvikle brugervenlige anvendelser, som er specifikt tilpasset virkeligheden, som den ser ud i landdistrikter, og aktiviteterne i disse områder. Anvendelsen af disse teknologier kan f.eks. mindske landbrugets CO₂-fodaftryk (præcisionslandbrug) og bidrage til at gøre fjerntliggende områder mere tilgængelige (droner). Den offentlige sektor skal træde til, hvis den private sektor ikke kan levere disse løsninger.

1.8. EØSU understreger, at brugere i forskellige aldre i landdistrikterne skal tilbydes passende uddannelses- og opkvalificeringsmuligheder med henblik på at kunne anvende denne nye digitale teknologi. I ugunstigt stillede områder skal inklusivitet også betyde adgang til de nødvendige enheder, enten ved at de deles eller via offentlige tilskud til køb af dem.

1.9. EØSU konkluderer, at udrulningen af digitale teknologier i landdistrikter er nødvendig for at understøtte energiomstillingen. Energisystemet i landdistrikterne skal decentraliseres, hvilket tilsiger et enormt behov for flere og bedre sammenkoblinger, hvilket igen kræver udrulning af digitale teknologier for at matche udbud og efterspørgsel og sikre effektive energistrømme. I landdistrikter skal digitale anvendelser være meget energieffektive på grund af den lavere udnyttelsesgrad og den lavere befolkningstæthed. IT-konnektivitet med lavt energiforbrug er en nødvendighed for landdistrikterne.

1.10. EØSU understreger, at med 30 % af EU-borgerne bosiddende i landdistrikter er en retfærdig energiomstilling i disse områder en afgørende faktor i den retfærdige omstilling til en klimaneutral, bæredygtig og fremgangsrig Europæisk Union i overensstemmelse med den territoriale dagsorden for 2030.

1.11. Kommissionen har foreslået, at 20 % af investeringerne over NextGenerationEU skal være i det digitale område. EØSU anbefaler, at alle medlemsstater afsætter mindst 10 % af disse midler til digitalisering i landdistrikterne uden alt for meget bureaukrati.

2. Energiomstillingen i landdistrikterne

Indledning

2.1. Der er almindelig videnskabelig enighed om, at det er gennem udledning af kuldioxid fra forbrændingen af fossile brændstoffer, at menneskeheden med størst sandsynlighed påvirker de globale klimaændringer.

2.2. Klimaforsker Michael Mann skriver i sin bog *The New Climate War*, at vores planet nu er blevet opvarmet til farezonen, og at vi endnu ikke træffer de nødvendige foranstaltninger for at afværge den største globale krise, vi nogensinde har stået over for.

2.3. Farlige klimaændringer har allerede indfundet sig visse steder i form af stigende vandstand i havene. Venedig og Miami står over for betydelige udfordringer i denne henseende. Amazonasregionen har oplevet massive skovrydninger og tørke som følge af klimaændringerne. Afsmeltingen af den arktiske indlandsis, der sker hurtigere end forventet, giver anledning til stor bekymring.

2.4. Alle interessenter på globalt plan er nødt til at gøre en indsats for at tage øjeblikkelige skridt til at bekæmpe klimaændringerne ved hjælp af afbødnings- og tilpasningsforanstaltninger til reduktion af drivhusgasemissionerne. Hurtig nedbringelse af anvendelsen af fossile brændstoffer skal være en øjeblikkelig prioritet.

Landdistrikter

2.5. 130 millioner mennesker eller 30 % af befolkningen i EU bor i landdistrikter. Landdistrikterne er forskelligartede og stærkt præget af deres beliggenhed. I mange områder, navnlig i Sydeuropa, vil klimaændringerne gradvist øge vandknapheden, forværre oversvømmelserne og øge intensiteten og hyppigheden af skovbrande. I Nordeuropa kan og vil øget nedbør og storme forårsage betydelige og dyre skader på infrastrukturen. Højere temperaturer vil intensivere vandkredsløbet og øge hyppigheden af voldsomme storme. Disse forhold anskueliggør behovet for en så hurtig som mulig energiomstilling og digital omstilling i landdistrikterne.

2.6. Der har ikke været helt så stor opmærksomhed omkring energiomstilling i landdistrikterne, som man kunne forvente. Det er overraskende, fordi de ressourcer, der er nødvendige for at producere vedvarende energi, i høj grad findes i landdistrikterne. Størstedelen af infrastrukturen til vedvarende energi såsom vindmøller, sol- og biogasanlæg findes i landdistrikterne. Transmissionsnet er også et element i landskabet i landdistrikter. Mange indbyggere i landdistrikterne føler, at disse strukturer påtvinges dem og er til større fordel for byområderne.

2.7. Landdistrikter har forskelligartede og særlige behov afhængigt af deres beliggenhed. Landdistrikter kan betegnes som følger:

- Landdistrikter, der ligger inden for en bys pendlerområde (60 km radius), og hvis udvikling er integreret med byen.
- Landdistrikter, der ikke er en del af arbejdsmarkedet i byen, men hvor der er en strøm af varer og miljøtjenester og andre økonomiske aktiviteter ind og ud af regionen.
- Fjerntliggende landdistrikter, hvor den lokale økonomi overvejende afhænger af eksporten af primæraktiviteter som f.eks. landbrugsprodukter fra regionen. Der er især en tendens til, at befolkningen i disse områder er spredt med ringe adgang til offentlige tjenester.

2.8. Disse forskellige landdistrikter står over for mange og forskellige udfordringer, når de skal gennemføre energiomstillingen, hvilket understreger betydningen af en retfærdig omstilling for at nå det ønskede mål.

2.9. Mange landdistrikter er fysisk isolerede med ringe økonomisk diversitet og lav befolkningstæthed. I mange tilfælde øger lave indkomster og en aldrende befolkning landbosamfundenes sårbarhed. Mennesker, der bor alene i isolerede landdistrikter med ringe social interaktion, udgør enorme problemer i forbindelse med gennemførelsen af en energiomstilling. Energifattigdom er et stort problem i disse områder.

2.10. Udrulningen af intelligente målere er en vigtig del af energiomstillingen i landdistrikterne. Hidtil synes udrulningen af intelligente målere at have været temmelig langsom i landdistrikterne. Vi skal også sikre, at lavindkomsthusholdninger og personer med begrænsede computerfærdigheder kan udnytte intelligente målere bedst muligt som led i en retfærdig energiomstilling, hvor ingen lades i stikken. Genopretnings- og resiliensfaciliteten har afsat 25 mia. EUR til støtte for digitale færdigheder og digital uddannelse. Medlemsstaterne er nødt til at øremærke en passende andel af disse midler til kurser i digitale færdigheder for indbyggerne i landdistrikter. Det faktum, at der er steder i Europa uden internet, er uacceptabelt og skal afhjælpes hurtigst muligt.

2.11. EØSU har i sin udtalelse *En holistisk strategi for bæredygtig udvikling af byområder og landdistrikter* ⁽¹⁾ understreget, at landbrugs-, fødevarer- og landdistriktspolitikkerne skal knyttes til politikker for klimaændringer og biodiversitet. Det multifunktionelle aspekt af landbruget er lige så vigtigt som fremme af aktiviteter, der ikke har at gøre med landbruget, f.eks. etablering af virksomheder i sektoren for rene energitjenester med henblik på at skabe jobmuligheder. Potentialet i e-handel skal undersøges.

⁽¹⁾ EØSU's udtalelse om en holistisk strategi for bæredygtig udvikling af byområder og landdistrikter (EUT C 105 af 4.3.2022, s. 49).

2.12. Meddelelsen *En langsigtet vision for EU's landdistrikter* ⁽²⁾ omfatter en pagt for landdistrikterne, der har til formål at fremme territorial samhørighed og skabe nye muligheder for at tiltrække innovative virksomheder. Gennemførelsen af denne vision vil i høj grad fremme en retfærdig energiomstilling i landdistrikterne. EØSU bifaldt denne tilgang i sin udtalelse *En langsigtet vision for EU's landdistrikter* ⁽³⁾.

Transport

2.13. Transport i landdistrikterne er et centralt problem på grund af begrænset offentlig transport, lav befolkningstæthed og lang afstand til butikker og tjenesteydelser. Desuden pendler borgere i landdistrikter, der arbejder i bycentre, ofte over lange afstande til deres arbejdspladser.

2.14. Der er behov for lokal og national planlægning for at tilvejebringe et multimodalt transportsystem til omstillingen til vedvarende energi. Et sådant system skal give valgmuligheder og alternativer for person- og godstransport.

2.15. I forbindelse med energiomstillingen skal der være særlig opmærksomhed på godstransporten i landdistrikter, for eksempel skal leverancer af landbrugsprodukter og afhentningen af landbrugsprodukter indgå som en vigtig del af planlægningen af energiomstillingen. Målet er elektriske lastvogne og brintdrevne lastvogne. På kort sigt kan bæredygtige biobrændstoffer og hybridkøretøjer medvirke til at reducere drivhusgasemissionerne.

2.16. Den store stigning i onlinekøb, navnlig i landdistrikterne, viser, hvor vigtigt det er at reducere drivhusgasemissionerne fra varevogne. Elektriske varevogne vil være velegnede til dette formål, så snart der er etableret tilstrækkelig opladningsinfrastruktur. Også kurerfirmaerne skal finansiere køb af elkøretøjer. Den øjeblikkelige prioritet er at begynde at reducere emissionerne på alle mulige måder.

2.17. Der er behov for at prioritere bedre offentlig transport i landdistrikterne, hvilket indebærer færre drivhusgasemissioner, social inklusion og muligheder for udvikling af landdistrikterne. Offentlig transport i landdistrikterne skal ses som et offentligt gode i forbindelse med energiomstillingen, og der er derfor behov for offentlig finansiering for at fremme og lette bæredygtig offentlig transport.

2.18. Privatbiler opfattes som et undværligt transportmiddel i landdistrikterne, da det ville være besværligt at bo i landdistrikterne, hvis de ikke fandtes. Det må prioriteres at hjælpe og tilskynde beboerne i landdistrikter til at bruge privatbiler mindre, når det er muligt, og skifte til lavemissionskøretøjer så hurtigt som muligt. Økonomisk støtte til køb af elkøretøjer må være et centralt mål for energiomstillingen i landdistrikterne.

2.19. Batterilagring er et effektivt middel til at udjævne nettoefterspørgslen efter elektricitet fra vedvarende energikilder. Den udbredte brug af elkøretøjer kan være en hjælp i denne henseende. Når elkøretøjer bliver i stand til at sende elektricitet tilbage til nettet, kan den elektriske flåde fungere som et aktiv i form af et batterilager som supplement til andre former for batterilagring. Det skal være økonomisk attraktivt for forbrugerne at sende strøm tilbage til elnettet fra elkøretøjer som skitseret i EØSU's udtalelse om forordning om etablering af infrastruktur for alternative brændstoffer ⁽⁴⁾.

Turisme

2.20. Landdistrikterne er ofte afhængige af turisme som en vigtig indtægtskilde. Der skal derfor være en passende infrastruktur til alternative brændstoffer i landdistrikterne for på en og samme tid at fremme turistindustrien og nedbringe drivhusgasemissionerne. Biludlejningsfirmaer skal tilskyndes til at skifte til lavemissionskøretøjer og helst til elkøretøjer. I forbindelse med energiomstillingen i landdistrikterne er der behov for tiltag for at generere større indtægter fra turisme.

⁽²⁾ COM(2021) 345 final.

⁽³⁾ EØSU's udtalelse om en langsigtet vision for EU's landdistrikter (EUT C 290 af 29.7.2022, s. 137).

⁽⁴⁾ EØSU's udtalelse om forordning om etablering af infrastruktur for alternative brændstoffer (EUT C 152 af 6.4.2022, s. 138).

Vedvarende elektricitet

2.21. Vedvarende elektricitet såsom vind, sol og biogas er et vigtigt landskabstræk i landdistrikterne. Harmoniseringen af lovgivningen mellem medlemsstaterne skal fremme og beskytte producent-forbrugernes interesser og være drivkraft for investeringer i infrastruktur til vedvarende energi. I alle medlemsstater bør det være muligt at sælge den producerede energi til det nationale net. Der skal være passende kompensationsordninger mellem den vedvarende energi, der produceres af producent-forbrugere, og den energi, der forbruges til at sikre landdistrikternes energiuafhængighed.

2.22. De seneste auktioner for centraliseret indkøb af vedvarende elektricitet er blevet mere og mere udbredte og har i mange tilfælde formået at nedbringe byggeomkostningerne for vind- og solenergianlæg. Generelt er udviklingen af elektricitet i landdistrikterne primært knyttet til dekarboniseringen af energisektoren, og der er ingen synergier med målene for udvikling af landdistrikterne. Indbyggerne i landdistrikterne har ofte indvendinger mod denne udvikling, som de ikke forventer vil gavne lokalsamfundet i særlig høj grad.

2.23. Kooperativer og andre lokalt baserede organisationer skal inddrages i forhandlingerne om placeringen af anlæg til vedvarende elektricitet, både på land og i kystområder. Lokalsamfundene skal have en aktiepost i disse anlæg, som også skal skabe fordele for lokalområdet.

2.24. I disse store projekter er udviklingen af vedvarende energi primært knyttet til dekarboniseringen af energisektoren med begrænset blik for udviklingen af landdistrikterne. Små vindmølleparker, mindre solcelleanlæg og biogastanke, der drives af kooperativer og lokalbefolkningen, kan i højere grad indrettes efter udviklingen i landdistrikterne og den sociale og økonomiske inklusion af landdistrikterne. Der er behov for en balance mellem disse to systemer. Vedvarende energifællesskaber og borgerenergifællesskaber baner vej for en retfærdig omstilling kombineret med udvikling af lokalsamfundet.

2.25. I en undersøgelse af svenske landdistrikter (Ejdemo og Söderholm, 2015) blev det konstateret, at beskæftigelsesmulighederne knyttet til landdistriktudviklingen var meget beskedne uden ordninger, der skaber fordele for lokalsamfundene.

2.26. Et borgerenergifællesskab er en juridisk enhed, hvor borgere, SMV'er og lokale myndigheder som slutbrugere samarbejder om produktionen af vedvarende energi. Et eksempel herpå er Feldheim kommune (en lille landsby sydvest for Berlin), som er blevet selvforsynende med energi. De har sat vindmøller op i deres baghave og installeret et uafhængigt net. Beboerne betaler minimumspriser for elektricitet. Etableringen af et biogasanlæg gjorde det muligt for landsbyen at etablere et fjernvarmenet. Dette er et glimrende eksempel på et fungerende vedvarende energifællesskab. Det viser også, at en bottom-up-tilgang er afgørende for landdistrikternes fremtid⁽⁵⁾.

2.27. Efterspørgselsstyring flytter elforbruget til perioder, hvor systemet kan håndtere efterspørgslen. Vi er nødt til at udjævne nettoefterspørgslen efter elektricitet i spidsbelastningsperioder for at undgå afbrydelser, efterhånden som der produceres mere grøn elektricitet. Anvendelse af batterilagring, hydrostatisk lagring og intelligent elektrificering vil skabe fleksibilitet til at udjævne nettoefterspørgslen.

2.28. Energikommissær Kadri Simson sagde i en tale til irske parlamentarikere i Dublin, at krigen i Ukraine havde tvunget Bruxelles til gå længere og hurtigere frem for at sætte en stoppe for import af russisk brændstof. Hun sagde, at EU's mål — ifølge de endnu ikke vedtagne forslag — er, at 45 % af energiforbruget i EU skal komme fra vedvarende kilder i 2030. Det vil være en stigning fra det nuværende mål på 32 % og mere end det dobbelte af andelen på 22 % i 2020. EØSU støtter dette nye mål, men advarer om, at det kun kan nås med hurtigt fremskridt ved hjælp af nye og større investeringer i energiomstillingen i landdistrikterne.

2.29. Vinden blæser ikke altid, så en reserve er nødvendig. Grøn brint kan være en reserve til at dække den varierende efterspørgsel efter elektricitet og kan oplagres, indtil den er skal bruges.

⁽⁵⁾ ERP-workshoprapport, workshop 21.

Landbrug

2.30. Landbrugsaktiviteter er centrale for udviklingen og velstanden i de fleste landdistrikter. Denne sektor af landdistriktsøkonomien står over for enorme udfordringer i forbindelse med energiomstillingen.

2.31. Der er ikke gjort nogen stor indsats for at reducere CO₂-aftrykket fra landbrugsmaskiner.

2.32. I den nærmeste fremtid ser det ud til, at anvendelsen af bæredygtige biobrændstoffer giver den bedste mulighed for at nedbringe emissionerne, da de eksisterende maskiner kan anvendes med de rette tilpasninger.

2.33. Bæredygtige biobrændstoffer er ikke billige at fremstille og kan være mere end dobbelt så dyre som diesel. Priserne kan falde en smule fremover.

2.34. Når elektriske landbrugsmaskiner fremover bliver mere tilgængelige, vil det være muligt at reducere emissionerne betydeligt.

2.35. Landbrug er som regel en forretning med lav fortjeneste, og derfor vil kapitalomkostningerne forbundet med at skifte til elektriske maskiner være yderst vanskelige at finansiere. I forbindelse med energiomstillingen i landdistrikterne bliver et af kardinalpunkterne at finde en løsning på problemet med finansiering af skiftet til elektriske maskiner eller brintdrevne maskiner.

2.36. Anvendelse af solpaneler på landbrugsbygninger vil gøre det muligt for landbrugerne at anvende grøn elektricitet, og da landbruget er en stor forbruger af elektricitet, vil det være en betydelig gevinst i energiomstillingen. Ethvert overskud kan sælges tilbage til nettet.

2.37. Præcisionslandbrug er en datadrevet tilgang til landbrugsforvaltning, der kan forbedre produktionen og udbyttet samt reducere landbrugets CO₂-aftryk. Dette er muligt på grund af fremskridt inden for digital teknologi med fjernmåling, GPS og satellitstyringssystemer til traktorer. Alt dette vil være vigtigt i forbindelse med energiomstillingen i landbruget kombineret med kravet om investeringer, uddannelse og opkvalificering.

2.38. Det er muligt, at landbrugere vil kunne sælge overskydende elektricitet til nettet, da mælkeproducenter og kvægavlere har store tage på deres landbrugsbedrifter. Nogle landbrugere kan blive partnere i etableringen af biomasseanlæg og sælge gas til gasnettet. Anvendelse af restprodukter fra skovbrug i biomasseanlæg er vigtig for at gøre skovforvaltningen nemmere i de områder, hvor disse materialer findes.

2.39. Som en konsekvens af krigen i Ukraine er vi nu igen nødt til at se på fødevarerensikkerheden i EU. Jord må som en prioritet bruges til at producere fødevarer. Der må ikke være konkurrence med opsætning af solceller i industriel målestok og produktion af biomasse med henblik på vedvarende energi. Dette bør i stedet være komplementært.

Biomethan

2.40. Biomethan er en biogas, hvorfra der er fjernet kuldioxid, hydrogensulfid og vand, og som derefter kan indføres direkte i gasnettet eller anvendes i et gasdrevet køretøj.

2.41. Biogastanke skal etableres i nærheden af steder, hvor der er en tilstrækkelig tilførsel af gylle. Overskydende græsensilage og majsensilage kan også anvendes, forudsat at det ikke er i modstrid med fødevarer- og foderproduktionen.

2.42. Der er behov for yderligere forskning for at forbedre effektiviteten af biogastanke og reducere omkostningerne forbundet med processen.

2.43. Anvendelsen af biogastanke skal fremmes og finansieres som led i energiomstillingen i landdistrikterne.

2.44. Energi fra biomasse kan anvendes til at producere varme eller elektricitet. Biomasse kommer til at spille en afgørende rolle i produktionen af elektricitet fra vedvarende kilder.

Boliger i landdistrikterne

2.45. Der er basis for, at mange husstande i landdistrikterne kan installere teknologi til mikrokraftvarmeproduktion såsom solpaneler og små vindmøller med mulighed for at sælge overskydende forsyninger tilbage til nettet.

2.46. Lavindkomsthusholdninger har brug for økonomisk støtte til at installere anlæg til mikrokraftvarmeproduktion. Resultatet vil være en markant energiomstilling i husholdningerne i landdistrikterne.

2.47. Boliger i landdistrikter er generelt mindre godt isolerede og mindre energieffektive end boliger i byerne. Mange boliger i landdistrikterne er selvstændige huse på steder, hvor de ikke er beskyttet mod vind og vejr.

2.48. Som led i energiomstillingen er der behov for et omfattende investeringsprogram for renovering af boliger i landdistrikterne for at isolere dem bedre og gøre dem mere energieffektive. En sådan investering vil være et stort skridt i retning af mindre energiforbrug og dekarbonisering af opvarmningen af boliger i landdistrikterne. Der vil være behov for en tilskudsordning, da kapitalomkostningerne ved en større renoveringsordning er meget høje. Lavindkomsthusholdninger og husstande, der oplever energifattigdom, vil have brug for særlig hjælp til at opnå en sådan omstilling.

3. Den digitale omstilling i landdistrikterne

3.1. I 2021 fremlagde Kommissionen sin vision for Europas digitale omstilling frem mod 2030. For det første blev det understreget, at der er behov for, at lovgivningsforslagene i retsaktens om digitale markeder og retsaktens om digitale tjenester tilvejebringer et sikrere digitalt rum, hvor brugernes grundlæggende rettigheder beskyttes, og at de etablerer lige vilkår for europæiske virksomheder i den digitale verden.

3.2. For at brødføde verdens voksende befolkning med en minimal miljøbelastning og på en måde, der fremmer CO₂-neutralitet, er der behov for digital og teknologisk infrastruktur i landdistrikterne for at fremme en effektiv og præcis anvendelse af ressourcerne i landbruget. Til trods for at 30 % af Europas befolkning bor i landdistrikter, og at disse områder udgør 80 % af de 27 medlemsstaters territorium, er digitaliseringen i landdistrikterne forbundet med større vanskeligheder, og disse vanskeligheder vil — hvis de ikke afhjælpes, undergrave Europas digitale ambitioner. EU-lovrammen for Digital Rural Act har til formål at afhjælpe disse vanskeligheder ved at fremme:

- garanteret lige bredbåndsdækning i alle Europas regioner: i øjeblikket er dækningen god i store bycentre og dårlig i landdistrikter. For at opfylde digitaliseringsmålene skal dette problem omgående løses, så der ikke skabes en endnu større kløft mellem regionerne
- infrastruktur: sikring af private investeringer i udviklingen af infrastruktur til slutpunktsforbindelser, hvor der medtænkes ikkeøkonomiske gevinster såsom socioøkonomiske eksterne virkninger
- kapacitetsopbygning: forbedring af landbobefolkningens digitale færdigheder
- egnethed: fremme af udviklingen af applikationer, der opfylder behovene i landbrugs- og landbosamfundene, som kun i ringe grad gør brug af digitale tjenester, der er designet til bymiljøet.

3.3. Digital Rural Act vil som en lovgivningsmekanisme for Kommissionen ligesom retsaktens om digitale markeder og retsaktens om digitale tjenester være et sæt regler, forpligtelser og ansvarsområder, der skal sikre, at der for de europæiske landdistrikter er en række initiativer, værktøjer og former for adgang, som på grund af lav befolkningstæthed ikke er økonomisk tiltrækkende for private investeringer. På denne måde vil Digital Rural Act sikre, at digitaliseringen finder sted i landdistrikterne, hvor behovet for digitalisering er omvendt proportionalt med det opnåede økonomiske udbytte.

3.4. Endelig vil Digital Rural Act være den vigtigste forløber for den europæiske grønne pagt, jord til bord-strategien og Europas kulstofneutralitet i 2050, da omstillingen til et retfærdigt, sundt og miljøvenligt fødevarer-system kun vil være mulig, hvis teknologien og digitaliseringen er til rådighed og tilgængelig for landbruget og landdistrikterne.

3.5. Som understreget i EØSU's udtalelse *Opgradering af inklusiv, sikker og troværdig digitalisering for alle* ⁽⁶⁾ kan betydningen af digitalisering ikke undervurderes, da den kan »støtte øget mobilitet på arbejdsmarkedet, øge produktiviteten og fleksibiliteten på arbejdspladsen og skabe balance mellem arbejdsliv og privatliv, når arbeidstagerne arbejder hjemmefra, som det var tilfældet under covid-19-pandemien«. Hvis dette skal ske, er det nødvendigt med et omfattende sæt digitale færdigheder, uanset om arbeidstagerne bor i byområder eller landdistrikter. I fjerntliggende områder er der imidlertid yderligere mangesidede barrierer. EØSU efterlyser derfor en særlig dagsorden for digitale færdigheder, der kan støtte borgere, der bor i landdistrikter. En sådan tilgang, som bør have en central placering i Digital Rural Act, bør tillige medvirke til at slå bro over den digitale kløft og høste fordelene ved den digitale omstilling af samfundet.

Bruxelles, den 21. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽⁶⁾ EØSU's udtalelse *Opgradering af inklusiv, sikker og troværdig digitalisering for alle* (EUT C 374 af 16.9.2021, s. 11).

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om offentlige investeringer i energiinfrastruktur som en del af løsningen på klimaproblemerne**(initiativudtalelse)**

(2022/C 486/10)

Ordfører: **Thomas KATTNIG**Medordfører: **Lutz RIBBE**

Vedtaget på plenarforsamlingen	20.1.2022
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 52, stk. 2 Initiativudtalelse
Kompetence	Sektionen for Transport, Energi, Infrastruktur og Informationsfundet
Vedtaget i sektionen	7.9.2022
Vedtaget på plenum	22.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	162/7/8

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Klimakrisens konsekvenser rammer Europa og verden hårdt. Selv om mulighederne for effektivt at tilpasse sig klimaændringerne er blevet bedre i de senere år, peger fagfolk på utilstrækkelig mobilisering af midler, utilstrækkeligt engagement fra borgernes og den private sektors side og manglende politisk lederskab som udestående problemer.

1.2. For at dække det voksende behov for elektricitet og opfylde klimamålene er der brug for en fordobling af investeringerne i elnettet til 55 mia. EUR årligt og en forhøjelse af midlerne til opførelse af ren produktionskapacitet til 75 mia. EUR årligt⁽¹⁾. På den baggrund har offentlige investeringer i intelligente og vedvarende energisystemer samt lagerinfrastruktur stor betydning for forsyningssikkerheden, bekæmpelsen af energifattigdom, overkommelige priser og skabelsen af arbejdspladser.

1.3. EØSU støtter Kommissionens forslag om at fremskynde og strømline godkendelsesprocedurerne for vedvarende energi og kortlægge såkaldte »særligt egnede områder« for sådanne projekter. Her findes der et betydeligt potentiale for en hurtigere energiomstilling. Derfor er det meget vigtigt, at det så konkret som muligt defineres, hvilke forenklinger der gælder for de såkaldte »go to-Areas«.

1.4. I den europæiske energilovgivning er klimabeskyttelse ikke anerkendt som et mål for reguleringen af nettene. Det betyder, at det også er vanskeligt for de nationale reguleringsmyndigheder at skabe incitamenter for at ombygge, udvide og modernisere elektricitetsdistributionsnettene, så de lever op til klimaneutralitetskravene.

1.5. Med hensyn til den fremtidige tilrettelæggelse af energisystemer og infrastruktur har EØSU gentagne gange understreget betydningen af, at alle forbrugere — husholdninger, virksomheder og energifællesskaber — deltager aktivt i udviklingen af intelligente energisystemer, og at der indføres incitamenter, så civilsamfundet kan deltage i energiomstillingen og bidrage til finansieringen heraf.

⁽¹⁾ Konklusioner fra elektricitetsbrancheorganisationen Eurelectric.

1.6. Blandt de store økonomier er EU den, der investerer færrest offentlige midler i de rene energiteknologier, der er nødvendige for dekarboniseringen, og det svækker EU's konkurrenceevne. Siden liberaliseringen af markedet blev indledt, er elektricitetsvirksomhedernes investeringer gået tilbage. Denne tilbagegang i investeringer har ført til flaskehalse i forsyningen og lægger hindringer i vejen for den fortsatte udbygning af vedvarende energiformer. EØSU støtter derfor Kommissionens forslag om at anvende genopretningsplanerne og genopretnings- og resiliensfaciliteten samt yderligere midler fra Samhørighedsfonden og EU's landbrugspolitik til gennemførelse af REPowerEU-planen.

1.7. Markedets udformning og regulering skal tilpasses de nye rammevilkår, hvor vedvarende energi vil være dominerende (herunder en mere decentraliseret produktion og øget forbrug på stedet). Der skal skabes de nødvendige forudsætninger for de forskellige aktørers aktiviteter og sikres en passende forbrugerbeskyttelse. EØSU glæder sig over, at Kommissionen vil undersøge mulighederne for at optimere udformningen af elektricitetsmarkedet, og går udtrykkeligt ind for markedsevalueringer, som analyserer alle potentielle aktørers adfærd på energimarkedet og udformningen af energimarkedet. Under alle omstændigheder understreger EØSU betydningen af en omfattende konsekvensanalyse forud for ethvert forslag.

1.8. EØSU anbefaler endnu en gang at anvende »den gyldne regel« for offentlige investeringer for at sikre produktiviteten og det sociale og økologiske grundlag for de kommende generationers trivsel.

1.9. Blandede finansieringsformer med inddragelse af private investorer er kun en mulighed, hvis det sikres, at udbuddene gennemføres på en gennemsigtig måde, og at det ikke medfører ekstra uberettigede udgifter for det offentlige i forhold til en offentlig finansiering. Der skal være fuld gennemsigtighed med hensyn til berettigede ekstraudgifter. Det er så meget desto vigtigere, at sådanne modeller baseret på blandet finansiering klart definerer rettigheder og forpligtelser, præciserer ansvarsspørgsmål og sørger for et effektivt og hurtigt konfliktløsningssystem for at undgå yderligere omkostninger på lang sigt og uhensigtsmæssige problemer med ansvarsforholdet.

1.10. EØSU understreger, at en »retfærdig omstilling« ikke kun er et spørgsmål om finansieringen af omstillingen. Den omfatter også målsætningen om at skabe anstændigt arbejde, arbejdspladser af høj kvalitet og social sikkerhed samt bevare de europæiske virksomheders konkurrenceevne, og den kræver særlige foranstaltninger på alle niveauer, især det regionale.

1.11. EØSU er overbevist om, at der især bør være fokus på at definere udbygningen af nettene som en vigtig offentlig interesse, indarbejde klimabeskyttelse som et mål for reguleringen og generelt sikre en bedre synkronisering ved planlægningen af vedvarende energi og elnettet. I den forbindelse er det helt nødvendigt, at der stilles konkrete krav i EU-retten.

1.12. Udviklingen i det seneste årti, udfordringerne i forbindelse med udbygningen af nettene, den massive stigning i energipriserne, risikoen for cyberangreb og sidst, men ikke mindst krigen i Ukraine viser med al tydelighed, hvad der er sagens kerne: nemlig spørgsmålet om, hvem der i fremtiden kommer til at have råderetten over en så central infrastruktur som energinet. Der er således tale om en primær offentlig interesse. Dette ville logisk set forudsætte et offentligt ejerskab, som er forpligtet overfor almenvellet, og som arbejder på at fjerne de eksisterende uligheder.

1.13. Spørgsmålet om fordele og ulemper ved offentligt og privat ejerskab og/eller privat finansiering af energiinfrastruktur for et velfungerende energimarked er uden tvivl vigtigt, og det bør tages op i forbindelse med Kommissionens planlagte evaluering af mulighederne for at optimere udformningen af energimarkedet. Resultaterne af en sådan analyse kan tjene som et nyttigt beslutningsredskab for medlemsstaterne, som er ansvarlige for at træffe afgørelser om offentligt eller privat ejerskab af energiinfrastrukturer. Energi er efter EØSU's mening ikke kun en strategisk råvare for hele EU's økonomi, men også et offentligt gode. EØSU opfordrer derfor Kommissionen til at analysere nærmere, hvilke virkninger og konsekvenser det vil have at privatisere og liberalisere den europæiske energisektor med hensyn til sektorens stabilitet, forsynings sikkerheden og elmarkedets funktion, og til at omsætte resultaterne til en omlægning af hele energisektoren, som omfatter muligheder for at styrke de nationale og offentlige sektorer's rolle.

2. Baggrund

2.1. Klimakrisens konsekvenser rammer allerede i dag milliarder af mennesker i hele verden, men også økosystemer, som det tydeligt fremgår af de seneste rapporter fra Det Mellemstatslige Panel om Klimaændringer (IPCC). Dette sker, selv om temperaturstigningen endnu ikke er nået op på målet om maksimalt 1,5 grader, som blev fastsat i Paris. Det er især problematisk, at de systemer og grupper, som vil blive hårdest ramt af hedebølger, tørke, oversvømmelser, sygdomme og mangel på vand og fødevarer, ofte har de færreste ressourcer til at håndtere disse problemer.

2.2. I de seneste år er mulighederne for en effektiv tilpasning til klimaforandringerne øget. De foranstaltninger, der er gennemført og planlagt, er imidlertid ikke tilfredsstillende i store dele af Europa. Fagfolk peger på utilstrækkelig mobilisering af finansielle midler, et for ringe engagement fra borgernes og den private sektors side samt manglende politisk ledelse.

2.3. De store beløb, som europæiske lande for øjeblikket hurtigt stiller til rådighed til militære formål på grund af krigen i Ukraine, giver anledning til at frygte, at finansielle midler bliver bundet, og at konsekvensen kan blive forsinkelser i klimabeskyttelsen. EØSU bifalder derfor de foranstaltninger og instrumenter, som Kommissionen har bebudet i REPowerEU-planen⁽²⁾ for at mindske EU's afhængighed af fossile brændstoffer, navnlig fra Rusland, ved at træffe energibesparende foranstaltninger, fremskynde omstillingen til vedvarende energi, fremme diversificeringen af leverandører og forene kræfterne for at opnå et mere modstandsdygtigt energisystem og en ægte energiunion.

2.4. For at opfylde klimamålene skal kapaciteten for vedvarende energi mere end fordobles. Allerede i dag beløber udgifterne til grøn elektricitet, som ikke kan anvendes eller transporteres, og hvor produktionen derfor må reguleres, sig til beløb på flere hundrede millioner euro årligt i store lande som Tyskland. Dette samfundsøkonomiske tab vil blive meget større, hvis der ikke hurtigt sker en udbygning af elnettene og lagerkapaciteterne, samtidig med at mulighederne for at benytte elektriciteten direkte på stedet forbedres. Det er vigtigt at afstemme udviklingen af energinettene med målet om klimaneutralitet i forbindelse med netplanlægning og -regulering. Distributionsnettene spiller en afgørende rolle i den henseende. De fleste anlæg til vedvarende energi tilsluttes disse net.

2.5. For at opfylde disse krav er der brug for en fordobling af investeringerne i elnettet til 55 mia. EUR årligt og en forhøjelse af midlerne til opførelse af ren produktionskapacitet til 75 mia. EUR årligt⁽³⁾. I den forbindelse understreger EØSU merværdien af Kommissionens forslag om hurtige godkendelsesprocedurer for projekter baseret på vedvarende energi og etableringen af såkaldte »særligt egnede områder« for sådanne projekter. EØSU støtter en fremskyndelse og strømlining af godkendelsesprocedurerne for vedvarende energi. I den forbindelse bør der især fokuseres på distributionsnettene, da det som regel er dem, de vedvarende producenter leverer til.

2.6. På den baggrund har offentlige investeringer i intelligente og vedvarende energisystemer stor betydning for forsyningssikkerheden, bekæmpelse af energifattigdom, overkommelige priser og skabelsen af arbejdspladser. Der er ikke tvivl om, at den grønne omstilling i form af den europæiske grønne pagt vil få stor indvirkning på beskæftigelsessituationen i CO₂-intensive energisektorer. Samtidig opstår der en række nye beskæftigelsesmuligheder gennem en hensigtsmæssig forhøjelse af de offentlige investeringer i klimaneutrale energisystemer. Dette kræver et passende budgetmæssigt råderum gennem en omstrukturering af den budgetpolitiske ramme, sådan som EØSU har foreslået det i sin initiativudtalelse *Omarbejdning af EU's finanspolitiske rammer med henblik på en bæredygtig genopretning og en retfærdig omstilling* fra oktober 2021.

2.7. I den europæiske energilovgivning er klimabeskyttelse hidtil ikke anerkendt som et mål for reguleringen af nettene. Det betyder, at det også er vanskeligt for de nationale reguleringsmyndigheder at skabe incitamenter for at ombygge, udvide og modernisere elektricitetsdistributionsnettene, så de lever op til klimaneutralitetskravene.

⁽²⁾ REPowerEU-planen, COM(2022) 230 final.

⁽³⁾ Konklusioner fra elektricitetsbrancheorganisationen Eurelectric.

2.8. Med hensyn til den fremtidige tilrettelæggelse af energisystemer og infrastruktur har EØSU gentagne gange understreget betydningen af, at alle forbrugere — husholdninger, virksomheder og energifællesskaber — deltager aktivt i udviklingen af intelligente energisystemer. Desværre har der hidtil kun været tale om løfter og ikke synlige initiativer på dette område. EØSU opfordrer til, at der langt om længe skabes incitamenter, der kan aktivere producent-forbrugere, fællesskaber for vedvarende energi eller borgerenergifællesskaber, så civilsamfundet kan blive involveret i energiomstillingen, og forbrugerne får mulighed for at deltage aktivt på markedet. Dette kan også bidrage til at mindske problemet med de stadig voksende udgifter til regulering af vedvarende energi, som skyldes flaskehalse i nettene.

2.9. EØSU går ind for en skærpet tilpasning af EU's regler om de transeuropæiske energinet (TEN-E) til den grønne pagts mål, som navnlig omfatter dekarbonisering af energisystemet, omstilling til klimaneutralitet, udvikling af vedvarende energikilder, energieffektivitet samt forebyggelse af risikoen for energifattigdom. Energinettene spiller en central rolle med hensyn til at skabe balance og modstandsdygtighed i energisystemet samt udvikle dette, og EØSU mener derfor, at forordningen bør være mere målrettet mod energisystemets integration med henblik på at fremme alle former for kulstofneutral energi og sætte en stopper for enhver form for desintegration. På den baggrund er det positivt, at Rådet og Europa-Parlamentet har taget initiativ til foruden vedvarende energikilder også at definere distributionsnet som »en overordnet offentlig interesse«.

2.10. De aktuelle prisstigninger belaster såvel de europæiske borgere som virksomhederne. EØSU bemærker med beklagelse, at udvalgets opfordring⁽⁴⁾ til at mindske den strategiske afhængighed af upålidelige tredjeparter hidtil ikke er blevet omsat til handling af de politiske ledere, men at denne afhængighed tværtimod er blevet større. Rusland er den største eksportør af olie, naturgas og kul til EU, og mange atomkraftværker er afhængige af russiske brændselsstave og teknologier. Den aktuelle energipriskrise ville have ramt de europæiske borgere og virksomheder langt mindre hårdt, hvis Europa som lovet allerede havde reduceret importen af fossile brændstoffer. EØSU glæder sig derfor over de tiltag til hurtigt at mindske denne afhængighed, navnlig af Rusland, der præsenteres i REPowerEU-planen. EØSU støtter EU-institutionernes og medlemsstaternes bestræbelser på effektivt at løse prisproblemet i overensstemmelse med meddelelsen fra oktober 2021, meddelelsen om elmarkedet COM(2022) 236 final og de værktøjer, der tilbydes i henhold til de midlertidige rammebestemmelser for statsstøtte.

2.11. På baggrund af den aktuelle udvikling gør EØSU igen opmærksom på, at det ikke primært bør dreje sig om at diversificere afhængigheden, men derimod om så vidt muligt at realisere en »strategisk uafhængighed og autonomi på energiområdet«. De vedvarende energiformer og brint vil være en drivende kraft i dekarboniseringsprocessen, og produktionen af denne energi bør så vidt muligt foregå internt i EU.

2.12. I kombination med betydelige energibesparende foranstaltninger kan LNG i øjeblikket udgøre en erstatning for russisk naturgas på kort til mellemlang sigt i nogle regioner. På lang sigt er grøn brint en klimakompatibel mulighed, hvis den er tilgængelig i tilstrækkelige mængder og til en rimelig pris. I det omfang Europa ikke selv kan producere den gas, der er behov for — hvilket åbenbart er tilfældet for LNG, mens uafhængighed af import fortsat er en mulighed i forbindelse med brint — er det vigtigt at drage den rigtige lære af den russiske katastrofe. EØSU opfordrer indtrængende til, at Europa udviser særlig forsigtighed i forbindelse med ressourcer til erstatning for russisk gas, når det gælder deres indvirkning på miljøet og ny afhængighed af tredjelande, som ikke deler de europæiske værdier som demokrati, overholdelse af menneskerettighederne og retsstatsprincippet.

2.13. Blandt de store økonomier er EU den, der investerer færrest offentlige midler i de teknologier til fremstilling af ren energi, der er nødvendige for dekarboniseringen, og det bringer Unionens globale konkurrenceevne i fare. Desuden advarer Den Europæiske Revisionsret om, at REPowerEU-strategien ikke kan mobilisere tilstrækkelige midler. EØSU støtter derfor Kommissionens forslag om at anvende genopretningsplanerne og genopretnings- og resiliensfaciliteten samt yderligere midler fra Samhørighedsfonden og EU's landbrugspolitik til gennemførelse af REPowerEU-planen.

⁽⁴⁾ EØSU's udtalelse om energipriser (EUT C 275 af 18.7.2022, s. 80).

2.14. Konsekvenserne af krigen i Ukraine ses i nogle EU-medlemsstater og på EU-plan som det endelige argument for større uafhængighed på energiområdet og mere klimaneutralitet. Dette hilser EØSU velkommen. Der tegner sig imidlertid et broget billede: En øget brug af flydende gas og en tilbagevenden til kul er til debat og kan resultere i et tilbageslag for energiomstillingen. EØSU er kritisk over for dette, men er klar over, at flere muligheder for at producere energi på kort sigt bidrager til energisikkerheden som en nødforanstaltning. Ud over vind- og solenergi er det derfor vigtigt at gøre brug af de mange forskellige kulstoffattige energikilder, der er økonomisk og miljømæssigt forenelige med energisystemet. Samtidig efterlyser udvalget en større indsats i forbindelse med den grønne omstilling af energisystemet.

2.15. European Federation of Public Service Unions (EPSU) har udsendt en rapport ⁽⁵⁾, som bekræfter, at liberaliseringen af energisystemet kun har leveret få svar på den fremadskridende klimakrise. Den udbredte anvendelse af brugbare alternativer til kulstofemitterende energikilder er for størstedelens vedkommende gjort mulig ved hjælp af betydelig offentlig støtte og er ikke en konsekvens af den frie konkurrence på markedet. Rapporten viser, at forpligtelserne i henhold til Parisaftalen ikke kan opfyldes uden en ændring af den nuværende model for energisystemet i Europa.

3. Generelle bemærkninger

3.1. På grund af de hastige klimaforandringer og den aktuelle energikrise er det nødvendigt med investeringer i infrastrukturen inden for kort tid for at nå målet om klimaneutralitet inden 2050 og sikre energiforsyningen. Samtidig har stigningen i energipriserne vist svaghederne på energimarkedet. Der bør stilles grundlæggende spørgsmål om fremtiden for energi, som skal sikre en miljøvenlig, prismæssigt overkommelig og pålidelig energiforsyning og retten til energi. EØSU henviser udtrykkeligt til det presserende behov for offentlige investeringer for at nå målet om uafhængighed af importen af russisk gas og støtter de foranstaltninger, som Kommissionen har foreslået i REPowerEU-planen i den henseende.

3.2. I den forbindelse skal der tages hensyn til såvel udformningen af markedet som reguleringen af det, tilvejebringelse af de nødvendige betingelser for de enkelte aktører samt styrkelse af en passende forbrugerbeskyttelse. EØSU glæder sig over, at Kommissionen vil undersøge mulighederne for at optimere udformningen af elektricitetsmarkedet, og noterer sig Kommissionens analyse af el- og gasmarkederne og de foreslåede foranstaltninger til håndtering af de høje energipriser samt forslagene til forbedring af energinet og lagringskapacitet samt de gentagne løfter om at forbedre markedets adgang for små aktører (prosumenter) og garantere forsyningsikkerheden.

3.3. Udformningen og reguleringen af markedet skal tilpasses de nye rammevilkår, hvor vedvarende energi vil spille en dominerende rolle. Stikord: en mere decentraliseret produktion og øget forbrug på stedet. For at dette kan ske, er det imidlertid nødvendigt at skabe de nødvendige forudsætninger for de forskellige aktører, og der skal sikres en passende forbrugerbeskyttelse. Det er nødvendigt at foretage markedsvurderinger, der analyserer adfærden hos alle potentielle aktører på energimarkedet og energimarkedets udformning. Under alle omstændigheder understreger EØSU betydningen af en omfattende konsekvensanalyse forud for ethvert forslag. EØSU påpeger det presserende behov for at bekæmpe høje elpriser, herunder pooling af el- og gaspriser, som har en negativ indvirkning på medlemsstaternes økonomier.

3.4. Spørgsmålet om, i hvilken grad og med hvilken udformning af markedet det er muligt at opnå forsyningsikkerhed ved hjælp af markedsinstrumenter, har længe været skubbet i baggrunden. Grundlæggende giver et energisystem, som er baseret på vedvarende energi (der for en stor dels vedkommende er produceret på hjemmemarkedet), en høj grad af forsyningsikkerhed. Forsyningsikkerheden kommer imidlertid ikke af sig selv — en hensigtsmæssig lovramme er en

⁽⁵⁾ A Decarbonised, Affordable and Democratic Energy System for Europe.
https://www.epsu.org/sites/default/files/article/files/Going%20Public_EPSU-PSIRU%20Report%202019%20-%20EN.pdf.

nødvendig forudsætning. Det er især vigtigt med intelligente net, som sender klare signaler til de mange millioner producenter og forbrugere, så de kan forholde sig hensigtsmæssigt i forhold til systemet og på den måde bidrage til forsyningsikkerheden.

3.5. Med hensyn til finansieringen af infrastrukturprojekter har restriktive budgetregler tidligere igen og igen vist sig at være den største barriere for de offentlige myndigheder. Målet må derfor være at undtage projekter i tilknytning til den europæiske grønne pagt, energiuafhængighed samt den digitale sektor fra alle de regler, som forhindrer denne type offentlige investeringer. Derfor anbefaler EØSU i overensstemmelse med sin udtalelse om *Omarbejdning af EU's finanspolitiske ramme* ⁽⁶⁾ at anvende »den gyldne regel« for offentlige investeringer for at sikre produktiviteten og det sociale og økologiske grundlag for de kommende generationers trivsel.

3.6. Blandede finansieringsformer med inddragelse af private investorer er kun en mulighed, hvis det sikres, at udbuddene gennemføres på en gennemsigtig måde, og at det ikke medfører ekstra uberettigede udgifter for det offentlige i forhold til en offentlig finansiering. Der skal være fuld gennemsigtighed med hensyn til berettigede ekstraudgifter. I en rapport fra Den Europæiske Investeringsbank var konklusionen, at eksempelvis OPP-kontrakter på vejtransportområdet i Europa i gennemsnit var 24 % dyrere end sammenlignelige projekter med traditionel finansiering ⁽⁷⁾. Det er så meget desto vigtigere, at sådanne modeller baseret på blandet finansiering klart definerer rettigheder og forpligtelser, præciserer ansvarsspørgsmål og sørger for et effektivt og hurtigt konfliktløsningssystem for at undgå yderligere omkostninger på lang sigt og u hensigtsmæssige problemer med ansvarsforholdet.

3.7. Kommissionen påpeger med rette, at offentlige investeringer kan og skal udløse private midler. Men REPowerEU-meddelelsen omfatter ikke refinansiering af de respektive offentlige midler. Afskaffelse af subsidier til fossile ressourcer er et eksempel på, hvordan dette kan foregå. Beskatning af uventede fortjenester, der skyldes den store olie- og gaskrise, og som kommer til udtryk i enorme ekstraoverskud, særlig til de store olieselskaber, er et andet. EØSU er bekymret over, at meget høje fortjenester for energiselskaber på den ene side og øget energifattigdom som følge af eksplosionen i energipriser på den anden udgør en farlig social cocktail. EØSU foreslår, at toppen tages af disse fortjenester ved hjælp af afgifter og gives videre som økonomisk kompensation til energiforbrugerne, f.eks. økonomisk svagere husholdninger eller energiintensive virksomheder, og bruges til at udbygge produktionen af vedvarende energi og den nødvendige netinfrastruktur, ikke mindst i lyset af at dette allerede drøftes eller er ved at blive gennemført i nogle medlemsstater. EØSU er af den opfattelse, at man bør være meget på vagt i forhold til, hvor denne form for afgifter pålægges for ikke at afskrække energiselskaber fra at investere i kulstoffattige løsninger. EØSU opfordrer Kommissionen til at fremsætte forslag til foranstaltninger herom uden yderligere forsinkelse.

3.8. Hensigten og formålet med infrastrukturen er først og fremmest, at den fungerer, og ikke, at den som et mål i sig selv skal transportere elektricitet fra A til B og dermed give et løbende afkast. Udviklingen i det seneste årti, udfordringerne i forbindelse med udbygningen af nettene, den massive stigning i energipriserne, risikoen for cyberangreb og sidst, men ikke mindst krigen i Ukraine viser med al tydelighed, hvad der er sagens kerne: nemlig spørgsmålet om, hvem der i fremtiden kommer til at have råderetten over en så central infrastruktur som energinettet. Der er således tale om en primær offentlig interesse. Dette ville logisk set forudsætte et offentligt ejerskab, som er forpligtet overfor almenvellet, og som arbejder på at fjerne de eksisterende uligheder.

3.9. EØSU understreger, at en »retfærdig omstilling« ikke kun er et spørgsmål om finansieringen af omstillingen. Den omfatter også målsætningen om at skabe anstændigt arbejde, arbejdspladser af høj kvalitet og social sikkerhed samt bevare de europæiske virksomheders konkurrenceevne, og den kræver særlige foranstaltninger på alle niveauer, især det regionale. Andre nøglefaktorer i en »retfærdig omstilling« er en aktiv og organiserende rolle for den offentlige sektor og demokratisk inddragelse af arbejdsmarkedets parter på alle niveauer.

⁽⁶⁾ Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om omarbejdning af EU's finanspolitiske ramme med henblik på en bæredygtig genopretning og en retfærdig omstilling (EUT C 105 af 4.3.2022, s. 11).

⁽⁷⁾ EIB 2006. Ex ante construction costs in the European road sector: a comparison of public-private partnerships and traditional public procurement. Economic and Financial Report 2006/01, Blanc-Brude, F., Goldsmith, H. and Väilä, T., https://www.eib.org/attachments/efs/efr_2006_v01_en.pdf.

3.10. Energinettet er en del af den kritiske infrastruktur. Hvis denne infrastruktur bortfalder eller bliver beskadiget, kan det skabe ødelæggende forsyningskriser og bringe den offentlige sikkerhed i fare. Kritisk infrastruktur som f.eks. transport, sundhedsydelser, finansvæsenet og sikkerhedssektoren — for blot at nævne nogle få — befinder sig på grund af de seneste årtiers liberaliserings- og privatiseringsbølge i Europa i stigende omfang i hænderne på private aktører. Dette er problematisk, da sektorerne er indbyrdes forbundne, og en sektors sårbarhed forringer eller forhindrer driften af den øvrige kritiske infrastruktur (kaskadeeffekt). Denne gensidige afhængighed er dels vanskelig at forudse, dels er det i almenvellets interesse at sikre, at alle elementer af den kritiske infrastruktur fungerer. Specielt i tilfælde af forstyrrelser på markedet eller i tilfælde af katastrofer er det afgørende, at offentlige koordinerende instanser, som har råderetten, kan gribe ind for at sikre en geografisk koordineret resiliens. Disse risici er særlig store i forbindelse med elektricitet, da den avancerede civilisation i det 21. århundrede praktisk talt er utænkelig uden, og omfattende strømafbrydelser ville føre til et sammenbrud af hele samfundet.

3.11. Da bygninger i Europa står for godt 40 % af energiforbruget, er det afgørende for især energiomstillingen og en øget energieffektivitet i boligsektoren at finde frem til en intelligent kombination af nye teknologier, effektive renoveringer og fremme af nye modeller for inddragelse af borgerne. Direktivet om det indre marked for elektricitet fremmer denne inddragelse af forbrugerne i produktionen af vedvarende elektricitet og danner et vigtigt grundlag for accepten af den decentralte energiproduktion. I den forbindelse er det vigtigt med en harmonisering, der omfatter hele EU, så det største mulige antal husholdninger i Europa kan deltage i energiomstillingen. Koncepter baseret på deling af energi og borgerenergi generelt skaber relevante perspektiver for udnyttelse af energinet til den lokale, behovsorienterede forsyning, som aflaster nettet.

3.12. EØSU bekræfter sin holdning om, at målet er at sænke emissionerne så meget som muligt til så lave samfundsøkonomiske omkostninger som muligt. EØSU anbefaler, at man kombinerer instrumenter, som er compatible med et velreguleret marked og om nødvendigt lovgivningsmæssige foranstaltninger, herunder finansielle instrumenter, med støtte fra den flerårige finansielle ramme og NextGenerationEU for at bidrage til et mere effektivt energimiljø. Det må imidlertid også stå klart, at der på de områder, hvor der på grundlag af en omhyggelig analyse er veldokumenterede tegn på et eksisterende eller truende markedssvigt, vil være behov for, at det offentlige afhjælper dette, f.eks. gennem investeringer eller indgreb i markedet.

4. Særlige bemærkninger

4.1. Når der investeres i infrastruktur, drejer det sig om at fremme forsyningsikkerheden og udbygge den vedvarende energi hurtigt, effektivt og omkostningseffektivt til gavn for såvel forbrugerne som erhvervslivet. I den forbindelse opstår et helt afgørende spørgsmål: Hvem kommer til at have råderetten over så central infrastruktur som energinettet og lagerinfrastrukturen fremover? Siden liberaliseringen af markedet blev indledt, er elektricitetsvirksomhedernes investeringer gået tilbage. Denne tilbagegang i investeringer — i nettet såvel som i produktionen — har ført til flaskehalse i forsyningen og lægger hindringer i vejen for den fortsatte udbygning af vedvarende energiformer.

4.2. Økonomisk set er spørgsmålet, hvorfor et energinet, som er en attraktiv investering for investorer, fordi den er pålidelig, ikke også skulle være attraktiv for staten. Det udbytte, som årligt udbetales fra private selskaber, kunne ved offentligt ejerskab geninvesteres til gavn for almenvellet, hvilket ville aflaste de offentlige budgetter. Dette gælder ikke mindst, da det tidligere har vist sig i forbindelse med enkelte delvise privatiseringer, at offentligt ejerskab alene af økonomiske grunde ville have været en klogere beslutning. En række medlemsstater benytter allerede offentlige eller delvist offentlige strukturer. Samtidig kan der registreres en tendens til, at kommuner tager opgaver tilbage. Spørgsmålet om fordele og ulemper ved offentligt og privat ejerskab og/eller privat finansiering af energiinfrastruktur for et velfungerende energimarked er uden tvivl vigtigt, og det bør tages op i forbindelse med Kommissionens planlagte evaluering af mulighederne for at optimere udformningen af energimarkedet. Resultaterne af en sådan analyse kan tjene som et nyttigt beslutningsredskab for medlemsstaterne, som er ansvarlige for at træffe afgørelser om offentligt eller privat ejerskab af energiinfrastrukturer.

4.3. På den baggrund får den lokale og regionale energiforsyning og genkommunaliseringen af forsyningsvirksomheder stadig større betydning, specielt i forbindelse med decentraliseringsstrategier. I den forbindelse spiller offentlige investeringer en afgørende rolle for den decentrale energiproduktion på kommunalt niveau. Yderligere støttemuligheder såsom direkte finansiering via fonde bør undersøges. Tagene på offentlige bygninger er særligt velegnede til at forsyne hele kvarterer med billig solenergi.

4.4. I nogle medlemsstater tilbydes der økonomiske incitamenter for at fremme udbygningen af solcelleanlæg. Østrig, Belgien, Litauen, Luxembourg og Spanien kræver i et brev til Kommissionen, at det under visse betingelser skal være obligatorisk at forsyne kontorbygninger, supermarkeder, flade tage og industrianlæg med solcelleanlæg. Også i forbindelse med nyopførelse og renovering af huse bør solcelleanlæg blive normen. De opfordrer Kommissionen til at stille flere midler fra EU-budgettet til rådighed for udbygningen. EØSU er positiv over for denne idé og opfordrer Kommissionen til at foretage en analyse af, hvilke investeringer, regler og støtteforanstaltninger, f.eks. inden for forskning og udvikling, der skal til for at sætte gang i udbygningen af solcelleanlæg og produktionen i EU.

4.5. Energi som et samfundsgode: EØSU minder i den forbindelse om gennemførelsen af EU's fælles værdier, når det gælder tjenesteydelser af almen økonomisk interesse som omhandlet i artikel 14 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF), jf. protokol nr. 26 om tjenesteydelser af almen interesse. Dermed kan der sørges for større effektivitet og overkommelige priser, ligesom markedssvigt kan forhindres.

4.6. Den aktuelle energikrise gør det klart, at energi har en særlig betydning som et samfundsrelevant gode. Foruden bevarelsen af arbejdspladser af høj kvalitet og beskæftigelsen bliver sammenhængen med sociale og miljømæssige aspekter tydelig. Offentligt ejerskab kan sikre demokratisk kontrol, offentlige investeringer, forsyningsikkerhed og en retfærdig fordeling af omkostningerne til omstilling af energisektoren til vedvarende energiformer.

4.7. For at undgå fejlinvesteringer er det nødvendigt at fjerne eksisterende uklarheder og modsætningsforhold i tilknytning til det nye energisystems væsentlige strukturer, markedsarkitekturen, markedsrollerne og markedsreglerne, og først og fremmest skal der hurtigst muligt skabes klarhed over de sociale virkninger for beskæftigede og forbrugere. I den forbindelse spiller en retfærdig fordeling af investeringsomkostningerne en central rolle. Det samme gælder for en retfærdig fordeling af de mulige gevinster. Spørgsmålene om, hvordan investeringsbehovet kan opfyldes og rentabiliteten sikres, er blandt de vigtige spørgsmål, som skal besvares for at sikre et optimalt fungerende energimarked på længere sigt. EØSU noterer sig konklusionerne i ACER's undersøgelse og meddelelsen om elektricitets- og gasmarkederne og glæder sig over, at Kommissionen har til hensigt at vurdere elmarkedet.

4.8. Et vigtigt aspekt i forbindelse med energiomstillingen vil være koordinering og tilrettelæggelse i et samspil mellem importører, regionale netoperatører, borgerenergiselskaber, egenforbrugere af vedvarende energi og energifællesskaber, som anvender deres elektricitet lokalt, lagringsvirksomheder og leverandører.

Bruxelles, den 22. september 2022.

Christa SCHWENG

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

BILAG

Følgende ændringsforslag blev forkastet, men opnåede mindst en fjerdedel af de afgivne stemmer:

Punkt 2.9**Ændres som følger:**

Sektionens udtalelse	Ændringsforslag
<p>EØSU går ind for en skærpet tilpasning af EU's regler om de transeuropæiske energinet (TEN-E) til den grønne pagts mål, som navnlig omfatter dekarbonisering af energisystemet, omstilling til klimaneutralitet, udvikling af vedvarende energikilder, energieffektivitet samt forebyggelse af risikoen for energifattigdom. Energinettene spiller en central rolle med hensyn til at skabe balance og modstandsdygtighed i energisystemet samt udvikle dette, og EØSU mener derfor, at forordningen bør være mere målrettet mod energisystemets integration med henblik på at fremme alle former for kulstofneutral energi og sætte en stopper for enhver form for desintegration. På den baggrund er det positivt, at Rådet og Europa-Parlamentet har taget initiativ til foruden vedvarende energikilder også at definere distributionsnet som »en overordnet offentlig interesse«.</p>	<p>EØSU går ind for en skærpet tilpasning af EU's regler om de transeuropæiske energinet (TEN-E) til den grønne pagts mål, som navnlig omfatter dekarbonisering af energisystemet, omstilling til klimaneutralitet, udvikling af vedvarende energikilder, energieffektivitet samt forebyggelse af risikoen for energifattigdom. Energinettene spiller en central rolle med hensyn til at skabe balance og modstandsdygtighed i energisystemet samt udvikle dette, og EØSU mener derfor, at forordningen bør være mere målrettet mod energisystemets integration med henblik på at fremme alle former for kulstofneutral energi, herunder atomkraft, og sætte en stopper for enhver form for desintegration. På den baggrund er det positivt, at Rådet og Europa-Parlamentet har taget initiativ til foruden vedvarende energikilder også at definere distributionsnet som »en overordnet offentlig interesse«.</p>

Begrundelse

Produktion af atomkraft spiller og vil fortsat spille en vigtig rolle blandt de mange forskellige lavemissionsteknologier, som fremhævet af kommissionsformand Ursula von der Leyen i hendes seneste taler.

Resultat af afstemningen om ændringsforslaget:

Stemmer for: 44

Stemmer imod: 109

Hverken for eller imod: 14

**Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om fælles skabelse af forsyningspligt-
ydelser som et bidrag til et mere deltagelsesbaseret demokrati i EU**

(initiativudtalelse)

(2022/C 486/11)

Ordfører: **Krzysztof BALON**

Medordfører: **Thomas KATTNIG**

Vedtaget på plenarforsamlingen	20.1.2022
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 52, stk. 2 Initiativudtalelse
Kompetence	Sektionen for Transport, Energi, Infrastruktur og Informations- fundet
Vedtaget i sektionen	7.9.2022
Vedtaget på plenum	21.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	226/0/2

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Den fælles skabelse af forsyningspligtigheder gennem civilsamfundsorganisationer og direkte inddragelse af borgerne hører blandt de mest effektive instrumenter til at skabe ny fremdrift for det deltagelsesbaserede demokrati og dermed styrke den europæiske integration. Derfor foreslår Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg (EØSU) inden for rammerne af den foreliggende udtalelse konkrete tiltag til forbedring af rammebetingelserne i den Europæiske Union på dette område med det formål at styrke beskyttelsen af borgernes rettigheder og fordele.

1.2. Navnlige krisesituationer, såsom den nylige russiske aggression mod Ukraine og den deraf følgende fordrivelse af millioner af mennesker, hovedsagelig kvinder og børn, afspejler tydeligt civilsamfundets afgørende rolle i form af dets umiddelbare evne til spontant at kombinere og gennemføre modeller og procedurer for fælles skabelse med godt resultat, navnlig hvad angår sociale og uddannelsesmæssige forsyningspligtigheder på områder, hvor der allerede var indsamlet erfaringer med fælles skabelse.

1.3. Historisk set har aktører fra civilsamfundet altid tilbudt sociale og andre tjenesteydelser af almen interesse, når de offentlige myndigheder endnu ikke har set behovet, eller fordi kommercielle virksomheder ikke har anset leveringen af dem for at være rentabel. Som regel er staten så senere trådt til som udbyder eller ordregiver samt som reguleringsansvarlig og garant for kvaliteten af ydelserne. I den sammenhæng skal nærhedsprincippet mellem medlemsstaterne og Den Europæiske Union, som fastsat i artikel 5, stk. 3, i traktaten om Den Europæiske Union (TEU), derfor også finde anvendelse på forsyningspligtigheder. Hvad angår forsyningspligtigheder bør nærhedsprincippet desuden være et vejledende princip i forholdet mellem alle niveauer i medlemsstaternes offentlige forvaltning samt mellem offentlige myndigheder og civilsamfundsorganisationer.

1.4. Selv om det juridiske og politiske ansvar for leveringen af forsyningspligtigheder fortsat ligger hos de valgte repræsentanter for de kompetente myndigheder, og varetagelsen af denne opgave regelmæssigt vurderes af borgerne i form af valg, udøver myndighederne kontrol med den korrekte levering af forsyningspligtigheder. EØSU går ind for en målrettet gennemførelse af strategien for fælles skabelse: forsyningspligtigheder bør udformes i et samarbejde mellem brugere, lokalsamfund og civilsamfundsorganisationer, idet det på den måde sikres, at ydelserne på den ene side opfylder de reelle behov og på den anden side giver mulighed for demokratisk deltagelse. Dette gælder især i tilfælde, hvor lønmodtagere samarbejder med frivillige eller selvhjælpsstrukturer.

1.5. Derfor opfordres medlemsstaterne til at udvikle og/eller forbedre instrumenter, der sikrer inddragelse af borgere og civilsamfundsorganisationer i hele processen for levering af tjenesteydelser af almen interesse. Dette omfatter passende rammebetingelser for almennyttige socialøkonomiske aktiviteter som defineret i EØSU's udtalelse om *Styrkelse af almennyttige sociale virksomheder som en vigtig søjle i et socialt retfærdigt Europa* ⁽¹⁾ af 18. september 2020 og gennemførelse af artikel 77 i direktiv 2014/24/EU om offentlige udbud ⁽²⁾ på en sådan måde, at kontrakter om sundhedstjenester, sociale og kulturelle tjenesteydelser samt tjenesteydelser på uddannelsesområdet, som anført i denne artikel, forbeholdes nonprofitorganisationer.

1.6. EØSU henviser til, at levering af forsyningspligtigheder af høj kvalitet til gavn for borgerne og økonomien afhænger af tilstrækkelige ressourcer, dvs. finansiering og personale, hvilket skal sikres.

1.7. Selv om rammebetingelserne for levering og dermed også for fælles skabelse af forsyningspligtigheder primært hører under medlemsstaternes, regionernes og kommunernes ansvarsområde, er der et presserende behov for at tilskynde medlemsstaterne til at udvikle modeller for fælles skabelse ved at udvikle en værktøjskasse, der letter anvendelsen af sådanne modeller. Sådanne initiativer bør tilskynde alle relevante aktører i medlemsstaterne til at fremme civilsamfundsorganisationers deltagelse i fælles skabelse og levering af forsyningspligtigheder.

1.8. EØSU foreslår, at Kommissionen offentliggør et arbejdsdokument om dette emne som et grundlag for det videre arbejde med at skabe en »værktøjskasse«, der bør tilskynde og vejlede nationale, regionale og lokale myndigheder i en øget anvendelse af modeller baseret på fælles skabelse. Dokumentet bør bl.a. omfatte en afvejning af fælles skabelse set i forhold til artikel 14 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF) og protokol nr. 26 til TEU og TEUF under hensyntagen til den europæiske søjle for sociale rettigheder, den almennyttige sociale økonomis særlige rolle i forbindelse med fælles skabelse og de nødvendige rammebetingelser herfor. Dokumentet bør desuden indeholde forslag til, hvordan EU og medlemsstaterne kan fremme innovative projekter for fælles skabelse under hensyntagen til forskningskomponenter og indsamling af bedste praksis. På grundlag af værktøjsskassen som beskrevet ovenfor kan der efter en bredere høring på EU-plan lanceres en grøn bog og derefter en hvidbog.

1.9. EØSU vil for sit vedkommende oprette et forum for udveksling af idéer og bedste praksis på dette område med deltagelse af civilsamfundsorganisationer, arbejdsmarkedets parter, universiteter og forskningsprojekter for at opretholde og videreudvikle debatten på europæisk plan.

2. Baggrund

2.1. Den videre udvikling af deltagelsesdemokratiet i Den Europæiske Union er en af de største udfordringer i bestræbelserne på at styrke den europæiske integration over for populisme og nationalisme. Fælles skabelse af forsyningspligtigheder gennem civilsamfundsorganisationer og direkte inddragelse af borgerne er et af de mest effektive værktøjer til at stimulere deltagelsesdemokratiet.

2.2. EØSU har i flere år arbejdet sammen med forskellige civilsamfundsaktører og den akademiske verden/forskningssektoren om at støtte moderniseringen og videreudviklingen af forsyningspligtigheder. I udvalget ligger ansvaret for dette arbejde primært hos den permanente gruppe om forsyningspligtigheder.

2.3. I 2019 begyndte samarbejdet inden for rammerne af projektet »Consortium Co-creation of Service Innovation in Europe« (CoSIE) ⁽³⁾ bestående af universiteter, kommuner og civilsamfundsorganisationer fra ni medlemsstater (Estland, Finland, Grækenland, Italien, Nederlandene, Polen, Spanien, Sverige, Ungarn) og Det Forenede Kongerige. Den permanente gruppe om forsyningspligtigheder så nærmere på innovative erfaringer og konklusioner fra CoSIE-projektet inden for rammerne af to seminarer: »Fælles skabelse af forsyningspligtigheder: civilsamfundsorganisationernes rolle« den 15. april 2021 i Bruxelles og »Citizens serving citizens: Fælles skabelse og levering af forsyningspligtigheder ved civilsamfundsorganisationer« den 1.-2. december 2021 i Lublin i Polen i samarbejde med byen Lublin og med deltagelse af partnere fra Ukraine.

⁽¹⁾ EUT C 429 af 11.12.2020, s. 131.

⁽²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/da/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0024&from=EN>

⁽³⁾ <https://cosie.turkuamk.fi>

2.4. Fælles skabelse er uløseligt forbundet med den bredere debat om reformer af den offentlige forvaltning. Ved »New Public Management« var der fokus på at øge effektiviteten, indføre ledelsesmodeller fra den private sektor og opbygge et tjenesteyder-/kunde-forhold inden for offentlige tjenester med udgangspunkt i brugernes behov, krav og valg. Denne model var fremherskende i 1990'erne og 2000'erne, men blev kritiseret for at være mindre effektiv end forventet og rumme et begrænset innovationspotentiale⁽⁴⁾. Fokus i tiden efter New Public Management (»paradigmer«⁽⁵⁾) inden for innovation af offentlige tjenester bygger på en aktiv og fælles produktion, der inddrager borgeren i stedet for en passiv individuel forbruger, der er motiveret af en atomiseret selvinteresse, og paradigmerne fokuserer også på at forbedre integrationen og koordineringen mellem netværk af brugergrupper og interessenter i stedet for en fragmenteret tilgang. Fælles skabelse opfattes som et centralt begreb i modellerne efter New Public Management⁽⁶⁾.

2.5. Resultaterne af det arbejde, som EØSU hidtil har udført på dette område, viser, at fælles skabelse, der inddrager borgerne og deres organisationer i leveringen af forsyningspligtigheder, fremmer deltagelsesdemokratiet og udvikler den sociale økonomi i EU blandt andre vigtige roller, som forsyningspligtigheder spiller som en uundværlig katalysator for alle andre aktiviteter i samfundet.

3. Tjenesteydelser af almen interesse

3.1. I forbindelse med den europæiske integration, der er kendetegnet ved et spændingsfelt mellem »enhed« og »mangfoldighed«, blev der udviklet et nyt koncept for tjenesteydelser, der reguleres af specifikke regler og standarder. Målet er at sikre, at alle borgere og alle interessenter har adgang til de grundlæggende tjenesteydelser, som nu og i fremtiden udgør grundlaget for et værdigt liv, og som er afgørende for deltagelse i samfundslivet — forsyningspligtigheder. Forsyningspligtigheder kan leveres i forskellige sammenhænge, enten på konkurrenceprægede markeder som økonomiske tjenesteydelser af almen interesse eller som ikkeøkonomiske tjenesteydelser af almen interesse, der ikke indgår i disse markeder. Kommissionen skelner⁽⁷⁾ i den forbindelse mellem tjenesteydelser af almen økonomisk interesse, ikkeøkonomiske tjenesteydelser samt sociale tjenesteydelser af almen interesse (økonomiske eller ikkeøkonomiske). Artikel 106 i TEUF finder anvendelse på tjenesteydelser af almen økonomisk interesse⁽⁸⁾ og af økonomisk art.

3.2. Konceptet er gradvist blevet styrket og præciseret.

3.2.1. Forsyningspligtigheder er en del af de fælles europæiske værdier og spiller en rolle i bestræbelserne på at fremme den sociale og territoriale samhørighed i EU⁽⁹⁾. I den forbindelse henleder EØSU opmærksomheden på Unionens fælles værdier med hensyn til tjenesteydelser af almen økonomisk interesse, jf. artikel 14 i TEUF, som fastsat i protokol nr. 26 om tjenesteydelser af almen interesse, der indgår som bilag til TEU og TEUF. Yderligere præcisering af de heri fastlagte principper kan føre til større effektivitet og til afhjælpning af u hensigtsmæssige tendenser.

3.2.2. Disse fælles værdier omfatter tre dimensioner: nationale, regionale og lokale myndigheders skønsbeføjelser til at imødekomme brugernes behov, respekt for mangfoldighed og forskelle i brugernes behov, præferencer og demokratiske valg samt for forskellige geografiske, sociale og kulturelle forhold og et højt niveau af kvalitet, sikkerhed, prisoverkommelighed, ligestilling og fremme af universel adgang og brugerrettigheder⁽¹⁰⁾.

3.2.3. Disse tjenester er en væsentlig del af EU-medlemsstaternes økonomiske og sociale systemer og samlet set en betydningsfuld del af den europæiske samfundsmodel. De europæiske borgere og virksomheder forventer med rette at have adgang til en omfattende palet af pålidelige, stabile og effektive tjenesteydelser af almen (økonomisk) interesse af høj kvalitet og til overkommelige priser. Disse tjenesteydelser sikrer, at der kan tages hånd om kollektive behov og interesser — dvs. almennyttige opgaver. EØSU gør udtrykkeligt opmærksom på, at levering af tjenesteydelser af almen interesse af høj kvalitet, der er vigtige for borgerne samt økonomien, afhænger af tilstrækkelige ressourcer, dvs. finansiering og personale, og at dette skal sikres.

⁽⁴⁾ Drechsler, W. (2009) Towards a Neo-Weberian European Union? Lisbon agenda and public administration, *Halduskultuur — Administrative Culture* 2009, 10(1), 6-21.

⁽⁵⁾ Çolak, Ç. D. (2019) Why the new public management is obsolete: an analysis in the context of the post-new public management trends, *Croatian and Comparative Public* 2019, 19(4), 517-536, <https://doi.org/10.31297/hkju.19.4.1>.

⁽⁶⁾ Torfing, J., Sørensen, E., & Røiseland, A. (2019) Transforming the public sector into an arena for co-creation: Barriers, drivers, benefits and ways forward. *Administration & Society* 2019, 51(5), 795-825, <https://doi.org/10.1177/0095399716680057>.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/info/topics/single-market/services-general-interest_da

⁽⁸⁾ Dette blev allerede forankret i Romtraktaten og er nu fastlagt i artikel 106 i TEUF.

⁽⁹⁾ TEUF — Almindelige bestemmelser, artikel 14.

⁽¹⁰⁾ Protokol nr. 26 til TEU og TEUF.

3.2.4. Adgang til tjenesteydelser af almen økonomisk interesse er en del af de grundlæggende rettigheder⁽¹¹⁾ og den europæiske søjle for sociale rettigheder⁽¹²⁾. Mens princip 20 i søjlen udtrykkeligt nævner »basale« forsyningspligtigheder, skitserer andre principper i søjlen vigtige områder af almen interesse såsom uddannelse, boliger og bistand til hjemløse, langtidspleje, inklusion af personer med handicap og sundhedspleje for blot at nævne nogle få.

3.2.5. De ikkeøkonomiske tjenesteydelser af almen interesse er undtaget fra reglerne om det indre marked og konkurrencereglerne. De er udelukkende underlagt EU's generelle principper (gennemsigtighed, ikke-forskelsbehandling, ligebehandling, proportionalitet)⁽¹³⁾.

3.2.6. Unionen og medlemsstaterne sørger for, »at sådanne tjenester ydes på grundlag af principper og vilkår, navnlig økonomiske og finansielle, der gør det muligt for dem at opfylde deres opgaver«⁽¹⁴⁾.

3.2.7. Tjenesteydelser af almen økonomisk interesse er underlagt traktaternes bestemmelser, navnlig konkurrencereglerne, i det omfang anvendelsen af disse bestemmelser ikke retligt eller faktisk hindrer opfyldelsen af de særlige opgaver, som er betroet dem⁽¹⁵⁾.

3.3. Formålet med tjenesteydelser af almen interesse er at opfylde alle borgeres og aktørers behov under hensyntagen til deres udvikling over tid og sted. Disse tjenesteydelser er i sagens natur dynamiske. De kan f.eks. omfatte områder som sikkerhed, sundhed, sociale tjenester, herunder inklusion af personer med handicap, langtidspleje, socialt boligbyggeri⁽¹⁶⁾, uddannelse samt områder med grundlæggende tjenester, der udtrykkeligt er nævnt i princip 20 i den europæiske søjle for sociale rettigheder⁽¹⁷⁾.

3.4. For så vidt angår forsyningspligtigheder er nærhedsprincippet mellem medlemsstaterne og Den Europæiske Union fastsat i artikel 5, stk. 3, i TEU. EU fastlægger en generel ramme af principper, der tager sigte på at opfylde behovene hos alle borgere og økonomiske og sociale aktører, mens medlemsstaterne og de regionale og lokale myndigheder etablerer og leverer forsyningspligtighederne. Hvad angår forsyningspligtigheder bør nærhedsprincippet desuden være et vejledende princip i forholdet mellem alle niveauer i medlemsstaternes offentlige forvaltning samt mellem offentlige myndigheder og civilsamfundsorganisationer.

3.5. Forsyningspligtigheder leveres under hensyntagen til en lang række aspekter såsom respekt for de grundlæggende rettigheder, opfyldelse af de lokale mål om økonomisk, social og territorial samhørighed, bæredygtig udvikling, miljø- og klimabeskyttelse samt gennemførelse af den sociale markedsøkonomi, det indre marked og konkurrencereglerne. I de forskellige situationer er det nødvendigt at finde en pragmatisk balance under inddragelse af alle interessenter, der er tilpasset de enkelte borgeres og lokalsamfunds behov.

4. Fælles skabelse af forsyningspligtigheder

4.1. Aktører fra civilsamfundet har altid tilbudt sociale og andre tjenesteydelser af almen interesse, fordi de offentlige myndigheder endnu ikke har set behovet, eller fordi kommercielle virksomheder ikke har anset opfyldelsen af dem for at være rentabel. Som regel er staten så senere trådt til som udbyder og reguleringsansvarlig og garant for kvaliteten af ydelserne.

4.2. Tjenesteydelser af almen interesse leveres af de territoriale enheder selv eller sendes i udbud. Mens det politiske ansvar ligger hos de folkevalgte repræsentanter for disse lokale og regionale myndigheder, og de er underlagt regelmæssig vurdering fra borgernes side gennem valg, udøver myndighederne kontrol med den korrekte levering af forsyningspligtigheder. Der kan anvendes to forskellige fremgangsmåder, nemlig top-down i form af initiativer hos nationale, regionale eller lokale myndigheder eller bottom-up i form af fælles skabelse under inddragelse af borgere og/eller civilsamfundsorganisationer. Denne udtalelse tager udgangspunkt i sidstnævnte fremgangsmåde. EØSU går ind for en bred anvendelse af strategien for fælles skabelse: forsyningspligtigheder bør udformes i et samarbejde med brugere, lokalsamfund og civilsamfundsorganisationer, så det på den måde sikres, at de både imødekommer borgernes reelle behov og giver mulighed for demokratisk deltagelse.

⁽¹¹⁾ Artikel 36 i EU's charter om grundlæggende rettigheder.

⁽¹²⁾ Søjles punkt 20.

⁽¹³⁾ Protokol nr. 26 til TEU og TEUF.

⁽¹⁴⁾ Artikel 14 i EUF-traktaten.

⁽¹⁵⁾ Artikel 106 i EUF-traktaten.

⁽¹⁶⁾ I lyset af den forværrede boligkrise i mange medlemsstater bliver økonomisk overkommelige boliger også stadig vigtigere som en grundlæggende tjeneste.

⁽¹⁷⁾ »Vand, sanitet, energi, transport, finansielle tjenester og digital kommunikation«.

4.3. Det afhænger imidlertid af de specifikke omstændigheder, om fælles skabelse prioriteres og på hvilke områder. Ikke alle tjenesteydelser, lokalsamfund og tjenesteudbydere — navnlig på kritiske infrastrukturområder såsom energi- og vandforsyning — egner sig til en radikalt ny tilgang til tjenesteydelser og fælles ansvar, men alle skridt til at styrke fælles skabelse og samarbejde om at fremme effektive løsninger er værd at overveje. For at maksimere inddragelsen af brugerne kan »en trinvis tilgang til fælles skabelse«⁽¹⁸⁾ anbefales med forskellige niveauer af systematisk inddragelse af relevante offentlige og private aktører, begyndende med et mere beskedent engagement (når offentlige instanser sigter mod at give borgerne større indflydelse for at styrke deres evne til at varetage deres eget liv og tilskynde dem til at være med til at skabe de tjenester, de tilbydes af den offentlige sektor) til det højeste niveau (når samarbejdsbaseret innovation baseret på en fælles dagsorden og problemdefinition, fælles udformning og afprøvning af nye og uprøvede løsninger samt koordineret gennemførelse på grundlag af offentlige og private løsninger lettes).

4.4. Fælles skabelse kræver arbejdsmetoder, der er baseret på eksisterende styrker. Disse arbejdsmetoder bygger på tjenestebrugernes (materielle og immaterielle) ressourcer, færdigheder og ønsker i stedet for blot at registrere og opfylde deres behov. Denne tilgang er baseret på den antagelse, at alle borgere har værdifulde, ofte oversete styrker (på områder som kultur, tid, livs- og læringserfaring, praktisk knowhow, netværkssamarbejde, færdigheder, idéer), der kan bidrage til udvikling og levering af tjenesteydelser. Værktøjskassen til fælles skabelse omfatter en række metoder, der spænder fra tilfredshedsundersøgelser (f.eks. inden for e-handel) og rundspørger til forskellige muligheder for feedback gennem digitale værktøjer, fokusgrupper og paneler samt deltagelsesbaserede metoder (f.eks. sociale hackathons, open space-teknologier, LivingLabs, World Cafés, Service Blueprints, Design Thinking, User Journeys og forskellige andre onlinedeltagelsesværktøjer).

4.5. Fælles skabelse er imidlertid ikke en teknisk løsning og kan ikke realiseres ved hjælp af én enkelt metode. Det er en tilgang, der anvendes i de forskellige faser af udformningen og leveringen af tjenesteydelser. Værktøjskassen omfatter i sine mere radikale former fælles forvaltning, der fremmer et magtskifte og undertiden en overdragelse af ejerskabet til tjenester til borgere og lokalsamfund. Dette omfatter en formel inddragelse af personer med praktisk erfaring i forvaltningsordninger, gensidige ordninger, kooperativer og lokale organisationer.

4.6. En forudsætning for en vellykket proces for fælles skabelse er, at alle potentielle brugergrupper inviteres, så de får mulighed for at varetage deres interesser. En deltagelse, der begunstiger borgere med flere ressourcer eller større vilje til at deltage, kan føre til udemokratiske processer.

4.7. En anden afgørende forudsætning for fælles skabelse er tilliden mellem deltagerne i processen, hvilket kun kan opbygges mellem tjenesteudbydere og interessenter, hvis formålet med den fælles skabelse af den pågældende tjeneste står klart, og det tydeligt fremgår i hvilken udstrækning interessenterne⁽¹⁹⁾ informeres om tjenestens omfang og rækkevidde.

4.8. Den fælles skabelse skal altid finde sted inden for rammerne af den nationale, regionale og lokale behovsplanlægning. Der skal altid tages højde for modsætningsforholdene mellem de forskellige behov. Når disse er kortlagt, kan forslag til en prioritering af behovene drøftes under offentlige høringer, og de kompetente formidlende og beslutningstagende organer kan tage udgangspunkt i et beslutningsgrundlag, der skal sikre høj kvalitet, forsyningsikkerhed og tilgængelighed, ligebehandling og respekt for brugernes rettigheder. Fordelene for samfundet som helhed skal i praksis altid veje tungest ved forsyningspligtigheder. Processen med fælles skabelse må under ingen omstændigheder føre til tjenester af dårligere kvalitet, til uberettigede prisstigninger eller til begrænsning af adgangen til tjenester.

4.9. Fælles skabelse er kendetegnet ved et dynamisk samspil mellem tjenesteudbydere, tjenestebrugere og andre interessenter. Denne proces kan omfatte forskellige faser:

4.9.1. Fælles iværksættelse: fra starten af fastlægges målene for den enkelte tjenesteydelse i fællesskab

⁽¹⁸⁾ Torfing, J., Sørensen, E., & Røiseland, A. (2019) Transforming the public sector into an arena for co-creation: Barriers, drivers, benefits and ways forward. *Administration & Society* 2019, 51(5), 795-825, <https://doi.org/10.1177/0095399716680057>.

⁽¹⁹⁾ <https://cosie.turkuamk.fi/arkisto/index.html>

4.9.2. Inddragelse af interessenterne: inddragelse af nye aktører (brugere, kunder, tjenesteydere) og fastholdelse af deres engagement under hele processen

4.9.3. Fælles udvikling: fælles udformning af tjenesteydelser

4.9.4. Fælles gennemførelse: fælles levering af tjenesteydelser

4.9.5. Fælles forvaltning: fælles tilrettelæggelse og forvaltning af tjenesteydelser

4.9.6. Fælles styring: fælles udarbejdelse af politikker

4.9.7. Fælles evaluering: fælles vurdering af tjenesteydelsernes effektivitet og gennemslagskraft eller de trufne afgørelser ud fra en række kriterier.

4.10. I den forbindelse er det værd at nævne, at der i praksis allerede findes innovative modeller, hvor det slet ikke er muligt at levere en offentlig tjenesteydelse uden aktiv inddragelse af brugerne ⁽²⁰⁾.

4.11. Det er afgørende, at forsyningspligtigheder udvikles i samarbejde med brugere, lokalsamfund og civilsamfundsorganisationer for at sikre, at de skaber og styrker merværdien af forsyningspligtigheder, dvs. at de forbedrer velfærd og/eller en fælles forståelse af det fælles gode, der kan tjene som grundlag for udviklingen af politikker, strategier og tjenester. Som led i den fælles skabelse af tjenester samarbejder brugerne med fagfolk om udformning, oprettelse og levering af tjenesten ⁽²¹⁾. Denne proces kombinerer derfor rollerne som henholdsvis innovator, tjenesteudbyder og tjenestebruger.

4.12. Merværdien ved fælles skabelse ligger altid i et aktivt samarbejde mellem offentlige myndigheder, der har det juridiske og politiske ansvar for leveringen af forsyningspligtigheder, samt tjenesteudbydere og brugere, der skal inddrages i den demokratiske proces for fælles skabelse. På den måde forbedrer fælles skabelse den demokratiske legitimitet af de politiske beslutninger.

4.13. Denne merværdi bidrager på en særlig måde til at styrke den demokratiske deltagelse, hvis udbydere af tjenesteydelser stammer fra kredsen af civilsamfundsorganisationer eller non-profit-socialøkonomien, hvor fuldtidsansatte samarbejder med frivillige eller med selvhjælpsstrukturer, eller hvis de civilsamfundsorganisationer, der repræsenterer brugernes interesser, har reel indflydelse på de offentlige eller private udbydere af tjenesteydelser. Derudover har den fælles skabelse også en moralsk dimension. Den styrker fællesskaber, sammenhold og den gensidige tillid mellem aktørerne ⁽²²⁾.

4.14. Dette ses også i krisesituationer. Et aktuelt eksempel er leveringen af tjenesteydelser (navnlig på det sociale område og inden for uddannelse) til og under inddragelse af krigsflygtninge fra Ukraine via civilsamfundsorganisationerne. Civilsamfundets umiddelbare kapacitet til spontant, men også med gode resultater at gennemføre modeller og procedurer for fælles skabelse har vist sig at være afgørende og en reel mulighed i områder, der allerede har realiseret vellykkede processer for fælles skabelse.

5. Politiske initiativer på EU-plan

5.1. Selv om medlemsstaterne, regionerne og kommunerne i første omgang er ansvarlige for rammebetingelserne for leveringen og dermed også for den fælles skabelse af forsyningspligtigheder, er det nødvendigt at tilskynde de nationale, regionale og lokale myndigheder til at understøtte leveringen af tjenesteydelser af almen interesse af høj kvalitet på passende vis. I den forbindelse er der et presserende behov for at tilskynde medlemsstaterne til at udvikle koncepter for fælles skabelse ved at oprette en værktøjskasse, der gør det lettere at anvende modeller baseret på fælles skabelse. Sådanne initiativer bør tilskynde alle relevante interessenter i medlemsstaterne til at fremme civilsamfundsorganisationernes bidrag til fælles skabelse og levering af forsyningspligtigheder, til dels fordi en tilgang baseret på fælles skabelse i høj grad bidrager til at tilpasse tjenesterne til skiftende behov, modernisere og fremtidssikre dem.

⁽²⁰⁾ F.eks. i Frankrig med »Services Publics Partagés« (»delte offentlige tjenesteydelser«): <https://service-public-partage.fr/>.

⁽²¹⁾ Social Care Institute of Excellence (2015) *Co-production in social care: what it is and how to do it?* SCIE Guide 51.

⁽²²⁾ C. Fox et al. (2021) *A New Agenda for Co-Creating Public Services*, Turku University of Applied Sciences, <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522167842.pdf>.

5.2. Derfor opfordrer EØSU Kommissionen til at forfølge en tværgående tilgang, der tager højde for dens forskellige ansvarsområder og alle interessenter, med det formål at udarbejde en værktøjskasse, hvori forskellige former for fælles skabelse, de gennemførte pilotprojekter og de konklusioner, der kan træffes på baggrund heraf, indgår.

5.3. Mere specifikt foreslår EØSU, at Kommissionen offentliggør et arbejdsdokument om dette emne som et grundlag for det videre arbejde med at skabe et »værktøjskasse«, der bør tilskynde og vejlede nationale, regionale og lokale myndigheder i en øget anvendelse af modeller baseret på fælles skabelse. Dokumentet bør bl.a. indeholde overvejelser vedrørende fælles skabelse i henhold til artikel 14 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde og protokol nr. 26 til TEU og TEUF under hensyntagen til den europæiske søjle for sociale rettigheder, socialøkonomiens særlige rolle i forbindelse med den fælles skabelse og de til det formål nødvendige rammebetingelser, som de defineres i EØSU's udtalelse *Styrkelse af almennyttige sociale virksomheder som en vigtig søjle i et socialt retfærdigt Europa* ⁽²³⁾ af 18. september 2020. Desuden bør dokumentet henviser til gennemførelsen af artikel 77 i direktiv 2014/24/EU om offentlige udbud ⁽²⁴⁾ på en sådan måde, at kontrakter om sundhedstjenester, sociale og kulturelle tjenesteydelser samt tjenesteydelser på uddannelsesområdet, som anført i denne artikel, forbeholdes nonprofitorganisationer. Dokumentet bør desuden indeholde forslag til, hvordan EU og medlemsstaterne kan fremme innovative projekter for fælles skabelse under hensyntagen til forskningskomponenter og indsamling af bedste praksis. På grundlag af værktøjskassen som beskrevet ovenfor kan der efter en bredere høring på EU-plan lanceres en grøn bog og derefter en hvid bog.

5.4. EØSU vil for sit vedkommende oprette et forum til udveksling af idéer og eksempler på bedste praksis på dette område med deltagelse af civilsamfundets organisationer, universiteter og forskningsprojekter med henblik på at opretholde og videreudvikle debatprocessen på europæisk plan.

Bruxelles, den 21. september 2022.

Christa SCHWENG

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽²³⁾ EUT C 429 af 11.12.2020, s. 131.

⁽²⁴⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/da/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0024&from=EN>

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om tematiske partnerskaber inden for rammerne af Ljubljanaaftalen**(sonderende udtalelse)**

(2022/C 486/12)

Ordfører: **David SVENTEK**Medordfører: **Florian MARIN**

Anmodning om udtalelse	Rådet — det tjekkiske formandskab, 26.1.2022
Retsgrundlag	Artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Den Økonomiske og Monetære Union og Økonomisk og Social Samhørighed
Vedtaget i sektionen	9.9.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	21.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	190/1/4

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. EØSU bakker i høj grad op om erklæringerne i Ljubljanaaftalen om EU's dagsorden for byerne og glæder sig navnlig over det stærke fokus på partnerskab og tilgange på flere niveauer og med flere interessenter inden for bæredygtig byudvikling.

1.2. Tematiske partnerskaber bør levere håndgribelige og bæredygtige foranstaltninger og resultater, der varer længere end selve partnerskaberne. Mulighederne for at overføre resultater til andre medlemsstater, regioner, byer eller sektorer bør løbende indgå i overvejelserne. Den territoriale fordeling og geografiske balance i disse muligheder bør overvåges, så de kan gavne sårbare regioner og byer.

1.3. Samspelet mellem EU's dagsorden for byerne og samhørighedspolitikken kan styrkes. Selv om der er tale om to særskilte politikker og initiativer med forskellige målsætninger, der er indlejret i forskellige rammer, bør der findes synergier. Der er behov for indbyrdes forbundne værktøjer og instrumenter, der kan sikre en mere sammenhængende støtte til byer under samhørighedspolitikken samt tværsektorielt og interinstitutionelt samarbejde og integration på strategisk og operationelt plan. Tematiske partnerskaber bør sikres større legitimitet i fremtiden.

1.4. Forudsigelige og finansielt støttede gennemførelsesmekanismer, der omsætter europæiske strategiske mål til konkrete foranstaltninger, og passende finansiering på lokalt plan er afgørende for små og mellemstore bymyndigheder og for deres fortsatte deltagelse i processerne relateret til EU's dagsorden for byerne.

1.5. EØSU mener, at kriterierne for udvælgelse af partnere til tematiske partnerskaber skal være mere specifikke, åbne og inkluderende. Udvalgsprocessen må ikke overse mulighederne for, at arbejdsmarkedets parter og civilsamfundsorganisationerne kan deltage i denne proces sammen med bymyndighederne. Det er vigtigt at tage hensyn til den forudgående vurdering af grønnere byer og bæredygtig turisme.

1.6. Arbejdsvilkår, karriereforudsigelighed og adgang til job af høj kvalitet, lige muligheder og passende lønninger bør håndteres på en tværgående måde. Der bør tages hensyn til alle former for dialoger og høringer med interessenter såsom social dialog, dialog med civilsamfundet og borgerhøringer.

1.7. EØSU foreslår, at der anvendes en bottom-up-tilgang, og at man tager tematiske klynger, tematiske netværk og netværk til udvikling af skræddersyede og stedbaserede løsninger i betragtning sammen med muligheden for at anvende tematiske og byrelaterede netværk, navnlig for små og mellemstore byer.

1.8. EØSU's rolle i forvaltningen af EU's dagsorden for byerne og Ljubljana-aftalen kan styrkes. EØSU bør også være en del af både byudviklingsgruppen og den tekniske forberedelsesgruppe for dagsordenen for byerne og deltage i generaldirektørernes møde om byanliggender.

1.9. Deltagelsesdemokrati, velfærdsøkonomi i byerne og forbindelserne mellem by og land kunne være yderligere temaer, der behandles af de tematiske partnerskaber med særlig fokus på unge.

1.10. EØSU gentager sit forslag om at oprette et særligt sekretariat til forbedring af de tematiske partnerskabers effektivitet og virkning med henblik på at sikre en forbindelse til bypolitikkerne på lokalt plan, sikre teknisk bistand og lette oprettelsen af tematiske fællesskaber og udveksling af tematisk bedste praksis. Dette bør ske i tæt samarbejde med Det Europæiske Regionsudvalg.

2. Baggrund

2.1. Den 26. november 2021 vedtog EU's ministre med ansvar for byanliggender Ljubljanaaftalen og dens flerårige arbejdsprogram, som indleder en ny fase af EU's dagsorden for byerne. Dette dokument indeholder konkrete skridt til at forny EU's dagsorden for byerne med det fælles mål at gøre den mere effektiv og virksom. Det flerårige arbejdsprogram supplerer den politiske erklæring og fastsætter de operationelle parametre, arbejdsmetoder og skridt til gennemførelse af næste fase af dette flerniveaustyrings- og flerinteressentinitiativ.

2.2. De 14 prioriterede temaer ⁽¹⁾ for EU's dagsorden for byerne gælder stadig: inklusion af migranter og flygtninge, luftkvalitet, fattigdom i byerne, boliger, cirkulær økonomi, job og kvalifikationer i den lokale økonomi, klimatilpasning (herunder grønne infrastrukturløsninger), energiomstillingen, bæredygtig udnyttelse af jord og naturbaserede løsninger, mobilitet i byerne, den digitale omstilling, innovative og ansvarlige offentlige indkøb, kultur og kulturarv og sikkerhed i det offentlige rum.

2.3. Ljubljanaaftalen tilføjer følgende fire temaer til denne liste over prioriterede emner: byer med ligestilling, fødevarer, grønnere byer og bæredygtig turisme. Disse blev tilføjet på grundlag af processer baseret på fælles skabelse og knytter sig til det nye Leipzigcharter, EU's politikker, nye byudviklingstendenser og byernes behov.

2.4. Det kommende tjekkiske formandskab for Rådet for Den Europæiske Union har anmodet EØSU om at undersøge, hvordan ændringerne i den nye Ljubljanaaftale kan påvirke oprettelsen af nye tematiske partnerskaber. To af de fire temaer, der blev vedtaget i Ljubljana, vil blive behandlet yderligere under det tjekkiske EU-formandskab: grønnere byer og bæredygtig turisme.

3. Generelle bemærkninger

3.1. EØSU bakker i høj grad op om erklæringerne i Ljubljanaaftalen om EU's dagsorden for byerne og glæder sig navnlig over det stærke fokus på partnerskab og tilgang på flere niveauer og med flere interessenter inden for byudvikling.

3.2. Samtidig støtter EØSU en videreførelse og videreudvikling af EU's dagsorden for byerne under fuld overholdelse af proportionalitetsprincippet. Desuden bør additionalitetsprincippet forvaltes omhyggeligt på lokalt plan.

3.3. EØSU glæder sig over, at Ljubljanaaftalen anerkender EØSU's betydning og rolle i bestræbelserne på at støtte EU's dagsorden for byerne. Som nævnt i det flerårige arbejdsprogram for EU's dagsorden for byerne er EØSU i stand til og parat til at yde input og støtte i den territoriale tilgang til udvikling, partnerskaber og de økonomiske og sociale aspekter af byudvikling og til at formidle EU's bypolitikker.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/themes/urban-development/agenda

3.4. Byudviklingspolitikernes udfordringer med hensyn til mangfoldighed, kompleksitet og bæredygtighed kræver tilgange på flere niveauer og med flere interessenter, der prioriterer partnerskaber. Ljubljanaaftalen anerkender betydningen af partnerskaber til forbedring af vidensgrundlaget. Tematiske partnerskaber bør levere håndgribelige og bæredygtige foranstaltninger og resultater, der varer længere end selve partnerskaberne. Mulighederne for at overføre resultater til andre regioner, byer og sektorer bør løbende indgå i overvejelserne. Den territoriale fordeling af disse muligheder bør overvåges. Byerne bør motiveres og tilskyndes til at udnytte de europæiske udviklingsmuligheder og være aktive på EU-plan.

3.5. Byernes mangfoldighed og deres udviklingspolitikker er vanskelige at navigere i, og det er et problem, som der i øjeblikket ikke findes nogen overordnet løsning på i EU's byudviklingspolitik. Der er behov for en skræddersyet tilgang, som værdsætter partnerskab, civilsamfundet og arbejdsmarkedets parter. Løsninger i tilknytning til fremtidens udviklingsstrategier bør omfatte forskellige perspektiver, ekspertise og discipliner. EØSU's udtalelse om *Revision af EU's territoriale dagsorden, Leipzigchartret og EU's dagsorden for byerne*⁽²⁾ anbefaler, at man anvender de mest velegnede støtteinstrumenter til hver type område, samtidig med at nærhedsprincippet overholdes, hvorved det bliver muligt at eliminere symptomer på fattigdom, efterslæb og isolation i udsatte regioner.

3.6. Der bør sikres fair konkurrence for alle typer af byer i forbindelse med finansieringen af deres bæredygtige udvikling, hvilket betyder lige adgang til midler for små og mellemstore byer. Konkurrenceprincippet bør også tilpasses til denne situation og altid tages i betragtning.

3.7. Et nyt element i Ljubljanaaftalen er forhåndsvurderingen af temaerne. Disse vurderinger skal sikre en pragmatisk, effektiv og resultatorienteret tilgang med det formål at øge gennemslagskraften af fremtidige resultater inden for rammerne af EU's dagsorden for byerne. De vil også gøre det muligt at skræddersy udvælgelseskriterierne for partnerne. EØSU anbefaler, at udveksling af bedste praksis, herunder partnerskabs- og samarbejdsmodeller, til stadighed tages i betragtning af bypolitiske interessenter og i fremtidige tematiske partnerskaber.

3.8. Der bør udformes skræddersyede instrumenter finansieret af EU-midler og offentlige midler med henblik på at gennemføre handlingsplanerne for de tematiske partnerskaber. Der bør være tale om skræddersyet støtte (finansielle instrumenter, tilskud og fonde) for at sikre, at gennemførelsesprocessen for de tematiske partnerskaber forløber effektivt, navnlig hvad angår hjælp til små og mellemstore byer og organisationer. Adgangen til denne støtte bør være retfærdig og sikre, at små organisationer og byer ikke lades i stikken.

3.9. Instrumenter såsom integrerede territoriale investeringer og lokaludvikling styret af lokalsamfundet har været meget vellykkede og bør videreføres og styrkes på grundlag af stabile og forudsigelige gennemførelsesmekanismer. EØSU mener, at der også kan anvendes en integreret tilgang⁽³⁾, der giver mulighed for at kombinere offentlige og private finansielle midler med henblik på en kapacitetsforøgelse og risikodeling til fordel for både den territoriale og bymæssige udvikling, forudsat at dette foregår inden for rammerne af en demokratisk kontrol, en gennemsigtig forvaltning og en ansvarliggørelse.

3.10. Innovation bør altid tages i betragtning ved håndteringen af udfordringer forbundet med bæredygtig byudvikling. Det anbefales, at adgang til innovation samt udveksling og opskalering af idéer til innovation indføres tværsektorielt i samhørighedspolitikken for 2021-2027 og i partnerskabsaftaler på medlemsstatsniveau. Afprøvning af nye relevante og innovative løsninger bør ikke forsømmes, især på områder som Technologies 4.0, Industry 5.0, Web 3-teknologier og social innovation. Det europæiske initiativ for byområder spiller en vigtig rolle i forbindelse med kapacitetsopbygning og støtte til innovative tiltag.

3.11. Marginaliserede regioner og byer og deres sårbare befolkningsgrupper bør være et vedvarende anliggende i udviklingspolitikkerne med henblik på at forbedre livskvaliteten for alle borgere. Fattigdomsbekæmpelse bør også være en hovedprioritet. Adgang til inklusiv uddannelse af høj kvalitet, sociale tjenester, sundhedspleje og andre offentlige tjenesteydelser er afgørende for en retfærdig genopretning i byerne efter pandemien. I forbindelse med udviklingen og gennemførelsen af tematiske partnerskaber bør der lægges særlig vægt på sårbare grupper af byboere, navnlig ældre,

⁽²⁾ EUT C 429 af 11.12.2020, s. 145.

⁽³⁾ Se EØSU's udtalelse om *Revision af EU's territoriale dagsorden, Leipzigchartret og EU's dagsorden for byerne* (EUT C 429 af 11.12.2020, s. 145).

personer med handicap, mindretal, indvandrere, flygtninge og andre socialt, økonomisk og kulturelt dårligt stillede grupper. Deres inddragelse bør sikres gennem kapacitetsopbygning inden for rammerne af processen. EØSU anbefaler kraftigt, at bekæmpelse af nye former for social, økonomisk, miljømæssig og territorial ulighed gøres til en prioritet, og at der i den forbindelse sikres en retfærdig og bred inddragelse af de forskellige interessenter.

3.12. Ljubljanaaftalen peger på nogle behov for organisatorisk støtte og ekspertise samt nogle støttebehov for mindre byer. Da EU's dagsorden for byerne fortsat er et uformelt og frivilligt initiativ, bør medlemmerne også bidrage til at støtte partnerskaberne og gennemføre foranstaltningerne. EØSU mener, at den tekniske støtte, der er behov for i partnerskaberne, bør tage hensyn til bæredygtigheden af partnerskabernes endelige resultater. Der bør løbende anvendes en styrket, integreret og deltagelsesbaseret tilgang i kombination med indsamling og anvendelse af data til evidensbaserede investeringer.

3.13. Ikke desto mindre er forudsigelige og finansielt støttede gennemførelsesmekanismer, der omsætter europæiske strategier til konkrete foranstaltninger, og passende finansiering på lokalt plan afgørende for små og mellemstore bymyndigheder og for deres fortsatte deltagelse i processerne relateret til EU's dagsorden for byerne. Desuden bør dette princip forvaltes omhyggeligt ved gennemførelsen af tematiske partnerskaber.

3.14. Samhørighedspolitikken indeholder en række værktøjer og instrumenter til bæredygtig byudvikling i programmeringsperioden 2021-2027. Det nye politiske mål 5 »Et Europa tættere på borgerne« har til formål at udvikle specifikke værktøjer til gennemførelse af lokale udviklingsstrategier i både større og mindre byer. EFRU's minimumsøremærkning til byerne i hver medlemsstat til prioriteter og projekter udvalgt af byer på grundlag af disse strategier er blevet øget fra 5 % til 8 %. Desuden blev det europæiske initiativ for byområder oprettet for at tilbyde en mere sammenhængende støtte til byerne. EØSU anbefaler, at mulighederne for tematiske partnerskaber løbende formidles på lokalt plan og inddrager alle relevante interessenter, herunder EØSU. Fremover kunne øremærkningen af midler til byerne være højere.

3.15. På grund af den øgede volatilitet og det mangfoldige antal risici skal tematiske partnerskaber bidrage til at styrke modstandsdygtigheden og reaktionsevnen over for asymmetriske chok, såsom covid-19 og andre lignende situationer. Den utilstedelige krig i Ukraine påvirker byudviklingen i nabolandene. Tematiske partnerskaber bør tilpasses, så de kan håndtere kriser på kort sigt og kombineres med strategiske langsigtede tilgange.

4. Særlige bemærkninger

4.1. EØSU mener, at kriterierne for udvælgelse af partnere til de tematiske partnerskaber skal være mere specifikke. Udvalgelsesprocessen bør ikke forsømme at give arbejdsmarkedets parter og civilsamfundsorganisationerne mulighed for at deltage i denne proces sammen med bymyndighederne, herunder dem, der repræsenterer sårbare grupper såsom ældre, personer med handicap, mindretal, indvandrere, flygtninge og socialt, økonomisk og kulturelt dårligt stillede. Disse organisationer bør tilskyndes og motiveres til at deltage i partnerskaber under EU's dagsorden for byerne.

4.2. I Amsterdampagten opfordres EØSU til at bidrage til videreudviklingen af EU's dagsorden for byerne inden for sit kompetenceområde, og udvalget er en af interessenterne i Amsterdampagten. Amsterdampagtens gyldighed blev bekræftet i det nye gennemførelsesdokument for Leipzigcharteret og Ljubljanaaftalen. EØSU's rolle i EU's dagsorden for byerne og Ljubljanaaftalen bør styrkes. EØSU er en vigtig europæisk aktør med ansvar for de økonomiske og sociale variabler i udviklingspolitikkerne og har kapacitet, ekspertise og legitimitet til at bidrage til Ljubljanaaftalens tre søjler: bedre finansiering, bedre regulering og bedre viden. EØSU bør anerkendes formelt og spille en rolle i Ljubljanaaftalens vigtigste forvaltningsorganer samt blive en del af både byudviklingsgruppen og den tekniske forberedelsesgruppe for dagsordenen for byerne og deltage i generaldirektørernes møde om byanliggender.

4.3. EØSU mener, at fremtidige tematiske partnerskaber bør omfatte temaer som deltagelsesdemokrati, velfærdsøkonomi i byerne og forbindelserne mellem by og land^(*), hvilket vil være i overensstemmelse med det territoriale udviklingskoncept, der anvendes i den europæiske strategiske ramme. EØSU anbefaler, at der sikres en klar forbindelse mellem partnerudvælgelsesprocessen, udvælgelsen af temaer, verdensmålene for bæredygtig udvikling og partnerskabsbidragene til gennemførelsen af verdensmålene.

(*) Jf. EØSU's initiativudtalelse om *En holistisk strategi for bæredygtig udvikling af byområder og landdistrikter* (EUT C 105 af 4.3.2022, s. 49).

4.4. I fremtiden kan der organiseres tematiske partnerskaber i tematiske klynger, eksisterende tematiske netværk og netværk til udvikling af skræddersyede og stedbaserede løsninger for byer. Det bør overvejes at lette adgangen til netværk, navnlig for små og mellemstore byer. Byerne bør udgøre kernen i de tematiske partnerskabers bottom-up-tilgang for at sikre synergi mellem lokale forhold og de eksisterende tematiske partnerskaber.

4.5. Den høringsproces, der anvendes af de tematiske partnerskaber, bør omfatte alle former for dialog og høringer såsom social dialog og dialoger med borgerne og civilsamfundet og omfatte alle former for civile interessenter såsom arbejdsmarkedets parter, NGO'er og borgere.

4.6. EØSU foreslår, at der oprettes et sekretariat for tematiske partnerskaber med Kommissionen og andre relevante interessenter for at støtte tematiske partnerskaber, sikre forbindelsen til bypolitikkerne på lokalt plan, sikre teknisk bistand og lette oprettelsen af tematiske fællesskaber og udveksling af tematisk bedste praksis. Der bør afsættes tilstrækkelige ressourcer til at sikre en effektiv forvaltning og effektive tematiske partnerskaber, navnlig til gennemførelse af handlingsplanerne.

4.7. EØSU anbefaler, at samspillet mellem EU's dagsorden for byerne og samhørighedspolitikken styrkes. Selv om der er tale om to forskellige politikker og initiativer med forskellige målsætninger, der er indlejret i forskellige rammer, bør der findes synergier, navnlig inden for rammerne af platformen for deling af viden⁽³⁾ og kapitaliseringsaktiviteter, der skal udvikles under det europæiske initiativ for byområder. Eksisterende foranstaltninger til gennemførelse af de tematiske partnerskaber kan nævnes i de operationelle programmer, i de forskellige indkaldelser af forslag eller i kriterierne for projektevalueringer. Resultaterne af det tematiske partnerskabs arbejde bør indgå i planlægningen af de nye operationelle samhørighedsprogrammer.

4.8. Der skal være større sammenhæng og en stærkere forbindelse mellem lokalt gennemførte bypolitikker og EU-politikker, navnlig samhørighedspolitikken. Der er behov for indbyrdes forbundne værktøjer og instrumenter, der kan sikre en mere sammenhængende støtte til byer under samhørighedspolitikken samt tværsektorielt og interinstitutionelt samarbejde og integration på strategisk og operationelt plan. Den regionale konkurrenceevne skal også suppleres gennem komplementaritet mellem by- og landområder og med stærk social samhørighed under samhørighedspolitikken 2021-2027.

4.9. Arbejdsvilkår, forudsigelighed i karrieren og adgang til job af høj kvalitet, muligheder og passende lønninger er vigtige forudsætninger for retfærdighed og lighed i byudviklingsprocesserne og bør håndteres på en tværgående måde i forbindelse med grønnere byer, bæredygtighed i fødevareforsyningskæden, cirkulær økonomi og bæredygtig turisme. Investeringer i mennesker bør fortsat være en af topprioriteterne i udviklingsstrategierne. Fair adgang og lige muligheder samt evnen til at udøve grundlæggende rettigheder er afgørende for, at de tematiske partnerskaber kan lykkes.

4.10. På grund af koncentrationen af ressourcer og behov i byområder bør det europæiske semester anlægge en mere individuel tilgang til effektiviteten af byudviklingspolitikkerne, så ingen borgere og ingen områder lades i stikken. Det bør løbende kontrolleres, at der er en sammenhæng med andre europæiske instrumenter som f.eks. den europæiske søjle for sociale rettigheder.

4.11. Efterspørgslen efter komplekse udviklingsstrategier og projekter er stigende. Set i forhold til denne type af investeringer foreslår EØSU, at de lokale og regionale myndigheder styrker kapaciteten inden for borgerdeltagelse, strategisk fremsyn, tilpasning til forskellige scenarier, strategisk planlægning og gennemførelse af offentlige investeringer. Dette er afgørende for en vellykket bæredygtig udvikling af europæiske byer og for at gøre byerne mere orienteret mod borgernes behov. Der bør tages højde for datakonvergens fra forskellige partnerskaber, adgang til data ved hjælp af åbne dataplatforme samt digital retfærdighed og digitalt demokrati.

Bruxelles, den 21. september 2022.

Christa SCHWENG

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽³⁾ https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/strategy-2020-2024/our-digital-future/era/knowledge-exchange-platform-kep_en

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om bekæmpelse af energifattigdom og EU's modstandsdygtighed over for udfordringer set fra et økonomisk og socialt perspektiv

(sonderende udtalelse på anmodning af det tjekkiske rådsformandskab)

(2022/C 486/13)

Ordfører: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Anmodning fra det tjekkiske rådsfor- Brev af 26.1.2022
mandskab

Retsgrundlag Artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde

Sonderende udtalelse

Kompetence Beskæftigelse, Sociale Spørgsmål og Unionsborgerskab

Vedtaget i sektionen 22.6.2022

Vedtaget på plenarforsamlingen 21.9.2022

Plenarforsamling nr. 572

Resultat af afstemningen

(for/imod/hverken for eller imod) 137/2/5

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Sikring af lige adgang til energi og energiforsyningsikkerhed til overkommelige priser må være en absolut prioritet for Den Europæiske Union (EU) og medlemsstaterne. Med stigningen i energipriserne rammes flere og flere EU-borgere og -forbrugere af energifattigdom i hele Europa. Situationen forværres for dem, der allerede var ramt af energifattigdom, mens forbrugere, der ikke tidligere havde problemer med at betale deres energiregninger, er i risiko for at havne i fattigdom. Også de nuværende geopolitiske spændinger, herunder krigen i Ukraine og medlemsstaternes afhængighed af energiimport, påvirker situationen. Der skal træffes hasteforanstaltninger for at forhindre og afhjælpe den energifattigdom, som borgere og forbrugere i EU står over for.

1.2. EØSU bifalder, at energifattigdom tillægges betydning i EU-initiativer, herunder lovgivning og politikker, navnlig i Fit for 55-pakken, gennemførelsen af den europæiske grønne pagt og renoveringsbølgen. Disse foranstaltninger er afgørende for at bekæmpe energifattigdom på lang sigt og sikre bæredygtigheden. EU's modstandsdygtighed vil imidlertid udelukkende blive målt i forhold til, hvordan EU og medlemsstaterne tackler de kritiske sociale, miljømæssige og økonomiske udfordringer, som borgere og virksomheder står over for.

1.3. Med henblik på at bekæmpe den nuværende energifattigdomskrise opfordrer EØSU til, at der etableres en bred og ambitiøs politisk koalition, der skal analysere og håndtere energifattigdom ud fra en helhedsorienteret tilgang med det mål at få den bragt ned på et minimumsniveau senest i 2030 og helt udryddet på lang sigt. Koalitionen bør omfatte Kommissionen og dens rådgivningscenter for energifattigdom, Europa-Parlamentet, Rådet, medlemsstaterne, Det Europæiske Regionsudvalg, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg, borgmesterpagten og organiserede civilsamfundsorganisationer, herunder repræsentanter for virksomheder, forbrugerorganisationer og organisationer, der repræsenterer de befolkningsgrupper, der er i størst risiko for energifattigdom. Koalitionens initiativer bør videreudvikles inden for rammerne af en EU-strategi mod energifattigdom, og Kommissionen bør tilskynde medlemsstaterne til at udarbejde nationale planer og politikker for at udrydde energifattigdom, således at alle politiske instrumenter og finansieringsinstrumenter på EU-niveau og nationalt niveau integreres og sættes i sammenhæng.

1.4. I betragtning af spørgsmålets vigtighed anbefaler EØSU, at EU fremmer en fælles tilgang til energifattigdom, som sikrer en konkret og fælles forståelse af begrebet og indsamling af statistiske data, hvor der tages hensyn til forskellene mellem medlemsstaterne og deres særlige forhold. En sådan tilgang er også nødvendig for at kunne overvåge situationen og effekten af de tiltag, der træffes i Unionen.

1.5. EØSU bemærker, at Kommissionen allerede er begyndt at foreslå øjeblikkelige og langsigtede foranstaltninger rettet mod at beskytte forbrugerne og bekæmpe energifattigdom, f.eks. gennem henstillingen om energifattigdom, værktøjskassen for energipriser, REPowerEU-meddelelsen og forslaget til Rådets henstilling om sikring af en retfærdig omstilling til klimaneutralitet. Medlemsstaternes aktioner kan afhænge af de særlige nationale og lokale forhold, men af hensyn til EU's modstandsdygtighed er det helt afgørende, at medlemsstaterne i krisetider iværksætter en række foranstaltninger (såsom direkte økonomisk støtte, sociale politikker samt incitament og støtte til at mindske energiforbruget) for at afbøde de negative virkninger af stigende priser for de mest sårbare forbrugere og virksomheder.

1.6. EØSU understreger vigtigheden af at investere i fair og effektiv energi for at afhjælpe energifattigdom på lang sigt. Heri ligger, at det skal sikres, at de disponible midler investeres i vedvarende energi og energieffektivitet samt i omfattende bygningsrenoveringer på en måde, der hjælper grupper med de laveste indkomster ved at sikre, at udsatte borgere har penge at investere i energieffektivitet, og ved at prioritere bygninger med den laveste ydeevne. Kommissionen bør arbejde tæt sammen med medlemsstaterne for dels at evaluere, om det budget, der er til rådighed, opfylder behovene og kravene, dels vurdere de muligheder, der er for yderligere støtte til medlemsstaterne.

1.7. Da energifattigdom har rod i generel fattigdom, er det også vigtigt, at Kommissionen og medlemsstaterne fortsat har fokus på at nedbringe fattigdommen samlet set. Krisen er en påmindelse om det konstante behov for at skabe bedre adgang til beskæftigelse, øge den sociale inklusion og forbedre anstændige levestandarder og i den forbindelse have særlig fokus på befolkningen i landdistrikter og fjerntliggende områder og støtte medlemsstaternes økonomiske vækst.

1.8. EU og medlemsstaterne er nødt til at sikre, at der er et investeringsvenligt miljø i Europa for nul- og lavemissionsenergikilder. Endvidere spiller omskoling og opkvalificering en vigtig rolle i forbindelse med den grønne omstilling, renoveringsbølgen og energieffektivitet. Andre gavnlige foranstaltninger kunne være oplysning, rådgivning og høring om energi, der skal være alment tilgængelig og økonomisk overkommelig på lokalt plan (f.eks. gennem kvikskranker).

2. Generelle bemærkninger

2.1. Energifattigdom er et stigende problem og en voksende bekymring for EU's borgere og virksomheder. I 2020 angav 8 % af befolkningen i EU ikke at kunne holde deres bolig tilstrækkelig varm ⁽¹⁾. I dag er dette tal sandsynligvis steget, da energipriserne er øget kraftigt siden midten af 2021. I marts 2022 nåede den årlige energiinflation i EU op på 40,2 %, og den højeste årlige ændring i energipriserne nåede op på 99,6 %, mens den laveste lå på 0 % ⁽²⁾. Energipriserne påvirkes også af geopolitiske spændinger, herunder krigen i Ukraine og EU-medlemsstaternes afhængighed af energiimport ⁽³⁾. Kombinationen af højere energi-, transport- og fødevarerpriser øger presset på alle forbrugere, men især på lavindkomsthusholdninger, hvor energifattigdommen er mest udbredt. Energifattigdom er derfor fortsat en stor udfordring med betydelige sociale konsekvenser. For EU og medlemsstaterne er det en hasteopgave at løfte sårbare borgere ud af energifattigdom.

2.2. Energifattigdom skyldes en kombination af faktorer, herunder lav indkomst, bygninger og apparater med dårlig ydeevne og manglende information om og adgang til incitament for at nedbringe energiforbruget. Høje energipriser påvirker også borgerne og virksomhederne, idet forsyningsregningerne stiger, og mikrovirksomheder og små og mellemstore virksomheder sættes i en meget vanskelig situation ⁽⁴⁾, og de risikerer at gå konkurs med et muligt tab af arbejdspladser til følge, hvilket bidrager til fattigdom. »Sårbare mikrovirksomheder« er også væsentligt påvirket af prisvirkningen af, at bygninger er blevet medtaget i anvendelsesområdet for direktiv 2003/87/EF, og de har ikke midlerne til at renovere de bygninger, de er beliggende i. Stigningen i energipriserne har en kaskadeeffekt og giver sig udslag i højere omkostninger for alle former for varer og tjenesteydelser. Europa står over for en risiko for stagflation, lavere økonomisk vækst og høj inflation, der er yderligere fattigdomsfaktorer ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20211105-1>

⁽²⁾ Kilde til datasæt: prc_hicp_manr.

⁽³⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Energy_production_and_imports

⁽⁴⁾ REPowerEU: En fælles europæisk indsats for mere sikker og bæredygtig energi til mere overkommelige priser (8. marts 2022).

⁽⁵⁾ Kommissionen erkendte de høje energiprisers negative indvirkning på økonomien, herunder erhvervslivets konkurrenceevne, med Den Europæiske Centralbanks skøn (før den russiske invasion), at energiprischok ville reducere væksten i BNP med ca. 0,5 procentpoint i 2022. Se REPowerEU: En fælles europæisk indsats for mere sikker og bæredygtig energi til mere overkommelige priser (8. marts 2022).

2.3. Energifattigdom rammer hårdest blandt europæere med de laveste indkomster, dvs. de fattigste arbejdstagere, pensionister med lav indkomst, studerende, unge voksne, familier med mange børn og eneforsørgere, og blandt dårligt stillede befolkningsgrupper, hvor fattigdommen allerede er udbredt, heriblandt personer med handicap, ældre, migranter og romamindretal. Kvinder er mere udsatte for energifattigdom og konsekvenserne deraf, da de gennemsnitligt får mindre i løn og i højere grad er afhængige af, at boligen kan opvarmes og køles, eftersom de tilbringer mere tid hjemme på grund af omsorgsforpligtelser. Derudover er borgerne i de østlige og sydlige medlemsstater i gennemsnit mere berørt af energifattigdom⁽⁶⁾.

2.4. EU og medlemsstaterne har en vigtig forpligtelse til at sikre, at alle EU-borgere har lige adgang til ren energi til en overkommelig pris. I den europæiske søjle for sociale rettigheder er energi en af de væsentlige tjenester, som alle har ret til adgang til (princip 20). »Sikre, at alle har adgang til pålidelig, bæredygtig og moderne energi til en overkommelig pris« er også et af målene i 2030-dagsordenen for bæredygtig udvikling (verdensmål 7). Tilstrækkelig opvarmning, køling og belysning samt energi til elapparater er væsentlige tjenester, der understøtter en ordentlig levestandard og sundheden. Adgang til energitjenester er også afgørende for social inklusion. Tilsammen kan de mange fordele ved at bekæmpe energifattigdom sætte direkte skub i den økonomiske vækst og velstanden i EU.

2.5. I det seneste årti har EU behandlet energifattigdom i forskellige juridiske og politiske dokumenter såsom den tredje energipakke (2009-2014), strategien for energiunionen fra 2015 og lovgivningspakken fra 2019 om ren energi til alle europæere, som har til formål at fremme en retfærdig energiomstilling. Energifattigdom er også et vigtigt element i nyere initiativer som den europæiske grønne pagt, herunder renoveringsbølgen og Fit for 55-pakken. I Fit for 55 indgår energifattigdom i flere af forslagene, herunder forslaget om en ny social klimafond, som skal afbøde de negative sociale virkninger af den kulstofpris på transport og bygninger, der er planer om, og forslaget til omarbejdning af direktivet om energieffektivitet, hvori der foreslås en definition af energifattigdom⁽⁷⁾. Pakken indeholder også et forslag til Rådets henstilling om sikring af en retfærdig omstilling til klimaneutralitet, som indeholder specifikke retningslinjer for medlemsstaterne om, hvordan de relevante beskæftigelsesmæssige og sociale aspekter af den grønne omstilling kan tackles, og som nu er blevet særligt vigtige på baggrund af den hurtigere omstilling som følge af de stigende energipriser og den geopolitiske situation.

2.6. I 2020 vedtog Kommissionen en henstilling om energifattigdom, der giver vejledning om passende indikatorer til måling af energifattigdom, og om definitionen af »et betydeligt antal husstande, der lever i energifattigdom«. Den bidrager også til udveksling af bedste praksis mellem medlemsstaterne og klarlægger den støtte, der findes på EU-niveau, gennem en blanding af finansieringskilder, der gør det muligt for nationale, regionale og lokale myndigheder at bruge hele deres arsenal af finansieringsmuligheder, herunder tilskud og subsidieret renovering, til at begrænse startinvesteringerne. Andre vigtige initiativer er rådgivningscenteret for energifattigdom, som for første gang i år yder støtte til lokale projekter, værktøjskassen for energipriser, der har hjulpet medlemsstaterne med at bruge de rette værktøjer til at støtte borgere og virksomheder i håndteringen af høje energipriser, støtten til sårbare husholdninger og virksomheder, der er blevet udvidet under REPowerEU⁽⁸⁾, og den nylige oprettelse af koordinationsgruppen for energifattigdom og sårbare forbrugere⁽⁹⁾.

2.7. EØSU bemærker imidlertid, at de initiativer, som Kommissionen indtil videre har fremlagt, ikke vil være tilstrækkelige til at tackle den igangværende krise, der rammer flere og flere forbrugere, uden en hurtig gennemførelse, robuste tilsagn og konkrete foranstaltninger fra medlemsstaternes side, herunder en fælles tilgang til forståelsen og håndteringen af energifattigdom på EU-niveau, som kan udmønte sig i en fælles definition, hvor det dog er op til de enkelte medlemsstater at finde skræddersyede løsninger.

⁽⁶⁾ EU SILC 2020, som bruger variabler om folks selvrapporterede evne til at holde deres hjem tilstrækkeligt varmt, dårlige boligforhold og restancer på betalingen af energiregninger. Den har vist, at selv om energifattigdom forekommer i hele EU, er den særlig høj i de østlige og sydlige lande i Europa.

⁽⁷⁾ I artikel 2, stk. 49, i forslaget til omarbejdning af direktivet om energieffektivitet defineres energifattigdom som »en husholdnings manglende adgang til væsentlige energitjenester, der understøtter en ordentlig leve- og sundhedsstandard, herunder tilstrækkelig opvarmning, køling, belysning og energi til elapparater, i den relevante nationale kontekst, eksisterende socialpolitik og andre relevante politikker«.

⁽⁸⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/da/ip_22_1511.

⁽⁹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022D0589>

3. Håndtering af energifattigdom i et helhedsorienteret perspektiv: en opfordring til en politisk koalition og en strategi mod energifattigdom

3.1. Eftersom energifattigdom er resultatet af sociale, miljømæssige, økonomiske og geopolitiske faktorer, er der behov for en helhedsorienteret tilgang, herunder en samlet analyse af spørgsmålet og inddragelse af forskellige interessenter fra forbrugere, civilsamfundsorganisationer og virksomheder til europæiske, nationale, regionale og lokale myndigheder. Med henblik derpå opfordrer EØSU til, at der etableres en bred og ambitiøs politisk koalition. Koalitionen bør omfatte Kommissionen og dens rådgivningscenter for energifattigdom, Europa-Parlamentet, Rådet, medlemsstaterne, Det Europæiske Regionsudvalg, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg, borgmesterpagten og organiserede civilsamfundsorganisationer, herunder repræsentanter for virksomheder, forbrugerorganisationer og organisationer, der repræsenterer de befolkningsgrupper, der er i størst risiko for energifattigdom.

3.2. Medlemsstaterne bør løbende være i kontakt med forbrugere og lokale og kommunale myndigheder, der arbejder med spørgsmålet. Byer, storbyer og regioner har ofte de bedste forudsætninger for på et tidligt tidspunkt at identificere de husholdninger, der er i fare for at blive ramt af energifattigdom, og er dermed bedst i stand til at tackle situationen på den mest effektive måde. Lokale og nationale virksomheder kan også være vigtige aktører sammen med nationale og lokale myndigheder (herunder kommuner og kommunale tjenester)⁽¹⁰⁾ i forbindelse med aktiviteter, der har til formål at mindske energifattigdommen, herunder ved at bidrage til renoveringsbølgen. Da sårbare forbrugere generelt har færre muligheder for hurtigt at tilpasse deres forbrugsmønstre, bør de høres og inddrages på alle niveauer. Det er afgørende at medtænke deres erfaringer og adfærdsmæssige holdninger i udformningen og gennemførelsen af foranstaltninger.

3.3. Civilsamfundsorganisationerne spiller en nøglerolle med hensyn til at fremme dialogen mellem borgere, virksomheder, arbejdstagere, forbrugere og beslutningstagere. Civilsamfundsorganisationerne har ekspertise og lokale netværk og skal derfor inddrages i udviklingen af foranstaltninger til bekæmpelse af energifattigdom, herunder vedrørende udformningen, gennemførelsen og overvågningen af strategier til bekæmpelse af energifattigdom.

3.4. EØSU anbefaler, at koalitionen udvikler en EU-strategi mod energifattigdom på Kommissionens initiativ. Strategien bør baseres på anerkendelse af retten til energi og fastlægge ambitiøse, men realistiske mål i forhold til målsætningerne formuleret i handlingsplanen for den europæiske søjle for sociale rettigheder og sigte mod at udrydde energifattigdom på lang sigt. Den bør omfatte energi- og ikkeenergirelaterede foranstaltninger for at tackle de underliggende årsager til energifattigdom og lette forholdene for energifattige og sårbare forbrugere. En sådan strategi er også nødvendig for at sikre, at klima- og energiomstillinger tilrettelægges og gennemføres, så de bliver rimelige, retfærdige og inklusive, uden at nogen lades i stikken. Der kan bl.a. afholdes et årligt møde (for at overvåge fremskridt og øge bevidstheden om fælles aktioner), fastlægges krav om regelmæssige strukturerede dialoger og bevidstgørelse over for medlemsstaterne og alle relevante interessenter, og skabes yderligere incitamenter til at investere i energiomstillinger. Rådgivningscentret for energifattigdom kan tildeles en større rolle i gennemførelsen og overvågningen.

3.5. Sideløbende hermed skal Kommissionen, Rådet, Europa-Parlamentet og medlemsstaterne på nationalt niveau fortsat sikre, at eksisterende og nye lovgivningsmæssige og politiske initiativer i tilstrækkelig grad bekæmper energifattigdom. Dette bør f.eks. ske under gennemførelsen af den europæiske grønne pagt og renoveringsbølgen ved at gennemgå og rapportere om fremskridtene med nationale energi- og klimaplaner og langsigtede bygningsrenoveringsstrategier samt ved at fokusere mere på energifattigdom i processen omkring det europæiske semester. Lovgivningsinitiativer og revisioner er også gode lejligheder til yderligere tiltag over for energifattigdom, f.eks. de kommende revisioner af direktivet om bygningers energimæssige ydeevne, direktivet om fremme af vedvarende energi og direktivet om energieffektivitet samt forslaget om en social klimafond. Desuden skal EU sikre, at der i alle nye initiativer til at levere sikker og bæredygtig energi til overkommelige priser fortsat tages særligt hensyn til, hvordan de mest sårbare forbrugere påvirkes, for at afbøde virkningerne af høje energipriser. Dette omfatter initiativer til en kulstoffattig økonomi og initiativer til at gøre Europa uafhængigt af russiske fossile brændstoffer såsom meddelelsen om REPowerEU.

⁽¹⁰⁾ COM(2020) 662 final.

3.6. Kommissionen bør tilskynde medlemsstaterne til at udvikle nationale planer eller politikker for at udrydde energifattigdom, således at alle politiske instrumenter og finansieringsinstrumenter på EU-niveau og nationalt niveau integreres og sættes i sammenhæng. EØSU opfordrer medlemsstater, der udviser et manglende engagement i at bekæmpe energifattigdom inden for rammerne af deres nationale energi- og klimaplaner til at intensivere indsatsen med klare overvågnings- og evalueringsrammer. Nøjagtig og bedre rapportering er af afgørende betydning, da der er begrænset dokumentation af høj kvalitet for, hvordan energifattigdom bør kvantificeres og overvåges.

4. Bekæmpelse af energifattigdom gennem vedtagelse af øjeblikkelige og langsigtede foranstaltninger for at måle fænomenet og beskytte forbrugerne

4.1. EØSU opfordrer kraftigt EU til at fremme en fælles tilgang til forståelsen og håndteringen af energifattigdom på EU-niveau, som kan udmønte sig i en fælles definition. Det er en kendsgerning, at den enkelte medlemsstat selv kan bestemme kriterierne for definitionen af energifattigdom, og manglen på en fælles tilgang kan gøre det vanskeligt for Kommissionen at foretage en ordentlig vurdering af situationen og forhindrer medlemsstaterne i at have en fælles forståelse af spørgsmålet samt en koordineret reaktion. Definitionen i forslaget til omarbejdning af direktivet om energieffektivitet og de indikatorer, som observatoriet for energifattigdom⁽¹¹⁾ tidligere har udarbejdet, er en begyndelse. I lyset af spørgsmålets presserende karakter mener EØSU, at Kommissionen og medlemsstaterne er nødt til at fremme en fælles tilgang, der baner vej for en konkret og fælles forståelse af energifattigdom og indsamling af statistiske data⁽¹²⁾.

4.2. I værktøjskassen for energipriser foreslog Kommissionen flere øjeblikkelige tiltag, som medlemsstaterne kan træffe for at lette energiomkostningerne for forbrugerne, f.eks. prislofter, skattelettelser og subsidier til forbrugere og virksomheder samt sociale tiltag som særlige sociale overførsler og midlertidig udsættelse af betalingen af forsyningsregninger, idet der må tages særligt hensyn til sårbare personers situation og behov, f.eks. personer med handicap, eneforsørgere og familier med mange børn. I februar 2022 havde medlemsstaterne vedtaget mange af de foranstaltninger, der anbefales i værktøjskassen. F.eks. overførte 18 medlemsstater midler til sårbare grupper, og 11 medlemsstater satte energifattigdom ned⁽¹³⁾. Situationen og de foranstaltninger, der er iværksat, er forskellige i de enkelte medlemsstater (og i de enkelte regioner), og derfor varierer antallet af EU-borgere, der er sårbare over for energifattigdom også i EU.

4.3. EØSU opfordrer medlemsstaterne til at blive ved med at iværksætte øjeblikkelige foranstaltninger, når det er nødvendigt for at beskytte forbrugere, der oplever eller er i risiko for energifattigdom, idet der skal tages hensyn til de nationale, regionale og lokale behov og særlige forhold. Der er ingen universalløsning for alle på grund af de store forskelle i energipriserne i EU, der bl.a. er en følge af, at medlemsstaterne i dag griber meget forskelligt ind på markederne (f.eks. med skatter og afgifter, fritagelser eller byrder, der i mange tilfælde kun rammer nogle forbrugere⁽¹⁴⁾), men medlemsstaterne skal sikre, at de mest sårbare ikke lades uden støtte. Direkte økonomisk støtte og socialpolitikker bør anvendes til at afbøde de negative virkninger af prisstigninger for de mest sårbare grupper.

4.4. Den direkte støtte skal være målrettet dem, der har behov, og ikke være generel. Den skal afspejle den sociale dimension og ikke være til hinder for den grønne omstilling. Et tidsbegrænset tilskud (f.eks. til de første 300 kWh elektricitet pr. person og husstand) op til en nærmere fastlagt indkomstgrænse kunne være en mulighed. Der bør også ydes direkte støtte — under et nærmere fastlagt indtægtsloft — til dem, der er i en situation, hvor der ikke er en alternativ, økonomisk overkommelig løsning⁽¹⁵⁾.

4.5. Desuden bør medlemsstaterne øge incitamenterne for forbrugerne til at reducere deres energiforbrug og til at renovere intelligent og bæredygtigt på nationalt, regionalt og lokalt plan med henblik på opnå energieffektivitet og mindske energiregningerne. Den slags foranstaltninger bør fremmes af Kommissionen. Disse foranstaltninger bør ses som supplerende forstået på den måde, at de ikke kan erstatte økonomisk og social støtte, der skal fungere som et øjeblikkeligt sikkerhedsnet, når forbrugerne rammes midlertidigt og hårdt af prisudsving.

⁽¹¹⁾ https://energy-poverty.ec.europa.eu/energy-poverty-observatory/indicators_en

⁽¹²⁾ Eksempelvis blev følgende foreslået som definition af energifattigdom under forhandlingerne i Europa-Parlamentet om den sociale klimafond: »attigdom, der rammer husstande i deciler med den laveste indkomst, hvis energiomkostninger overstiger det dobbelte af medianforholdet mellem energiomkostningerne og den disponible indkomst efter fradrag af boligomkostninger«.

⁽¹³⁾ Giovanni Sgaravatti, Simone Tagliapietra og Georg Zachmann. National fiscal policy responses to the energy prices. Bruegel, 8. februar 2022.

⁽¹⁴⁾ EØSU's udtalelse om on energipriser (EUT C 275 af 18.7.2022, s. 80).

⁽¹⁵⁾ EØSU's udtalelse om on energipriser (EUT C 275 af 18.7.2022, s. 80).

4.6. Andre gavnlige foranstaltninger kunne være oplysning, rådgivning og høring om energi, der skal være alment tilgængelig og økonomisk overkommelig på lokalt plan (f.eks. gennem kvikskranker) og støttes af tilskud. Foranstaltninger som bygningsrenoveringspas ⁽¹⁶⁾, energipas og intelligente målere har også potentiale til at hjælpe forbrugerne i processen, herunder ejere og lejere af bygninger. Energirådgivningen skal være tilpasset forbrugernes behov, da der er tale om meget individuelle forhold. Forbrugerorganisationer og navnlig de lokale og regionale myndigheder bør inddrages i processen med at udvikle foranstaltninger og informere forbrugerne.

4.7. Da energifattigdom også har rod i generel fattigdom, er det vigtigt, at Kommissionen og medlemsstaterne fortsat arbejder mod at nedbringe fattigdommen generelt og er opmærksomme på den del af befolkningen, der allerede oplever energifattigdom, og dem, der risikerer at blive ramt af fattigdom på grund af manglende evne til at betale de højere energipriser. Krisen er en påmindelse om det konstante behov for at skabe bedre adgang til beskæftigelse, øge den sociale inklusion og forbedre anstændige levestandarder og i den forbindelse have særlig fokus på befolkningen i landdistrikter og fjernliggende områder og støtte medlemsstaternes økonomiske vækst mere generelt. Bedre infrastrukturer af almen interesse, væsentlige tjenester og transport kræver en ændret opfattelse. Der bør være støtte til beskæftigelse og SMV'er, især i dårligt stillede områder og landdistrikter.

4.8. Peer review-processer i medlemsstaterne og udveksling af bedste praksis kan føre til vellykkede projekter i både den sociale sektor og energisektoren, som kan sprede sig over hele Unionen. Der kan være tale om projekter inden for energieffektivitet, energifærdigheder og ren energi (for at forsyne folk med vedvarende energi), men også sociale foranstaltninger, som har potentiale til at mindske energiregninger og fattigdom generelt.

5. Bekæmpelse af energifattigdom ved at investere i fair og effektiv energi

5.1. EØSU understreger vigtigheden af at investere i fair og effektiv energi for at afhjælpe energifattigdom på lang sigt. Investeringer i udviklingen af ren vedvarende energi og i omfattende bygningsrenoveringer i EU er en nødvendighed med tanke på den langvarige underfinansiering af området og de klimamæssige, miljømæssige, økonomiske og sociale konsekvenser heraf. Det vil også have yderligere positive virkninger for økonomien i form af jobskabelse og innovation og dermed gavne EU-borgerne på kort, mellemlang og lang sigt.

5.2. EØSU bifalder forslaget om at oprette en social klimafond i EU for at tackle de sociale og fordelingsmæssige udfordringer, der er forbundet med den grønne omstilling (som er afgørende for at bekæmpe klimaændringerne), og for at skabe incitamenter til foranstaltninger til at afbøde de sociale konsekvenser af emissionshandel i bygnings- og vejtransportsektoren. EØSU bemærker imidlertid, at denne fond alene måske ikke er tilstrækkelig til at opfylde alle krav om energieffektivitet og -omstilling, og at den kan styrkes gennem relevante interventioner inden for rammerne af nationale partnerskabsaftaler og genopretnings- og resiliensplaner.

5.3. Energifattigdom kan mindskes ved at fremme investeringer i og direkte finansiering af vedvarende energi. Kommissionen bør arbejde tæt sammen med medlemsstaterne for dels at evaluere, om det budget, der er til rådighed, opfylder behovene og kravene, dels vurdere de muligheder, der er for yderligere støtte til medlemsstaterne (f.eks. forslaget, som støttes af flere medlemmer af Europa-Parlamentet ⁽¹⁷⁾ og EØSU, om en ny klimatilpasningsfond, som kan anvendes til at styrke EU's evne til at hjælpe medlemsstaterne med at reagere hurtigt under klima-, miljø- og energikriser). Kommissionen bør tage hensyn til den økonomiske genopretning og behovet for at beskytte den bæredygtige udvikling af de offentlige finanser i medlemsstaterne og EU.

5.4. Den nye flerårige finansielle ramme og NextGenerationEU-genopretningsinstrumentet bør også fortsat anvendes til at bekæmpe energifattigdom efter covid-19-pandemien. EØSU bemærker, at Ruslands invasion af Ukraine endog har fremskyndet behovet for, at EU sikrer en hurtig omstilling til ren energi for at blive uafhængig af importerede fossile brændstoffer, øger energisystemets modstandsdygtighed og sikrer adgang til fair og effektiv energi for alle EU-borgere parallelt med opfyldelsen af EU's klimamål. EØSU påpeger, at krigen i Ukraine og den nuværende geopolitiske situation ikke må føre til, at EU tilsidesætter sin mission om at nå sociale og miljømæssige mål, som er grundlaget for at opbygge økonomisk styrke på lang sigt.

⁽¹⁶⁾ <https://www.bpie.eu/publication/renovation-passports/>

⁽¹⁷⁾ Regional development MEPs suggest to set-up a Climate Change Adaptation Fund | News | European Parliament (europa.eu).

5.5. EU og medlemsstaterne skal sikre, at de midler, der er til rådighed, går til omfattende investeringer i vedvarende energi og energieffektivitet, bygningsrenovering, tilskud til boligisolering og til prismæssigt overkommeligt socialt boligbyggeri samt lokale boligprojekter. Det er tydeligt, at der er brug for store private investeringer. Dette kræver et gunstigt lovgivnings- og investeringsmiljø. Medlemsstaterne bør i samarbejde med de lokale og regionale myndigheder prioritere gennemgribende renoveringer, som vil kunne føre til energibesparelser på over 60 % ⁽¹⁸⁾, og støtte udviklingen af kvalificeret arbejdskraft.

5.6. Samhørighedsfonden og mekanismen for retfærdig omstilling kan levere midler til de regioner og lokalsamfund, der er hårdest ramt af omstillingen til ren energi. Kommissionen bør også fortsætte med at finansiere projekter vedrørende energifattigdom under Horisont Europa og LIFE-delprogrammet Omstilling til Ren Energi. F.eks. kan forskningsmidler fra Horisont Europa bruges til at udvikle udstyr og teknologi til en overkommelig pris, som kan bruges til at reducere husholdningernes energiforbrug. Kommissionen og medlemsstaterne bør gennem EU-midler tilskynde virksomheder, herunder private virksomheder, til at udvikle innovation og de rigtige teknologier til energieffektivitet.

5.7. EØSU opfordrer også Kommissionen og medlemsstaterne til at sikre, at renoveringsbølgestrategien gennemføres, således at de laveste indkomstgrupper støttes ved at sikre, at sårbare personer har penge til at investere i energieffektivitet, og ved at prioritere bygninger med den dårligste ydeevne og dermed gøre noget ved udelukkelsen fra boligmarkedet. EU-midlerne til bygningsrenovering og decentral produktion af vedvarende energi bør forøges betydeligt, især til aktører på stedet. Sårbare husholdninger, der allerede oplever fattigdom eller risikerer at blive ramt af energifattigdom, bør prioriteres som modtagere. Med henblik herpå skal der stilles tilstrækkelige midler til rådighed under den sociale klimafond til at kompensere for udvidelsen af emissionshandelssystemet. Desuden bør medlemsstaterne øge investeringerne i vedvarende energi og energieffektivitet. Med næsten nul variable omkostninger kan vedvarende energi som vind- og solkraft f.eks. resultere i lavere engrosmarkedspriser ⁽¹⁹⁾.

5.8. Omskoling og opkvalificering spiller en vigtig rolle i forbindelse med den grønne omstilling, renoveringsbølgen og energieffektivitet. Med henblik på at udvikle konkrete strategier for overvågning og foregribelse af behovene for kvalificering, opkvalificering og omskoling af arbejdstagere i de berørte sektorer gør EØSU opmærksom på resultaterne af projekter iværksat af arbejdsmarkedets parter på dette område ⁽²⁰⁾.

5.9. Den private sektor spiller også en central rolle med hensyn til at fremme den iværksættervirksomhed og de investeringer, der er nødvendige, bl.a. for at fremme udviklingen af grønne færdigheder med henblik på at fremskynde den grønne omstilling og mindske energifattigdommen. Antallet af offentlig-private partnerskaber og finansieringen af forskning og udvikling bør forøges betragteligt, og den tekniske bistand til SMV'er bør øges for at opfylde miljøstandarder som f.eks. energisyn. Medlemsstaterne bør også udveksle god praksis for at tilskynde til udbredelsen heraf.

Bruxelles, den 21. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁸⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0786&from=DA>

⁽¹⁹⁾ Det anslås, at faldet på 24 % i spotpriserne på elektricitet i Tyskland i perioden 2008-2015 og på 35 % i Sverige i perioden 2010-2015 alt andet lige kan tilskrives stigningen i elektricitet fra vedvarende energikilder (Hirth, 2018).

⁽²⁰⁾ EØSU's udtalelse om om energipriser (EUT C 275 af 18.7.2022, s. 80).

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om social dialog inden for rammerne af den grønne omstilling**(sonderende udtalelse på anmodning af det tjekkiske rådsformandskab)**

(2022/C 486/14)

Ordfører: **Lucie STUDNIČNÁ**

Anmodning om udtalelse	Det tjekkiske formandskab for Rådet, 26.1.2022
Retsgrundlag	Artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø
Vedttaget i sektionen	5.9.2022
Vedttaget på plenarforsamlingen	21.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	162/1/7

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Håndteringen af klimakrisen er blevet en politisk toprioritet. Den økonomiske model, der har været fremherskende siden den industrielle revolution, skal have et grundigt eftersyn. Den enorme omstilling til en digitaliseret klimaneutral cirkulær økonomi kræver en betydelig tilpasningsindsats. Ruslands aggression mod Ukraine har bare gjort denne omstilling endnu mere nødvendig og har samtidig medført enorme omkostninger og byrder for samfundene.

1.2. Som en integreret del af den europæiske sociale model og som en kilde til europæisk konkurrenceevne skal den sociale dialog give mening på alle niveauer — både på europæisk, nationalt og regionalt niveau og på sektor- og arbejdspladsniveau. Medlemsstaterne bør anerkende værdien af den sociale dialog, og at den udgør en merværdi for og er en vigtig del af beslutningsprocessen. EØSU understreger, at den sociale dialog bør styrkes og fremmes aktivt. Det betyder også, at arbejdsmarkedets parter har behov for tilstrækkelige kompetencer, og at de også skal have adgang til ekspertbistand.

1.3. Derfor skal en stærk inddragelse af fagforeningerne og arbejdsgiversammenslutningerne gennem en solid social dialog og inddragelse af civilsamfundet være en integreret del af hele den politiske ramme for klimaindsatsen. Medlemsstaterne skal gøre en større indsats med hensyn til at inddrage og sikre støtte fra arbejdstagerne til overgangen til et bæredygtigt samfund. Og det vedrører ikke kun medlemsstaterne, men også EU-institutionerne.

1.4. Fagforeningerne spiller en central rolle med hensyn til at forberede og repræsentere arbejdstagerne i processen med social-økologisk omstilling, så der er behov for, at der finder en aktiv og sammenhængende social dialog sted for at sikre, at klimaindsatsen er til gavn for arbejdstagerne, gør omstillingen retfærdig og reelt ikke lader nogen i stikken.

1.5. Den sociale dialog skal ledsages af en løbende og solid civil dialog, navnlig med det organiserede civilsamfund, og inddragelse af interessenter. En retfærdig omstilling til en økonomi med nettonulemissioner kræver opbygning af mere retfærdige samfund, udryddelse af fattigdom og bekæmpelse af de tilpasningsproblemer, der er forbundet med den grønne omstilling. Civilsamfundsorganisationer repræsenterer millioner af mennesker, der befinder sig i sårbare situationer eller systematisk udelukkes, og udgør derfor en vigtig stemme, der skal inddrages i beslutningerne om omstillingen. Et tæt samarbejde med Regionsudvalget om dette spørgsmål vil tilføje den regionale dimension.

1.6. Social retfærdighed og gennemførelsen af den europæiske søjle for sociale rettigheder skal være af allerhøjeste prioritet. Desuden skal EU fremme og aktivt støtte kollektive overenskomstforhandlinger, så arbejdstagerne kan forme bæredygtige arbejdspladser og grønne, konkurrencedygtige og anstændige job. På den måde kan vi skabe et mere retfærdigt og lige EU, som også er konkurrencedygtigt og robust.

1.7. Det er afgørende, at alle job, der skabes gennem omstillingen, overholder ILO's erklæring om grundlæggende principper og rettigheder på arbejdet, som omfatter retten til anstændig beskæftigelse, foreningsfrihed og retten til kollektive overenskomstforhandlinger, ingen forskelsbehandling, ingen tvangs- og børnearbejde og ingen vold og chikane på arbejdspladsen.

1.8. EØSU foreslår en systematisk kortlægning af, hvordan den sociale dialog fungerer på medlemsstatsniveau, og der er behov for yderligere sammenlignende undersøgelser for at undersøge, hvilken rolle den sociale dialog spiller i de nationale energi- og klimaplaner, f.eks. i de nationale genopretnings- og resiliensplaner.

1.9. Som led i den samlede indsats for at styrke den sociale dimension af den europæiske grønne pagt skal strukturer for den sociale dialog støttes og styrkes aktivt gennem incitamenter og finansiering, idet der lægges særlig vægt på medlemsstater og sektorer, hvor disse institutioner er svage.

1.10. I overensstemmelse med Rådets ikke-bindende henstilling om sikring af en retfærdig omstilling til klimaneutralitet understreger EØSU, at der bør gives vejledning til medlemsstaterne om, hvordan de sociale og beskæftigelsesmæssige virkninger af omstillingen kan tackles. Forslag såsom det, der fremsættes i EØSU's udtalelse om »Fit for 55«: *realisering af EU's klimamål for 2030 på vej mod klimaneutralitet*⁽¹⁾ om at tilskynde medlemsstaterne til at nedsætte »trepartsudvalg for retfærdig omstilling«, bør overvejes.

1.11. EØSU understreger betydningen af rettidig information og høring under omstruktureringsprocessen. I tråd med direktivet om information og høring skal arbejdstagernes ret til information, høring og medbestemmelse⁽²⁾ styrkes på alle niveauer i EU og i den nationale og lokale forvaltning. Beslutninger, der træffes uden høring, bør undgås, og det bør gøres obligatorisk at give oplysninger på forhånd.

2. Generelle bemærkninger

Baggrund

2.1. Denne sonderende udtalelse er udarbejdet efter anmodning fra det tjekkiske rådsformandskab som led i vurderingen af den sociale dimension af den europæiske grønne pagt og navnlig den sociale dialogs rolle.

2.2. Håndteringen af klimakrisen er blevet en politisk topprioritet. Der skal foretages en gennemgribende revision af hele vores produktions- og forbrugssystem. Der er ingen tvivl om, at denne omstilling til en digitaliseret klimaneutral cirkulær økonomi vil være gavnlig, men den kræver en betydelig tilpasningsindsats og medfører store omkostninger for samfundet.

2.3. Denne gennemgribende omstruktureringsproces, som vores økonomier skal gennemgå i løbet af få årtier for at opnå nettonulemissioner, er en politikdrevet proces, der vil få forskellige virkninger for mennesker med forskellige socioøkonomiske baggrunde og for virksomhederne, især SMV'erne, og politikerne har et stort ansvar for at håndtere disse.

2.4. Klimaændringer skaber uden tvivl nye uligheder, og modvirknings- og tilpasningsforanstaltninger kan, hvis de ikke ledsages af politikker for retfærdig omstilling, skabe vindere og tabere. I erkendelse heraf indeholdt meddelelsen om den europæiske grønne pagt i 2019 et løfte om »ikke at lade nogen i stikken«.

2.5. Denne igangværende omstillingsproces er blevet yderligere kompliceret af to ekstraordinære begivenheder: covid-19-krisen og en grundlæggende ændring i Europas geopolitiske situation som følge af Ruslands angreb på Ukraine. Begge har øget byrden for samfundet på kort sigt, men vil samtidig også kunne bidrage til at fremskynde omstillingen.

Den sociale dialog

2.6. I løbet af de seneste årtier har store ændringer i produktionsmidlerne ofte givet problemer med hensyn til tilpasning eller omstilling, navnlig når disse forandringer har skabt mindre sikre og lavt betalte job, hvorved mange mennesker, bl.a. kvinder og sårbare befolkningsgrupper, er blevet udelukket fra anstændigt arbejde. Derfor skal vi tage hånd om en række

⁽¹⁾ EUT C 275 af 18.7.2022, s. 101.

⁽²⁾ EUT L 80 af 23.3.2002, s. 29.

problemer forbundet med omstillingen, såsom usikre arbejdsformer, privatisering og omstrukturering, for at skabe en retfærdig økonomi, hvor vi får afskaffet fattigdom. Dette problem behandles også i Rådets henstilling om sikring af en retfærdig omstilling til klimaneutralitet, som blev vedtaget af Rådet (beskæftigelse og socialpolitik) den 16. juni 2022.

2.7. Fremme af den sociale dialog er nedfældet i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde. Initiativet »New Start for Social Dialog« (2016) anerkendte betydningen af den sociale dialog for genopretningen og konkurrenceevnen. Flere EØSU-udtalelser ⁽³⁾ og en resolution ⁽⁴⁾ har for nylig understreget betydningen af den sociale dialog i forbindelse hermed.

2.8. Den sociale dialog har også vist sit positive bidrag til en vellykket omstrukturingsproces. Virksomheder med en velfungerende social dialog klarer sig bedre, er mere konkurrencedygtige og robuste og betaler højere lønninger.

2.9. EØSU understreger, at alle niveauer af den sociale dialog på europæisk, nationalt og regionalt niveau samt på sektor- og arbejdspladsniveau har afgørende, men særskilte funktioner med hensyn til at forvalte og lette den grønne omstilling. Strukturer og institutioner på disse niveauer har dog meget forskellige styrker.

2.10. Den sociale dialog skal ledsages af en løbende og solid civil dialog, navnlig med det organiserede civilsamfund, og inddragelse af interessenter. En retfærdig omstilling til en økonomi med nettonulemissioner kræver opbygning af mere retfærdige samfund, udryddelse af fattigdom og bekæmpelse af de tilpasningsproblemer, der er forbundet med den grønne omstilling. Civilsamfundsorganisationer repræsenterer millioner af mennesker, der befinder sig i sårbare situationer eller systematisk udelukkes, og udgør derfor en vigtig stemme, der skal inddrages i beslutningerne om omstillingen. Et tæt samarbejde med Regionsudvalget om dette spørgsmål vil tilføje den regionale dimension.

2.11. Institutioner og aktører i den sociale dialog har forskellige niveauer af kapacitet og indflydelse i medlemsstaterne, delvis som følge af forskellige modeller for sociale og arbejdsmarkedsmæssige relationer i medlemsstaterne, men i visse tilfælde har decentraliseringspolitikker og anbefalinger i kølvandet på finanskrisen og krisen i euroområdet aktivt bidraget til deres svækkelse. EØSU understreger, at en velfungerende social dialog er et vigtigt element i den europæiske sociale markedsøkonomi, og glæder sig over, at Kommissionen har anerkendt dette, senest i dens henstillinger til Rådet.

2.12. Som led i den samlede indsats for at styrke den sociale dimension af den europæiske grønne pagt skal strukturer for den sociale dialog støttes og styrkes aktivt, idet der lægges særlig vægt på medlemsstater og sektorer, hvor disse institutioner er svage.

Retfærdig omstilling

2.13. En retfærdig omstilling betyder, at håndteringen af både de beskæftigelsesmæssige og fordelingsmæssige virkninger af en omstilling til en klimaneutral økonomi bør ses som en integreret del af den klimapolitiske ramme (f.eks. Fit for 55-pakken) og ikke kun som supplerende korrigerende foranstaltninger. Disse spørgsmål omfatter mange aspekter, f.eks. de fordelingsmæssige virkninger af dekarboniseringspolitikker, tab af arbejdspladser og jobomstilling, beskyttelse af grundlæggende sociale rettigheder og inddragelse af borgerne og det organiserede civilsamfund i beslutningstagningen.

2.14. Fonden for Retfærdig Omstilling og den foreslåede sociale klimafond er som en del af Fit for 55-pakken nogle af de vigtigste EU-foranstaltninger, der er bebudet til dato, og som har til formål at afbøde de negative virkninger af omstillingen for de mest berørte regioner, sårbare enkeltpersoner og virksomheder. EØSU glæder sig over, at Kommissionen også har foreslået en henstilling fra Rådet om at sikre en retfærdig omstilling til klimaneutralitet for at vejlede medlemsstaterne om, hvordan de sociale og beskæftigelsesmæssige virkninger af omstillingen kan tackles.

⁽³⁾ EØSU's udtalelse: Omstilling af industrien til en grøn og digital europæisk økonomi: lovkrav og arbejdsmarkedets parters og civilsamfundets rolle (EUT C 56 af 16.2.2021, s. 10); EØSU's udtalelse: Ingen grøn pagt uden en social pagt (EUT C 341 af 24.8.2021, s. 23); EØSU's udtalelse: Social dialog som et vigtigt aspekt af økonomisk bæredygtighed og modstandsdygtige økonomier (EUT C 10 af 11.1.2021, s. 14).

⁽⁴⁾ Resolution om EØSU's forslag til genopbygning og genopretning efter covid-19-krisen: »EU skal tage udgangspunkt i princippet om, at Unionen er et skæbnefællesskab« baseret på arbejdet i underudvalget om genopretning og genopbygning efter covid-19 (EUT C 311 af 18.9.2020, s. 1).

2.15. Lakmustesten af en »retfærdig omstilling« må være, hvor effektivt man håndterer tilpasningsproblemerne for virksomhederne, arbejdstagerne og borgerne, for eksempel ved at tilskynde til omstrukturering af erhvervsaktiviteter, opkvalificering og omskoling af arbejdstagere og afværgelse af energi- og mobilitetsfattigdom med henblik på at sikre, at ingen lades i stikken. Navnlig har det betydning i hvor høj grad de enkelte kvinder og mænd, hvis arbejde vil forsvinde eller blive forringet eller på anden måde truet, inddrages, sikres en nyttig, tilfredsstillende og sikker fremtid i beskæftigelse af god kvalitet og får hjælp til at udvikle sig, så de kan blive i stand til at udfylde disse roller.

2.16. Udfordringens omfang må ikke undervurderes. Det vil indebære udvikling af velgennemtænkte integrerede økonomiske og sociale mål på mellemlang og lang sigt med henblik på at sikre produktivitet og inklusion under behørig hensyntagen til de særlige forhold i de enkelte medlemsstater og med inddragelse af arbejdsmarkedets parter på nationalt, regionalt og lokalt plan i alle faser af den politiske beslutningsproces, bl.a. gennem social dialog og, hvor det er relevant, kollektive overenskomstforhandlinger. Dette indebærer en bevidst omdirigering af ressourcerne på nationalt og centralt plan til de berørte områder og regioner. Ud over at tilskynde til nye investeringer gennem tilskud, lån og ekspertrådgivning og at støtte driften af mikrovirksomheder og SMV'er, kan nystartede virksomheder støttes gennem kapitalandele, og der kan desuden oprettes nye offentlige virksomheder. Det vil ud over tildelingen af offentlige midler også være nødvendigt at optimere fleksibiliteten i statsstøttereglerne og endda suspendere dem under visse omstændigheder.

2.17. Det er afgørende, at denne omfattende omstrukturering, som omfatter omstillingen af millioner af arbejdspladser i Europa, sker på en afbalanceret og styret måde og er fremadskuende. En velfungerende social dialog er afgørende for dette. Fonden for Retfærdig Omstilling til støtte for arbejdstagere i omstillingen til nye job bør udvides både med hensyn til ressourcer og dens anvendelsesområde med foranstaltninger rettet mod specifikke sektorer.

2.18. De tre dimensioner af bæredygtig udvikling — økonomisk, social og miljømæssig — er stærkt indbyrdes forbundne og skal håndteres ved hjælp af en omfattende og sammenhængende politisk ramme. ILO's retningslinjer for en retfærdig omstilling fra 2015 indeholder et sæt praktiske værktøjer for regeringer og arbejdsmarkedets parter til styring af denne omstillingsproces.

2.19. ILO's retningslinjer fra 2015 fastslår, at en stærk social konsensus om mål og veje til bæredygtighed er afgørende. Den sociale dialog skal være en integreret del af de institutionelle rammer for politikudformning og gennemførelse på alle niveauer. Der bør finde passende, velinformerede og løbende høringer sted med alle relevante interessenter.

Social dialog inden for rammerne af den grønne omstilling

2.20. Den sociale dialog må ikke blot betragtes som en formalitet. Den skal give mening på alle niveauer — på europæisk, nationalt og regionalt niveau samt på sektor- og arbejdspladsniveau. Det betyder også, at arbejdsmarkedets parter har behov for tilstrækkelige kompetencer, og at de også skal have adgang til ekspertbistand.

2.21. EØSU erkender, at institutionerne med ansvar for social dialog er meget forskelligartede i hele EU på grund af de forskellige nationale og industrielle modeller og traditioner i de forskellige medlemsstater.

2.22. EØSU foreslår en systematisk kortlægning og overvågning af, hvordan den sociale dialog fungerer på medlemsstatsniveau⁽³⁾, og der er behov for yderligere sammenlignende undersøgelser for at afdække, hvilken rolle den sociale dialog spiller i de nationale energi- og klimaplaner, f.eks. i de nationale genopretnings- og resiliensplaner.

2.23. EØSU mener, at de eksisterende initiativer til håndtering af de sociale udfordringer i forbindelse med den grønne omstilling fortsat er fragmenterede. Mekanismen for retfærdig omstilling er begrænset og omhandler en lille del af omstillingsprocessen. Den foreslåede sociale klimafond vil have et begrænset anvendelsesområde og formål og mest af alt afbalancere de regressive fordelingsmæssige virkninger af det planlagte ETS2 for vejtransport og bygninger (se navnlig EØSU's udtalelse om *en social klimafond*⁽⁴⁾). EØSU glæder sig over Rådets henstilling om sikring af en retfærdig omstilling til klimaneutralitet, men bemærker dog, at denne ikke-bindende henstilling ikke sikrer den samlede politiske platform, som er nødvendig, for at EU kan håndtere konsekvenserne af omstillingen for de berørte arbejdstagere, regioner og sårbare personer.

⁽³⁾ EØSU's resolution (EUT C 155 af 30.4.2021, s. 1); EØSU's udtalelse (EUT C 220 af 9.6.2021, s. 38).

⁽⁴⁾ EUT C 152 af 6.4.2022, s. 158.

2.24. EØSU understreger, at EU har behov for en solid ramme, der kan sikre ensartede spilleregler for forvaltning af omstillingen. Denne solide EU-ramme for retfærdig omstilling bør bl.a. vedrøre foregribelse og styring af forandringer i forbindelse med den grønne omstilling gennem meningsfuld arbejdstagerdeltagelse og inddragelse af virksomhederne og borgerne.

2.25. EØSU understreger betydningen af rettidig information og høring under omstrukturingsprocessen. Beslutninger, der træffes uden høring, bør undgås, og det bør gøres obligatorisk at give oplysninger på forhånd.

2.26. EØSU opfordrer til at fremme den sociale dialog og inddrage interessenter på alle niveauer og sikre, at nye grønne job er gode job i overensstemmelse med ILO's dagsorden for anstændigt arbejde og den europæiske søjle for sociale rettigheder. I overensstemmelse med Rådets henstilling om at sikre en retfærdig omstilling til klimaneutralitet, hvori der også henvises til EØSU's udtalelse vedrørende en social klimafond, bør en social klimafond beskæftige sig med en bredere vifte af klimapolitikernes fordelingsmæssige virkninger med målrettede foranstaltninger mod energi- og transportfattigdom og støtte og lette prisoverkommeligheden af og adgangen til lavemissionsteknologier for husholdninger med lavere indkomster.

3. Særlige bemærkninger

3.1. EØSU mener, at det er vigtigt at anerkende komplementariteten mellem klima-, miljø- og socialpolitikkerne. Den sociale dimension bør være en integreret del af en omfattende klimapolitisk ramme fra udformning til gennemførelse. Dette omfatter hele den europæiske grønne pagt og alle de konkrete gennemførelsespolitikker under Fit for 55-pakkerne.

3.2. EØSU erkender også, at denne omstrukturingsproces vil få store konsekvenser for beskæftigelsen, arbejdsmarkedsrelationerne og indkomstfordelingen. Alle niveauer i samfundet og økonomien vil blive påvirket, fra tværnationalt til arbejdspladsniveau, og den sociale dialog bør spille en central rolle i forvaltningen af denne proces på en fremadrettet måde.

3.3. EØSU glæder sig over den stærke og ambitiøse klimapolitiske ramme, som Kommissionen har fastlagt inden for rammerne af den europæiske grønne pagt, og som understøttes af de tilhørende lovgivningsmæssige foranstaltninger, men understreger også, at dens sociale dimension på trods af alle de positive erklæringer stadig er underudviklet.

3.4. Ansvar for den sociale dimension af den europæiske grønne pagt ligger primært hos EU-medlemsstaterne og de nationale arbejdsmarkedsparter, da de er de nærmeste til at forstå situationen og foreslå foranstaltninger på lokalt, regionalt og nationalt plan. De sociale og beskæftigelsesmæssige udfordringer i forbindelse med den grønne omstilling spænder imidlertid over mange dimensioner såsom tab af arbejdspladser og jobomstilling, omskoling og opkvalificering af arbejdsstyrken, fordelingsmæssige virkninger af dekarboniseringspolitikker og også beskyttelse af sociale rettigheder og borgernes deltagelse. Der er derfor behov for koordinerede tiltag og foranstaltninger på EU-plan til at supplere og understøtte de nationale initiativer. Hvis der ikke tages hånd om dem på et passende niveau, vil foranstaltninger til modvirkning af klimaændringer sandsynligvis øge og forværre de sociale uligheder.

Realisering af den retfærdige omstilling — styring og lovgivningsmæssige krav med henblik på at styrke den sociale dialog

3.5. Omstillinger på arbejdsmarkedet, sociale planer og veje til bæredygtige og anstændige nye job med et langsigtet engagement i regional og samfundsmæssig udvikling er alle væsentlige elementer i en køreplan for retfærdig omstilling.

3.6. Der bør tilskyndes til at etablere uddannelsesprogrammer, der er skræddersyet til individuelle behov og arbejdsmarkedets behov, og som udbydes af særlige beskæftigelsescentre. Det kræver engagement i en proaktiv social dialog på lokalt og regionalt plan i samarbejde med alle interessenter. Fagforeningerne og arbejdsgiverne bør arbejde sammen om at støtte arbejdsomstillingsprogrammer.

3.7. I modsætning til det vidtrækkende og koordinerede sæt af strenge miljøforanstaltninger er de sociale elementer i Fit for 55 fragmenterede, og den foreslåede henstilling fra Rådet har ikke bindende retsvirkning.

3.8. Disse elementer skal styrkes, og den sociale dialog bør gøres til et obligatorisk element i de centrale nationale politikker, der er fastlagt for at nå 2050-målene for klimapolitikken, herunder de nationale energi- og klimaplaner, de nationale genopretnings- og resiliensplaner og planerne for retfærdig omstilling.

3.9. For at den sociale dialog kan skabe resultater, er det vigtigt med gensidig tillid og en fælles ambition om at opnå resultater, der skaber merværdi for alle involverede parter.

3.10. I nogle EU-medlemsstater findes der allerede en sådan social dialog, i andre findes den ikke. Hvor sidstnævnte er tilfældet, bør den sociale dialog fremmes aktivt, f.eks. ved at indføre rettidig udveksling af visse oplysninger og tilbyde social dialog som et middel til at løse forskellige administrative og arbejdsretlige spørgsmål, lette adgangen til finansiering, lette planlægningsbeslutninger og byggetilladelser osv. For at forhindre misbrug bør sådanne fordele knyttes til en forpligtelse til at opnå resultater.

3.11. EØSU er klar over, at det i nogle medlemsstater vil være et spørgsmål om en kulturændring, og at dette kan tage tid. EØSU er imidlertid overbevist om, at den tid og indsats, der investeres, vil være yderst nyttig.

3.12. Den sociale dimension af den europæiske grønne pagt skal knyttes til den europæiske søjle for sociale rettigheder og afspejles i processen med det europæiske semester.

3.13. Kommissionen offentliggjorde i februar 2021 en rapport⁽⁷⁾ om styrkelse af den sociale dialog, som bidrog til handlingsplanen for gennemførelse af den europæiske søjle for sociale rettigheder, som blev fremlagt i marts 2021. Handlingsplanen indeholder et tilsagn fra Kommissionen om at fremlægge et initiativ til støtte for den sociale dialog på EU-plan og nationalt plan i 2022. EØSU er overbevist om, at disse kommende anbefalinger fra Kommissionen vil bidrage stærkt til at nå dette mål.

Bruxelles, den 21. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽⁷⁾ Report on strengthening EU social dialogue af Andrea Nahles.

BILAG

Følgende ændringsforslag blev forkastet, men opnåede mindst en fjerdedel af de afgivne stemmer:

Punkt 2.25**Ændres som følger:**

Sektionens udtalelse	Ændringsforslag
EØSU understreger betydningen af rettidig information og høring under omstrukturingsprocessen. Beslutninger, der træffes uden høring, bør undgås, og det bør gøres obligatorisk at give oplysninger på forhånd.	EØSU understreger betydningen af rettidig information og høring under omstrukturingsprocessen. Beslutninger, der træffes uden høring, bør undgås, og det bør blive almindelig praksis at give oplysninger på forhånd i overensstemmelse med ovennævnte henstilling fra Rådet.

Resultat af afstemningen

(for/imod/hverken for eller imod) 55/95/0

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om atomenergiens rolle med hensyn til stabile energipriser i EU**(sonderende udtalelse på anmodning af det tjekkiske rådsformandskab)**

(2022/C 486/15)

Ordfører: **Alena MASTANTUONO**

Anmodning om udtalelse	Det tjekkiske rådsformandskab, brev af 26.1.2022
Retsgrundlag	Artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde Sonderende udtalelse
Plenarforsamlingens beslutning	21.9.2022
Kompetence	Sektionen for Transport, Energi, Infrastruktur og Informationsfundet
Vedtaget i sektionen	7.9.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	21.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen	
(for/imod/hverken for eller imod)	143/73/42 (afstemning ved navneopråb — se bilag II)

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Stabile og overkommelige energipriser er afgørende, hvis man skal bevare både husstandenes købekraft og den europæiske industris konkurrenceevne og modstandsdygtighed. Efter et årti med relativt stabile priser på importeret energi og en relativt lav årlig stigning i de indenlandske producentpriser på energi på 0,9 % mellem 2010 og 2019 har Europa været vidne til en kraftig stigning i energipriserne siden andet halvår 2021. Volatiliteten i energipriserne og usikkerheden om energiforsyningerne eskalerede med krigen i Ukraine.

1.2. Europa står i dag over for en dobbelt udfordring: behovet for at bekæmpe klimaforandringerne og behovet for at sikre en stabil energiforsyning til en overkommelig pris. Som Kommissionen skriver i sin REPowerEU-plan, er udfordringen hurtigt at mindske vores afhængighed af fossile brændstoffer fra Rusland ved hastigt at fremme omstillingen til ren energi og forene kræfterne for at opnå et mere modstandsdygtigt energisystem og en ægte energiunion. Løsningen har tre tidsdimensioner. På kort sigt handler det primært om at løse situationen med energiforsyningen, da en mulig mangelsituation kan skærpe prisstigningerne. Den aktuelle markedssituation påvirkes af aktuelle og forventede faktorer på udbudssiden. Det er derfor nødvendigt at udnytte alle tilgængelige energikilder i EU som skitseret i REPowerEU-planen. Dette er et krisescenarie, der især har til formål at sikre energiforsyningen. På mellemlangt sigt giver det mulighed for større hensyntagen til energikildernes bæredygtighed og balance, og på langt sigt vil fokus ligge på grønne mål, forudsat at de geopolitiske sikkerhedsrisici er blevet mindsket.

1.3. Ekstraudgifterne til sikkerhed som følge af krigen truer med at bidrage væsentligt til stigningen i energipriserne. På kort sigt vil eksisterende atomkraftværker i de EU-medlemsstater, der har valgt at have atomkraft i deres energimiks, og hvor det teknisk er muligt, bidrage til en stabil energiforsyning, som i vid udstrækning påvirker prisstabiliteten. Uden den eksisterende nukleare kapacitet ville det chok, som Ruslands invasion af Ukraine har udsat energisystemet for, uden tvivl have været endnu større.

1.4. Atomkraft som en kilde til lavemissionselektricitet er tilgængelig efter behov som supplement til vedvarende energi, såsom vind- og solenergi, der spiller en ledende rolle i omstillingen til elsystemer med nettonulemissioner. EØSU påpeger, at atomenergi som en stabil energikilde til dækning af grundbelastningen på nuværende tidspunkt kan bidrage til en stabil forsyning. De marginale omkostninger ved atomenergi er stabile og meget lavere end omkostningerne ved gas- og kulanlæg. Atomkraftværker udleder ikke en betydelig mængde CO₂, når de er i drift, og deres marginalomkostninger omfatter således, i lighed med vedvarende energikilder, ingen CO₂omkostninger og påvirkes ikke af svingende kulstofpriser, som det kunne ses i 2021, hvor kulstofprisen steg med mere end 200 %. Volatiliteten i EU's emissionshandelssystem påvirker i høj grad gas- og kulprisen på EU-markedet.

1.5. Fra et lovgivningsmæssigt synspunkt fastsætter det sidste kraftværk i rangordningen elpriserne på EU's engrosmarked. Under normale markedsforhold bestemmes prisen på spotmarkedet i de fleste tilfælde af gas eller kul. Det betyder, at atomenergi ikke påvirker energipriserne på spotmarkedet, medmindre energimikset omfatter en stor andel af lavemissionskilder. Spotmarkedet udgør dog kun en del af markedssalget. Energiselskaber udbyder ofte fysiske elforsyninger på grundlag af bilaterale aftaler. I dette tilfælde bidrager forskellige finansieringsmodeller og bilaterale aftaler, der anvendes i EU-medlemsstater med atomenergi i deres energimiks, til at stabilisere energiprisen for kunden.

1.6. Den nuværende energikrise har påvirket, hvordan EU's elmarked fungerer, idet den har fordrejet dets grundlæggende regler med det store antal interventioner, der har haft til formål at afbøde høje energipriser eller mindske efterspørgslen betydeligt. Denne situation vidner om det vigtige samspil mellem faldende udbud og øget efterspørgsel, der presser energipriserne op. Med en mere solid forsyning fra stabile kulstoffattige energikilder vil energipriserne være mindre flygtige, og takket være sammenkoblingen af de nationale energimarkeder kan fordelene fordeles i hele EU.

1.7. EØSU mener, at en forlængelse af den eksisterende flåde af atomkraftværkers levetid giver mening i denne særlige situation, og det vil samtidig bidrage til omstillingen til en CO₂-neutral økonomi. Det har potentiale til at indfri de nuværende forventninger til energiforsyningen og reducere gasforbruget i elsektoren og dermed mindske risikoen for gasmangel. Dette kan endvidere bidrage til at afbøde den hidtil usete prisvolatilitet som følge af ikkeøkonomiske faktorer og indfri de nuværende forventninger til energiforsyningen. EØSU anbefaler, at medlemsstaterne arbejder på løsninger for så vidt angår lagerkapacitet og styrker transmissionsnettene for at kunne reagere effektivt på afbrydelser i forsyningen fra vedvarende energikilder på længere sigt og på kort sigt i gassektoren.

1.8. Udvalget foreslår, at det tjekkiske rådsformandskab inden for rammerne af Det Europæiske Kerneenergiforum (ENEf) drøfter prisstabiliteten i den nukleare sektor samt atomkraftens rolle for forsyningsstabiliteten, når EU's afhængighed af russisk gas reduceres. EØSU ønsker at blive inddraget tæt i disse drøftelser.

1.9. EØSU foreslår at styrke det bilaterale samarbejde med internationale partnere i den nukleare sektor for at dele resultaterne med hensyn til innovation og fremskridt inden for nye teknologier. Udvalget anbefaler, at det tjekkiske rådsformandskab afholder en konference om små modulreaktorer — som kunne have samme format som forummet på højt plan mellem EU og USA om små modulreaktorer — og ser nærmere på de lovende forskningsresultater på dette område.

2. Baggrund og forklarende bemærkninger

2.1. Artikel 194 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde fastlægger retsgrundlaget for energipolitikken i EU. Der er fastsat særlige bestemmelser i andre artikler såsom artikel 122 i TEUF (forsyningsikkerhed), artikel 170-172 i TEUF (energinet), artikel 114 i TEUF (det indre energimarked) og artikel 216-218 i TEUF (ekstern energipolitik). Traktaten om oprettelse af Det Europæiske Atomenergifællesskab (Euratomtraktaten) udgør retsgrundlaget for de fleste af EU's foranstaltninger inden for atomenergi.

2.2. Traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde garanterer ligeledes medlemsstaterne retten til at fastsætte betingelserne for udnyttelse af deres energiressourcer, deres valg mellem forskellige energikilder og deres energiforsynings overordnede struktur⁽¹⁾.

2.3. EU's plan om at blive det første klimaneutrale kontinent i 2050 kræver en energiomstilling til nul- og lavemissionsenergikilder. En stigning i andelen af vedvarende energi i energimikset kan ikke ske uden en backup bestående af energikilder, som i øjeblikket er stabile og tilgængelige, såsom fossil energi og atomenergi. Samtidig hermed er vi nødt til at investere i ikkefossile gasfyrede anlæg for at håndtere udsvingene i vedvarende energi. Der er også et stort behov for lagerkapacitet med henblik på at undgå strømsvigt og for at tilfredsstille det stigende energiforbrug, der drives af elektrificering. Blandt de nuværende stabile energikilder er atomenergi den eneste lavemissionskilde, som kan mindske afhængigheden af russisk gas.

⁽¹⁾ EUF-traktatens artikel 194, stk. 2.

2.4. Atomenergi bidrager med sin kapacitet på 413 gigawatt i 32 lande til dekarboniseringen og mindsker afhængigheden af importerede fossile brændstoffer, idet man kan spare 1,5 gigaton globale emissioner og 180 mia. kubikmeter gas om året ⁽²⁾. Atomenergi som en kilde til lavemissionselektricitet er tilgængelig efter behov som supplement til ustabile vedvarende energikilder, såsom vind- og solenergi, der spiller en ledende rolle i omstillingen til elsystemer med nettonulemissioner. Ifølge Det Internationale Energiagentur (IEA) vil mindre atomenergi gøre ambitionerne om nettonulemissioner vanskeligere og dyrere, og den globale nukleare produktionskapacitet forventes at blive fordoblet frem til 2050.

2.5. Kommissionens delegerede forordning (EU) 2022/1214 ⁽³⁾ anerkender atomenergiens potentiale til at bidrage til dekarboniseringen af Unionens økonomi og betragter atomenergi som en kulstoffattig aktivitet. I den endelige rapport fra den tekniske ekspertgruppe om bæredygtig finansiering fra marts 2020 ⁽⁴⁾ hedder det, at produktion af atomenergi stort set ikke udleder nogen drivhusgasemissioner i den fase, hvor energien produceres, og at dokumentationen for atomenergiens potentielle væsentlige bidrag til målene om modvirkning af klimaforandringer er omfattende og tydelig. EU-taksonomien indeholder yderligere og strengere krav til affaldsbortskaffelse, finansiering og afviklingsplanlægning.

2.6. Stabile og overkommelige energipriser er afgørende, hvis man skal bevare både husstandenes købekraft og den europæiske industris konkurrenceevne og modstandsdygtighed. Efter de relativt stabile priser på importeret energi i det seneste årti (når man ser bort fra faldet i 2020 på 31 %) og en relativt lav årlig stigning i de indenlandske producentpriser på energi på 0,9 % mellem 2010 og 2019 (i 2020 faldt energiproducenternes priser med næsten 10 %) har Europa været vidne til en kraftig stigning i energipriserne siden efteråret 2021 ⁽⁵⁾.

2.7. For første gang i sin historie står EU over for en række alvorlige risici knyttet til energiforsyning, energisikkerhed og skyhøje energipriser. En af grundene er, at nogle medlemsstater ikke har været forsigtige eller har bøjet sig for pres udefra og har reduceret alle backupressourcer for hurtigt, samtidig med at udenlandsk indblanding bestemt har spillet en rolle i denne henseende.

2.8. Den hektiske og ustabile udvikling i energipriserne viste sig allerede i efteråret 2021, inden krigen brød ud, og skyldtes flere afbrydelser i forsyningerne samt den globale stigning i efterspørgslen efter gas. Årsagen til de usædvanligt høje energipriser siden sidste efterår er den stærke globale stigning i efterspørgslen efter gas som følge af en række nøgelfaktorer, nemlig økonomisk genopretning, begrænsede forsyninger til EU, mangel på investeringer og dårligt vejr, som har resulteret i reduceret produktion af energi fra vedvarende energikilder. I nogle tilfælde har spekulation ført til udtømmning af gas fra lagerfaciliteter ⁽⁶⁾. Den nuværende volatilitet i energipriserne er hovedsageligt en konsekvens af den russiske aggression mod Ukraine, usikkerheden om en eventuel eskalering i andre lande og bestræbelserne på hurtigst muligt at reducere EU's energiafhængighed af Rusland.

2.9. Ekstraudgifterne til sikkerhed som følge af krigen truer med at bidrage væsentligt til stigningen i energipriserne. Den næste periode med diversificering af EU's energiinput i forbindelse med massive investeringer i ny infrastruktur (f.eks. LNG-terminaler og hydrogenrørledninger) og omlægninger af det eksisterende energiforsyningsnet vil muligvis blive ledsaget af yderligere et prishop. Situationen forværres ydermere af et betydeligt fald i atomproduktionen, der forventes at ligge på 12 % (mere end 100 TWh) i 2022. Ifølge IEA's rapport om elmarkedet fra juli 2022 skyldes dette fald, at der midlertidigt er færre tilgængelige anlæg i Frankrig, afviklingen af atomkraftværker med en kapacitet på 4 gigawatt i Tyskland og konsekvenserne for de ukrainske atomkraftværker af den russiske invasion af landet.

2.10. Under de nuværende omstændigheder, i det mindste indtil der gøres fremskridt i forbindelse med et grundlæggende energiskift i EU, har anvendelsen af de allerede eksisterende energikilder, der er til rådighed på hele EU's område, og som kan udnyttes øjeblikkeligt uden hindringer og inden for den allerede installerede infrastruktur, den højeste prioritet. Samtidig er en nedgang i forsyningerne af basale energiprodukter fra Rusland godt i gang, hvilket indebærer en

⁽²⁾ <https://iea.blob.core.windows.net/assets/0498c8b8-e17f-4346-9bde-dad2ad4458c4/NuclearPowerandSecureEnergyTransitions.pdf>

⁽³⁾ Kommissionens delegerede forordning (EU) 2022/1214 af 9. marts 2022 om ændring af delegeret forordning (EU) 2021/2139 for så vidt angår økonomiske aktiviteter i visse energisektorer og delegeret forordning (EU) 2021/2178 for så vidt angår offentliggørelse af specifikke oplysninger vedrørende disse økonomiske aktiviteter (EUT L 188 af 15.7.2022, s. 1).

⁽⁴⁾ Rapporten fra den tekniske ekspertgruppe findes på: TEG final report on the EU taxonomy | Europa-Kommissionen (europa.eu).

⁽⁵⁾ Data fra Eurostat fra februar 2022 <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20220210-2>.

⁽⁶⁾ De nærmere detaljer fremgår af udtalelse TEN/761 (EUT C 275 af 18.7.2022, s. 80).

risiko for begrænsninger i leveringen af brændselsstave til atomkraftværker, og sikring af en stabil energiforsyning til alle europæere bliver dermed en udfordring i forhold til at opfylde klimamålene.

2.11. Atomenergi gør det til en vis grad muligt at tilpasse elproduktionen, afhængigt af hvor meget elektricitet der produceres fra vedvarende energikilder. Atomkraftværker er mindre fleksible end gaskraftværker, men de bringer et element af stabilitet ind i systemet, da de i høj grad bidrager til den energimæssige grundbelastning, og den nuværende lovgivning i nogle EU-medlemsstater giver mulighed for fleksible ordninger for drift af atomkraftværker.

2.12. De allerede installerede nukleare energikilder er i stand til straks at dække den højere efterspørgsel efter elektricitet og er kendetegnet ved lave driftsomkostninger. Det er korrekt, at de samlede normaliserede omkostninger ved produktion af energi fra nukleare energikilder er temmelig høje, især på grund af de enorme investeringsomkostninger, der afspejler høje sikkerhedsforanstaltninger. For gas er de normaliserede produktionsomkostninger imidlertid endnu højere ⁽⁷⁾. Samtidig har vi som følge af krigen i Ukraine ingen garanti for, at vi fortsat vil blive forsynet med gas eller brændselsstave fra Rusland, indtil der er fundet alternative forsyninger.

2.13. Atomenergi er den anvendelige lavemissionsteknologi, der forventes at have de laveste omkostninger i 2025. Kun store vandreservoirer kan yde et lignende bidrag med sammenlignelige omkostninger, men de er fortsat stærkt afhængige af de enkelte landes naturbetingede forhold. Sammenlignet med elproduktion baseret på fossile brændstoffer forventes atomkraftværker at være billigere end kulfyrede anlæg. Gasbaserede gasturbiner med kombineret cyklus er konkurrencedygtige i nogle regioner, men deres normaliserede energiomkostninger afhænger i høj grad af priserne på naturgas og CO₂-emissioner i de enkelte regioner. Elektricitet, der produceres ved en langsigtet drift af atomkraftværker, som muliggøres af en forlængelse af disses levetid, er meget konkurrencedygtig og er ikke blot den billigste løsning for kulstoffattig produktion — sammenlignet med opførelsen af nye kraftværker — men for al elproduktion generelt ⁽⁸⁾.

2.14. På samme måde som for vedvarende energikilder er driftsomkostningerne for atomenergi lave. De variable omkostninger er stort set uafhængige af det globale marked for energiråvarer. Netop derfor udbyder atomkraftværker deres energi på elmarkedet til en stabil pris. Prisen på brændsel og CO₂-prissætningen har generelt set den største indvirkning på omkostningerne ved elproduktion. Disse variable omkostninger eller marginalomkostninger varierer meget fra den ene teknologi til den anden. De marginale omkostninger ved atomkraftværker afhænger af prisen på nukleart brændsel, der er langt lavere end prisen på gas eller kul. Eftersom atomkraftproduktionen er omfattende, kan brændstofprisen fordeles over en stor produktionsmængde og et stort antal MWh. Da atomkraftværker ikke udleder CO₂, omfatter deres marginale omkostninger ingen omkostninger knyttet til CO₂-tilladelser, sådan som det også er tilfældet for vedvarende energikilder.

2.15. Fra et lovgivningsmæssigt synspunkt fastsætter det sidste kraftværk i rangordningen elpriserne på EU's engrosmarked. Under normale markedsforhold bestemmes prisen på spotmarkedet i de fleste tilfælde af gas eller kul. Det betyder, at atomenergi ikke påvirker energipriserne på spotmarkedet, medmindre energimikset omfatter en stor andel af lavemissionskilder, hvilket forventes at blive den fremtidige europæiske model. På nuværende tidspunkt er standardmarkedsmodellen blevet ødelagt af chokket fra forsyningsiden, navnlig når det gælder gas, der skal ledsages af andre disponible kilder for at bidrage til ligevægten på markedet og prisstabiliteten samt af lovgivningsmæssige indgreb såsom reduktion af efterspørgslen i hele Unionen ⁽⁹⁾.

2.16. Spotmarkedet udgør blot en del af markedssalget. Energiselskaber udbyder ofte fysiske elforsyninger på grundlag af bilaterale aftaler. I dette tilfælde bidrager forskellige finansieringsmodeller og bilaterale aftaler, der anvendes i de EU-medlemsstater, som har atomenergi i deres energimiks, til at stabilisere energiprisen for kunden, men ikke nødvendigvis til at sænke den. Man er også nødt til at skelne mellem de forskellige led på elmarkedet (engros- i forhold til detailleret).

⁽⁷⁾ IEA/NEA, 2020.

⁽⁸⁾ <https://iea.blob.core.windows.net/assets/ae17da3d-e8a5-4163-a3ec-2e6fb0b5677d/Projected-Costs-of-Generating-Electricity-2020.pdf>

⁽⁹⁾ Rådets forordning (EU) 2022/1369 af 5. august 2022 om koordinerede foranstaltninger til reduktion af efterspørgslen efter gas (EUT L 206 af 8.8.2022, s. 1).

EU's detailmarkeder er afhængige af mange faktorer såsom konkurrenceniveauet, men også af faktorer, der bestemmer den endelige pris. De elpriser, som private forbrugere i EU betaler, omfatter skatter og afgifter. Ifølge tal fra Eurostat er den gennemsnitlige andel af de skatter og afgifter, som private forbrugere betaler for elektricitet i EU, på 36 %.

3. Generelle bemærkninger

3.1. EØSU er udmærket klar over og respekterer situationens alvor. Under de nuværende omstændigheder er pålidelige energileverancer til en acceptabel pris som led i krisestyringen og nødberedskabet den bedste måde at overleve på. Derfor bør alle disponible kilder, der kan være pålidelige, ikke blot anvendes til at imødekomme efterspørgslen, men også til at bidrage til stabile priser i denne meget usikre periode.

3.2. EØSU støtter fuldt ud den europæiske grønne pagt og omstillingen af den europæiske økonomi til klimaneutralitet inden 2050. Samtidig skal klimaomstillingen gå hånd i hånd med energiunionens fem søjler, navnlig søjlerne vedrørende forsyningssikkerhed og overkommelige energipriser. De fremtidige politikker bør sigte mod at mindske den store importafhængighed, hvilket EØSU har fremhævet i flere af sine udtalelser.

3.3. I lyset af de vigtigste mål i Kommissionens REPowerEU-meddelelse er der to faser af indsatsen for at opnå stabile energipriser i EU. Den første fase varer, indtil nogle af de første initiativer til at mindske EU's afhængighed af Rusland giver synlige resultater, og den anden fase afsluttes, når EU's energiafhængighed af Rusland er lig nul. EØSU erkender, at i den første fase, hvor stabilitet og sikkerhed vil spille en afgørende rolle, vil også atomenergi fra eksisterende EU-kilder komme til at spille en rolle, sådan som det understreges i REPowerEU-planen⁽¹⁰⁾, eftersom det ikke vil være let at forberede EU's energisystem til næste vinter (skabe tilstrækkelige lagre og reserver af gas, påbegynde diversificeringen af leverancerne, anvende mere brint og metan og foretage yderligere massive investeringer i projekter vedrørende vedvarende energi og energieffektivitet), som Det Internationale Energiagentur anfører i sine henstillinger fra marts 2022⁽¹¹⁾. For det andet kan en tilbagevenden til mainstreamingen af den grønne pagt være mulig, når eventuelle risici i forbindelse med forsyningssikkerheden er elimineret.

3.4. EØSU påpeger, at forsyningen af brændselsstave til atomkraftværker i EU-lande med reaktorer af typen VVER (Bulgarien, Tjekkiet, Ungarn, Finland og Slovakiet) kan være i fare på grund af krigen i Ukraine. Samtidig glæder udvalget sig over, at alternative forsyninger er mulige⁽¹²⁾, og opfordrer de relevante medlemsstater til hurtigst muligt at finde alternative leverandører. Atomkraftværker har ikke brug for stor lagerkapacitet og kan nemt lagre brændsel i tre til fem år, så det er muligt at skifte til en anden leverandør eller købe brændsel til en gunstig pris.

3.5. EØSU fremhæver, at stabilitet på EU's energimarked er en absolut prioritet i dag, da det kan fjerne volatiliteten i energipriserne. Atomenergi som en meget stabil energikilde til dækning af grundbelastningen (et supplement til ustabile vedvarende energikilder) kan i høj grad bidrage til forsyningsstabilitet i perioder med usædvanlige risici.

3.6. EØSU påpeger, at atomenergi ikke indebærer nogen risiko for volatilitet i priserne i EU's emissionshandelssystem, som nåede et rekordhøjt niveau på 100 EUR pr. ton CO₂ i begyndelsen af februar 2022. Da atomkraftværker ikke udleder CO₂, omfatter deres marginale omkostninger ingen CO₂-omkostninger, som det også er tilfældet for vedvarende energikilder. Volatiliteten i EU's emissionshandelssystem påvirker i høj grad gasprisen på EU-markedet.

3.7. Samlet set har atomenergi høje investeringsomkostninger, men relativt lave driftsomkostninger. Vi starter imidlertid ikke helt fra bunden, og eksisterende (opgraderet) nuklear kapacitet kan bruges til at stabilisere markedet. Politikkerne bør gøre det muligt for medlemsstaterne at forlænge driften af den eksisterende flåde, da drift af atomkraftværker på langt sigt er langt den billigste løsning frem mod 2030 og i tiden derefter, hvilket vil muliggøre en gnidningsløs omstilling til klimaneutralitet. Det er nødvendigt at undgå foranstaltninger, der kan have en negativ indvirkning på den eksisterende kulstoffattige kapacitet, eller som kan afskrække investorer fra at investere i de nødvendige teknologier.

⁽¹⁰⁾ REPowerEU-planen, COM(2022) 230 final.

⁽¹¹⁾ IEA 10-Point Plan to European Union for reducing reliance on Russian supplies by over a third while supporting European Green Deal, with emergency options to go further, marts 2022.

⁽¹²⁾ Atomkraftværket Temelín i Tjekkiet har fundet alternative leverandører.

3.8. EØSU foreslår, at der tages hensyn til atomenergiens rolle i den fremtidige udformning af reglerne for elmarkedet. Kernekraftværker kan tilbyde elektricitet til slutbrugerne til en fast pris, da adskillige europæiske lande anvender forskellige former for kontrakter, som sikrer stabilitet for forbrugerne. En fast købspris sikrer investeringsafkast og lavere kapitalomkostninger og fastlåser delvist elprisen for slutbrugerne.

3.9. Atomenergi tegnede sig for ca. 25 % af den elektricitet, der blev produceret i EU i 2020. Mere solidaritet og bedre transmissionsnet på energimarkedet vil bidrage til, at man kan reagere effektivt på volatiliteten i vedvarende energikilder på længere sigt og på kort sigt også i gasssektoren. EØSU opfordrer endvidere medlemsstaterne til at arbejde på lagerkapacitet og erstatte gasanlæg med energi fra kulstoffattige kilder. Eventuelle bestemmelser i forbindelse med revisionen af elmarkedets udformning bør tilskynde til investeringer i de lavemissionsteknologier, der er nødvendige for at dekarbonisere elsektoren på en sikker og økonomisk overkommelig måde.

3.10. EØSU fremhæver det andet element i prisstabiliteten for atomenergi, som udgøres af forsyningsstabiliteten. Sammenlignet med gas kræver atomkraftværker ikke stor lagerkapacitet, og de kan nemt lagre deres brændsel i tre år⁽¹³⁾. Større brændselsskifts- og lagerkapacitet gør det nemmere at købe brændslet på gunstigere vilkår samt at skifte til andre leverandører. Derfor opfordrer udvalget de fem medlemsstater med VVER-teknologi til at søge efter alternative leverandører.

3.11. Når EU's energifafhængighed af Rusland mindskes, vil det være et godt udgangspunkt for ikke blot at overveje, men også at gennemføre og realisere innovationspotentialer inden for atomenergi, nemlig gennem anvendelse af nukleare kilder til produktion af brint og genanvendelse af affald som en del af en cirkulær økonomi. Anvendelse af elektricitet fra atomenergi til produktion af brint og varme skaber ifølge Det Internationale Energiagentur nye muligheder. Overskydende elektricitet fra atomenergi kunne anvendes til at producere ca. 20 mio. ton brint i 2050, og kraftvarme fra atomkraftværker kunne erstatte fjernvarme og andre højtemperaturanvendelser⁽¹⁴⁾, selv om anlægsomkostningerne er nødt til at falde, hvis den skal blive konkurrencedygtig.

3.12. EØSU foreslår, at det tjekkiske rådsformandskab inden for rammerne af Det Europæiske Kerneenergiforum (ENEF) drøfter prisstabiliteten i den nukleare sektor samt atomenergiens rolle for forsyningsstabiliteten, når EU's afhængighed af russisk gas reduceres. EØSU ønsker at blive inddraget tæt i disse drøftelser.

3.13. EØSU foreslår at styrke det bilaterale samarbejde med internationale partnere i den nukleare sektor, navnlig USA, for at dele resultaterne med hensyn til innovation og fremskridt inden for nye teknologier. Udvalget anbefaler, at det tjekkiske rådsformandskab afholder en konference om små modulreaktorer — som kunne have samme format som forummet på højt plan mellem EU og USA om små modulreaktorer — og ser nærmere på de lovende forskningsresultater på dette område.

4. Særlige bemærkninger

4.1. EØSU er udmærket klar over, at der er visse risici forbundet med anvendelse af atomenergi, og udvalget støtter behovet for yderligere forskning for at gøre denne energikilde endnu mere sikker. Det ville være tåbeligt at tro, at der ikke er nogen risici. Siden 1950'erne er atomkraft blevet brugt til at producere energi, og siden da er sikkerhedsniveauet blevet styrket, så atomkraftværkerne kan modstå ekstreme ydre hændelser, både naturlige og menneskeskabte såsom flystyrt og eksplosioner. EØSU opfordrer medlemsstaterne til ikke at stoppe forskningen og innovationen på dette område og til at overholde strenge krav til sikkerhed og bortskaffelse af affald.

4.2. Den nuværende situation på energimarkedet påvirker også uranpriserne, som kan stabiliseres ved en bedre diversificering af leverandørerne eller på længere sigt ved at bygge kraftværker, der kræver mindre hyppige brændselsskift. Kraftværker baseret på små modulreaktorer kan kræve mindre hyppige brændselsskift, nemlig hvert tredje til syvende år sammenlignet med hvert eller hvert andet år for konventionelle anlæg. Nogle små modulreaktorer er endog konstrueret til at fungere i op til 30 år uden brændselsskift. Desuden opfylder opførelsen af GEN III-kraftværker behovene i lande, der har et stort energibehov og udviklede net (som det fremgår af de igangværende eller planlagte programmer i forskellige lande).

⁽¹³⁾ Ifølge Euratoms Forsyningsagenturs årsberetning for 2020 kan atomkraftreaktorer med en uranbeholdning i gennemsnit forsyne EU's forsyningselskaber med brændsel i 2,75 år.

⁽¹⁴⁾ <https://iea.blob.core.windows.net/assets/0498c8b8-e17f-4346-9bde-dad2ad4458c4/NuclearPowerandSecureEnergyTransitions.pdf>

4.3. Konstruktionen af små modulreaktorer er generelt enklere, og sikkerhedskonceptet for små modulreaktorer bygger ofte mere på passive systemer og reaktorens iboende sikkerhedsegenskaber såsom lav effekt og driftstryk. Små modulreaktorer giver besparelser i omkostninger og byggetid, og de kan tages gradvist i brug for at matche den stigende efterspørgsel efter energi.

4.4. Den mængde brændsel, der er brug for til atomkraftværker, er temmelig lille sammenlignet med behovet i kraftværker, der drives af fossile brændstoffer. En lille urandioxidpellet, der vejer 5 gram, producerer den samme mængde energi som ét ton kul eller ca. 480 kubikmeter naturgas. Atomkraftværker kræver ikke en stor lagerkapacitet, og de kan nemt lagre deres brændsel i tre til fem år. Lagerkapaciteten kan betragtes som en stabilitetsfaktor for anlægget, da den mindsker afhængigheden af en bestemt leverandør og giver mulighed for at købe brændsel, når priserne er favorable.

4.5. Investeringerne i denne sektor betyder også, at enhver opgradering kan udnyttes til gavn for den grønne omstilling. Der anvendes nukleare teknologier og metoder til at bidrage til omstillingen til et stadig mere brintbaseret energisystem på to hovedområder: i) brintproduktion fra atomstøttet termisk/kemisk adskillelse af vand og ii) bidrag fra nukleare metoder og teknikker til at forbedre forståelsen og gøre det muligt efterfølgende at tilpasse materialer, så de bedre kan opfylde kravene til lagring og omdannelse af brint⁽¹⁵⁾.

Bruxelles, den 21. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁵⁾ IAEA-TECDOC-1676.

BILAG I

Følgende modudtalelse opnåede mindst en fjerdedel af stemmerne, men blev forkastet under debatten (forretningsordenens artikel 71, stk. 7):

ÆNDRINGSFORSLAG 7

TEN/776

Atomenergiens rolle med hensyn til stabile energipriser i EU**Hele den udtalelse, der blev fremlagt på mødet i TEN-sektionen, erstattes af følgende tekst** (forklaring/begrundelse sidst i dokumentet).**Fremsat af:**

DIRX, Jan

HERNÁNDEZ BATALLER, Bernardo

IZVERNICEANU, Ileana

KATTNIG, Thomas

KUPŠYS, Kęstutis

LOHAN, Cillian

MOSTACCIO, Alessandro

NABAIS, João

NIKOLOPOULOU, Maria

RIBBE, Lutz

SCHMIDT, Peter

SCHWARTZ, Arnaud

Ændring

1. Konklusion og anbefalinger

1.1. Svaret på det tjekkiske formandskabs spørgsmål er helt kort, at atomenergi med den nuværende udformning af elmarkedet ikke kan spille en rolle i at stabilisere priserne. Det skyldes, at der anvendes en rangordning i den nuværende markedsudformning (se punkt 2.8). Først når udformningen af markedet er blevet ændret med betydelig økonomisk statsstøtte i tillæg til privat finansiering, har vi en situation, hvor atomenergi kan sikre prisstabilitet.

1.2. EØSU anbefaler det tjekkiske formandskab at tage hul på en struktureret dialog på EU-niveau med det formål at blive enige om en ny udformning af elmarkedet, som sikrer prisstabilitet.

2. Indledende bemærkninger

2.1. Det tjekkiske rådsformandskab (andet halvår af 2022) bad inden det overtog formandskabet Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg om at udarbejde en sonderende udtalelse om atomenergiens rolle med hensyn til stabile energipriser i EU.

2.2. EØSU imødekommer gerne denne anmodning fra det tjekkiske formandskab, da det skaber en mulighed for at give en faktuel og klar beskrivelse af denne rolle.

2.3. Opnåelse af prisstabilitet er en af forudsætningerne for, at elkunderne — virksomheder såvel som forbrugere — får sikkerhed for deres omkostninger på kort og mellemlang sigt. Stabile elpriser har derfor afgørende betydning for de europæiske virksomheders resultater og for skabelsen og opretholdelsen af arbejdspladser.

2.4. Prisstabilitet er også nødvendig for alle virksomheder, især små og mellemstore virksomheder, hvis de skal kunne levere realistiske pristilbud rettidigt og udarbejde realistiske prognoser.

Ændring

2.5. For at kunne give det tjekkiske formandskab et så faktuel og klart svar som muligt behandles der i denne udtalelse ikke andre aspekter, som nok er spændende, men ikke vigtige i forhold til formuleringen af det spørgsmål, som denne sonderende udtalelse skal levere svar på. Det betyder for det første, at vi ikke blander os i de enkelte medlemsstaters ret til at træffe egne beslutninger om, hvordan elektricitet produceres i deres land. Og for det andet kommer vi **IKKE** ind på de faktiske og eventuelle fordele og ulemper ved atomenergi.

2.6. Spørgsmålet om **forsyningsikkerhed** er heller ikke omfattet af emnet for denne sonderende udtalelse. Det bør behandles i en særskilt udtalelse. Men det er selvfølgelig ubestrideligt, at det i den nuværende situation med krig i Europa, hvor gas og olie anvendes som geopolitiske våben, er vigtigt så vidt muligt at fortsætte driften af de eksisterende kraftværker, og der bør udvises fleksibilitet med hensyn til midlertidig anvendelse af fossile brændstoffer og brændstoffer med lave emissioner. Som allerede nævnt anerkender udvalget de enkelte medlemsstaters ret til at træffe egne beslutninger om, hvordan elektricitet produceres i deres land. Udvalget gentager, at det bakker kraftigt op om det, Kommissionen skriver i sin REPowerEU-plan, nemlig at udfordringen er hurtigt at mindske vores afhængighed af russiske fossile brændstoffer ved at fremskynde omstillingen til ren energi og forene kræfterne for at opnå et mere modstandsdygtigt energisystem og en ægte energiunion.

2.7. Selv om det er fristende også at komme ind på **energiprisniveauet**, gør vi det ikke, fordi prisstabilitet ikke afhænger af prisniveauet. Stabilitet kan forekomme uanset prisniveauet.

2.8. Nedenfor forklares nogle tekniske termer:

Markedsudformning: den måde, hvorpå elprisen bestemmes af markedet.

Marginalomkostninger: det beløb, som de samlede omkostninger stiger med, hvis en virksomhed producerer én vare mere.

Spotmarked: et spotmarked er et marked for handel med råvarer som f.eks. elektricitet, hvor transaktionerne gennemføres mod øjeblikkelig betaling og omgående levering.

Rangordning: rangordning af kraftværker i forhold til deres marginalomkostninger, som starter med dem med de laveste marginalomkostninger og slutter med dem med de højeste marginalomkostninger. Kraftværker med højere marginalomkostninger tilføjes derfor, indtil efterspørgslen er dækket. Rangordningen er: vedvarende energi, atomenergi, kul, olie og gas. Som elmarkedet er udformet i dag, fastsættes prisen af det sidste kraftværk i rangordningen (overvejende gas) på grundlag af dets marginalomkostninger.

3. Svar på spørgsmålet

3.1. Alle kraftværker spiller naturligvis en rolle på elmarkedet. Det er f.eks. klart, at den seneste tids problemer på mange af Frankrigs atomkraftværker og det deraf følgende behov for at importere mere elektricitet viser sig i prisudviklingen. Men i denne sonderende udtalelse ser vi ikke på disse mere eller mindre tidsbegrænsede situationer, men på den strukturelle side af elmarkedets funktion.

3.2. Vi fokuserer på spotmarkedet, da det primært er det, der er bestemmende for den pris, forbrugerne skal betale. Som nævnt er rangordningen på spotmarkedet markedsudformningen.

3.3. Atomenergiens rolle i forhold til at stabilisere energipriserne i EU afhænger af to variabler: om der er tale om nye eller gamle atomkraftværker, og om det er i den nuværende markedsudformning eller en ny markedsudformning? Kombinerer man således disse fire variabler, får man fire forskellige situationer.

3.4. For at kunne give det klareste mulige svar er det derfor nødvendigt at skelne mellem fire forskellige scenarier for disse fire forskellige situationer som følger:

A : eksisterende atomkraftværker i den eksisterende markedsudformning

B : eksisterende atomkraftværker og en ny markedsudformning

C : nye atomkraftværker i den eksisterende markedsudformning

D : nye atomkraftværker og en ny markedsudformning.

Ændring

3.5. A: Eksisterende atomkraftværker i den eksisterende markedsudformning

3.5.1. I næsten alle medlemsstater spiller den elektricitet, der produceres i de eksisterende atomkraftværker, ikke — og kan heller ikke spille — en rolle i at stabilisere priserne på elektricitet. Grunden hertil er, at den nuværende markedsudformning med en rangordning, hvor prisen sættes af det kraftværk, der har de højeste marginalomkostninger (næsten altid gas, selv i Frankrig). I EU er Sverige den eneste undtagelse som følge af landets elmiks (næsten 60 % vedvarende energi — overvejende hydroelektricitet — og ca. 30 % atomkraft)⁽¹⁾.

3.6. B: Eksisterende atomkraftværker og en ny markedsudformning

3.6.1. I princippet er det tænkeligt, at atomkraftværker vil kunne have en prisstabiliserende effekt, f.eks. i en markedsudformning, hvor prisfastsættelsen er baseret på gennemsnitlige omkostninger, og/eller atomkraft ikke indgår i rangordningen. Men det er usikkert, hvordan et sådant marked skal se ud, og hvordan det skal fungere. I Storbritannien er der dog ved at blive gennemført en ny model, hvor markedet opdeles i to segmenter: regulerbar elektricitet og ikkeregulerbar elektricitet. Det regulerbare segment (overvejende gas med den resterende kul og en smule biomasse) følger marginalprismodellen, mens der i det ikkeregulerbare segment betales på basis af de fulde omkostninger (et slags reguleret kapitalafkast i form af en differencekontrakt som er den model, Storbritannien allerede anvender med deres nye atomkraft Hinckley Point C⁽²⁾). Det betyder ikke, at staten vil skulle subsidiere de pågældende atomkraftværker, hvis markedsprisen på el er lavere end det aftalte beløb baseret på det regulerede kapitalafkast.

Det betyder, at en sådan ny markedsudformning består af to elementer: et markedssegment, hvor den tidligere markedsudformning (= rangordning baseret på marginalomkostninger) gælder og et andet markedssegment, hvor der de facto kun er differencekontrakter. Resultatet er, at prisen på den elektricitet, der produceres i henhold til differencekontrakterne, er stabil, hvilket afspejles i mere stabile priser for forbrugeren. Men prisen for forbrugeren vil stadig svinge, da en del af elektriciteten fortsat prissættes i henhold til rangordningen.

3.7. C: Nye atomkraftværker i den eksisterende markedsudformning

3.7.1. Atomkraftværker kan have en stabiliserende effekt på priserne, hvis der opføres tilstrækkeligt mange atomkraftværker, således at atomkraftværker regelmæssigt er de sidste kraftværker i rangordningen. Det betyder, at vi vil skulle erstatte fossilt fyrede kraftværker med atomkraftværker, altså mindst 100 nye atomkraftværker i Europa! I så fald vil de rigtigt nok være bestemmende for prisen med et prisniveau (se Hinckley C), der vil være to gange så højt som elektricitet fra vedvarende energikilder. Men på grund af marginalprissætningen vil de uundgåelige konsekvenser imidlertid være, at de nye atomkraftværker ikke vil kunne finansiere sig selv på markedet og vil skulle modtage støtte.

3.8. D: nye atomkraftværker og en ny markedsudformning

3.8.1. Atomkraftværker bør ikke indgå i rangordningen, men omfattes af omkostnings-plus-metoden. Plusset skyldes, at der i tillæg til finansielle investeringer fra regeringernes side også er behov for at mobilisere den private sektor og opnå et rimeligt investeringsafkast, altså omkostning plus takst. (Se også punkt 3.5.1)

4. Opsummering

4.6. Svaret på det tjekkiske formandskabs spørgsmål er helt kort, at atomenergi med den nuværende udformning af elmarkedet ikke kan spille en rolle i at stabilisere priserne. Først når udformningen af markedet er blevet ændret med betydelig økonomisk statsstøtte i tillæg til privat finansiering, har vi en situation, hvor atomenergi kan sikre prisstabilitet.

4.7. EØSU anbefaler derfor det tjekkiske formandskab at tage hul på en struktureret dialog på EU-niveau med det formål at blive enige om en ny udformning af elmarkedet, som sikrer prisstabilitet.

⁽¹⁾ <https://sweden.se/climate/sustainability/energy-use-in-sweden>

⁽²⁾ <https://www.gov.uk/government/collections/hinkley-point-c>

Begrundelse

EØSU's formand Christa Schweng og TEN-sektionens formand Baiba Miltovic skrev i deres erklæring af 8. september, at EØSU opfordrer til fælles handling for at sikre stabiliteten af elpriserne og med henblik på en omgående reform af energimarkedet. Det er netop grundtanken i dette ændringsforslag, som vi har formuleret for at give et klart og ærligt svar på spørgsmålet fra det tjekkiske formandskab.

Det forslag til udtalelse TEN/776, der er blevet fremlagt, har ikke fokus på spørgsmålet fra det tjekkiske formandskab, nemlig spørgsmålet om atomkraftens rolle med hensyn til at stabilisere elpriserne. I stedet er der tale om en udtalelse, der for det første mest handler om forsyningssikkerhed og for det andet fremstår som en reklame for atomkraft. Forsyningssikkerhed er naturligvis også meget vigtig, men det var ikke det, formandsskabet spurgte om.

Dertil kommer, at ordføreren beklageligvis har medtaget mange unøjagtigheder og angribelige punkter i udtalelsen. Vi har beskrevet 20 af disse punkter i et notat, der blev fremlagt på mødet i TEN-sektionen tidligere på måneden.

Vi ønsker at understrege, at opnåelse af prisstabilitet er en af forudsætningerne for, at elkunderne — virksomheder såvel som forbrugere — får sikkerhed for deres omkostninger på kort og mellemlang sigt. Stabile elpriser har derfor afgørende betydning for de europæiske virksomheders resultater og for skabelsen og opretholdelsen af arbejdspladser.

Vi har derfor udarbejdet dette ændringsforslag og beder EØSU's præsidium om at acceptere det som en modudtalelse.

I ændringsforslaget giver vi et klart og entydigt svar på det, som udtalelsen bør handle om, nemlig hvilken rolle atomkraft spiller i forhold til stabiliteten af energipriserne i EU. Vi argumenterer derfor IKKE for og imod atomkraft og behandler heller ikke prisniveauet, for stabilitet afhænger ikke af prisniveauet.

Det er vigtigt at forstå, at hvis man ønsker at gøre noget ved elpriserne, så er det nødvendigt at ændre det nuværende markedssystem for energipriser. Det er en konklusion, der lyder mange steder i Europa, selv fra Ursula von der Leyen og på mødet i energirådet den 9. september. Det er en konklusion, vi gentagne gange har bragt op i løbet af arbejdet med udtalelsen.

Vi har derfor i dette ændringsforslag skitseret fire scenarier for at undersøge, i hvilken markedsudformning atomenergi kan, og i hvilken markedsudformning atomenergi ikke kan, have en stabiliserende effekt på energipriserne. Vores konklusion er, at atomenergi ikke kan have en stabiliserende effekt i to af scenarierne, men på visse betingelser kan have det i de to andre scenarier.

Vores synspunkt blev støttet af de tre eksperter, som studiegruppens formand og ordfører havde indbudt til møde i studiegruppen:

Prof. Keppler: »Atomenergi har ingen reel indvirkning på elpriserne, og det vil en forøgelse på 10 eller 20 % heller ikke have!«

Hr. Cometto (Den Internationale Atomenergiorganisation, IAEA): »På den korte bane har atomkraft begrænset effekt i forhold til at mindske elpriserne.«

Hr. Goicea (FORATOM): »Atomkraft kan i teorien skabe stabile endelige elpriser, men det handler stadig om markedsudformningen.«

Resultat af afstemningen:

For: 98

Imod: 135

Hverken for eller imod: 27

BILAG II

	MEDLEM	GRUPPE	STEMME	Overdragelse af stemmeretten
1	ANDERSEN, Dorthe	II	A	SORGENFREY, Bente
2	ANDERSSON, Jan Torsten	III	N	
3	ANDERSSON, Krister	I	Y	
4	ANGELOVA, Milena	I	Y	
5	ANTONIOU, Michalis	I	Y	
6	ARDHE, Christian	I	Y	
7	ATS, Kerli	III	Y	
8	BABRAUSKIENE, Tatjana	II	A	
9	BACK, Thord Stefan	I	Y	
10	BALDZENS, Egils	II	Y	
11	BARBUCCI, Giulia	II	A	
12	BARCELÓ DELGADO, Andrés	I	Y	
13	BARRERA CHAMORRO, Maria Del Carmen	II	N	
14	BARTELS, Holger	II	N	
15	BÄUMLER, Christian	II	N	
16	BERNIS CASTELLS, Jaume	III	Y	
17	BERTOLINI, Silvestre	II	Y	
18	BIEGON, Dominika	II	N	
19	BLANC, Patricia	III	Y	
20	BLIJLEVENS, René	I	A	
21	BOGUSZ, Malgorzata Anna	III	N	
22	BOLAND, Séamus	III	N	
23	BOLLON, Pierre	I	Y	
24	BORSANI, Matteo Carlo	I	Y	
25	BRISHOUAL, Rachel	III	A	

	MEDLEM	GRUPPE	STEMME	Overdragelse af stemmeretten
26	BRONIARZ, Wincenty Slawomir	II	A	
27	BRZOBOHATÁ, Zuzana	III	N	
28	BYRNE, Peter	I	Y	
29	CABRA DE LUNA, Miguel Ángel	III	Y	
30	CALDERONE, Marina Elvira	III	N	
31	CALISTRU, Elena-Alexandra	III	A	
32	CAÑO AGUILAR, Isabel	II	N	
33	CATSAMBIS, Constantine	I	Y	
34	CHAMPAS, Panagiotis	III	Y	
35	CHARRY, Philippe	II	Y	DESIANO, Carole
36	CHOIX, Bruno	I	Y	
37	CLEVER, Peter	I	Y	HEMMERLING, Udo
38	COMER, John	III	Y	
39	CORAZZA, Chiara	III	Y	
40	COULON, Pierre Jean	II	Y	
41	COUMONT, Raymond	II	Y	
42	CSER, Ágnes	III	Y	
43	DE FELIPE LEHTONEN, Helena	I	Y	
44	DE LEEUW, Rudy	II	N	ULENS, Miranda
45	DE LOTTO, Pietro Francesco	I	Y	
46	DE MELLO, Vasco	I	Y	
47	DE MÛELENAERE, Robert	I	Y	
48	DEGUARA, Jason	II	N	
49	DEL RIO, Cinzia	II	N	
50	DESTOM, Joël	III	Y	
51	DIAMANTOUROS, Konstantinos	I	Y	

	MEDLEM	GRUPPE	STEMME	Overdragelse af stemmeretten
52	DIMITRIADOU, Stavroula	II	N	
53	DIRX, Jan	III	N	NEISINGH, Ody
54	DOZ ORRIT, Javier	II	Y	
55	DROBINSKI-WEIß, Elvira	III	N	
56	DUFEK, Bohumír	II	Y	
57	DULEVSKI, Lalko	III	N	
58	DUTTO, Diego	III	N	
59	EDELÉNYI, András	I	Y	
60	FELSZEGHI, Sára	II	Y	
61	FORNEA, Dumitru	II	Y	
62	GARAT PÉREZ, Francisco Javier	III	Y	
63	GARCÍA DEL RIEGO, Antonio	I	Y	SABATINI, Giovanni
64	GARCÍA SALGADO, Manuel	II	Y	
65	GARDIAS, Dorota	II	Y	
66	GAVRILOVS, Vitalijs	I	Y	
67	GEISEN, Norbert	III	Y	
68	GKOFAS, Panagiotis	III	Y	
69	GOBINSĀ, Andris	III	N	
70	GONDARD-ARGENTI, Marie-Françoise	I	Y	
71	GRABO, Louise	III	Y	KILIM, Irma
72	HÄGGLUND, Sam	II	A	
73	HÄGGMAN, Maria	II	A	
74	HAJNOŠ, Miroslav	II	Y	
75	HAUKANÖMM, Monika	III	N	
76	HEALY, Joe	III	Y	
77	HERNÁNDEZ BATALLER, Bernardo	III	N	

	MEDLEM	GRUPPE	STEMME	Overdragelse af stemmeretten
78	HOFFMANN, Reiner Gerd	II	N	
79	HOLST, Sif	III	A	
80	IOANNIDIS, Athanasios	III	Y	
81	IZVERNICEANU DE LA IGLESIA, Ileana	III	N	
82	JAHIER, Luca	III	N	
83	JOHANSSON, Benny	II	A	
84	JONUŠKA, Alfredas	I	Y	
85	JOÓ, Kinga	III	Y	
86	JUODKAITE, Dovile	III	N	
87	KÁLLAY, Piroska	II	A	
88	KATTNIG, Thomas	II	N	BUZEK, Tanja
89	KIUKAS, Vertti	III	Y	
90	KLIMEK, Jan	I	Y	
91	KOKALOV, Ivan	II	Y	
92	KOLBE, Rudolf	III	N	
93	KOLYVAS, Ioannis	III	N	
94	KOMORÓCZKI, István	I	Y	
95	KONTKANEN, Mira-Maria	I	Y	
96	KOUTSIOUMPELIS, Stavros	II	Y	
97	KROPIL, Rudolf	III	Y	
98	KROPP, Thomas	I	Y	GERSTEIN, Antje
99	KRUPAVICIENE, Kristina	II	Y	
100	KÜKEDI, Zsolt	III	Y	
101	KUNYSZ, Maciej Dawid	III	A	
102	LADEFOGED, Anders	I	Y	
103	LE BRETON, Marie-Pierre	I	Y	

	MEDLEM	GRUPPE	STEMME	Overdragelse af stemmeretten
104	LEFÈVRE, Christophe	II	Y	
105	LEITANE, Katrina	III	A	
106	LOBO XAVIER, Gonçalo	I	A	
107	LOHAN, Cillian	III	N	
108	LUSTENHOUWER, Colin	I	N	
109	MACHYNA, Emil	II	Y	
110	MADSEN, Niels	I	Y	
111	MALLIA, Stefano	I	Y	
112	MANOLOV, Dimitar	II	Y	
113	MARCHIORI, Alberto	I	Y	
114	MARIN, Florian	II	N	
115	MARTINOVIC DŽAMONJA, Dragica	I	Y	
116	MASCIA, Sandro	I	Y	
117	MASTANTUONO, Alena	I	Y	LEMCKE, Freya
118	MATSAS, Andreas	II	Y	
119	MAVROMMATIS, Manthos	I	Y	
120	MEDINA, Felipe	I	Y	
121	MENSI, Maurizio	III	A	
122	MERLO, Nicoletta	II	Y	
123	MESKER, August Pierre	I	N	
124	MEYNENT, Denis	II	N	
125	MILTOVICA, Baiba	III	Y	
126	MINCHEVA, Mariya	I	Y	PANGL, Andreas
127	MIRA, Luís	I	Y	
128	MISSLBECK-WINBERG, Christiane	I	Y	

	MEDLEM	GRUPPE	STEMME	Overdragelse af stemmeretten
129	MITOV, Veselin	II	Y	
130	MONE, Andrea	II	A	
131	MOOS, Christian	III	A	
132	MORENO DÍAZ, José Antonio	II	A	
133	MORKIS, Gintaras	I	Y	
134	MOSTACCIO, Alessandro	III	N	
135	MUREȘAN, Marinel Dănuț	I	Y	
136	MURGUÍA ESTEVE, Aitor	II	N	
137	NIKOLOPOULOU, Maria	II	N	
138	NIKOLOV, Bogomil	III	N	
139	NOWACKI, Marcin	I	Y	
140	NYGREN, Ellen	II	A	
141	OCHEDZAN, Justyna Kalina	III	A	
142	O'CONNOR, Jack	II	A	
143	ÖNGÖRÜR, Berivan	II	A	
144	OSTROWSKI, Krzysztof	I	A	
145	PADURE, Decebal-Ștefăniță	I	Y	HAUNERT, Nora
146	PAIDAS, Ioannis	II	Y	
147	PALMIERI, Stefano	II	A	
148	PARTHIE, Sandra	I	A	
149	PATER, Krzysztof	III	Y	
150	PAVIĆ-ROGOŠIĆ, Lidija	III	A	
151	PENTTINEN, Markus	II	Y	
152	PETRAITIENE, Irena	II	Y	
153	PIETKIEWICZ, Janusz	I	Y	

	MEDLEM	GRUPPE	STEMME	Overdragelse af stemmeretten
154	PILAWSKI, Lech	I	Y	
155	PLOSCEANU, Aurel Laurentiu	I	N	
156	POCIVAVŠEK, Jakob Kristof	II	A	
157	POPELKOVÁ, Hana	II	Y	VAN KELLE, Lottie
158	POTTIER, Jean-Michel	I	Y	
159	POTYRALA, Dariusz Mirosław	II	Y	
160	PREDA, Bogdan	I	Y	VUORI, Timo
161	PROUZET, Emilie	I	Y	
162	PUECH d'ALISSAC, Arnold	I	Y	
163	PUXEU ROCAMORA, Josep	I	Y	
164	QUAREZ, Christophe	II	Y	
165	RAMMO, Alari	III	Y	
166	RAVNIK, Branko	III	Y	
167	REALE, Maurizio	I	Y	
168	REDING, Jean-Claude	II	N	
169	REISECKER, Sophia	II	A	RUSU, Sabin
170	RELIC, Danko	III	A	
171	REPANŠEK, Neža	III	N	
172	RIBBE, Lutz	III	N	
173	RISTELÄ, Pekka	II	A	
174	ROBYNS, Wautier	I	Y	
175	ROCHE RAMO, José Manuel	III	N	
176	RÖPKE, Oliver	II	N	KLUGE, Norbert
177	SAKAROVÁ, Dana	II	Y	
178	SALIS-MADINIER, Franca	II	N	

	MEDLEM	GRUPPE	STEMME	Overdragelse af stemmeretten
179	SAMMUT BONNICI, Dolores	I	A	
180	SCHAFFENRATH, Martin Josef	III	N	
181	SCHLÜTER, Bernd	III	A	
182	SCHMIDT, Peter	II	N	
183	SCHWARTZ, Arnaud	III	N	
184	SCHWENG, Christa	I	A	
185	SERRA ARIAS, Ricardo	III	Y	
186	SIBIAN, Ionut	III	N	
187	SILVA, Carlos	II	N	
188	SILVA, Francisco	III	N	
189	SILVA, João	II	N	
190	SINKEVICIUTE, Elena	III	Y	
191	SIPKO, Juraj	III	A	
192	ŠIRHALOVÁ, Martina	I	Y	
193	SMOLE, Jože	I	N	
194	SÖBER, Kristi	I	Y	
195	SOETE, Paul	I	Y	
196	STOEV, Georgi	I	Y	
197	STUDNICNÁ, Lucie	II	A	MILIĆEVIĆ-PEZELJ, Anica
198	SÜLE, Katalin Elza	I	Y	
199	SVENTEK, David	I	Y	
200	SZALAY, Anton	II	Y	
201	SZYMANSKI, Mateusz	II	Y	
202	TCHOUKANOV, Stoyan	III	N	
203	TEDER, Reet	I	Y	MAJETIĆ, Davor

	MEDLEM	GRUPPE	STEMME	Overdragelse af stemmeretten
204	THURNER, Andreas	III	N	
205	TIAINEN, Simo	III	Y	
206	TOPOLÁNSZKY, Ákos	III	A	
207	TRINDADE, Carlos Manuel	II	N	MAURICIO DE CARVALHO, Fernando
208	TUPLUŞI, Tudorel	III	Y	
209	TZOTZE-LANARA, Zoe	II	N	
210	ULGIATI, Luigi	Non-insc	Y	
211	UNGERMAN, Jaroslav	Non-insc.	Y	
212	VADÁSZ, Borbála	I	Y	
213	VARDAKASTANIS, Ioannis	III	N	
214	VASK, Kaia	II	Y	
215	VERNICOS, George	I	Y	
216	VIIES, Mare	II	Y	
217	VILARES DIOGO, Edgar	III	N	
218	VON BROCKDORFF, Philip	II	N	
219	VORBACH, Judith	II	N	
220	VYYRYLÄINEN, Tiina	III	Y	
221	WAGENER, Marco	II	N	WOLFF, Romain
222	WAGNSONNER, Thomas	II	N	
223	WILLEMS, Heiko	I	Y	
224	WILLEMS, Marie Josiane	III	A	
225	WRÓBLEWSKI, Tomasz Andrzej	I	Y	
226	WYCKMANS, Ferdinand	II	N	

	MEDLEM	GRUPPE	STEMME	Overdragelse af stemmeretten
227	YIAPANIS, Anastasis	III	Y	
228	YILDIRIM, Ozlem	II	Y	
229	YLIKARJULA, Janica	I	Y	
230	ZARINA, Katrina	I	Y	
231	ZIELENIECKI, Marcin Antoni	II	Y	
232	ZORKO, Andrej	II	N	
233	ZVOLSKÁ, Marie	I	Y	HARTMAN RADOVÁ, Jana
234	ZYCH, Tymoteusz Adam	III	N	

III

(Forberedende retsakter)

DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG

572. PLENARFORSAMLING I DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG,
21.9.2022-22.9.2022**Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet og Rådet — Et europæisk sundhedsdataområde: Udnyttelse af potentialet i sundhedsdata til gavn for borgere, patienter og innovation***(COM(2022) 196 final)***og om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om det europæiske sundhedsdataområde***(COM(2022) 197 final — 2022/0140 (COD))**(2022/C 486/16)*Ordfører: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Anmodning om udtalelse	Europa-Parlamentet, 6.6.2022 Rådet, 13.6.2022
Retsgrundlag	Artikel 114 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug
Vedtaget i sektionen	8.9.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	22.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen	
(for/imod/hverken for eller imod)	198/0/1

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. EØSU hilser Kommissionens meddelelse om det europæiske sundhedsdataområde velkommen. Efter covid-19-krisen, der rummede gode eksempler på samarbejde såsom EU's digitale covidcertifikat, kan EU og dets borgere drage fordel af sikre, harmoniserede og delte data, der kan styrke medlemsstaternes sundhedssystemer på alle områder. EØSU er enig i, at den digitale omstilling er afgørende for at yde bedre sundhedsydelser til borgerne, opbygge stærkere og mere modstandsdygtige sundhedssystemer, styrke konkurrenceevnen og innovationen i EU's medicinske økosystem på lang sigt og hjælpe EU med at komme på fode igen efter pandemien.

1.2. Ifølge EØSU er det afgørende at udnytte de muligheder, som innovation og digitalisering medfører, til at fremme borgernes trivsel og højne sundhedstjenesternes kvalitet. Samtidig gør det organiserede civilsamfund og arbejdsmarkedets parter opmærksom på, at niveauet af digitale færdigheder varierer på tværs af EU's medlemsstater, hvilket der skal tages højde for ved strategiens gennemførelse. På det punkt er mottoet om »ikke at lade nogen i stikken« mere relevant end nogensinde før.

1.3. EØSU ser forslaget om det europæiske sundhedsdataområde som en glimrende mulighed for at give den enkelte borger adgang til og kontrol over sine personlige sundhedsdata. I samme tråd mener EØSU, at denne strategi vil sikre en sammenhængende ramme for anvendelse af borgernes sundhedsdata inden for rammerne af FoU-politikker. For at nå begge disse mål er det meget vigtigt at garantere fortrolighed og sikkerhed i forløbet. EØSU bakker derfor op om en storstilet oplysningskampagne, der skal bidrage til at skabe tillid i offentligheden. Borgerne er nødt til at kende fordelene ved at dele data. Det er i EØSU's interesse, at de direkte fordele fremhæves over for borgere og forbrugere, sådan som de er blevet det over for andre interessenter, men det skal gøres klart, at der er indført obligatoriske kvalitetskrav, navnlig når det drejer sig om godkendelse og anonymitet.

1.4. EØSU mener, at det europæiske sundhedsdataområde i den forstand får en betydelig positiv indvirkning på de grundlæggende rettigheder, der vedrører beskyttelse af personoplysninger og den frie bevægelighed. Hvis det kobles korrekt sammen med den europæiske åbne videnskabscloud (EOSC) og den respektive europæiske datainfrastruktur inden for life science ⁽¹⁾, får forskere, innovatorer og politiske beslutningstagere mulighed for at anvende oplysningerne mere effektivt og sikkert og på en måde, der beskytter privatlivets fred. Ifølge denne tankegang er EØSU enig i, at forslaget er endnu et vigtigt skridt i retning af at styrke det indre marked og dets potentiale til at forbedre de europæiske borgers liv.

1.5. Trods sin støtte til dette program gør EØSU opmærksom på, at EU ikke kan bede offentligheden støtte et europæisk område for udveksling af sundhedsdata, hvis midlerne til finansiering af selve sundhedsområdet er knappe. Covid-19 har været et hårdt slag for de offentlige sundhedssystemer, og EU skal gøre sig klart, at det er nødt til først at udbedre skaderne og styrke de offentlige sundhedssystemer med tilstrækkelige midler, inden det påbegynder dette projekt, som utvivlsomt vil have en positiv effekt. Ifølge EØSU skal EU, hvis det råder over et budget til en »dagsorden«, afsætte midler herfra til at styrke sundhedssystemerne og først derefter gå videre med dette interessante projekt.

1.6. EØSU understreger, at det er nødvendigt at præcisere brugen af primære og sekundære data over for borgerne. Folk skal have tillid og tiltro til systemet for at kunne medvirke, og de skal kunne forstå fordelene for både den enkelte borger og for hele samfundet. EØSU mener, at folk primært er bekymrede for anvendelsen af sekundære data. Det skal være helt klart, hvordan dataene anvendes, hvilke grænser der er for anvendelsen, hvilket organ der kontrollerer og validerer dataene, og hvilke sanktioner der pålægges i tilfælde af manglende overholdelse. EØSU er af den faste overbevisning, at civilsamfundsorganisationerne og arbejdsmarkedets parter, hvis de inddrages korrekt, kan hjælpe med at formidle og sprede disse budskaber. Medlemsstaterne kan i høj grad drage nytte af lokale civilsamfundsorganisationer til at bistå lokalsamfundet i disse spørgsmål og derved sikre, at udviklingen kommer alle til gavn. På samme måde er alment praktiserende læger og behandlende læger, som patienterne selv har valgt, vigtige led i kæden af tillid og tiltro mellem patienter og brugere af sundhedsdata. EØSU anbefaler, at navnlig disse fagpersoner inddrages i kommunikationsstrategien.

1.7. Selv om EØSU overordnet set går ind for forslaget, opfordrer det Kommissionen til klart at overveje fordele og ulemper ved initiativet for at kunne mindske risiciene, inden den går videre. Vi er nødt til at indse, at vi i fremtiden står over for en lang række udfordringer, når det gælder medlemsstaternes sundhedssystemer. Det drejer sig om forskellig hastighed og forskellige holdninger til offentlige og private sundhedssystemer. Desuden må borgerne have forståelse for, at forslaget indebærer investeringer og samfundspolitiske beslutninger. Det skal være åbenlyst for borgerne, at forslaget indgår i en strategi og er del af en udvikling, der ikke underminerer systemet, men som skaber mere værdi. Der er behov for kommunikation for at undgå misforståelser i den brede offentlighed.

1.8. Med henblik på at give alle bedre adgang til forsikring, hvilket kræver, at forsikringssselskaberne får en bedre forståelse af den relevante datadokumentation, opfordrer EØSU til, at det overvejes, om en revision af det absolutte forbud mod forsikringssselskabers anvendelse af sekundære data er relevant eller ej. Med tanke på den dermed forbundne risiko for individualisering af forsikringspræmier og risikoudvælgelse foretrækker udvalget imidlertid at holde fast i Kommissionens standpunkt om, at sekundær anvendelse af elektroniske sundhedsdata bør begrænses til de helt legitime mål om at forbedre og gennemføre folkesundhedspolitiske og forskningsrelaterede foranstaltninger. Udvalget opfordrer også til, at det overvejes

⁽¹⁾ Det Europæiske Strategiforum om Forskningsinfrastruktur har gennem sine strategiske køreplaner fremmet etableringen af en europæisk forskningsinfrastruktur dedikeret til sundhedsrelaterede forskningsdata, en samling af biologisk materiale i biobanker, medicinske billeddata mv. Der findes flere oplysninger på: <https://roadmap2021.esfri.eu/>.

at åbne disse data for forsikringselskaberne til forskningsformål, forudsat at de er i fuld overensstemmelse med databeskyttelsesforordningen og ovennævnte mål af almen interesse samt overvåges af de kompetente myndigheder i samarbejde med civilsamfundet.

1.9. EØSU er overbevist om, at det europæiske sundhedsdataområde vil gavne den enkelte borger, sundhedspersonalet, sundhedstjenesteydere, forskere, lovgivere og politiske beslutningstagere, men kun ved inden for rammerne af denne strategi at inddrage borgerne og interessenterne i de fortsatte investeringer i de nationale sundhedssystemer. Og borgerne kan kun inddrages, hvis de føler, de spiller en central rolle i forløbet. EØSU anbefaler, at Kommissionen og medlemsstaterne inddrager civilsamfundsorganisationer for at sikre en vellykket gennemførelse af strategien samt udnytte disse organisationers erfaring til at få udbredt kendskabet til initiativets gennemsigthed og pålidelighed. Investeringer i disse områder er altafgørende.

1.10. EØSU støtter tanken om, at medlemsstaterne og de organer, der er involveret i det europæiske sundhedsdataområde, kan anvende en kombination af investeringer fra programmet for et digitalt Europa, Connecting Europe-faciliteten og Horisont Europa til at føre strategien ud i livet. Desuden vil programmet for et digitalt Europa støtte opbygningen af den infrastruktur, der er nødvendig for at garantere sikker adgang til sundhedsdata på tværs af grænserne i EU og udvikle fælles dataområder. EØSU gør imidlertid også opmærksom på, at sådanne investeringer tager tid og ikke er knyttet direkte sammen med tidsplanen for strategien. Borgernes forventninger skal derfor afstemmes med tidsplanen for disse investeringer for at undgå, at folk bliver skuffede og nægter at acceptere strategien og datadeling generelt.

1.11. Endelig opfordrer EØSU Kommissionen til at investere vedvarende i cybersikkerhedssystemer, hvilket kan forebygge store problemer i alle medlemsstater. Borgerne skal kunne have tillid til sådanne systemer. Alle de problemer og eksempler, der i den seneste tid har været mange forskellige steder i EU, har imidlertid skabt en følelse af usikkerhed og frygt, når det gælder databeskyttelse og systemsikkerhed. Dette er EU nødt til at håndtere med en koordineret indsats, og det kan få afgørende betydning i forbindelse med denne form for følsomme investeringer.

2. Generel ramme

2.1. Kommissionen har oprettet et europæisk sundhedsdataområde som en af de centrale komponenter i en stærk europæisk sundhedsunion. Det europæiske sundhedsdataområde er en sundhedsspecifik datadelingsramme, der under fuld overholdelse af EU's høje standarder for databeskyttelse fastsætter klare regler og praksis og etablerer en infrastruktur og en forvaltningsramme for patienters brug af elektroniske sundhedsdata samt for forskning, innovation, politikudformning og lovgivningsmæssige tiltag.

2.2. Med sundhedsdataområdet tager EU et stort skridt fremad, når det gælder om at levere sundhedsydelse til borgerne i hele Europa. Det gør det muligt for folk at have kontrol over og anvende deres sundhedsdata i deres hjemland eller i andre medlemsstater. Og det baner vejen for et ægte indre marked for digitale sundhedstjenester og -produkter.

2.3. Medlemsstaterne sikrer, at patientresuméer, elektroniske recepter, laboratorieresultater og udskrivningsrapporter udstedes og accepteres i et fælles europæisk format. Der indføres obligatoriske krav til interoperabilitet og sikkerhed. For at sikre, at borgernes rettigheder beskyttes, skal alle medlemsstater udpege digitale sundhedsmyndigheder. Disse myndigheder deltager i den grænseoverskridende digitale infrastruktur (MyHealth@EU), hvorigennem patienterne kan dele deres data på tværs af grænserne.

2.4. Det europæiske sundhedsdataområde er en videreudvikling af databeskyttelsesforordningen, den foreslåede forordning om datastyring, udkastet til dataforordning og NIS-direktivet. Det supplerer disse initiativer og opstiller mere skræddersyede regler for sundhedssektoren.

2.5. Den primære anvendelse af elektroniske sundhedsdata understøtter brugen af data til bedre sundhedsydelser på nationalt og tværnationalt plan. Medicinske data lagres typisk i elektroniske patientjournaler, der indeholder segmenter af patientens sygehistorie (enten centralt eller med inddragelse af flere forskellige sundhedstjenesteydere). Med det europæiske sundhedsdataområde kan borgerne tilgå deres sundhedsdata og gøre dem tilgængelige for en sundhedsperson efter eget valg, herunder i udlandet samt på sundhedspersonens sprog. Patienten kan således få en bedre diagnose og behandling med færre medicinske fejl og undgå diagnosticering, hvor dette ikke er nødvendigt.

2.6. Den sekundære anvendelse af elektroniske sundhedsdata finder sted, når sundhedsdata behandles med henblik på at informere og vurdere folkesundhedspolitikker eller gennemføre forskning. Dette kan styrke patientsikkerheden og fremme udviklingen af nye lægemidler og medicinsk udstyr samt personlig medicin og produkter, der er baseret på kunstig intelligens. I forbindelse med det europæiske sundhedsdataområde offentliggøres resultaterne af sådan forskning i aggregeret form, der tager behørigt hensyn til privatlivets fred.

2.7. Det europæiske sundhedsdataområde er et sundhedsspecifikt økosystem bestående af regler, fælles standarder og praksis, en infrastruktur og en forvaltningsstruktur, der sigter mod at:

- a) give den enkelte borger større digital adgang til og kontrol over sine egne elektroniske personlige sundhedsdata samt understøtte den frie bevægelighed
- b) gøre det lettere at skabe et egentligt indre marked for elektroniske patientjournalssystemer, relevant medicinsk udstyr og højrisikosystemer baseret på AI
- c) skabe en sammenhængende, troværdig og effektiv struktur for anvendelse af sundhedsdata til forskning, innovation, politikudformning og lovgivningsmæssige tiltag.

3. Potentialet i sundhedsdata: en strategi baseret på tillid

3.1. EØSU bifalder Kommissionens initiativ vedrørende et »europæisk sundhedsdataområde« med potentiale til at forbedre borgernes livskvalitet, fremme innovation og skabe et sikkert miljø for databeskyttelse og datadeling.

3.2. I kølvandet på covid-19-krisen har alle medlemsstater lidt under det pres, som deres nationale sundhedssystemer har været udsat for, og Kommissionens initiativ kommer derfor på det rigtige tidspunkt.

3.3. EØSU er overbevist om, at der næres en generel mistro til, hvor robust systemet er, på trods af positive resultater i flere forskellige lande. Alment praktiserende læger og behandlende læger, som patienterne selv har valgt, er vigtige led i kæden af tillid og tiltro mellem patienter og brugere af sundhedsdata. EØSU anbefaler, at disse personer inddrages aktivt i at informere borgerne om den værdi, som udveksling af sundhedsdata har for dem som enkeltpersoner og for alle borgere generelt.

3.4. For at realisere potentialet i sundhedsdata har Kommissionen fremsat et lovgivningsforslag om oprettelse af et europæisk sundhedsdataområde, der skal sætte den enkelte borger i stand til at udøve kontrol over sine egne sundhedsdata, og som skal sikre levering af bedre sundhedsydelser og gøre det muligt for EU at udnytte fordelene ved sikker udveksling, brug og genbrug af sundhedsdata uden de nuværende hindringer. EØSU bakker op om den overordnede idé.

3.5. EU-borgerne vil kunne tilgå og dele deres data i realtid, samtidig med at de får større kontrol over dem. Det europæiske sundhedsdataområde vil bidrage til en mere effektiv, tilgængelig og modstandsdygtig sundhedssektor og til bedre livskvalitet, samtidig med at det giver den enkelte borger kontrol over sine egne sundhedsdata og mulighed for at udnytte potentialet i dataøkonomien. EØSU og det organiserede civilsamfund gentager, at EU ifølge dem bør benytte sig af, at borgerne er åbne over for et sådant initiativ, så længe de forstår projektet og fordelene ved konceptet.

4. Udfordringerne ved at anvende sundhedsdata: risici og muligheder

4.1. EØSU finder det afgørende, at medlemsstaterne indser, at der er behov for investeringer til fremme af dette projekt, og at der i øjeblikket er flere strategiske prioriteter, der konkurrerer med hinanden.

4.2. Eftersom det europæiske sundhedsdataområde bygger på den generelle forordning om databeskyttelse (databeskyttelsesforordningen) ⁽²⁾, forordningen om datastyring ⁽³⁾, udkastet til dataforordning ⁽⁴⁾ og NIS-direktivet ⁽⁵⁾, er borgerne sikret et aspekt af tillid og gennemsigtighed. Inden for disse horisontale rammer fastsættes der regler (herunder sikkerhedsforanstaltninger) for sundhedssektoren. Sundhedsdatas særligt følsomme karakter er imidlertid noget, der skal tages korrekt hånd om.

4.3. Mere end halvdelen af medlemsstaterne har ikke specifik lovgivning om genbrug af elektroniske sundhedsdata til f. eks. forskning, politikudformning eller lovgivningsmæssige formål, men forlader sig på de generelle bestemmelser i den generelle forordning om databeskyttelse og benytter ofte samtykke til behandling af sundhedsdata ⁽⁶⁾. Denne situation begrænser genbrugen af sundhedsdata. Ikke alle medlemsstater har et kompetent organ for adgang til sundhedsdata, men i de medlemsstater, hvor et sådant organ findes, er antallet af anmodninger om at anvende sundhedsdata til forskning eller politikudformning i hastig vækst ⁽⁷⁾, hvilket viser interessen for et sådant system og omfanget af den udækkede efterspørgsel. EØSU er af den opfattelse og overbevisning, at dette koncept også understøtter behovet for en sådan strategi.

4.4. Det europæiske sundhedsdataområde vil åbne for innovative tilgange til registrering af kræft og rumme nye alternative metoder til at indsamle aktuelle, geolokaliserede oplysninger om forskellige kræftformer. Dette vil kunne give en reel status over kræfttilfælde i hele EU. Samtidig vil det kunne kortlægge tendenser, forskelle og uligheder mellem medlemsstater og regioner.

4.5. Vigtigere endnu kan det gøre det lettere at få øje på udfordringer og specifikke indsatsområder, der kræver investeringer og andre tiltag på EU-plan, nationalt plan og regionalt plan. For blot at nævne et eksempel vil det også gøre kræftscreenings- og behandlingstilbud mere målrettede, effektive og tilgængelige.

4.6. Cybersikkerhed har central betydning for folks liv. De fordele, teknologien giver os, er enorme, og i tilknytning til persondata er potentialet endnu større, men det samme er risikoen for at miste vigtige og værdifulde oplysninger. EØSU er bevidst om risiciene i den forbindelse, og de seneste eksempler i flere forskellige medlemsstater kræver handling. I den henseende er det meget vigtigt at have en koordineret strategi for at bekæmpe »cyberpirateri« og styrke cybersikkerheden. Uden investeringer på det område er forslaget nytteløst.

5. Forvaltning, finansiering og gensidig påvirkning af andre sundhedspolitikker

5.1. EØSU er fast overbevist om, at dette projekt er en mulighed for at styrke EU og tilbyde borgerne stærkere rettigheder og beskyttelse, hvad angår sundhedsdata i EU. Hensigten er at gøre det nemmere at tilgå og dele sundhedsdata med flere forskellige sundhedspersoner uden at være nødt til at gentage de samme undersøgelser unødigt. Samtidig vil lettere adgang til interoperable data af høj kvalitet også fremme innovationen og udviklingen af nye behandlinger, nye vacciner og personlig medicin. Der er derfor behov for god koordinering blandt alle involverede aktører — offentlige sundhedssystemer, regeringer, borgere, politiske beslutningstagere og formidlere — for at nå disse mål.

5.2. EØSU er enig i, at investeringer i digitalisering også er en investering i bedre sundhedsydelser og mere modstandsdygtige sundhedssystemer i medlemsstaterne. EØSU er imidlertid også af den opfattelse, at medlemsstaterne kan gøre bedre brug af de midler, der stilles til rådighed inden for rammerne af de europæiske finansieringsordninger, navnlig genopretnings- og resiliensfaciliteten, der som den vigtigste søjle i den europæiske genopretningsplan, NextGenerationEU, har til formål at yde økonomisk støtte til medlemsstaterne for at afbøde covid-19-pandemiens økonomiske og sociale konsekvenser og gøre den europæiske økonomi bedre rustet til at modstå fremtidige chok.

⁽²⁾ EUT L 119 af 4.5.2016, s. 1.

⁽³⁾ EUT L 152 af 3.6.2022, s. 1.

⁽⁴⁾ Forslag til forordning om harmoniserede regler om fair adgang til og anvendelse af data (dataforordningen) (COM(2022) 68 final).

⁽⁵⁾ EUT L 194 af 19.7.2016, s. 1.

⁽⁶⁾ Hansen J. et al, *Assessment of the EU Member States' rules on health data in the light of GDPR*, som findes på https://ec.europa.eu/health/system/files/2021-02/ms_rules_health-data_en_0.pdf.

⁽⁷⁾ Ifølge konsekvensanalysen, der ledsager det kommende forslag (s. 15).

5.3. EØSU gør opmærksom på fordelene ved kombinerede infrastrukturinvesteringer, der gør det muligt for alle regioner at fremme digitalisering og skabe fremdrift. Det giver ingen mening at iværksætte et projekt af denne størrelse uden at råde over et tiltrækkeligt udbygget net eller den nødvendige infrastruktur eller uden at investere i en opgradering af borgernes uddannelse og digitale færdigheder.

5.4. EØSU støtter tanken om at afsætte mere end 480 mio. EUR fra programmet for det digitale Europa, Connecting Europe-faciliteten og Horisont Europa til medlemsstaterne og de organer, der er involveret i det europæiske sundhedsdataområde, samt andre sektorer. Programmet for et digitalt Europa vil også støtte udbredelsen af den infrastruktur, der er nødvendig for at gøre adgangen til sundhedsdata sikker på tværs af grænserne i EU og udvikle fælles dataområder. EØSU anfører, at disse investeringer tager tid, og at borgernes forventninger derfor skal afstemmes med investeringstidsplanen.

Bruxelles, den 22. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om beskyttelse af geografiske betegnelser for håndværks- og industriprodukter og om ændring af Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2017/1001 og (EU) 2019/1753 og Rådets afgørelse (EU) 2019/1754

(COM(2022) 174 final — 2022/0115 (COD))

(2022/C 486/17)

Ordfører: **Paulo BARROS VALE**

Anmodning om udtalelse	Rådet for den Europæiske Union, 11.5.2022
Retsgrundlag	Artikel 118, stk. 1, og artikel 207, stk. 2, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug
Vedtaget i sektionen	8.9.2022
Vedtaget på plenum	21.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	227/2/2

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg (EØSU) glæder sig over Kommissionens initiativ om beskyttelse af geografiske betegnelser for industri- og håndværksprodukter på EU-plan, som udfylder det lovgivningsmæssige tomrum for den type produkter. Regional identitet og traditionel knowhow bør beskyttes, og lovgivningen er i denne sammenhæng et vigtigt redskab til udvikling af regionerne, da beskyttelsen af geografiske betegnelser også er en beskyttelse af producenter og forbrugere.

1.2. EØSU mener, at ordningen for beskyttelse af geografiske betegnelser stimulerer udviklingen af regionerne — især de mindre udviklede regioner — da den tilskynder producenterne til at få deres produkter anerkendt og beskyttet mod efterligninger, og den tiltrækker og fastholder befolkningen ved at skabe bedre job til bedre lønninger og styrker bæredygtig turisme, især i form af nicheturisme baseret på regionens omdømme.

1.3. Kommissionen fremlægger et forslag til forordning om beskyttelse af geografiske betegnelser for håndværks- og industriprodukter. EØSU er ikke overbevist om, at denne mulighed er at foretrække frem for muligheden for at udvide de eksisterende rammer for landbrugsprodukter og fødevarer, vin og spiritus til håndværks- og industriprodukter. Med denne anden mulighed kunne man undgå yderligere lovgivning, procedurer og myndigheder, og man skulle blot indføre en fælles ordning for beskyttelse af geografiske betegnelser, der gælder for alle produkttyper.

1.4. EØSU mener, at det er afgørende, at symbolet for geografiske betegnelser er attraktivt og tilpasset alle nye kommunikationsformer, lige fra traditionel mærkning til mere avanceret digital kommunikation. Det skal give forbrugerne en fornemmelse af, at der er tale om et pålideligt produkt af høj kvalitet, og skal samtidig understøtte producenternes kommunikation. EØSU mener, at man bør overveje at opdatere det nuværende symbol for beskyttede geografiske betegnelser som defineret i bilaget til Kommissionens delegerede forordning (EU) nr. 664/2014 af 18. december 2013 ⁽¹⁾ og udarbejde en mærkningsvejledning.

⁽¹⁾ EUT L 179 af 19.6.2014, s. 17.

1.5. EØSU mener, at det er vigtigt, at overgangen fra beskyttelse af geografiske betegnelser på nationalt niveau til europæisk niveau sker hurtigt og enkelt. Det er vigtigt, at de to ordninger ikke anvendes sideløbende over en længere periode, da det vil forvirre forbrugerne og producenterne. Medlemsstater, der allerede anvender geografisk beskyttelse i henhold til Lissabonaftalen, bør desuden hurtigt kunne indføre EU's symbol og derved give deres produkter et kvalitetsstempel.

1.6. EØSU anbefaler, at Kommissionen nøje følger de problemer, der kan opstå i certificeringsprocessen, navnlig med tredjelande, og udnytter sin forhandlingsstyrke. Den Europæiske Unions Kontor for Intellectuel Ejendomsret (EUIPO), hvis kompetence på området for industriel ejendomsret er anerkendt, bør uden tvivl være ansvarlig for at træffe afgørelse om certificering, men der bør oprettes en kommunikationskanal mellem Kommissionen og EUIPO med henblik på at undersøge tvivlstilfælde, der kan give anledning til tvister. Grænseoverskridende regioner (både i og uden for EU) kan skabe særlige udfordringer med hensyn til at nå til enighed, og netop denne enighed er afgørende for at beskytte producenter og forbrugere.

2. Generelle bemærkninger

2.1. Kommissionens forslag har til formål at sikre beskyttelse af geografiske betegnelser^(?) af håndværks- og industriprodukter på EU-plan. Håndværks- og industriprodukter er ikke omfattet af den nuværende ordning for beskyttelse af geografiske betegnelser, som kun omfatter landbrugsprodukter og fødevarer, vin og spiritus. Der findes i EU mange håndværks- og industriprodukter med unikke egenskaber, der er knyttet til deres oprindelsesregion, som gentagne gange efterlignes og forfalskes, og som bør beskyttes hurtigst muligt.

2.2. Manglen på en EU-dækkende beskyttelsesmekanisme og den retsikkerhed, der opstår som følge af, at der findes en anden — eller slet ingen — national lovgivning, gør det vanskeligt at beskytte håndværks- og industriprodukter med unikke egenskaber, som knytter sig til oprindelsesregionen. Disse mangler kan føre til, at produkter og dertil knyttede færdigheder forsvinder. Produkter med regional identitet og unikke kendetegn, og som er en del af regionernes tradition og identitet, skal bevares og udnyttes for at fremme regionernes udvikling, videregive den iboende lokale knowhow og tiltrække og fastholde befolkningen.

2.3. EU tiltrådte Genèveaftalen om Lissabonaftalen vedrørende oprindelsesbetegnelser og geografiske betegnelser^(?) i november 2019. Der skal nu udarbejdes en lovgivningsramme, så EU kan fremlægge en liste over de geografiske betegnelser, der skal omfattes af ordningen, så de europæiske producenter kan gøre brug af denne beskyttelse.

2.4. EØSU har allerede givet udtryk for⁽⁴⁾, at beskyttelse af geografiske betegnelser er en værdifuld ressource for de europæiske producenter, og støtter oprettelsen af en harmoniseret ordning for beskyttelse af geografiske betegnelser for så vidt angår ikkelandbrugsprodukter. EØSU mener, at ordningen vil hjælpe producenterne med at præsentere deres kvalitetsprodukter mere effektivt på et globaliseret, liberaliseret og konkurrencedygtigt marked, og at det vil have en endnu større positiv indvirkning på mindre udviklede regioner.

2.5. EØSU gav udtryk for denne holdning allerede i 2015 i sin udtalelse om EU's geografiske betegnelser/ikke-landbrugsprodukter⁽⁵⁾. EØSU glæder sig over, at beskyttelsen af geografiske betegnelser nu udvides til at omfatte ikke-landbrugsprodukter gennem regulering på EU-niveau, og anbefaler derudover, at den nye ordning så vidt muligt udformes på baggrund af de eksisterende rammer for landbrugsprodukter og fødevarer, vin og spiritus.

^(?) En geografisk betegnelse er enhver betegnelse, der henviser til et produkt med oprindelse i et bestemt geografisk område, hvis særlige kvalitet, omdømme eller andre kendetegn i det væsentlige er knyttet til produktets geografiske oprindelse.

⁽³⁾ Genèveaftalen om Lissabonaftalen, der forvaltes af Verdensorganisationen for Intellectuel Ejendomsret (WIPO), giver de kontraherende parter mulighed for hurtig og tidsbegrænset beskyttelse af geografiske betegnelser på højt niveau. Genèveaftalen ajourfører Lissabonaftalen og udvider anvendelsesområdet til at omfatte alle typer af geografiske betegnelser.

⁽⁴⁾ EUT C 286 af 16.7.2021, s. 59.

⁽⁵⁾ EUT C 251 af 31.7.2015, s. 39.

2.6. EØSU mener, at beskyttelsen af geografiske betegnelser for håndværks- og industriprodukter kan skabe en række positive virkninger: på kvaliteten af de produkter, der kræves for at opfylde kriterierne for at opnå beskyttelse af en geografisk betegnelse, hvilket giver forbrugerne sikkerhed, på muligheden for at tiltrække og fastholde befolkningen i den pågældende regionen takket være mere kvalificerede og bedre betalte job, på den stolthed og anseelse, der følger af at tilhøre en region med unikke egenskaber og på udviklingen af bæredygtig turisme og beskyttelse mod tab som følge af efterligninger og forfalskninger.

3. Særlige bemærkninger

3.1. Kommissionens forslag tager udgangspunkt i bestemmelserne i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF) om intellektuel ejendomsret og den fælles handelspolitik⁽⁶⁾. Det har til formål at skabe en fælles ordning for beskyttelse af håndværks- og industriprodukter (fælles europæisk intellektuel ejendomsret) og indføre centraliserede tilladelses-, koordinations- og kontrolordninger på EU-niveau — tilpasset Lissabonsystemet — til gennemførelse af den aftale, der blev indgået ved undertegnelsen af Genèveaftalen. Det valgte instrument er en selvstændig forordning på linje med den gældende forordning om landbrugsprodukter og fødevarer, vin og spiritus. Interessenter, der generelt støtter oprettelsen af en specifik ordning for geografiske betegnelser, er blevet hørt.

3.2. Tre strategiske muligheder blev analyseret i konsekvensanalysen som alternativ til at beholde nuværende lovgivningsmæssige ramme (der er fragmenteret og yder dårlig beskyttelse på internationalt plan) — Løsningsmodel 1: Udvidelse af systemet for beskyttelse af geografiske betegnelser for landbrugsprodukter til også at omfatte geografiske betegnelser for håndværks- og industriprodukter. Løsningsmodel 2: Selvstændig EU-forordning, hvorved der indføres en specifik beskyttelse af geografiske betegnelser. Løsningsmodel 3: Varemærkereform.

3.3. Valget faldt på løsningsmodel 2 med et forslag til forordning om beskyttelse af geografiske betegnelser for håndværks- og industriprodukter. EØSU er ikke overbevist om, at dette er den bedste løsning, da det — hvis formålet med forslaget er at indføre den samme ordning som for landbrugsprodukter og fødevarer, vin og spiritus — ville være enklere at udvide de eksisterende rammer til også at omfatte håndværks- og industriprodukter (løsningsmodel 1). Som led i den aktuelle gennemgang på landbrugsfødevarerområdet vil denne nye produktklasse blive medtaget, således at procedurerne for anerkendelse af geografiske betegnelser harmoniseres uden at sprede lovgivningen, procedurerne og myndighederne.

3.4. Hvad angår tilknytningen til et bestemt område støtter EØSU valget af den beskyttede geografiske betegnelse (BGB) fremfor for den beskyttede oprindelsesbetegnelse (BOB). Det er ikke afgørende, at beskyttelsen af denne type produkter begrænses til, at alle faser af produktionen, forarbejdningen eller tilvirkningen skal have oprindelse i det afgrænsede område. Håndværks- og industriprodukter kan bevare deres iboende egenskaber, selv om en af disse faser har oprindelse i en anden region, da produktets identitet udspringer af den traditionelle produktion eller metode.

3.5. EØSU mener, at det er mest hensigtsmæssigt med en ordning, der opererer i to faser — først på nationalt plan og derefter på EU-plan. Medlemsstaterne har det bedste kendskab til deres områders kendetegn og til de produkter, der kan være omfattet af ordningen for beskyttelse af geografiske betegnelser, og der er ingen sprogbarrierer internt i medlemsstaterne. Udvalget henleder blot opmærksomheden på, at det nationale system bør være smidigt, så lidt omkostningstungt som muligt og sikre lige vilkår for alle producenter, uanset deres oprindelse.

3.6. EØSU støtter valget af EUIPO⁽⁷⁾ som ansvarlig for registreringsfasen på EU-plan. EUIPO har stor erfaring inden for industriel ejendomsret med dokumenteret kapacitet og kompetence til at varetage sine opgaver og har de nødvendige værktøjer til at håndtere disse registreringer. Valget af EUIPO er så meget desto vigtigere, da det gør det muligt at kontrollere, om registreringen af geografiske betegnelser er uforenelig med registreringen af varemærker og patenter.

⁽⁶⁾ Artikel 118 og 207 i TEUF.

⁽⁷⁾ EUIPO — Den Europæiske Unions Kontor for Intellektuel Ejendomsret.

3.7. EØSU støtter muligheden for, at en ansøgning om registrering, annullering eller ændring af en geografisk betegnelses produktspecifikation kan indgives direkte til EUIPO af en producentsammenslutning med oprindelse i en medlemsstat, der anmoder om at blive fritaget for at udpege en kompetent myndighed til at varetage den nationale registreringsfase og andre procedurer vedrørende denne kategori af produkter. Producenter, der er berettiget til beskyttelse bør således ikke udelukkes fra ordningen for beskyttelse af geografiske betegnelser, selv om deres oprindelsesland ikke anser det for nødvendigt at investere i dette instrument.

3.8. EØSU glæder sig over muligheden for egenerklæringer med henblik på at dokumentere fortsat overensstemmelse med den geografiske betegnelses produktspecifikation. I disse tilfælde forventes medlemsstaterne at foretage stikprøvekontroller. EØSU gør opmærksom på de vanskeligheder eller endda kompetencekonflikter, der kan opstå i forbindelse med sådanne kontroller, når afgrænsningen af en geografisk betegnelse omfatter mere end én medlemsstat og især tredjelande.

3.9. EØSU mener, at det er positivt, at håndværks- og industriprodukter kan beskyttes af en europæisk titel, der erstatter eksisterende nationale ordninger. Med denne løsningsmodel undgår man at have to ordninger (europæiske og nationale), og der opnås en mere ensartet tilgang. For at lette beskyttelsen i grænseregioner er det særligt vigtigt, at procedurerne standardiseres.

3.10. EØSU understreger betydningen af definitionen af håndværks- og industriprodukter i artikel 3 i forslaget til forordning. Der bør være bred enighed om denne definition blandt interessenterne, så der ikke er nogen tvivl om, hvilke produkter der kan beskyttes af en geografisk betegnelse.

3.11. EØSU mener, at der bør tage højde for innovationsfaktoren i produktspecifikationen, da den kan bidrage til at beskytte og udvikle kulturarven. Teknologiske eller proceduremæssige ændringer af produktionsmetoder som følge af innovation, som ikke påvirker produktets kvalitet, ægthed, omdømme eller egenskaber, der kan tilskrives dets geografiske oprindelse, bør ikke føre til tilbagetrækning af beskyttelsen eller kræve en ny ansøgning.

3.12. EØSU er bekymret over, at valget og/eller brugen af en regions navn og kontrol efter certificering kan føre til uoverensstemmelser mellem medlemsstaterne og især med tredjelande. Hvis man ikke kan nå til enighed om, hvilken nomenklatur, der skal anvendes for en grænseoverskridende geografisk betegnelse, og det forhindrer nogle producenter i at få adgang til beskyttelsen, bør Kommissionen have politisk beføjelse til at forhandle sig frem til enighed. Kommissionens beføjelser er særlig vigtige i forbindelse med overvågningen efter certificering, så der kan fastlægges rimelige kriterier for overensstemmelsesvurdering på begge sider af grænsen.

Bruxelles, den 21. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om regler til forebyggelse og bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn

(COM(2022) 209 final — 2022/0155 (COD))

og om meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget — Et digitalt årti for børn og unge: den nye europæiske strategi for et bedre internet for børn

(COM(2022) 212 final)

(2022/C 486/18)

Ordfører: **Veselin MITOV**

Anmodning om udtalelse	Rådet, 22.7.2022 Europa-Parlamentet, 12.9.2022 Kommissionen, 28.6.2022
Retsgrundlag	Artikel 114 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde Artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug
Vedtaget i sektionen	8.9.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	21.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	233/0/1

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg (EØSU) glæder sig over forslaget til forordning om »regler til forebyggelse og bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn«⁽¹⁾ og strategien med titlen »et digitalt årti for børn og unge: den nye europæiske strategi for et bedre internet for børn«⁽²⁾, der kommer på det rette tidspunkt i lyset af børns stadig tidligere og næsten daglige brug af internettet og den tilsvarende stigende efterspørgsel efter børnepornografisk materiale, som Europol har observeret.

1.2. Udvalget støtter strategiens uddannelsesdel, da det er særdeles vigtigt at styrke færdighederne, den digitale kunnen og bevidstheden om brugen af personoplysninger, så alle børn, uanset deres situation, kan bruge internettet på en velinformeret måde og beskytte sig mod dets potentielle farer.

1.3. Uddannelse af værgere og ansvarlige på skoler, i uddannelses- og sportsmiljøet og andre steder er også vigtig, da mange voksne ikke har de nødvendige færdigheder. EØSU glæder sig over, at Kommissionen har til hensigt at føre mediekendskabskampagner, der henvender sig til børn og deres værgere, gennem ovennævnte netværk og kanaler. Udvalget opfordrer indtrængende til, at andre civilsamfundsorganisationer inddrages heri for at øge deres gennemslagskraft og udvikle kreative løsninger, da de i nogle medlemsstater har mangeårige erfaringer på græsrodsniveau og i frontlinjen. Deres aktiviteter bør derfor også støttes økonomisk.

1.4. EØSU bakker i det store hele op om forslaget til forordning, men er betænkelig ved de påtænkte foranstaltningers uforholdsmæssige karakter og risikoen for, at uskyldsformodningen tilsidesættes, da forslaget forpligter teknologivirksomheder til at scanne meddelelser, billeder og videoer, der lægges ud på nettet, for at opspore eventuelle misbrug af børn og derefter, i tilfælde af »tilstrækkelig sikkerhed«, at inddrage en »koordinerende myndighed«, der udpeges af medlemsstaten, og som har kompetence til at anmode den nationale domstol eller en uafhængig administrativ myndighed om at udstede et påbud om opsporing.

⁽¹⁾ COM(2022) 209 final.

⁽²⁾ COM(2022) 212 final.

1.5. At bekæmpe børnepornografi på nettet er legitimt og nødvendigt, men at indføre et system med umiddelbar, privat opsporing af en bestemt type indhold, uanset hvor illegalt, ulovligt og farligt indholdet måtte være, indebærer en risiko for udbredt overvågning af alle udvekslinger på nettet.

1.6. Ifølge forslaget til forordning skal virksomhederne opspore sprogmønstre med tilknytning til seksuelt misbrug af børn ved at bruge kunstig intelligens til at analysere udvekslinger, hvor voksne er involveret i grooming. I vores digitale hverdag kan det dog tydeligt konstateres, at algoritmiske scanninger ikke er ufejlbarlige. Det er derfor yderst vigtigt, at de anvendes med forsigtighed og i overensstemmelse med reglerne.

1.7. EØSU har som mål at beskytte alles interesser, herunder korrespondancehemmeligheden og respekten for privatlivets fred, der er forfatningsmæssige krav⁽³⁾. Scanning af hosting- og kommunikationstjenester udgør imidlertid en risiko, især for end-to-end-krypteringen af onlineudvekslinger. Udvalget anmoder Kommissionen om at forbedre og præcisere teksten for at værne om korrespondancehemmeligheden og respekten for privatlivets fred.

1.8. EØSU støtter oprettelsen af et nyt europæisk agentur, der skal have to hovedansvarsområder: et operationelt område og et forsknings- og analyseområde. Bekæmpelsen af børnepornografi og onlinepædofili kræver nemlig koordinerede operationer og analyser som følge af problemets internationale karakter.

1.9. EØSU ser gerne, at Eurojust inddrages i den struktur, som Kommissionen har planer om at oprette, da koordinerede undersøgelser forudsætter koordinerede retslige efterforskninger.

2. Oversigt over de foranstaltninger, som Kommissionen har planlagt

2.1. Den 11. maj 2022 fremsatte Kommissionen et forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning »om regler til forebyggelse og bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn«⁽⁴⁾ og en strategi med titlen »Et digitalt årti for børn og unge: den nye europæiske strategi for et bedre internet for børn«⁽⁵⁾.

2.2. »Pakken« bygger på Europa-Parlamentets beslutning af 26. november 2019 om børns rettigheder i anledning af 30-året for FN's konvention om barnets rettigheder⁽⁶⁾, Rådets konklusioner om mediekendskab og Rådets henstilling af 14. juni 2021 om oprettelse af en europæisk børnegaranti⁽⁷⁾.

Strategien i meddelelsen

2.3. Den europæiske strategi fra 2012 for et bedre internet for børn har spillet en central rolle med hensyn til at beskytte børn og øge deres sikkerhed online, navnlig gennem netværket af Safer Internet-centre og portalen »betterinternetforkids.eu«, men er blevet forældet i takt med, at børn bruger deres smartphones og computere i en stadig yngre alder og oftere, og at de i stigende grad er afhængige af dem i forbindelse med skole- og fritidsaktiviteter.

2.4. Covid-19-pandemien og nedlukningen har sat fokus på udfordringerne i forbindelse med digital undervisning af børn, lærere og pædagoger i de potentielle farer ved internettet. Ifølge Europol er efterspørgslen efter børnepornografisk materiale steget med 25 % i visse medlemsstater. Indberetninger om børn der blevet kontaktede med seksuelt formål (»grooming«), er steget med mere end 16 % mellem 2020 og 2021.

2.5. Den strategi, som Kommissionen foreslog i maj 2022, er baseret på tre søjler:

- beskyttelse af børn mod ulovligt og skadeligt onlineindhold og forbedring af deres trivsel på nettet
- styrkelse af digitale kompetencer, så børn kan navigere og udtrykke sig online på en sikker og ansvarlig måde
- børns aktive deltagelse ved at give dem en stemme og mere innovative aktiviteter for at forbedre deres onlineoplevelse.

⁽³⁾ La constitutionnalisation du droit au respect de la vie privée (foreligger udelukkende på fransk).

⁽⁴⁾ COM(2022) 209 final — 2022/0155 (COD).

⁽⁵⁾ COM(2022) 212 final.

⁽⁶⁾ EUT C 232 af 16.6.2021, s. 2.

⁽⁷⁾ EUT L 223 af 22.6.2021, s. 14.

2.6. Strategien bygger på den brede høring ⁽⁸⁾ #DigitalDecade4YOUth, som Det Europæiske Skolenetværk afholdt fra marts til august 2021 med støtte fra Insafe-netværket af europæiske centre for sikrere internet, og er blevet suppleret med brede høringer. Den bygger derudover på børns ret til at blive hørt i enhver beslutningsproces, der berører dem ⁽⁹⁾.

2.7. Den blev suppleret af et online masselæringskursus for lærere på portalen »Better Internet for Kids« i april og maj 2021 om emnet »digital literacy and online safety: how the pandemic has tested our skills?«.

2.8. Desuden kunne EU-borgere (forældre, lærere, pædagoger osv.) deltage i en online-undersøgelse baseret på de samme spørgsmål som høringen #DigitalDecade4YOUth.

2.9. Resultaterne af undersøgelsen EU Kids Online ⁽¹⁰⁾ fra 2020 viser, at et flertal af børn bruger deres digitale værktøj næsten »dagligt«, i en yngre alder og i længere tid.

2.10. Covid-19-pandemien og nedlukningen har sat fokus på udfordringerne i forbindelse med digital uddannelse for børn og voksne værger (se handlingsplanen for digital uddannelse for 2021-2027 ⁽¹¹⁾).

2.11. Af de indsamlede oplysninger fremgår det, at børn jævnligt udsættes for indhold, adfærd eller kontakter, der er skadelige, illegale eller ulovlige. Brugen af sociale medier og interaktive spil indebærer risici som f.eks. eksponering for upassende indhold, chikane, grooming og seksuelt misbrug.

2.12. Ifølge Europol ⁽¹²⁾ steg efterspørgslen efter børnepornografisk materiale med 25 % i medlemsstaterne i de første måneder af covid-19-krisen. National Center for Missing and Exploited Children i USA modtog næsten 30 millioner indberetninger om mistanke om seksuel udnyttelse af børn i 2021, og de retshåndhavende myndigheder blev gjort opmærksomme på mere end 4 000 nye børneofre. Indberetninger om, at børn udsættes for grooming, steg med mere end 16 % mellem 2020 og 2021. Derudover er børn med handicap særligt udsatte: Op til 68 % af piger og 30 % af drenge med mentale eller fysiske handicap vil opleve seksuel vold, inden de fylder 18 år ⁽¹³⁾.

2.13. I henhold til den eksisterende EU-lovgivning (direktivet om audiovisuelle medietjenester og databeskyttelsesforordningen) er mekanismer for aldersbekræftelse og forældresamtykke imidlertid ofte ineffektive, da brugerne generelt kun skal oplyse deres fødselsdato, når de opretter deres onlineprofil.

2.14. I forslaget til forordning forpligtes udbydere af online hosting- eller kommunikationstjenester til at opspore, indberette og fjerne al materiale om seksuelt misbrug af børn på nettet.

2.15. Det indeholder også bestemmelser om oprettelse af et europæisk agentur, der skal forebygge og bekæmpe seksuelt misbrug af børn, fremme opsporing, indberetning og fjernelse af onlineindhold med seksuelt misbrug af børn, yde støtte til ofre og oprette et center for viden om og ekspertise og forskning i forebyggelse og bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn.

Generelle kommentarer til forslaget til forordning

2.16. Forslaget bygger på risikovurderings- og risikobegrænsningsforpligtelser for udbydere af hostingtjenester og interpersonelle kommunikationstjenester forud for et eventuelt påbud om opsporing udstedt af den nationale domstol eller en uafhængig administrativ myndighed, der udpeges af medlemsstaten.

2.17. EØSU støtter princippet om at supplere de eksisterende foranstaltninger og gøre dem mere effektive ved at indføre sanktioner over for udbydere af hostingtjenester og interpersonelle kommunikationstjenester og gøre dem ansvarlige for at opspore billeder og videoer, som umiddelbart kan betragtes som misbrug af børn.

2.18. Udvalget er dog betænkelig ved risiciene for krænkelse af privatlivets fred og krypteringen af samtaler. Private operatørers eventuelle overvågning af udvekslinger på nettet og eventuelle ubegrundede beskyldninger risikerer at tilsidesætte uskyldsformodningen.

⁽⁸⁾ <https://europa.eu/XXv6kx>

⁽⁹⁾ Artikel 12 i FN-konventionen om barnets rettigheder.

⁽¹⁰⁾ EU Kids Online.

⁽¹¹⁾ COM(2020) 624 final.

⁽¹²⁾ <https://europa.eu/!jh78ux>

⁽¹³⁾ Børn med handicap.

3. Særlige bemærkninger

Strategiens uddannelsesdel

3.1. Det er afgørende at uddanne børn og deres værger i brugen af sociale medier og andre digitale værktøjer, da børn ofte benytter digitale produkter og tjenester, der er udviklet til voksne, hvor målrettede markedsføringsteknikker og algoritmer kan tilskynde dem til at åbne indhold, der har til formål at udnytte deres naivitet og manglende viden om digitale værktøjer eller endda til at kommunikere med farlige personer, der gemmer sig bag spilapplikationer og andre værktøjer, der anvendes af børn.

3.2. Ofte er hverken børn eller forældre klar over, hvor mange personoplysninger de deler på de sociale medier. Digitale færdigheder og kompetencer og bevidsthed om brugen af personoplysninger er afgørende for, at børn kan gøre brug af den virtuelle verden på et oplyst grundlag.

3.3. Også forældre, pædagoger, lærere, klubledere, fritidsfaciliteter osv. har brug for disse færdigheder for at kunne vejlede børn.

3.4. EØSU mener, at dette pædagogiske aspekt er vigtigt for at beskytte børn i deres digitale liv og selvstændiggøre dem i den virtuelle verden.

3.5. Mange lærere, forældre og pædagoger har nemlig ikke de nødvendige færdigheder, og det er svært for dem at følge med den teknologiske udvikling.

Sådanne uddannelser bør også omfatte et modul om børns rettigheder online, da børn har de samme rettigheder online som offline.

3.6. Denne del af strategien skal bygge på et tæt samarbejde på europæisk og internationalt plan, men også på en intensivering af arbejdet med det organiserede civilsamfund og navnlig skolen.

Det er yderst vigtigt, at de nationale læseplaner omfatter obligatoriske og praktiske timer i onlinenavigation og risiciene forbundet hermed, samtidig med at de er inkluderende og generelt tager hensyn til mangfoldighed og især tilgængelighed.

3.7. EØSU værdsætter Kommissionens hensigt om at føre kampagner om mediekendskab, der henvender sig til børn og deres værger, gennem ovennævnte netværk og kanaler. Udvalget opfordrer indtrængende til, at andre civilsamfundsorganisationer inddrages heri for at øge deres gennemslagskraft og udvikle kreative løsninger, da de i nogle medlemsstater har mangeårige erfaringer på græsrodsniveau og i frontlinjen. EØSU mener, at uddannelse spiller en afgørende rolle i den sammenhæng, eftersom det er med til at forebygge seksuelt misbrug af børn online.

3.8. Udvalget er enig med Kommissionen i, at børn skal tilskyndes til at deltage i strategiske debatter, der vedrører dem, ved at give dem ret til at mødes og deltage på sociale onlineplatforme og inddrage dem i fastlæggelsen af den digitale dagsorden. EØSU glæder sig derfor over oprettelsen af den nye europæiske platform for børns deltagelse og opfordrer til, at man virkelig lytter til, hvad børn har at sige og ikke blot hører dem.

4. Sanktioner i den foreslåede forordning

4.1. Indtil nu har udbydere af hostingtjenester og interpersonelle kommunikationstjenester frivilligt opsporet ulovligt indhold. Kommissionen beklager implicit den fejlslagne selvregulering og foreslår, at udbydere forpligtes til at handle, da de ellers kan blive straffet efter en undersøgelse, der foretages af de nationale myndigheder. Helt konkret betyder det, at leverandører og udbydere af hostingtjenester vil være nødt til umiddelbart at scanne alt, hvad der går gennem deres servere.

4.2. EØSU forstår godt, at Kommissionen ikke har til hensigt at fratage borgerne deres korrespondancehemmelighed, men er bekymret over den potentielt uhensigtsmæssige brug af indgribende teknologier, der kan underminere privatlivets fred, hvis ikke de udformes og reguleres korrekt. Målet er dobbeltsidet, nemlig at gøre brug af teknologi for at forhindre seksuelt misbrug af børn og ved hjælp af algoritmer undgå, at private operatører overvåger korrespondance i udbredt grad.

4.3. EØSU mener, at praksis for udvikling, afprøvning og anvendelse af algoritmer bør reguleres ved at tilskynde eller endda kræve, at interessenterne opbygger en hensigtsmæssig og effektiv algoritmisk styring for at sikre, at deres værktøjer fungerer korrekt. Udvalget finder det nødvendigt at anvende forklaringsmetoder, der skal gøre det nemmere at forstå værktøjerne med henblik på at afdække skævheder og funktionsfejl, så problemer kan afhjælpes, inden de rammer brugerne.

4.4. EØSU bemærker, at forslaget indeholder bestemmelser om koordinerede undersøgelser under tilsyn af en national domstol, men opfordrer indtrængende Kommissionen til at forbedre forslaget med henblik på at sikre de individuelle frihedsrettigheder.

4.5. Udvalget understreger, at det er vigtigt at anlægge en afbalanceret tilgang, da det planlagte system skal analysere beskeder, billeder og videoer for at opspore eventuelle misbrug af børn og i tilfælde af »sikkerhed« at underrette de kompetente myndigheder herom. Det er nødvendigt, at varslingsmekanismen tager højde for de påtænkte foranstaltningers nødvendighed, effektivitet, proportionalitet og balance.

4.6. Udvalget minder om, at Domstolen i Schrems I⁽¹⁴⁾-sagen fastslog, at lovgivning, der giver de offentlige myndigheder almen adgang til indholdet af kommunikation, væsentligt undergraver retten til privatlivets fred, som er sikret ved chartret om grundlæggende rettigheder. Scanning af indhold, der er lagret på en server, og som indebærer en analyse af al kommunikation, der passerer gennem en server, giver derfor anledning til betænkeligheder.

4.7. Opsporingsbyrden vil påhvile platforme og/eller sociale medier, som altså kan blive bedt om at opspore materiale om børnemisbrug eller i modsat fald blive pålagt bøder svarende til 6 % af deres omsætning på verdensplan. De bør gøre brug af kunstig intelligens og registrere sprog mønstre, således at det bliver muligt at blokere udvekslinger, hvor voksne er involveret i grooming. Det er derfor vigtigt at udføre en korrekt algoritmisk scanning for at undgå fejl, der risikerer at føre til ubegrundede anklager, da scanningsalgoritmer ikke er ufejlbarlige.

4.8. Kommissionen har ligeledes planer om at forpligte platforme til at vurdere risikoen for, at deres tjenester anvendes til at sprede børnepornografiske billeder eller til grooming, og til at fremme en »omfattende EU-adfærdskodeks for alderstilpasset design«⁽¹⁵⁾, der skal ledsages af generelle betingelser, som EØSU er betænkelig ved.

4.9. Kommissionen præciserer, at medlemsstaterne skal udpege en uafhængig myndighed, som skal overvåge, at platformene overholder deres forpligtelser, og at denne myndighed skal have beføjelse til at anmode en national domstol eller en uafhængig administrativ myndighed om at udstede et tidsbegrænset påbud om opsporing, der er rettet mod en bestemt type indhold på en given tjeneste, og til at anmode den pågældende udbyder om at opspore materiale, der vedrører seksuelt misbrug af børn eller grooming.

4.10. Hvis de uafhængige myndigheder mener, at en tjeneste er for risikabel for børn, kan de kræve, at udbydere af hostingtjenester og interpersonelle kommunikationstjenester digitaliserer deres indhold og udvekslinger i en bestemt periode. EØSU ville foretrække, at anvendelsen af denne foranstaltning underkastes en effektiv forudgående kontrol fra en national domstols side i dennes egenskab af vogter af de individuelle frihedsrettigheder, og udvalget finder det tvivlsomt, om denne type afgørelse er forenelig med chartret om grundlæggende rettigheder.

4.11. Hvis forordningen vedtages i sin nuværende form, vil den tvinge teknologivirksomheder til at overvåge deres platforme for misbrug af børn ved hjælp af algoritmer.

4.12. Selv om der er tale om et prisværdigt mål, mener EØSU, at der er en reel risiko for, at respekten for privat onlinekorrespondance, retten til privatlivets fred og beskyttelsen af personoplysninger undermineres, og at man skal sætte alt ind for at undgå dette.

4.13. EØSU's mål er at varetage alles interesser, da nogle af disse er forfatningsmæssige krav, f.eks. korrespondance-hemmelighed og respekten for privatlivets fred⁽¹⁶⁾.

⁽¹⁴⁾ Sag C-362/14, præmis 94.

⁽¹⁵⁾ COM(2022) 212 final.

⁽¹⁶⁾ La constitutionnalisation du droit au respect de la vie privée (foreligger udelukkende på fransk).

4.14. Udvalget understreger, at udsigten til en generel scanningsforpligtelse for hosting- og kommunikationstjenester bringer alle teknologier, der skal sikre korrespondancehemmelighed som f.eks. end-to-end-kryptering, i fare.

4.15. Kommissionen erkender også, at opsporing af udvekslinger, hvor voksne er involveret i grooming generelt er det, der er mest indgribende for brugerne, da det kræver automatisk læsning af interpersonel kommunikation.

5. Oprettelse af et nyt europæisk agentur

5.1. Ifølge forslaget til forordning skal der oprettes et uafhængigt EU-agentur i Haag, der er tilknyttet Europol, med et budget på 26 mio. EUR. Agenturet skal have til opgave at analysere indberetninger om ulovligt materiale, koordinere databaser med fingeraftryk og ulovligt materiale og hjælpe virksomheder med at finde pålidelige teknologier.

Agenturet skal derudover fungere som mellemed mellem teknologivirksomheder, retshåndhavende myndigheder og ofre.

5.2. EØSU er tilfreds med, at agenturet vil få to hovedansvarsområder — et operationelt område og et forsknings- og analyseområde — da bekæmpelse af børnepornografi og onlinepædofili kræver koordinerede operationer og analyser.

5.3. Det operationelle aspekt er altafgørende og berettiger det tætte samarbejde med Europol, hvis effektivitet der ikke længere hersker tvivl om. Omfanget af seksualforbrydelser mod børn på nettet i Europa og i verden berettiger dets eksistens.

5.4. EØSU ser gerne, at Eurojust inddrages i operationer i den struktur, som Kommissionen har planlagt, da koordinerede undersøgelser uløseligt hænger sammen med koordinerede retslige efterforskninger.

Bruxelles, den 21. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om ændring af direktiv 2011/83/EU for så vidt angår aftaler om finansielle tjenesteydelser indgået ved fjernsalg og om ophævelse af direktiv 2002/65/EF

(COM(2022) 204 final — 2022/0147 (COD))

(2022/C 486/19)

Ordfører: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Anmodning om udtalelse	Europa-Parlamentet, 18.5.2022 Rådet for den Europæiske Union, 23.5.2022
Retsgrundlag	Artikel 114 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug
Vedtaget i sektionen	8.9.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	21.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen	
(for/imod/hverken for eller imod)	229/0/3

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg (EØSU) bifalder Kommissionens initiativ til at ændre direktiv 2011/83/EU vedrørende aftaler om finansielle tjenesteydelser indgået ved fjernsalg samt ophæve direktiv 2001/65/EF. Dette er nødvendigt som følge af udviklingen og adfærden i samfundet, nye tekniske løsninger og styrkelsen af det indre marked som et middel til at sikre forbrugerbeskyttelsesregler og fri bevægelighed for finansielle tjenesteydelser. Covid-19-krisen har sat EU's modstandsdygtighed på en overordentlig svær prøve og har bragt nye tendenser og idéer med sig, der skal imødekommes. Også ud fra dette perspektiv bakker EØSU op om forslaget.

1.2. Selv om EØSU går ind for forslaget, insisterer det på behovet for at investere i borgernes digitale færdigheder og finansielle forståelse for at sætte forbrugerne i stand til fuldt ud at forstå deres rettigheder og pligter i tilknytning til finansielle aftaler indgået ved fjernsalg, navnlig retten til at fortryde en aftale og retten til at få flere oplysninger forud for aftaleindgåelsen. Medlemsstaterne er nødt til at investere i et program for strategisk kommunikation med henblik på at styrke det indre markeds potentiale, i overensstemmelse med grundlæggende forbrugerrettigheder.

1.3. EØSU påpeger, at det er afgørende at vælge en tilgang med ligevægt mellem den digitale og den traditionelle fysiske forbrugeroplevelse. EØSU glæder sig over de fremskridt, som den teknologiske innovation har medført, men understreger også, at det stadig er vigtigt med menneskelig kontakt, når det drejer sig om detaljerede forklaringer og databeskyttelse. I betragtning af at digitalisering og modernisering har stor betydning for forbedringen af borgernes velfærd, påpeger EØSU også, at der stadig er stor forskel på de enkelte medlemsstater og sågar på de enkelte regioner, hvoraf nogle ønsker at bibeholde flere dele af den »fysiske« infrastruktur for at understøtte lokalsamfundet. EØSU mener, at det kan være en hjælp for lokalsamfundene at inddrage de lokale myndigheder i finansielle selskabers beslutningsprocesser, navnlig vedrørende eksistensen af fysisk infrastruktur i landdistrikterne. EØSU opfordrer til, at retten til at anmode om »personlig betjening« ved fjernsalg af finansielle tjenesteydelser sikres.

1.4. EØSU og de civilsamfundsorganisationer, der er repræsenteret i udvalget, er overbevist om, at det indre marked kan være et redskab til at styrke det europæiske projekt. Øget tillid til vores finansielle systemer er et grundlæggende samfundsprincip inden for finansielle tjenesteydelser til forbrugerne. I den forbindelse gør EØSU også opmærksom på behovet for vedvarende investeringer i cybersikkerhed. Borgerne skal være klar over de risici, der er forbundet med at indgå aftaler ved fjernsalg. Det er imidlertid også nødvendigt, at de har tillid til systemet, hvis vi skal styrke det indre marked og den frie bevægelighed for finansielle tjenesteydelser, hvilket bliver stadig mere relevant som følge af navnlig covid-19-krisen og udviklingen inden for e-handel og digitale tjenester.

1.5. EØSU minder Kommissionen om behovet for at bringe dette forslag på linje med direktivet om forbrugerrettigheder. Efter de mange resultater, der er opnået på baggrund af direktivet om forbrugerrettigheder, og lanceringen af den nye forbrugerdagsorden⁽¹⁾ er netop dette forslag om fjernsalg af finansielle tjenesteydelser en oplagt lejlighed til at styrke overholdelsen af forbrugerrettighederne og få virksomhederne til at investere mere i det område. EØSU opfordrer til at inddrage civilsamfundsorganisationer for bedre at kunne forberede og overvåge den videre gennemførelse af direktivet. Dette er et godt eksempel på et område, hvor civilsamfundsorganisationerne kan understøtte og bidrage til et bedre miljø og fremme en positiv tilgang.

1.6. Mekanismer for kunstig intelligens (AI) kan udgøre et sikkert og pålideligt grundlag for dette direktivforslag. EØSU forstår den betydning, innovation har for samfundet, og slår til lyd for at tage alle midler i brug for at give forbrugere og virksomheder en sikker og moderne oplevelse på netop dette område. EØSU har arbejdet på dette i noget tid og anbefaler kraftigt, at der anvendes kunstig intelligens til at opbygge et bedre og mere integreret indre marked, der støtter borgerne og garanterer sikre transaktioner inden for det finansielle system⁽²⁾.

1.7. EØSU mener, at EU under hensyntagen til målene og principperne for det indre marked kan fastlægge god praksis for reguleringen af fjernsalg af finansielle tjenesteydelser. Det foreliggende forslag omhandler relevante foranstaltninger for virksomheder og forbrugere, men EØSU insisterer på behovet for at få klarlagt de aktiviteter i virksomheder uden for EU, som kan påvirke de europæiske borgere. EØSU mener endvidere, at behovet for harmonisering skal tages op til behandling og respekteres behørigt.

1.8. EØSU efterlyser tiltag vedrørende »regler og normer for offentlig omtale« knyttet til den følsomme proces med fjernsalg af finansielle tjenesteydelser. Det er vigtigt at harmonisere reglerne for reklamering for disse tjenesteydelser, så man undgår illoyal konkurrence og underminering af systemet. Under forudsætning af at budskabet er klart, forventes resultaterne at gavne virksomheder og borgere og påvirke forbrugeradfærden i positiv retning, herunder imod øget bæredygtighed. EØSU insisterer også på at inddrage forbrugerorganisationerne for at understøtte en bedre dialog mellem virksomheder og borgere.

1.9. Endelig mener EØSU, at investeringer i infrastruktur er af afgørende betydning for at opnå gode resultater, når det kommer til bedre at kunne gennemføre direktivet og reelt drage fordel af principperne i det. Bedre og mere gennemsigtige tjenester kommer utvivlsomt borgerne til gavn, men de forudsætter omvendt, at der alle steder er adgang til 5G, fuld netdækning og anden nødvendig infrastruktur, hvilket langt fra er realiteterne. EØSU opfordrer til at anvende de finansielle midler, der er til rådighed inden for rammerne af genopretnings- og resiliensfaciliteten, bedre og mere effektivt til at opfylde disse investeringsbehov og sikre, at ingen lades i stikken.

2. Generelle bemærkninger

2.1. Direktiv 2002/65/EF om fjernsalg af finansielle tjenesteydelser til forbrugerne (»direktivet«) har til formål at sikre fri bevægelighed for finansielle tjenesteydelser i det indre marked gennem harmonisering af visse forbrugerbeskyttelsesregler på dette område samt at sikre et højt forbrugerbeskyttelsesniveau. Det er vigtigt at understrege, at der allerede findes en række nyere direktiver og forordninger, der fastsætter høje standarder for forbrugerbeskyttelse, men at forslaget til et nyt direktiv udmærker sig ved at tilføje et sikkerhedsnet i eventuel mangel af denne beskyttelse. Hvis der ikke findes nogen produktspecifik EU-lovgivning eller horisontale EU-bestemmelser for den finansielle tjenesteydelse til forbrugere, finder direktivet horisontal anvendelse på enhver nuværende eller fremtidig tjeneste, der har karakter af bank-, kredit-, forsikrings-, individuel pensions-, investerings- eller betalingstjenesteydelse, og som der er indgået aftale om ved brug af fjernkommunikationsteknik (dvs. uden samtidig fysisk tilstedeværelse af den erhvervsdrivende og forbrugeren). Direktivet fastsætter, hvilke oplysninger der skal gives til forbrugeren forud for indgåelsen af aftalen om fjernsalg (oplysninger forud for aftaleindgåelsen), giver forbrugeren fortrydelsesret i forbindelse med visse finansielle tjenesteydelser og fastsætter bestemmelser for uanmodede tjenesteydelser og uanmodet kommunikation.

⁽¹⁾ EUT C 286 af 16.7.2021, s. 45.

⁽²⁾ EUT C 517 af 22.12.2021, s. 61.

2.2. Fjernsalg af finansielle tjenesteydelser til forbrugerne har ændret sig hastigt over de seneste 20 år. Udbydere af finansielle tjenesteydelser og forbrugere anvender ikke længere fax, og der er dukket nye aktører op, herunder fintechvirksomheder med nye forretningsmodeller og nye distributionskanaler, f.eks. finansielle tjenesteydelser, der sælges online.

2.3. Med Kommissionens forslag sigtes der mod at forenkle og modernisere den lovgivningsmæssige ramme ved at ophæve det eksisterende direktiv om fjernsalg af finansielle tjenesteydelser til forbrugerne og samtidig medtage relevante forbrugerrettighedsaspekter i forbindelse med aftaler om finansielle tjenesteydelser, der indgås ved fjernsalg, inden for rammerne af det horisontalt gældende direktiv om forbrugerrettigheder.

2.4. Det overordnede mål med lovgivningen forbliver uændret, nemlig at fremme leveringen af finansielle tjenesteydelser i det indre marked og samtidig sikre et højt forbrugerbeskyttelsesniveau. Dette mål opnås på fem forskellige måder:

- Fuld harmonisering: Reglerne vil være ens for alle udbydere af finansielle tjenesteydelser, og forbrugerne sikres samme rettigheder i alle EU's medlemsstater.
- Oplysninger forud for aftaleindgåelsen: Modtagelse af vigtige oplysninger rettidigt og på en klar og forståelig måde, hvad enten det er elektronisk eller på papir, sikrer den nødvendige gennemsigtighed og styrker forbrugerne. I den forbindelse sigter forslaget mod at fastsætte, hvilke oplysninger der skal gives forud for aftaleindgåelsen, og hvordan og hvornår.
- Fortrydelsesret: Fortrydelsesretten er en grundlæggende forbrugerrettighed. Den er særlig vigtig på området for finansielle tjenesteydelser, da visse produkter og tjenesteydelser er komplekse og kan være svære at forstå.
- Retfærdighed online: Aftaler om finansielle tjenesteydelser indgås i stigende grad elektronisk. Det er årsagen til, at der i forslaget — for at sikre et højt forbrugerbeskyttelsesniveau — fastsættes særlige bestemmelser til beskyttelse af forbrugerne, når de indgår aftale om finansielle tjenesteydelser ad elektronisk vej.
- Håndhævelse: Med forslaget udvides de bestemmelser om håndhævelse og sanktioner, der i øjeblikket finder anvendelse i henhold til direktiv 2011/83/EU om forbrugerrettigheder («direktivet om forbrugerrettigheder»), til også at omfatte aftaler om finansielle tjenesteydelser, der indgås ved fjernsalg.

3. Finansielle tjenesteydelser og det indre marked

3.1. EØSU mener, at EU som helhed står over for alvorlige udfordringer forbundet med covid-19-krisen, den nuværende russiske aggression mod Ukraine og en finanskriselurende i horisonten. Det er en kendsgerning, at forbrugernes tillid er blevet rystet. Desuden er den høje gæld i husholdningerne et problem, der skal løses, hvilket langt fra er tilfældet på nuværende tidspunkt. Dette skal tages i betragtning i forbindelse med alle finanspolitiske tiltag. Forbrugerne må kunne føle, at de kan stole på systemet, hvilket er afgørende for at opbygge tillid og sikre genopretningen af vores økonomier og samfund.

3.2. EØSU er enig i, at der er behov for harmonisering. Dette må dog ikke svække eller skade borgerne. Det er nødvendigt at forstå, at borgerne ikke digitaliseres i samme tempo. Ingen bør dog lades i stikken i den proces. EØSU mener, at det i nøje afstemning med forslaget bør prioriteres at investere i finansiel forståelse.

3.3. Det er vigtigt at sikre, at databeskyttelse vægtes højt under forløbet. De europæiske borgere skal kunne stole på, at de kan dele data til retlige og forbrugerretlige formål, og dette kan kun opnås med et stærkt og pålideligt system. Nu om dage ligger databeskyttelse borgerne meget på sinde, og cybersikkerhed er afgørende for at få gang i kommunikationsprocessen vedrørende fjernsalg af finansielle tjenesteydelser.

3.4. Det er vigtigt at sikre, at dette forslag harmoniseres med direktivet om forbrugerrettigheder. Det er også afgørende at sikre, at principperne i den nye forbrugerdagsorden⁽³⁾ får en central plads. Ifølge EØSU kan det organiserede civilsamfund og arbejdsmarkedets parter spille en positiv rolle i processen, først og fremmest ved at hjælpe borgerne med at forsvare deres rettigheder, men også ved at skabe et positivt miljø, hvor virksomhederne kan konkurrere og skabe bedre og mere forståelige tjenester for forbrugerne.

⁽³⁾ EUT C 286 af 16.7.2021, s. 45.

3.5. Mekanismer for kunstig intelligens har afgørende betydning for dette forslag. Ved at forenkle processer og de dertil knyttede krav kan de gøre det lettere at være forbruger, navnlig for borgere, der ikke er så godt rustede eller »digitaliserede«. Med henblik på en mere vellykket videre gennemførelse opfordrer EØSU til, at disse værktøjer anvendes og uddybes.

3.6. EØSU går ind for at sikre lige vilkår på området, så alle aktører (virksomheder) har mulighed for at yde en pålidelig service til borgerne. Det er derfor vigtigt at investere i gennemsigtighed og i formidling af klare budskaber for at undgå illoyal konkurrence fra lande uden for Europa, som risikerer at underminere de positive virkninger, der forventes ifølge dette direktivforslag.

4. Konsekvenser for forbrugere og virksomheder: online- og offline-aktiviteter

4.1. Digitalisering er nødvendig for at styrke konkurrenceevnen og forbedre borgernes liv. For EØSU er det vigtigt at sikre, at alle har de rette forudsætninger for og den samme viden om digitalisering. Dette er imidlertid langt fra tilfældet.

4.2. EØSU opfordrer til en »intelligent digitalisering«, hvor teknologien har til formål at gavne borgerne, lette kommunikationen og øge borgernes velfærd. Digitalisering i sig selv er imidlertid ikke løsningen på alle problemer, men skal snarere passes ind i forbindelse med andre prioriteter. Borgernes viden om brugen af teknologi varierer stadig meget på tværs af EU, hvilket skal tages i betragtning ved investeringer. Endelig minder EØSU Kommissionen om, at skønt brugen af teknologi er vigtig, er retten til at være offline det også, hvilket der skal tages hensyn til i den politiske beslutningsproces.

4.3. Finansielle selskaber skal sørge for, at markedet tager godt imod alle ændringer. Kommunikation er derfor afgørende for at opnå resultater og styre omstillingsprocessen.

4.4. EØSU går helhjertet ind for teknologi og innovation, der kan sikre en bedre forbrugeroplevelse og forbedre borgernes liv. Den ændrede forbrugeradfærd rummer mulighed for positiv forandring og er en lejlighed til at fremme en mere modstandsdygtig og bæredygtig praksis i forbindelse med finansielle aftaler indgået ved fjernsalg. EØSU mener, at reglerne for offentlig omtale skal være klare og afstemmes med andre tilknyttede aktiviteter, der kan påvirke forbrugerne. Forbrugernes rettigheder og forpligtelser skal ligge fast.

4.5. EØSU vurderer, at dette forslag er i overensstemmelse med EU's charter om grundlæggende rettigheder og derfor også med proportionalitetsprincippet for så vidt angår de sanktioner, der pålægges virksomheder og forbrugere på dette område. I EØSU's øjne er dette et meget positivt aspekt, der bør fremhæves. EØSU anser det for et grundlæggende princip, at sanktionernes strengthed bør afspejle overtrædelsens grovhed, i dette tilfælde overtrædelse af forbrugerbeskyttelse som defineret i direktivforslaget.

4.6. EØSU mener, at det er altafgørende at sikre en velafbalanceret tilgang, hvad angår retten til at anmode om personlig bistand i forbindelse med finansielle aftaler, der indgås ved fjernsalg. En stor del af befolkningen har stadig behov for en sådan bistand, og banker og institutioner skal have denne begrænsning in mente. Dette skal med i betragtning, når institutioner træffer beslutninger om investeringer og om opretholdelse af visse »fysiske« tjenesteydelser.

4.7. Ifølge EØSU er det ikke kun banker, men alle finansielle institutioner, der skal investere i uddannelse af deres ansatte for at hjælpe dem med at bistå kunderne. Fjernsalg af finansielle tjenesteydelser er af stor betydning, men det samme er de menneskelige ressourcer, der kræves for at yde bistand på området. Medarbejderne er nødt til at have de rette færdigheder og den rette uddannelse for at kunne rådgive kunderne. Endelig er der, selv når der benyttes kunstig intelligens til at understøtte tjenesteydelser, stadig behov for en vis »menneskelig kontakt« for at kunne kommunikere mere effektivt med kunderne.

5. Konsekvensanalyse — civilsamfundets rolle

5.1. EØSU gør endnu en gang Kommissionen og medlemsstaterne opmærksom på muligheden for at inddrage arbejdsmarkedets parter og det organiserede civilsamfund i formidlingen og gennemførelsen af dette direktiv. Ikke alene i kraft af deres viden, men især i kraft af deres tilstedeværelse »på stedet« kan civilsamfundsorganisationer hjælpe med at sikre god formidling, f.eks. i forbindelse med at nå ud til vigtige befolkningsgrupper, som bor i landdistrikter eller har svært ved at få adgang til gængse informationskanaler. De civilsamfundsorganisationer, som EØSU repræsenterer, kan bidrage til en korrekt gennemførelse af forslaget med henblik på at opnå bedre resultater og i højere grad inddrage borgerne i processen.

6. Finansielle tjenesteydelser og genopretnings- og resiliensfaciliteten — næste skridt

6.1. Genopretnings- og resiliensfaciliteten er den vigtigste søjle i den europæiske genopretningsplan, NextGenerationEU, der har til formål at yde økonomisk støtte til medlemsstaterne for at afbøde covid-19-pandemiens økonomiske og sociale konsekvenser og ruste den europæiske økonomi bedre til at modstå fremtidige chok. EØSU mener også, at medlemsstaterne, når det drejer sig om at forbedre systemet, kan gøre brug af denne mekanisme for at lette borgernes liv på dette område.

6.2. Der er et altafgørende behov for at investere i borgernes digitale færdigheder og finansielle forståelse med henblik på en styrket forbrugeroplysning og forbrugerbeskyttelse. Det er vigtigt at forbedre forbrugernes digitale og finansielle evner for at indfri målene i den digitale dagsorden, herunder udvikling af et velfungerende marked samt øget forbrugerbeskyttelse. EØSU anerkender værdien af databeskyttelse og bakker op om forbrugernes ret til fuldstændig sikring af denne beskyttelse. EØSU er overbevist om, at en velafbalanceret udvikling af fjernsalg af finansielle produkter kun kan lykkes, hvis medlemsstaterne afsætter tilstrækkelige ressourcer til at imødegå de nævnte udfordringer og øge tilliden til onlinehandel inden for finansielle tjenesteydelser, og hvis de måler deres fremskridt på området og indberetter dem til Kommissionen, som derefter vil vurdere resultaterne og anbefale bedste praksis.

Bruxelles, den 21. september 2022.

Christa SCHWENG

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om ændring af forordning (EU) nr. 1303/2013 og forordning (EU) 2021/1060 for så vidt angår yderligere fleksibilitet til håndtering af konsekvenserne af Den Russiske Føderations militære aggression FAST (fleksibel bistand til områder) — CARE

(COM(2022) 325 final — 2022/0208 (COD))

(2022/C 486/20)

Ordfører: **Elena-Alexandra CALISTRU**

Anmodning om udtalelse	Europa-Parlamentet, 4.7.2022 Rådet for Den Europæiske Union, 15.7.2022
Retsgrundlag	Artikel 177 og 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Den Økonomiske og Monetære Union og Økonomisk og Social Samhørighed
Vedtaget i sektionen	9.9.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	21.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	189/0/1

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Med FAST-CARE-forslaget har Kommissionen truffet hårdt tiltrængte yderligere foranstaltninger for at hjælpe medlemsstaterne, de lokale myndigheder og civilsamfundspartnerne med at håndtere konsekvenserne af Ruslands aggression mod Ukraine. EØSU bifalder varmt denne nye omfattende pakke, som udvider den støtte, der allerede ydes under CARE, idet der stilles yderligere midler til rådighed, og der skabes større fleksibilitet for finansieringen fra samhørighedspolitikken.

1.2. EØSU anerkender endvidere, at de direkte og indirekte konsekvenser af den uprovokerede invasion den 24. februar har ført til, at et stadigt stigende antal flygtninge ankommer til alle medlemsstater, men især ved EU's grænser, og at der derfor er behov for yderligere foranstaltninger. Den nuværende situation er uden fortilfælde og kræver, at der anvendes alle tænkelige foranstaltninger, der er tilpasset disse særlige omstændigheder. I den henseende mener EØSU, at FAST-CARE er et svar på disse omstændigheder, da det stiller yderligere finansiering til rådighed til de migrationsmæssige udfordringer, der følger af Ruslands militære aggression. Derudover bidrager det også til at afbøde den forsinkede gennemførelse af projekter, der er forårsaget af den kombinerede effekt af covid-19 og de høje energiomkostninger og manglen på råstoffer og arbejdskraft, der er en følge af krigen.

1.3. EØSU har igen og igen understreget behovet for en omgående og effektiv indsats ved hjælp af alle tilgængelige midler. De fortsatte bestræbelser for at sikre fleksibilitet i finansieringen bør sikre, at investeringer under samhørighedspolitikken inden for FFR 2014-2020 bliver gennemført så effektivt som muligt, og at programmerne for 2021-2027 kan gå i gang uden problemer. EØSU bifalder, at der midlertidigt er mulighed for 100 % medfinansiering fra EU-budgettet til gennemførelse af programmer under samhørighedspolitikken. Ligeledes bifalder udvalget muligheden for yderligere overførsler mellem Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (EFRU), Den Europæiske Socialfond (ESF) og Samhørighedsfonden og mellem kategorier af regioner.

1.4. EØSU finder det stærkt glædeligt, at Kommissionen anerkender, at der er blevet lagt en tung byrde på de lokale myndigheder og civilsamfundsorganisationerne i de lokalsamfund, der skal håndtere de migrationsmæssige udfordringer som følge af Ruslands militære aggression. EØSU bifalder, at der skal afsættes en minimumsstøtte på 30 % inden for de relevante prioriteter til lokale myndigheder, arbejdsmarkedets parter og civilsamfundsorganisationer for at sikre, at disse typer støttemodtagere modtager en passende andel af midlerne i betragtning af den aktive rolle, som de spiller i forbindelse

med tiltag til modtagelse og integration af flygtninge. Denne procentdel er dog muligvis for lav for de lande, der huser et stort antal flygtninge. Der bør derfor ses nærmere på muligheden for at øge denne andel for de lande, der grænser op til Ukraine.

1.5. EØSU mener, at NGO'er og arbejdsmarkedets parter har en afgørende rolle at spille, både som gennemførelsesorganisationer og som værdifulde partnere i overvågningen af gennemførelsen af programmerne, og EØSU er åben over for at facilitere en videre drøftelse af, hvordan civilsamfundsorganisationer og arbejdsmarkedets parter i både EU og Ukraine kan inddrages. Civilsamfundet viste sig godt i stand til at reagere hurtigt i de første faser af krigen og vil med tilstrækkelige ressourcer udgøre en stærk forbindelse mellem græsrodsbehovene og de politiske overvejelser på højt niveau. EØSU stræber fortsat efter i højere grad at deltage i den umiddelbare indsats og på lang sigt at blive bedre inddraget i fastlæggelsen af integrationsdagsordenen under den fortsatte krig.

1.6. EØSU bifalder Kommissionens forslag om at undtage medlemsstaterne fra at skulle opfylde kravene om tematisk koncentration i den flerårige finansielle ramme for 2014-2020, således at de får mulighed for at omdirigere midler mellem tematiske mål under samme prioritet inden for samme fond og kategori af region i lyset af den hastigt skiftende lokale situation. EØSU bifalder ligeledes, at ekstraordinære udgifter i forbindelse med afsluttede eller fuldt gennemførte operationer gøres støtteberettigede fra datoen for invasionen.

1.7. EØSU noterer sig kombinationen af omfattende foranstaltninger, der tager højde for behovene på mikro-niveau/individuel niveau (f.eks. forlængelse af tidsfristen og forhøjelse af den nyligt fastsatte enhedsomkostning til dækning af de grundlæggende behov hos og støtte til personer, der har fået midlertidig beskyttelse) og behovene på makroniveau/medlemsstatsniveau (f.eks. at det bliver lettere at indfase operationer fra programmerne for 2014-2020 til programmerne i 2021-2027 for at udvide denne mulighed til flere operationer, der er ramt af forsinkelser, uden at det påvirker medlemsstaternes forpligtelser til at overholde kravene om tematisk koncentration og klimabidragsmålene).

1.8. Bestemmelserne, der har til formål at lette den administrative byrde for medlemsstaterne, tages også til efterretning, og det samme gælder Kommissionens tilsagn om at hjælpe støttemodtagere og interessenter ved at tilbyde yderligere støtte og vejledning, f.eks. til at forvalte offentlige kontrakter med budgetoverskridelser, og andre ikkelovgivningsmæssige foranstaltninger og retningslinjer. EØSU opfordrer Kommissionen til at arbejde sammen med medlemsstaterne, de lokale myndigheder og civilsamfundet for at eliminere alle mulige unødvendige administrative byrder og samtidig sikre fuld gennemsigtighed i fordelingen og gennemførelsen af foranstaltningerne til at tackle konsekvenserne af krigen i Ukraine. På den baggrund understreger EØSU også behovet for en mere aktiv inddragelse af civilsamfundet og arbejdsmarkedets parter i EU og Ukraine for at sikre en effektiv planlægning, forvaltning og overvågning af ressourcerne og for at sikre, at de når ud til de mennesker og de områder, der har størst behov.

1.9. EØSU erkender, at der bør træffes alle tænkelige foranstaltninger under den nuværende flerårige finansielle ramme (FFR). I den henseende bakker udvalget op om Kommissionens hensigt om at ændre FFR-forordningen, så de resterende midler fra 2014-2020 optimeres, og overgangen til 2021-2027-programmet bliver gnidningsløs. EØSU gør dog opmærksom på, at selv om EØSU hele tiden har opfordret til størst mulig fleksibilitet ⁽¹⁾ på alle niveauer fra begyndelsen til afslutningen af programmerne for at sikre, at de disponible midler udnyttes i videst muligt omfang, er det af den opfattelse, at der efterhånden som de direkte og indirekte konsekvenser af krigen i Ukraine hober sig op, også kan være behov for at tilføje nye innovative finansielle værktøjer ⁽²⁾. En mulig løsning, som EØSU tidligere har anbefalet, er en særskilt EU-fond til genopbygning og udvikling af Ukraine som supplement til den indsats, der er etableret for at støtte de medlemsstater, der er berørt af krigen ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Se EØSU's holdningsdokument om *Covid-19: De europæiske struktur- og investeringsfonde — ekstraordinær fleksibilitet*.

⁽²⁾ I sine udtalelser har EØSU igen og igen understreget behovet for at sikre, at der inden for FFR 2021-2027 er mulighed for at tilføje nye innovative finansielle værktøjer ud over *genopretnings- og resiliensfaciliteten* (EUT C 364 af 28.10.2020), *Covid-19: De europæiske struktur- og investeringsfonde — ekstraordinær fleksibilitet, forordningen om et investeringsinitiativ som reaktion på coronaviruset* og *Den Europæiske Fond for Bistand til de Socialt Dårligst Stillede (FEAD)/covid-19-krisen*.

⁽³⁾ Jf. EØSU's udtalelse om *Den 8. samhörighedsrapport* (EUT C 323 af 26.8.2022, s. 54).

1.10. EØSU opfordrer Rådet og Europa-Parlamentet til hurtigt at godkende forordningen, så den kan vedtages så snart som muligt. Udfordringen er af et sådant omfang, at det kræver en kollektiv og mere koordineret reaktion, især i lyset af at den kolde årstid nærmer sig med hastige skridt.

2. Generelle bemærkninger

2.1. Siden den 24. februar har Kommissionen fremlagt en række forslag under samhørighedsaktionen for flygtninge i Europa (CARE) for at sikre, at de disponible midler under samhørighedspolitikken for 2014-2020 og Den Europæiske Fond for Bistand til de Socialt Dårligst Stillede og forfinansieringen fra REACT-EU-programmerne hurtigt kan mobiliseres til at håndtere de umiddelbare konsekvenser af den russiske angrebskrig mod Ukraine, og medlemsstaterne samtidig kan fortsætte deres bestræbelser for at sikre en grøn, digital og modstandsdygtig genopretning af deres økonomier efter krisen som følge af covid-19-pandemien.

2.2. Men eftersom behovene bliver stadig større, har Det Europæiske Råd, Europa-Parlamentet og EU's regioner opfordret Kommissionen til at fremlægge nye initiativer inden for den flerårige finansielle ramme for at støtte medlemsstaternes indsats i denne henseende. Der er nu behov for støtte til de fordrevne civiles behov på længere sigt, idet de bør hjælpes til at blive integreret gennem adgang til boliger, sundhedspleje, beskæftigelse og uddannelse, så længe de er i et EU-medlemsland. Det er værd at bemærke, at spørgsmålet om opfyldelsen af flygtningenes behov på længere sigt påvirker lokalsamfund, som allerede var hårdt mærket af konsekvenserne af covid-19-pandemien (f.eks. belastningen af sundhedssystemet), og tillige rejser nye problemstillinger som f.eks. de kønssensitive aspekter af politiske foranstaltninger (f. eks. for få børn, der indskrives i skoler, hvilket er en stor hindring for kvinders integration på arbejdsmarkedet).

2.3. Krigen har forårsaget flaskehalse i forsyningskæder og mangel på arbejdskraft. Og den har forøget stigningen i råvarepriserne, herunder på energi og materialer. Denne situation kommer oven i konsekvenserne af pandemien og belaster de offentlige budgetter og forsinker investeringerne i især infrastruktur yderligere.

2.4. Med FAST-CARE-pakken indføres der adskillige større ændringer af lovgivningen om samhørighedspolitikken for 2014-2020 og 2021-2027 for at sætte endnu mere fart i og forenkle medlemsstaternes støtte til integrationen af tredjelandstatsborgere og samtidig hjælpe regionerne med at komme på fode igen efter covid-19-pandemien.

2.5. Der skal sikres mere støtte til dem, der tager imod fordrevne: medlemsstater, lokale myndigheder og civilsamfundsorganisationer, ved hjælp af følgende foranstaltninger:

- forfinansieringsbetalingerne øges med yderligere 3,5 mia. EUR, som skal betales i 2022 og 2023, hvilket hurtigt vil sikre alle medlemsstater yderligere likviditet
- muligheden for 100 % medfinansiering fra EU i 2014-2020-perioden udvides nu til foranstaltninger, der fremmer den socioøkonomiske integration af tredjelandstatsborgere
- denne mulighed udvides også til 2021-2027-programmerne, dog skal den tages op til revision i midten af 2024
- beløbet til den forenklede enhedsomkostning til dækning af flygtninges grundlæggende behov, der i CARE er fastsat til 40 EUR, øges til 100 EUR pr. uge pr. person, og disse omkostninger kan dækkes i en periode på op til 26 uger, hvor det i dag er 13 uger
- krydsfinansieringsmuligheden mellem EFRU og ESF, som allerede findes under CARE, vil blive udvidet. Det betyder, at der nu også kan mobiliseres midler fra Samhørighedsfonden til at håndtere konsekvenserne af de migrationsmæssige udfordringer
- udgifter til operationer for at håndtere migrationsmæssige udfordringer kan nu godtgøres med tilbagevirkende kraft, selv hvis operationen allerede er afsluttet.

2.6. For at sikre at investeringerne kanaliseres derhen, hvor behovet er størst, indføres der med FAST-CARE to store ændringer:

- Mindst 30 % af de midler, der mobiliseres som følge af fleksibiliteten, bør gå til operationer, der forvaltes af lokale myndigheder og civilsamfundsorganisationer, der er aktive i lokalsamfund, således at de aktører, der står for størstedelen af indsatsen, modtager tilstrækkelig støtte.
- Programmer kan yde støtte til operationer uden for et givent programs geografiske anvendelsesområde, men i den pågældende medlemsstat, i erkendelse af, at flygtninge ofte flytter inden for medlemsstaterne.

2.7. Hvad angår den praktiske støtte til at løse problemet med forsinket gennemførelse, kan projekter på over 1 mio. EUR (især vedrørende infrastruktur), der blev støttet under 2014-2020-programmerne, men som ikke kunne færdiggøres i tide på grund af prisstigninger og mangel på råvarer og arbejdskraft, fortsat modtage støtte under 2021-2027-programmerne, selv hvis de ikke er støtteberettigede i henhold til reglerne for støtteberettigelse i 2021-2027-perioden.

3. Særlige bemærkninger

3.1. EØSU roser Kommissionens bestræbelser på at etablere tillempede og effektive mekanismer for tilvejebringelse af økonomisk støtte til at håndtere konsekvenserne af den russiske militære aggression, hvis omfang og indvirkning er vokset. Som følge heraf står medlemsstaterne over for en fortsat betydelig tilstrømning af mennesker, der flygter fra den russiske aggression. Denne situation kommer oven i konsekvenserne af covid-19-pandemien, navnlig forstyrrelserne i værdikæderne, som skaber udfordringer for de offentlige budgetter, der har haft fokus på genopretningen af økonomien, men risikerer også at forsinke investeringer, navnlig i infrastruktur.

3.2. EØSU anerkender også, at det i takt med, at de direkte og indirekte konsekvenser af krigen i Ukraine bliver stadig mere omfattende i alle medlemsstater, er helt afgørende at sikre, at der er værktøjer til at håndtere de migrationsmæssige udfordringer og markedsforstyrrelserne gennem en blanding af finansiering, procedurer og teknisk bistand, der alt sammen skal kobles sammen med fleksibilitet, behændighed og hurtig reaktion.

3.3. EØSU er helt enig i, at der bør stilles midler til rådighed via en målbevidst revision af den nuværende finansielle ramme for at forhindre afbrydelser i den nødvendige finansiering af de foranstaltninger, der er afgørende for at afbøde krisen og yde hjælp til dem, der har behov derfor. EØSU har allerede i tidligere udtalelser⁽⁴⁾ anbefalet, at der afsættes yderligere midler til medlemsstaterne som øjeblikkelig forfinansiering.

3.4. EØSU glæder sig over, at muligheden for at gøre brug af op til 100 % medfinansiering er blevet forlænget for disse foranstaltninger til også at omfatte det regnskabsår, der slutter den 30. juni 2022, for at bidrage til at lette byrden for medlemsstaternes offentlige finanser. Det glæder sig ligeledes over, at den betydelige stigning i forfinansieringen⁽⁵⁾ fra REACT-EU-midlerne har givet medlemsstaterne den likviditet, der er nødvendig for at dække de mest presserende behov.

3.5. EØSU glæder sig også over, at Kommissionen har foreslået, at der indføres en medfinansieringssats på op til 100 % for prioriteter, der fremmer den socioøkonomiske integration af tredjelandsstatsborgere, under programmerne for 2021-2027. Selv om slutdatoen herfor er den 30. juni 2024, sikrer muligheden for en revision heraf på grundlag af, hvordan den er blevet anvendt, og for en forlængelse, hvis den viser sig at have været effektiv, en køreplan for mere fleksibilitet og for, at der kan stilles mere likviditet til rådighed, når der opstår akutte finansieringsbehov.

3.6. EØSU er meget begejstret for, at mindst 30 % af støtten inden for de relevante prioriteter skal tildeles støttemodtagere, der er lokale myndigheder, arbejdsmarkedsparter og civilsamfundsorganisationer, der opererer i lokalsamfund, for at sikre, at disse typer støttemodtagere modtager en passende andel af sådanne midler i betragtning af den aktive rolle, som de spiller i forbindelse med tiltag til modtagelse og integration af flygtninge. Ikke desto mindre kan procentatsen være for lav for de lande, der grænser op til Ukraine, og som huser et betydeligt større antal flygtninge. Derfor bør der — til trods for at der er tale om en mindsteandel — tilskyndes til, at der tildeles en større andel på mindst 50 % af støtten inden for den givne prioritet til støttemodtagere, der er lokale myndigheder og civilsamfundsorganisationer, der opererer i lokalsamfund.

3.7. EØSU forstår behovet for at holde fast i de oprindelige mål for samhørighedspolitikken, og at der ikke må blive tale om en universel »nødløsning« på alle kriser, der måtte opstå. Det er derfor forståeligt, at der er fastsat et loft for det samlede beløb, der er programmeret under prioriteter til integration af flygtninge i en medlemsstat, på 5 % af den pågældende medlemsstats oprindelige nationale tildeling fra EFRU og ESF+ tilsammen. Disse tærskler bør dog være genstand for en forudgående revision for — om nødvendigt — at skabe tilstrækkeligt råderum, især for tilgrænsende lande. Det er klart, at udfordringerne for de lande, der huser langt de fleste flygtninge fra Ukraine, er større end for de øvrige EU-medlemsstater. Lofterne for de procentvise andele bør derfor tage højde for den lokale virkelighed og forskellene mellem de udfordringer, som forskellige medlemsstater står over for.

⁽⁴⁾ EØSU's holdningsdokument om REACT-EU.

⁽⁵⁾ EØSU har i sine tidligere udtalelser konsekvent givet udtryk for, at den procentvise stigning i forskudsbetalinger eller forfinansiering er positivt, men at der bør gøres mere for sikre, at de finansielle midler mobiliseres så hurtigt som muligt. Som nævnt i EØSU's holdningsdokument om *Finansiel bistand til medlemsstater, som er alvorligt berørt af en større folkesundhedskrise*.

3.8. EØSU opfordrer Kommissionen til at arbejde tæt sammen med medlemsstaterne, de lokale myndigheder og civilsamfundsorganisationerne for at udnyttede de muligheder for at støtte flygtninge fra Ukraine, der er blevet skabt med FAST-CARE, så effektivt og hurtigt som muligt. I forordningen lægges der op til, at medlemsstaterne skal aflægge rapport om opfyldelsen af betingelsen om 30 % i den endelige gennemførelsesrapport, hvorimod EØSU gerne ser, at der løbende aflægges rapport, og at civilsamfundet inddrages i overvågningen af gennemførelsen af disse bestemmelser.

3.9. Ovenstående betragtninger gælder også for planlægningen, gennemførelsen og overvågningen af programmer, der knytter sig til gennemførelsen af samhørighedspolitikken, og for processen med udvælgelse af projekter, der skal gennemføres. I den forbindelse bør der være fokus på risikoen for, at samhørighedspolitikken omdannes til en række af usammenhængende reaktioner på de nødsituationer, der har rystet vores kontinent.

3.10. Der bør lægges vægt på at skabe klar synergi mellem samhørighedsprincipperne og politikken centrale mål og den nye sociale, økonomiske og miljømæssige virkelighed med mangel på arbejdskraft, vanskeligheder i forsyningskæder og stigende priser og energiomkostninger for at sikre en ordentlig udnyttelsesgrad, der afspejler den mest effektive anvendelse af de eksisterende midler.

4. EØSU noterer sig, at Kommissionen har valgt ikke at forlænge n+3-reglen for 2014-2020 med yderligere et år, samt at den vurderer, at FAST-CARE trods fremrykningen af betalingsbevillinger til 2022 og 2023 (overvejende som følge af forfinansiering) er budgetneutral i perioden 2021-2027 og ikke kræver ændringer af de årlige lofter for forpligtelser og betalinger i den flerårige finansielle ramme. EØSU opfordrer dog kraftigt Kommissionen til at overvåge indvirkningen af ændringerne og skabe plads til nye eller voksende behov eller prioriteter.

Bruxelles, den 21. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om anstændigt arbejde på verdensplan

(COM(2022) 66 final)

(2022/C 486/21)

Ordfører: **Maria del Carmen BARRERA CHAMORRO**

Anmodning om udtalelse	Kommissionen, 2.5.2022
Retsgrundlag	Artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Beskæftigelse, Sociale Spørgsmål og Unionsborgerskab
Vedtaget i sektionen	6.9.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	22.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	132/23/33

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. EØSU understreger betydningen af, at Kommissionen udformer en strategi til fremme af anstændigt arbejde på verdensplan og ikke kun inden for EU. EØSU lægger vægt på, at Kommissionen sammen med forslaget til direktiv om virksomhedernes due diligence i forbindelse med bæredygtighed fremlægger en meddelelse om anstændigt arbejde på verdensplan for en retfærdig omstilling og en bæredygtig genopretning, hvori EU bekræfter sit tilsagn om at forsvare anstændigt arbejde mere effektivt gennem regler og handels- og investeringspolitikker og ved hjælp af et instrument til at forbyde, at produkter, der fremstilles ved tvangsarbejde, også selv om de fremstilles uden for det indre marked, indføres i Den Europæiske Union. EØSU glæder sig over, at den nye ramme kombinerer forbuddet med et system af håndhævelsesgarantier baseret på internationale standarder og due diligence- og åbenhedsforpligtelser. Udvalget finder det imidlertid hensigtsmæssigt, at Kommissionen foretager en vurdering af rammens økonomiske, sociale og miljømæssige virkninger, navnlig for SMV'er.

1.2. EØSU bemærker, at anstændigt arbejde på trods af de opnåede fremskridt stadig ikke er en realitet for mange mennesker rundt om i verden. I dette bekymrende scenario påpeger Kommissionen, at covid-19-pandemien og forandringerne på arbejdsmarkedet som følge af de teknologiske fremskridt, klimaændringerne, den demografiske omstilling og globaliseringen giver virksomhederne alvorlige udfordringer. Disse udfordringer kan også indvirke negativt på den faktiske overholdelse af standarderne for arbejdsvilkår og social sikring for arbejdstagere verden over. EØSU er overbevist om, at EU fortsat bør styrke sin rolle som en socialt ansvarlig leder i verden ved både at anvende alle tilgængelige instrumenter og udvikle nye, herunder lovgivningsmæssige instrumenter. I lighed med Kommissionen bemærker EØSU, at forbrugere i stigende grad efterspørger **varer og tjenesteydelser**, som er produceret på en **inkludativ**, bæredygtig og retfærdig måde, der fremmer og sikrer anstændigt arbejde for de personer, der producerer dem, herunder personer, der arbejder i den uformelle økonomi.

1.3. EØSU udtrykker tilfredshed med, at meddelelsen, som Kommissionen vedtog med henblik på at fremme anstændigt arbejde inden for alle sektorer og aktivitetsområder, indeholder en global tilgang rettet mod alle arbejdstagere på nationale markeder, i tredjelande og i globale forsyningskæder. EØSU understreger, at EU bør anvende alle sine politikker, både interne og eksterne (herunder sin handelspolitik), til at fremme og sikre anstændigt arbejde på verdensplan, og bør give denne målsætning en central plads i en bæredygtig og inklusiv genopretning og i den digitale omstilling.

1.4. EØSU glæder sig over, at EU foreslår en global pakke af foranstaltninger og instrumenter, der har en positiv effekt med hensyn til at fremme de **fire søjler** i det universelle begreb anstændigt arbejde, der blev udviklet af **ILO i erklæringen fra 2008** om social retfærdighed med henblik på en retfærdig globalisering, blev ændret i 2022 og afspejles i verdensmålene for bæredygtig udvikling: fremme af beskæftigelse, standarder til sikring af arbejdstagerrettigheder, herunder afskaffelse af tvangsarbejde og børnearbejde, samt tilstrækkelig social sikring, social dialog og trepartsforhandlinger, med ligestilling mellem kønnene som tværgående mål.

1.5. EØSU opfordrer Kommissionen til at udbygge visse aspekter af princippet om anstændigt arbejde, som i dag er særligt værdifulde, både socialt og økonomisk. Som eksempel fremhæver EØSU ud over ligestilling mellem kønnene og ikkeforskelsbehandling (fremme af et ligestillingsperspektiv i tilknytning til målet om anstændigt arbejde) indsatsen for at undgå, at de mest sårbare grupper på arbejdsmarkedet såsom personer med handicap udstødes, sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen samt beskæftigelsens bæredygtige karakter i forbindelse med den grønne omstilling. Alle disse mål er tværgående målsætninger for ILO og 2030-dagsordenen. **I den forbindelse glæder EØSU sig over ændringen af ILO's erklæring om grundlæggende principper og rettigheder på arbejdet, så den kommer til at omfatte retten til et sikkert og sundt arbejdsmiljø.**

1.6. EØSU sætter pris på, at Kommissionen i sin meddelelse foreslår både at styrke håndhævelsen af de eksisterende instrumenter og at vedtage nye instrumenter, herunder lovgivningsmæssige, **inden for rammerne af de fire søjler i dagsordenen for anstændigt arbejde.** Hvad angår det første område, som er EU-politikker, der rækker ud over EU, påskønner EØSU, at EU sætter nye standarder globalt, når det handler om at fremme socialt ansvar, gennemsigtighed og bæredygtighed i forbindelse med erhvervsaktiviteter. EØSU glæder sig også over, at Europa-Parlamentet har vedtaget en beslutning om et nyt handelsinstrument til at forbyde produkter fremstillet ved hjælp af tvangsarbejde⁽¹⁾.

1.7. Som led i pakken om en retfærdig og bæredygtig økonomi fremlagde Kommissionen også et forslag til direktiv om virksomhedernes due diligence i forbindelse med bæredygtighed (se udtalelse INT/973). EØSU betragter dette forslag som et vigtigt skridt med hensyn til at fremme respekten for menneskerettighederne som en pligt for virksomheder og deres ledelse. Udvalget mener imidlertid, at forslaget stadig har mange mangler (f.eks. den begrænsede rækkevidde, eftersom det kun gælder direkte for store virksomheder og kun indirekte for SMV'er, og den lave forekomst af arbejdstagerrepræsentation) og uklare juridiske begreber (f.eks. kravet om »etablerede forretningsforbindelser«), som kan anvendes forskelligt af nationale myndigheder og domstole, hvilket skaber retsikkerhed for både arbejdstagere og virksomheder. EØSU bakker derfor op om en afbalanceret proces med dialog mellem Kommissionen, Europa-Parlamentet og Rådet for at udbedre disse mangler og gøre det lovgivningsinstrument, der godkendes i sidste ende, mere virkningsfuldt.

1.8. EØSU noterer sig de problemer, som nogle virksomheder har med at kontrollere hele deres værdikæde og sikre anstændigt arbejde. Udvalget mener imidlertid ikke, at dette problem bør løses ved at forringe de planlagte garantier i den henseende, da man derved svækker foranstaltningens effektivitet, skaber juridisk usikkerhed og åbner døren for unfair konkurrence. I stedet er EØSU overbevist om, at den bedste måde at løse disse globale kontrolvanskeligheder på uden at skabe de nævnte negative virkninger er ved at indføre hensigtsmæssige støtte- og samarbejdsinstrumenter for at sikre effektiviteten af de foreslåede instrumenter. Ud over de offentlige støtte- og vejledningsinstrumenter kan arbejdstagerrepræsentanternes muligheder for at deltage på de forskellige relevante niveauer langs værdikæden og i den sociale dialog spille en central rolle i den forbindelse. EØSU mener, at denne mere effektive styring af due diligence gennem hele værdikæden letter virksomhedernes arbejde og er et vægtigt motiv til at anerkende og sikre arbejdstagerrepræsentanternes deltagelse.

1.9. Med hensyn til EU's bilaterale og regionale forbindelser sætter EØSU særlig pris på EU's forslag om at anvende handelspolitikken som et instrument til at fremme overholdelsen af internationale arbejdsstandarder i virksomheder i tredjelande ved at fremme anstændigt arbejde i alle virksomheder og lande, herunder nabolande. EØSU fremhæver i den henseende forslaget til reform af forordningen om EU's handelspræferencer. EØSU understreger, at forslaget bl.a. har til formål at lette importen fra lande, hvis virksomheder overholder de **sociale, arbejdsmarkeds- og miljømæssige** krav, herunder kravene vedrørende anstændigt arbejde. EØSU er overbevist om, at dette vil føre til en bedre model for global konkurrenceevne, der ikke kun er baseret på social retfærdighed, men også på fair konkurrence mellem alle virksomheder.

1.10. EØSU støtter EU's beslutning om aktivt at engagere sig i reformen af Verdenshandelsorganisationen (WTO) for — i lyset af de kolossale udfordringer, organisationen står over for (den digitale og den grønne omstilling, aldrig, forebyggelse af fremtidige pandemier osv.) — at integrere den sociale dimension i den globale økonomiske vækst. Hvis væksten, konkurrenceevnen og overskuddet skal optimeres med henblik på at skabe mere velstand, beskæftigelse og velfærd, kræver det rammer og politikker for en retfærdig omstilling, herunder en garanti for og fremme af anstændigt og bæredygtigt arbejde i verden og en retfærdig omstilling baseret på en tilgang med social dialog, sådan som det allerede tidligere er lykkedes at opnå.

⁽¹⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0245_DA.html

1.11. EØSU værdsætter forslaget om at tilføje mekanismer til at vurdere og overvåge, i hvor høj grad direktivet om due diligence bliver overholdt. Udvalget bemærker imidlertid med bekymring, at disse mekanismer ikke rummer mulighed for social dialog med arbejdsmarkedets parter. EØSU opfordrer derfor Kommissionen til klart at definere sådanne mekanismer i den foreslåede lovtæst.

1.12. EØSU anmoder derudover EU om at støtte en bindende FN-traktat om erhvervslivet og menneskerettigheder og en mulig ILO-konvention om anstændigt arbejde i forsyningskæder.

2. Indledning og baggrund

2.1. Sikring og fremme af anstændigt arbejde og social retfærdighed udgør kernen i den lovgivningsmæssige ramme og i de politikker, der er aftalt gennem trepartsaftaler i ILO's dagsorden for anstændigt arbejde, i ILO's erklæring om grundlæggende principper og rettigheder på arbejdet, der blev vedtaget i 1998 (som ændret i 2022), og i ILO's 100-årserklæring om fremtidens arbejde (2019). På samme måde er det afgørende at sikre, at anstændigt arbejde bliver normen på verdensplan som led i de forpligtelser, som hele det internationale samfund indgik ved at vedtage verdensmålene for bæredygtig udvikling i 2030-dagsordenen, herunder især, men ikke kun, mål nr. 8. Dette mål bidrager til vedvarende, inklusiv og bæredygtig økonomisk vækst, der skaber produktiv beskæftigelse og anstændigt arbejde for alle.

2.2. EØSU deler Kommissionens synspunkt om, at denne strategi med at forsvare og fremme anstændigt arbejde på verdensplan ikke blot er hensigtsmæssig, men også nødvendig som led i den bæredygtige genopretningsmodel, der er udarbejdet og finansieret inden for rammerne af NextGenerationEU. Tallene fra Kommissionen og ILO viser, at anstændigt arbejde på trods af de opnåede fremskridt stadig ikke er en realitet for mange mennesker rundt om i verden. Ifølge ILO's skøn har 4 mia. mennesker ingen adgang til social beskyttelse, og 205 millioner mennesker er uden arbejde. Hvert tiende barn på verdensplan (160 millioner) udfører børnearbejde, og 25 millioner mennesker befinder sig i en situation, hvor de er udsat for tvangsarbejde. I gennemsnit bliver næsten hvert fjerde offer for tvangsarbejde udnyttet uden for sit oprindelsesland, hvilket dog varierer meget afhængigt af situationens karakter. Og selv om sundhed og sikkerhed på arbejdet er et grundlæggende aspekt af anstændigt arbejde, er der ifølge ILO hvert eneste minut fem arbejdstagere, der dør et eller andet sted i verden på grund af en arbejdsulykke eller erhvervsbetinget sygdom.

2.3. EØSU glæder sig over, at EU har besluttet at sætte nyt skub i en økonomisk genopretningsmodel, der forener skabelse af velstand og beskæftigelsesmuligheder i hele verden med garanti for og fremme af respekten for menneskerettighederne, anstændigt arbejde og miljøet. I den fælles meddelelse fra Europa-Parlamentet og Rådet om styrkelse af EU's bidrag til regelbaseret multilateralisme blev der gjort opmærksom på problemerne med at nå videre med disse mål i kølvandet på den pandemikrise, som både mennesker, virksomheder og stater har været ramt af. For at sætte skred i tingene stilles der derfor forslag om forordninger, politikker og investeringer, der garanterer og fremmer en digital, grøn og inklusiv økonomisk genopretning.

2.4. I den forbindelse har Kommissionen fremlagt 1) en meddelelse til Europa-Parlamentet, Rådet og Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg om anstændigt arbejde på verdensplan for en global retfærdig omstilling og en bæredygtig genopretning (COM(2022) 66 final af 23. februar 2022) samt 2) et forslag til direktiv om virksomhedernes due diligence i forbindelse med bæredygtighed, der behandles i en særskilt EØSU-udtalelse, INT/973, som er under udarbejdelse.

2.5. EØSU har allerede gjort gældende, at virksomheder i stigende grad opererer på tværs af grænserne. Multinationale selskaber er med deres globale forsyningskæder de vigtigste aktører, og et stadig større antal af dem udgøres af små og mellemstore virksomheder (SMV'er). EØSU har foreslået lovgivningsmæssige og politiske initiativer til at forbedre bæredygtigheden, sikre respekt for menneskerettighederne og fremme anstændigt arbejde i virksomhedernes værdikæder^(?).

2.6. EØSU anerkender den betydning, som instrumenter baseret på virksomhedernes sociale ansvar (CSR) har for at sikre en retfærdig udvikling, eftersom CSR skaber incitamenter til en mere positiv adfærd i retning af miljømæssig og social bæredygtighed. Udvalget har imidlertid også påpeget, at der er behov for forbedringer. Det opfordrer derfor EU og medlemsstaterne til at sikre en mere effektiv gennemførelse af de eksisterende internationale instrumenter for at opnå en bæredygtig, retfærdig og modstandsdygtig vækst og genopretning efter covid-19 med anstændigt arbejde som højeste prioritet. EØSU har anmodet EU om at støtte en bindende FN-traktat om erhvervslivet og menneskerettigheder^(?) og en

(?) EØSU's udtalelse om *Bæredygtige forsyningskæder og ordentligt arbejde inden for international handel*. 2020/02161 (EUT C 429 af 11.12.2020, s. 197).

(?) EØSU har allerede behandlet dette spørgsmål indgående i udtalelsen: *En bindende FN-traktat om erhvervslivet og menneskerettigheder* (EUT C 97 af 24.3.2020, s. 9).

mulig ILO-konvention om anstændigt arbejde i forsyningskæder. EØSU har også udtrykt sin støtte til en effektiv og sammenhængende, obligatorisk EU-ramme om due diligence og virksomhedsansvar, der bygger på social dialog med arbejdsmarkedets parter og en tilgang med flere interessenter.

2.7. EØSU anerkender fordelene ved en harmoniseret EU-lovgivningsramme for due diligence og bæredygtighed. Blandt fordelene kan nævnes, at rammen garanterer større retssikkerhed samt kræver fair konkurrence af alle virksomheder, også virksomheder fra tredjelande, der opererer i EU, eftersom de er underlagt de samme betingelser. En sådan harmoniseret lovgivningsramme vil med social retfærdighed og retssikkerhed på arbejdsmarkedet i alle globale kæder gøre det nemmere for virksomheder og arbejdstagere at omstille sig til en klimaneutral økonomi. EØSU opfordrer derfor til en sammenhængende og afbalanceret EU-lovgivningsramme for virksomheders due diligence, som skal være effektiv og stå i et rimeligt forhold til målet.

2.8. EØSU er fuldt ud klar over det presserende behov for, at der med omfattende social og miljømæssig bæredygtighed inden for rammerne af social dialog med arbejdsmarkedets parter og modeller for trepartsstyring indføres en økonomisk mekanisme til genopretning efter pandemien i alle medlemsstater og ydes støtte til alle genopretningsprocesser efter pandemien verden over samt til de forskellige omstillinger hen imod en grøn (kulstofneutral og cirkulær) og innovativ (digital) økonomi. Dette er, hvad EØSU håber at se i den nye meddelelse og anbefaling om den sociale dialogs fremtid.

2.9. EØSU noterer sig de undersøgelser, som er foretaget af internationale menneskerettighedsobservatører, herunder Den Internationale Arbejdsorganisation, Europarådet og Den Internationale Faglige Sammenslutning (Global Rights Index), der bekræfter manglen på menneskerettighedsgarantier (herunder for individuelle og kollektive arbejdstagerrettigheder) og den manglende overholdelse af miljølovgivningen, som bliver stedse mere udtalt på verdensplan. I en række lande rundt om i verden har pandemien blot forværret situationen, idet allerede eksisterende omstændigheder med prekære arbejdsbetingelser og udnyttelse er blevet yderligere forringet. Der har også været en stigende forekomst af børnearbejde og tvangsarbejde.

2.10. EØSU anerkender, at virksomhederne ifølge den nyeste videnskabelige dokumentation i stigende grad indarbejder ledelsessystemer baseret på CSR og udvikler deres forretningsmodeller i overensstemmelse med FN's 2030-dagsorden og målene for bæredygtig udvikling. Imidlertid mener EØSU lige som Kommissionen, at der er plads til forbedringer. Desuden har fremskridtene ud over at være langsommere end forventet også været meget ujævne. EØSU er overbevist om, at skridtet i retning af en harmoniseret lovgivningsramme på EU-plan, suppleret med teknisk bistand og praktisk vejledning fra Kommissionen, er en positiv udvikling, navnlig for SMV'er. På denne måde vil forpligtelserne virke mere effektivt og gavne virksomheder, der opererer på EU's marked, idet de garanteres større retssikkerhed og lige konkurrencevilkår.

3. Vigtigste foranstaltninger til fremme af anstændigt arbejde foreslået af Kommissionen

3.1. Overvågning af fremskridtene i retning af anstændigt arbejde har længe været en prioritet for ILO, der har fremlagt indikatorer til måling af de reelle fremskridt. Dette giver efter EØSU's opfattelse god mening, da Kommissionen allerede for flere år siden udsendte en meddelelse herom⁽⁴⁾. EØSU opfordrer indtrængende Kommissionen til at gennemføre en mere ambitiøs og innovativ dagsorden og effektivt sikre, at disse fremskridt kæder konkurrenceevne sammen med social retfærdighed. EØSU understreger videre, at anstændigt arbejde ikke kun er et spørgsmål om beskæftigelse og social sikring, men at det også handler om ledelse og bør omfatte social dialog med arbejdsmarkedets parter i alle dele af den globale værdikæde og i alle faser af produktionsprocesserne.

3.2. EØSU ser positivt på, at EU fortsat fremmer sin egen dagsorden med opbygning af et arbejdsfællesskab, hvilket medfører, at man rent faktisk kan gennemføre alle de elementer, der er en del af ILO's universelle begreb anstændigt arbejde, og som er mere end blot en formel erklæring. Denne vision er i tråd med inddragelsen af alle komponenter i den internationale standard for anstændigt arbejde, der fremgår af ILO's erklæring om grundlæggende principper og rettigheder på arbejdet (1998)⁽⁵⁾.

3.3. EØSU finder det **uacceptabelt**, at anstændigt arbejde stadig langt fra er virkeligheden for hundreder af millioner mennesker verden over, hvilket gør det vanskeligt for det internationale samfund at nå målene for bæredygtig udvikling (verdensmålene), som opstilles i FN's 2030-dagsorden. Selv om verdensmålene omfatter begrebet anstændigt arbejde, truer den seneste række af kriser sammen med vor tids enorme økonomiske og sociale udfordringer dagligt målet om anstændigt arbejde for alle (verdensmål nr. 8 **og andre dermed forbundne mål**).

⁽⁴⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=CELEX:52006DC0249>

⁽⁵⁾ www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:62:0::NO:62:P62_LIST_ENTRIE_ID:2453911:NO

3.4. Afskaffelse af børnearbejde og tvangsarbejde er en central del af disse bestræbelser. Antallet af mindreårige, der udfører børnearbejde, steg mellem 2016 og 2020 med mere end 8 mio. og vendte den tidligere nedadgående tendens. EØSU glæder sig over Kommissionens forslag om at udvikle nye og mere effektive retlige og ikke-retlige foranstaltninger inden for multolerancepolitikken for børnearbejde, herunder et forbud mod at produceres eller distribueres gennem tvangsarbejde eller børnearbejde, indføres i EU. I den forbindelse mener EØSU, at det er nødvendigt at supplere den nye ramme med en evaluering af de økonomiske, sociale og miljømæssige konsekvenser af de forskellige lovgivningsmæssige og ikke-lovgivningsmæssige foranstaltninger. EØSU opfordrer også til, at EU's nye handelspolitik intensiveres som en af drivkræfterne bag den økonomiske vækst, således at forpligtelsen til at respektere de internationale menneskerettigheder, de dermed forbundne instrumenter og indsatsen for at bekæmpe børnearbejde og tvangsarbejde overholdes i hele forsyningskæden. På den måde vil de nye foranstaltninger blive harmoniseret med en model for økonomisk genopretning og global og inklusiv konkurrenceevne.

3.5. EØSU glæder sig over såvel forslaget til et direktiv om obligatorisk due diligence som over de nye retlige sikkerhedsforanstaltninger for en mere effektiv kamp mod tvangsarbejde og børnearbejde i hele den globale værdikæde. EØSU deler Kommissionens synspunkt om, at myndighederne ikke alene kan vinde kampen mod tvangsarbejde. EØSU glæder sig også over, at Europa-Parlamentet har vedtaget en beslutning om et nyt handelsinstrument til at forbyde produkter fremstillet ved hjælp af tvangsarbejde⁽⁶⁾. Mange private virksomheder har allerede forpligtet sig til at nå disse mål, men de skal gå endnu længere i henhold til forslaget til direktiv om virksomhedernes bæredygtighedsrapportering, som skulle skabe betingelserne for, at denne sammenhængende EU-ramme er effektiv og står i et rimeligt forhold til målet om at forbedre konkurrenceevnen.

3.6. EØSU glæder sig over, at Kommissionen arbejder på at fremme brugen af en **sammenhængende lovgivningsmæssig** EU-ramme og en socialt ansvarlig offentlig indkøbspolitik som effektive værktøjer til at kæmpe for anstændigt arbejde og imod tvangsarbejde og børnearbejde. EØSU mener imidlertid, at der for at bevæge sig i denne retning er behov for en mere effektiv gennemførelse af den lovgivningsramme, som øger den reelle effektivitet af de sociale og miljømæssige bestemmelser, både ved offentlige indkøb i EU og inden for fair trade.

3.7. EØSU sætter pris på forslaget til en ny EU-forordning om et arrangement med generelle toldpræferencer (GSP-forordningen), som sigter mod at fremme en bæredygtig udvikling i lavindkomstlande i perioden 2024-2034. EØSU ser positivt på, at det nye GSP øger EU's muligheder for at anvende handelspræferencer til at skabe økonomiske muligheder og fremme bæredygtig udvikling i henhold til standarden om anstændigt arbejde. Medtagelsen af forvaltningsaftaler såsom aftalen om trepartsforhandlinger vil forbedre den rolle, som den sociale dialog med arbejdsmarkedets parter spiller.

3.8. EØSU noterer sig forpligtelsen under foranstaltning 2 til at behandle anstændigt arbejde som en prioritet under det nye NDICI — et globalt Europa⁽⁷⁾. Dette program om menneskerettigheder og demokrati indeholder særlige foranstaltninger til fremme af anstændigt arbejde for alle, herunder bekæmpelse af børnearbejde og tvangsarbejde, navnlig på nationalt og regionalt plan. EØSU glæder sig over, at de nye foranstaltninger under NDICI — et globalt Europa omfatter fremme af social dialog og styrkelse af arbejdsmarkedets parter autonomi samt dialog med partnerlande, som hjælper med at ratificere og effektivt gennemføre de ajourførte ILO-konventioner, navnlig grundlæggende konventioner og konventionerne om regeringsførelse.

4. Generelle bemærkninger

4.1. EØSU deler ILO's bekymring for, at de virksomheder og arbejdstagere, som er mest påvirket af den række af kriser, der startede i 2008, har mindre gavn af de forbedrede økonomiske og teknologiske betingelser, eftersom genopretningsindsatsen favoriserer visse økonomiske sektorer og sektorer af arbejdsmarkedet, mens andre lades i stikken.

4.2. EØSU gentager, at beskyttelse af anstændigt arbejde på verdensplan er en implicit del af kravet om respekt for den menneskelige værdighed. Udvalget mener derfor, at

⁽⁶⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0245_DA.html

⁽⁷⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/ALL/?uri=CELEX%3A32021R0947>

4.3. dette forslag er et vigtigt skridt i retning af respekt for og fremme af menneskerettighederne i erhvervslivet, og håber, at det vil skabe yderligere fremskridt. Udvalget mener dog stadig, at der er mange mangler og uklare juridiske begreber, der er åbne for fortolkning, og som nationale myndigheder og domstole kan anvende forskelligt, hvilket skaber retsikkerhed for både arbejdstagere og virksomheder. For eksempel kan anvendelsen af vage begreber som »etablerede forretningsforbindelser« eller blot »kontraktlige forsikringer om overholdelse af adfærdskodekserne« gøre, at direktivet bliver mindre effektivitet. EØSU foreslår, at Kommissionen dels præciserer disse juridiske begreber omhyggeligt — det gælder også manglerne i den påtænkte ordning for civilretligt ansvar — og at den endvidere inddrager metoder til, at virksomhedernes fagforeninger kan repræsenteres på det rette niveau for at gøre gennemførelsen mere effektiv.

4.4. EØSU noterer sig tilgangen med interessentdeltagelse, der ligger til grund for hele forslaget. Effektiv inddragelse af fagforeninger og arbejdstagerrepræsentanter er en succesfaktor. Udvalget beklager dog, at dette ikke afspejles tilstrækkeligt i forslaget. EØSU mener, at denne form for manglende beskyttelse på grund af de kollektive virkninger heraf er skadelig for både arbejdstagere og virksomheder. I den sammenhæng burde den eksisterende inddragelse af arbejdstagerrepræsentanter, eksempelvis med udgangspunkt i arbejdet i de europæiske samarbejdsudvalg eller internationale rammeaftaler, udgøre passende vejledning til og støtte for den nye lovgivningsmæssige ramme.

4.5. EØSU bemærker med tilfredshed den globale tilgang til anstændigt arbejde, der er valgt i Kommissionens meddelelse. Den tager højde for forbrugernes ønske om at fremme produktions- og distributionsmodeller for varer og tjenester, der i højere grad respekterer betingelserne for social og miljømæssig bæredygtighed. Kommissionen har konstateret, at flertallet af forbrugere foretrækker forbrugsformer, også inden for elektronisk handel, der giver forrang til produkter, der respekterer anstændigt arbejde og miljømæssig balance. Derfor opfordrer EØSU til, at denne socialt ansvarlige rolle for forbrugerne fremmes gennem bedre information og uddannelse for at forbedre effektiviteten af de foranstaltninger, Kommissionen har foreslået, med henblik på at sikre og fremme anstændigt arbejde i verden.

4.6. EØSU sætter pris på, at Kommissionen har accepteret Europa-Parlamentets og Rådets anmodning om at fremsætte et forslag til direktiv om virksomhedernes due diligence i forbindelse med bæredygtighed (INT/973). EØSU bemærker, at Kommissionens forslag begrænser antallet af virksomheder, der er omfattet af forslaget til direktiv, og dermed begrænser rækkevidden af Europa-Parlamentets anmodning. EØSU opfordrer til en dialogproces mellem de tre EU-institutioner, så de kan nå frem til en aftale om denne sammenhængende EU-lovgivningsramme, bl.a. med henblik på at udvide anvendelsesområdet for det kommende direktiv, hvilket vil forbedre dets effektivitet, også med hensyn til fair konkurrence mellem alle virksomheder, og løse nogle af de lovgivningsmæssige mangler, der ligger i den foreslåede tekst, og dermed give virksomhederne større retssikkerhed.

5. Særlige bemærkninger

5.1. EØSU noterer sig Kommissionens forslag om en indsats i EU for at anvende alle de instrumenter, politikker og ressourcer, der ligger inden for EU's kompetencer (offentlige indkøb, handelsaftaler, udviklingspolitik, investeringspolitik, fonde osv.) til at fremme anstændigt arbejde på verdensplan. EØSU opfordrer navnlig til en mere effektiv udvikling og gennemførelse af det sæt af instrumenter, der har til formål at garantere og fremme anstændige arbejdsvilkår, **samt ratificering af de internationale arbejdsstandarder**. Det gælder også de nødvendige reformer til at støtte genopretningen af økonomien, de europæiske virksomheders konkurrenceevne og deres formåen, når det handler om at skabe anstændige arbejdspladser rundt omkring i verden.

5.2. EØSU konstaterer, at der i forslaget til et direktiv om virksomhedernes due diligence i forbindelse med bæredygtighed lægges stor vægt på CSR-teknikker såsom ensidige adfærdskodekser. Disse instrumenter tager ikke hensyn til arbejdstagernes holdning. EØSU finder det passende også at medtage kollektive ledelsesteknikker for at fremme nyttige kanaler for arbejdstagerrepræsentanters deltagelse i udformningen og overvågningen af forpligtelserne om anstændigt arbejde gennem hele værdikæden. Som det fremgår af punkt 4.4, bør internationale rammeaftaler yde passende vejledning og støtte.

5.3. EØSU er enig med Kommissionen i, at der er behov for flere og bedre foranstaltninger for at bekæmpe tvangsarbejde effektivt. Med henblik på dette støtter EØSU Kommissionen i, at der hurtigst muligt bør indføres et forbud mod salg af produkter (både hjemlige og importerede) på EU's markeder, der er fremstillet ved hjælp af tvangsarbejde, herunder børnearbejde. Samtidig anbefaler EØSU en analyse af de forskellige foranstaltninger og en samlet evaluering af de økonomiske, sociale og miljømæssige konsekvenser af de forskellige scenarier. Et sådant forbud skal være konsekvent i forhold til både betingelserne for fair trade og EU's engagement i den fælles handelspolitik og Europas globale konkurrenceevne.

5.4. EØSU er enig med Kommissionen i, at der er behov for yderligere foranstaltninger for at bekæmpe børnearbejde effektivt, set i lyset af den store kompleksitet af de faktorer, der forårsager det (herunder økonomiske problemer, mangel på bedre uddannelsesmuligheder, lokale skikke vedrørende børns rolle i samfundet osv.). Samtidig opfordrer EØSU til en konsekvent anvendelse og håndhævelse af de eksisterende internationale værktøjer. For at udrydde børnearbejde er der

derfor behov for en samlet (holistisk) tilgang til bæredygtig økonomisk udvikling, der er baseret på standarden for anstændigt arbejde, med ressourcer til kvalitetsuddannelse, indkomst og tilstrækkelig social sikring for alle.

5.5. EØSU lægger også stor vægt på revisionen af EU-direktivet om forebyggelse og bekæmpelse af menneskehandel⁽⁸⁾, som kræver, at medlemsstaterne forbyder menneskehandel ved lov, med det yderligere mål at beskytte mod tvangsarbejde (som blandt sårbare grupper rammer kvinder og piger og navnlig indvandrere uforholdsmæssigt hårdt). EØSU har allerede hilst den globale og integrerede tilgang til beskyttelse af ofre for menneskehandel velkommen⁽⁹⁾.

5.6. EØSU fremhæver vigtigheden af forslaget til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om europæiske grønne obligationer (COM/2021/391 final), som sigter mod at udnytte det indre markeds og kapitalmarkedunionens potentiale bedre til at bidrage til at opfylde Unionens klima- og miljømål i overensstemmelse med artikel 2, stk. 1, litra c), i Parisaftalen fra 2016 om klimaændringer og den europæiske grønne pagt. EØSU har fra begyndelsen argumenteret for, at den grønne pagt kun kan og vil blive en succes, hvis den også er en social pagt, der opfordrer til, at begrebet »social investering« defineres mere præcist med det formål at give markeder og virksomheder større retssikkerhed⁽¹⁰⁾.

5.7. EØSU støtter Kommissionens arbejde med en ny EU-forordning om arrangementet med generelle toldpræferencer (GSP-forordningen) for perioden 2024-2034. EØSU bemærker, at Kommissionen har øget sin støtte til fremme af overholdelsen af internationale arbejdsstandarder i GSP-begunstigede lande ved at tilføje to nye konventioner om arbejdstagerrettigheder (ILO-konvention nr. 81 om arbejdstilsyn og konvention 144 om tresidede forhandlinger), og anerkender, at eksport af varer fremstillet ved hjælp af børnearbejde og tvangsarbejde er en begrundelse for at fjerne handelspræferencer. **EØSU anbefaler, at forslaget til GSP-forordningen for 2024-2034 også kommer til at omfatte ILO-erklæringen fra 1998, som ændret i 2022.**

5.8. EØSU glæder sig desuden over Kommissionens hensigt om at støtte reformen af WTO med henblik på at bidrage yderligere til bæredygtig udvikling, integrere globaliseringens sociale dimension og skabe aftaler inden for WTO, der fremmer anstændigt arbejde og social retfærdighed. EØSU håber, at man vil nå den rette balance mellem sociale mål og mål vedrørende forbedring af verdens økonomiske konkurrenceevne i de åbne forhandlingsprocesser.

5.9. EØSU værdsætter forslaget om medtagelse af mekanismer til at vurdere og overvåge, i hvor høj grad direktivet om due diligence bliver overholdt, herunder et europæisk netværk af tilsynsmyndigheder, der skal bistå med dets gennemførelse. EØSU bemærker imidlertid med bekymring, at mandatet (jurisdiktionen) for dette overvågningsorgan for det første ikke er tilstrækkeligt klart defineret, og at disse mekanismer for det andet ikke rummer mulighed for social dialog med arbejdsmarkedets parter. EØSU opfordrer derfor Kommissionen til klart at definere sådanne mekanismer i den foreslåede lovtæst.

Bruxelles, den 22. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽⁸⁾ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/36/EU af 5. april 2011 om forebyggelse og bekæmpelse af menneskehandel og beskyttelse af ofrene herfor, og om erstatning af Rådets rammeafgørelse 2002/629/RIA (EUT L 101 af 15.4.2011, s. 1).

⁽⁹⁾ EUT C 51 af 17.2.2011, s. 50.

⁽¹⁰⁾ EØSU er i færd med at udarbejde en initiativudtalelse om emnet: ECO/581 Et socialt klassificeringssystem — Udfordringer og muligheder (se side 15 i denne EUT).

BILAG

Følgende ændringsforslag opnåede mindst en fjerdedel af stemmerne, men blev forkastet under debatten (forretningsordenens artikel 43, stk. 2):

ÆNDRINGSFORSLAG 3

SOC/727

Anstændigt arbejde på verdensplan**Punkt 2.6****Ændres som følger:****Fremsat af:**

BLIJLEVENS René

GERSTEIN Antje Sabine

KONTKANEN Mira-Maria

MINCHEVA Mariya

MURESAN Marinela Dănuț

POTTIER Jean-Michel

Sektionens udtalelse	Ændringsforslag
<p>EØSU anerkender den betydning, som instrumenter baseret på virksomhedernes sociale ansvar (CSR) har for at sikre en retfærdig udvikling, eftersom CSR skaber incitamenter til en mere positiv adfærd i retning af miljømæssig og social bæredygtighed. Udvalget har imidlertid også påpeget, at der er behov for forbedringer. Det opfordrer derfor EU og medlemsstaterne til at sikre en mere effektiv gennemførelse af de eksisterende internationale instrumenter for at opnå en bæredygtig, retfærdig og modstandsdygtig vækst og genopretning efter covid-19 med anstændigt arbejde som højeste prioritet. EØSU har anmodet EU om at støtte en bindende FN-traktat om erhvervslivet og menneskerettigheder ⁽¹⁾ og en mulig ILO-konvention om anstændigt arbejde i forsyningskæder. EØSU har også udtrykt sin støtte til en effektiv og sammenhængende, obligatorisk EU-ramme om due diligence og virksomhedsansvar, der bygger på social dialog med arbejdsmarkedets parter og en tilgang med flere interessenter.</p> <p>⁽¹⁾ EØSU har allerede behandlet dette spørgsmål indgående i udtalelse REX/518: En bindende FN-traktat om erhvervslivet og menneskerettigheder: https://webapi2016.EESC.europa.eu/v1/documents/eesc-2019-01278-00-01-ac-tra-da.docx/content.</p>	<p>EØSU anerkender den betydning, som instrumenter baseret på virksomhedernes sociale ansvar (CSR) har for at sikre en retfærdig udvikling, eftersom CSR skaber incitamenter til en mere positiv adfærd i retning af miljømæssig og social bæredygtighed. Udvalget har imidlertid også påpeget, at der er behov for forbedringer. Det opfordrer derfor EU og medlemsstaterne til at sikre en mere effektiv gennemførelse af de eksisterende internationale instrumenter for at opnå en bæredygtig, retfærdig og modstandsdygtig vækst og genopretning efter covid-19 med anstændigt arbejde som højeste prioritet. EØSU har anmodet EU om at støtte en bindende FN-traktat om erhvervslivet og menneskerettigheder ⁽¹⁾ og om, at ILO ser nærmere på mulighederne for at udvikle og på sigt indføre passende og relevante instrumenter ⁽²⁾ vedrørende anstændigt arbejde i forsyningskæder. EØSU har også udtrykt sin støtte til en effektiv og sammenhængende, obligatorisk EU-ramme om due diligence og virksomhedsansvar, der bygger på social dialog med arbejdsmarkedets parter og en tilgang med flere interessenter.</p> <p>⁽¹⁾ EØSU har allerede behandlet dette spørgsmål indgående i udtalelse REX/518: En bindende FN-traktat om erhvervslivet og menneskerettigheder: https://webapi2016.EESC.europa.eu/v1/documents/eesc-2019-01278-00-01-ac-tra-da.docx/content.</p> <p>⁽²⁾ REX/462: Ordentligt arbejde i de globale forsyningskæder, punkt 1.9, https://www.eesc.europa.eu/da/our-work/opinions-information-reports/opinions/decent-work-global-supply-chains-own-initiative-opinion.</p>

Resultat af afstemningen:

For: 65

Imod: 97

Hverken for eller imod: 13

ÆNDRINGSFORSLAG 4

SOC/727

Anstændigt arbejde på verdensplan**Punkt 2.7****Ændres som følger:****Fremsat af:**

BLIJLEVENS René

GERSTEIN Antje Sabine

KONTKANEN Mira-Maria

MINCHEVA Mariya

MURESAN Marinela Dănuț

POTTIER Jean-Michel

Sektionens udtalelse	Ændringsforslag
<p>EØSU anerkender fordelene ved en harmoniseret EU-lovgivningsramme for due diligence og bæredygtighed. Blandt fordelene kan nævnes, at rammen garanterer større retssikkerhed samt kræver fair konkurrence af alle virksomheder, også virksomheder fra tredjelande, der opererer i EU, eftersom de er underlagt de samme betingelser. En sådan harmoniseret lovgivningsramme vil med social retfærdighed og retssikkerhed på arbejdsmarkedet i alle globale kæder gøre det nemmere for virksomheder og arbejdstagere at omstille sig til en klimaneutral økonomi. EØSU opfordrer derfor til en sammenhængende og afbalanceret EU-lovgivningsramme for virksomheders due diligence, som skal være effektiv og stå i et rimeligt forhold til målet.</p>	<p>EØSU anerkender fordelene ved en harmoniseret EU-lovgivningsramme for due diligence og bæredygtighed. Blandt fordelene kan nævnes, at rammen garanterer større retssikkerhed samt kræver fair konkurrence af alle de virksomheder, der er omfattet af dens anvendelsesområde, også virksomheder fra tredjelande, der opererer i EU, eftersom de er underlagt de samme betingelser. En sådan harmoniseret lovgivningsramme vil med social retfærdighed og retssikkerhed på arbejdsmarkedet i alle globale kæder gøre det nemmere for virksomheder og arbejdstagere at omstille sig til en klimaneutral økonomi. EØSU opfordrer derfor til en sammenhængende og afbalanceret EU-lovgivningsramme for virksomheders due diligence, som skal være effektiv og stå i et rimeligt forhold til målet.</p>

Resultat af afstemningen:

For: 73

Imod: 100

Hverken for eller imod: 14

ÆNDRINGSFORSLAG 5

SOC/727

Anstændigt arbejde på verdensplan**Punkt 4.6****Ændres som følger:****Fremsat af:**

BLIJLEVENS René

GERSTEIN Antje Sabine

KONTKANEN Mira-Maria

MINCHEVA Mariya

MURESAN Marinela Dănuț

POTTIER Jean-Michel

Sektionens udtalelse	Ændringsforslag
<p>EØSU sætter pris på, at Kommissionen har accepteret Europa-Parlamentets og Rådets anmodning om at fremsætte et forslag til direktiv om virksomhedernes due diligence i forbindelse med bæredygtighed (INT/973). EØSU bemærker, at Kommissionens forslag begrænser antallet af virksomheder, der er omfattet af forslaget til direktiv, og dermed begrænser rækkevidden af Europa-Parlamentets anmodning. EØSU opfordrer til en dialogproces mellem de tre EU-institutioner, så de kan nå frem til en aftale om denne sammenhængende EU-lovgivningsramme, bl.a. med henblik på at udvide anvendelsesområdet for det kommende direktiv, hvilket vil forbedre dets effektivitet, også med hensyn til fair konkurrence mellem alle virksomheder, og løse nogle af de lovgivningsmæssige mangler, der ligger i den foreslåede tekst, og dermed give virksomhederne større retssikkerhed.</p>	<p>EØSU sætter pris på, at Kommissionen har accepteret Europa-Parlamentets og Rådets anmodning om at fremsætte et forslag til direktiv om virksomhedernes due diligence i forbindelse med bæredygtighed (INT/973). EØSU bemærker, at Kommissionens forslag begrænser antallet af virksomheder, der er omfattet af forslaget til direktiv, og dermed begrænser rækkevidden af Europa-Parlamentets anmodning. EØSU opfordrer til en dialogproces mellem de tre EU-institutioner, så de kan nå frem til en aftale om denne sammenhængende EU-lovgivningsramme, hvor de politiske beslutningstagere bl.a. er nødt til at holde sig for øje, at mikrovirksomheder og SMV'er står i en vanskelig situation, samt sikre, at støtteværktøjerne er klar på europæisk og nationalt plan, når due diligence-lovgivningen træder i kraft ⁽¹⁾, hvilket vil forbedre dets effektivitet, også med hensyn til fair konkurrence mellem alle de virksomheder, der er omfattet af det kommende direktivs anvendelsesområde, og løse nogle af de lovgivningsmæssige mangler, der ligger i den foreslåede tekst, og dermed give virksomhederne større retssikkerhed.</p> <p>⁽¹⁾ INT/973: Bæredygtig virksomhedsledelse (https://www.eesc.europa.eu/da/our-work/opinions-information-reports/opinions/sustainable-corporate-governance), punkt 1.6.</p>

Resultat af afstemningen:

For: 68

Imod: 97

Hverken for eller imod: 15

ÆNDRINGSFORSLAG 1

SOC/727

Anstændigt arbejde på verdensplan

Punkt 1.7

Ændres som følger:

Fremsat af:

BLIJLEVENS René

GERSTEIN Antje Sabine

KONTKANEN Mira-Maria

MINCHEVA Mariya

MURESAN Marinela Dănuț

POTTIER Jean-Michel

Sektionens udtalelse	Ændringsforslag
<p>Som led i pakken om en retfærdig og bæredygtig økonomi fremlagde Kommissionen også et forslag til direktiv om virksomhedernes due diligence i forbindelse med bæredygtighed (se udtalelse INT/973). EØSU betragter dette forslag som et vigtigt skridt med hensyn til at fremme respekten for menneskerettighederne som en pligt for virksomheder og deres ledelse. Udvalget mener imidlertid, at forslaget stadig har mange mangler (f.eks. den begrænsede rækkevidde, eftersom det kun gælder direkte for store virksomheder og kun indirekte for SMV'er, og den lave forekomst af arbejdstagerrepræsentation) og uklare juridiske begreber (f.eks. kravet om »etablerede forretningsforbindelser«), som kan anvendes forskelligt af nationale myndigheder og domstole, hvilket skaber retsikkerhed for både arbejdstagere og virksomheder. EØSU bakker derfor op om en afbalanceret proces med dialog mellem Kommissionen, Europa-Parlamentet og Rådet for at udbedre disse mangler og gøre det lovgivningsinstrument, der godkendes i sidste ende, mere virkningsfuldt.</p>	<p>Som led i pakken om en retfærdig og bæredygtig økonomi fremlagde Kommissionen også et forslag til direktiv om virksomhedernes due diligence i forbindelse med bæredygtighed (se udtalelse INT/973). EØSU betragter dette forslag som et vigtigt skridt med hensyn til at fremme respekten for menneskerettighederne som en pligt for virksomheder og deres ledelse. Udvalget mener imidlertid, at forslaget stadig har mange mangler (f.eks. kan man frygte, at direktivets bestemmelser, som ikke udtrykkeligt omfatter mikrovirksomheder og SMV'er, indirekte vil blive udvidet de facto ⁽¹⁾), og den lave forekomst af arbejdstagerrepræsentation) og uklare juridiske begreber (f.eks. kravet om »etablerede forretningsforbindelser«), som kan anvendes forskelligt af nationale myndigheder og domstole, hvilket skaber retsikkerhed for både arbejdstagere og virksomheder. EØSU bakker derfor op om en afbalanceret proces med dialog mellem Kommissionen, Europa-Parlamentet og Rådet for at udbedre disse mangler og gøre det lovgivningsinstrument, der godkendes i sidste ende, mere virkningsfuldt.</p> <p>⁽¹⁾ INT/973: Bæredygtig virksomhedsledelse (https://www.eesc.europa.eu/da/our-work/opinions-information-reports/opinions/sustainable-corporate-governance), punkt 4.9.</p>

Resultat af afstemningen:

For: 72

Imod: 107

Hverken for eller imod: 12

ÆNDRINGSFORSLAG 2

SOC/727

Anstændigt arbejde på verdensplan**Punkt 1.12****Ændres som følger:****Fremsat af:**

BLIJLEVENS René

GERSTEIN Antje Sabine

KONTKANEN Mira-Maria

MINCHEVA Mariya

MURESAN Marinela Dănuț

POTTIER Jean-Michel

Sektionens udtalelse	Ændringsforslag
<p>EØSU anmoder derudover EU om at støtte en bindende FN-traktat om erhvervslivet og menneskerettigheder og en mulig ILO-konvention om anstændigt arbejde i forsyningskæder.</p>	<p>EØSU anmoder derudover EU om at støtte en bindende FN-traktat om erhvervslivet og menneskerettigheder og om, at ILO ser nærmere på mulighederne for at udvikle og på sigt indføre passende og relevante instrumenter ⁽¹⁾ vedrørende anstændigt arbejde i forsyningskæder.</p> <p>⁽¹⁾ REX/462: Ordentligt arbejde i de globale forsyningskæder, punkt 1.9, https://www.eesc.europa.eu/da/our-work/opinions-information-reports/opinions/decent-work-global-supply-chains-own-initiative-opinion.</p>

Resultatet af afstemningen: Der blev ikke stemt om dette ændringsforslag, da det er præcis det samme som forslaget ovenfor om ændring af punkt 2.6.

For: –

Imod: –

Hverken for eller imod:–

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Rådets afgørelse om retningslinjer for medlemsstaternes beskæftigelsespolitikker

(COM(2022) 241 final)

(2022/C 486/22)

Ordfører: **Mariya MINCHEVA**

Anmodning om udtalelse	Rådet for Den Europæiske Union, 14.6.2022
Retsgrundlag	Artikel 148, stk. 2, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Beskæftigelse, Sociale Spørgsmål og Unionsborgerskab
Vedtaget i sektionen	6.9.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	22.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	146/0/2

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. EØSU mener, at de foreslåede retningslinjer for medlemsstaternes beskæftigelsespolitikker er hensigtsmæssige, da de tager hånd om de mest presserende spørgsmål på arbejdsmarkedet.

1.2. EØSU henleder opmærksomheden på den stadig mere usikre geopolitiske situation. Dens indvirkning på den fremtidige efterspørgsel forventes at påvirke virksomhedernes investeringsbeslutninger og jobsikkerheden og forsinke både den private og den offentlige sektors gennemførelse af investeringsplaner. Med en høj inflation og stigende energipriser, som har en alvorlig indvirkning på købekraften, og den forventede recession, er det endnu mere nødvendigt at sikre, at der findes et konkurrencedygtigt grundlag for bæredygtige investeringer. Medlemsstaterne bør arbejde hen imod et reelt integreret indre marked og hjælpe SMV'er med at opskalere.

1.3. I disse turbulente tider skal der tages skridt til at styrke både arbejdsmarkedsparternes rolle og deres inddragelse i udformningen og gennemførelsen af beskæftigelsesmæssige, sociale og økonomiske reformer og politikker, herunder ved at opbygge deres kapacitet. Dette er også vigtigt for gennemførelsen af den europæiske søjle for sociale rettigheder og de nationale genopretnings- og resiliensplaner. Civilsamfundsorganisationer, der er aktive inden for beskæftigelsesrelaterede og sociale spørgsmål, udbydere af uddannelser og sociale tjenester, sociale virksomheder og velfærdsorganisationer har brug for gunstige rammevilkår for at kunne levere deres tjenester til sårbare grupper.

1.4. Nu hvor der igen er en stigende mangel på arbejdskraft, bør der gennemføres effektive foranstaltninger, der kan tilskynde arbejdsmarkedets parter til at fremme de færdigheder, der er behov for på nationalt plan. Tiltagene bør tilpasses den enkelte sektor og situationen lokalt. Med den hurtige teknologiske udvikling og den dobbelte omstilling bliver »levetiden« for tidligere erhvervede færdigheder og kompetencer stadig kortere, og livslang erhvervelse af relevante færdigheder og kompetencer bliver stadig vigtigere for både arbejdstagere og virksomheder. Arbejdskraftens mobilitet inden for EU og lovlig arbejdskraftmigration bør fremmes.

1.5. EØSU mener, at der er behov for en kombineret brug af forskellige politiske instrumenter og foranstaltninger, der forhandles af arbejdsmarkedets parter, for at mindske fattigdom blandt personer i arbejde. Ud over anstændige lønninger, herunder passende mindstelønninger, kan disse politiske instrumenter omfatte veludformede og midlertidige økonomiske incitamenter, der ledsages af målrettede og effektive opkvalificerings- og omskolingsforanstaltninger. Medlemsstaterne bør tilskyndes og modtage støtte til at gennemføre dem på en koordineret måde.

1.6. Målrettet støtte er særlig vigtig for langtidsledige og/eller inaktive personer, da den øger deres muligheder for at komme (tilbage) på arbejdsmarkedet og er en vigtig forudsætning for fastholdelsen af et job. Da pandemien har ramt unge særligt hårdt, er ungdomsspecifikke, inklusive og fremadrettede politiske foranstaltninger afgørende for at sikre, at de ikke lades i stikken.

1.7. For at mindske frekvensen af ikkeerhvervsaktive skal der gøres en indsats for at få dem, der befinder sig længere væk fra arbejdsmarkedet, tilbage i beskæftigelse. Ved behørig regulering i form af lovgivning eller overenskomstforhandlinger på nationalt plan kan de forskellige former for arbejde, fleksible arbejdsformer og hjemmearbejde være vigtige faktorer i, at personer i sårbare grupper kan finde arbejde. Offentlige arbejdsformidlinger bør styrkes, herunder ved at digitalisere deres tilbud og fremme samarbejdet med private arbejdsformidlinger og andre relevante aktører på arbejdsmarkedet.

1.8. Medlemsstaterne, navnlig dem, der scorer lavt på den sociale resultattavle, bør tilskyndes til at fremme en befordrende ramme for arbejdsgiveres ansættelse af personer med handicap eller skabe bedre forudsætninger for selvstændig virksomhed, hvor det er muligt. Dette bør også ske ved hjælp af en konsekvent anvendelse af EU-midler. Socialøkonomiske enheder spiller en nøglerolle i bestræbelserne på at støtte og gennemføre beskæftigelsesprojekter i den henseende.

1.9. Foranstaltninger til udligning af lønforskellen mellem kønnene er fortsat vigtige, og de grundlæggende årsager til dette problem bør imødegås. Det forslag til direktiv om løngennemsigtighed, som drøftes for øjeblikket, bør styrke anvendelsen af princippet om lige løn til mænd og kvinder for arbejde af samme værdi som en af foranstaltningerne til at tackle lønforskellen mellem kønnene, samtidig med at der tages hensyn til, at virksomheder og navnlig SMV'er helst ikke skal pålægges yderligere byrder.

1.10. Med en aldrende befolkning, øget forventet levetid og en faldende arbejdsstyrke er det nødvendigt nøje at overveje de udfordringer, der er forbundet med social sikring og sundhedssystemer i medlemsstaterne, for at opretholde pensionssystemernes tilstrækkelighed og finansielle bæredygtighed. Der er behov for en indsats for at udvide arbejdsstyrken gennem mere rummelige arbejdsmarkeder, herunder ved at aktivere grupper, der i øjeblikket er udelukket fra eller underrepræsenteret på arbejdsmarkedet.

1.11. Da direktivet om midlertidig beskyttelse trådte i kraft, var medlemsstaterne hurtige til at tilpasse deres nationale lovrammer, så de kan støtte ukrainske flygtninge og tredjelandstatsborgere bosiddende i Ukraine, som er flygtet til Europa på grund af krigen. Eventuelle flaskehalse skal afhjælpes.

2. Generelle bemærkninger og baggrund

2.1. Den brede koordinering af den økonomiske politik og beskæftigelsespolitikken er blevet genoptaget i den europæiske semestercyklus for 2022, samtidig med at der er sket en yderligere tilpasning i overensstemmelse med kravene til gennemførelsen af genopretnings- og resiliensfaciliteten. De landerapporter, der blev offentliggjort i maj 2022 ⁽¹⁾, indeholder en vurdering af de fremskridt, der er gjort med gennemførelsen af den europæiske søjle for sociale rettigheder og dens handlingsplan, som fastsætter sociale mål og indikatorer, der er en integreret del af det europæiske semester og de nationale genopretnings- og resiliensplaner. Koblingen til den sociale resultattavle gør det muligt at foretage en målrettet analyse af gennemførelsen af handlingsplanen. De landespecifikke henstillinger er blevet optimeret.

2.2. I 2021 blev retningslinjerne for medlemsstaternes beskæftigelsespolitikker, jf. bilaget til Rådets afgørelse (EU) 2020/1512, bibeholdt uden ændringer. I 2022 har Kommissionen foreslået en række ændringer, der afspejler de seneste politiske initiativer og tilføjer nye elementer, som er relateret til Ruslands invasion af Ukraine. EØSU bifalder Kommissionens fokus på situationen efter covid-19 med det formål at sikre bæredygtig vækst.

2.3. Krigen i Ukraine har forværret forsyningsafbrydelserne og øget usikkerheden. Økonomien i EU er også indirekte ramt af den covid-19-relaterede sundhedssituation i andre regioner. De økonomiske udsigter for EU indikerer lavere vækst og højere inflation, især i 2022 ⁽²⁾. Den høje inflation og den kraftige stigning i energi- og gaspriserne lægger yderligere pres på virksomhederne (og deres konkurrenceevne) og husholdningerne (og deres købekraft). Dette vil uundgåeligt påvirke

⁽¹⁾ 2022 European Semester: Country Reports.

⁽²⁾ European Economic Forecast. Spring 2022.

nogle virksomheders evne til at skabe nye job og vil være en udfordring for de sociale beskyttelsessystemer i de kommende måneder, hvilket kræver målrettede politikker, der kan støtte omstillingen på arbejdsmarkedet.

2.4. Parallelt med målet om at sikre inddragelse og rimelighed bør medlemsstaternes beskæftigelsespolitikker også afspejle den økonomiske og sociale udvikling. Arbejdsmarkedspolitikernes virkninger bør vurderes nøje, så de stimulerer en vedvarende genopretning frem for en lavere beskæftigelsesgrad, job af lavere kvalitet og nedsat købekraft for den enkelte. Der bør være større fokus på at imødegå manglen på arbejdskraft og færdigheder, og der bør følges op i form af specifikke politiske henstillinger og initiativer, der stemmer overens med handlingsplanen for den europæiske søjle for sociale rettigheder.

3. Særlige bemærkninger

3.1. *Retningslinje 5: Skabe øget efterspørgsel efter arbejdskraft*

3.1.1. Bæredygtig vækst, skabelse af kvalitetsjob og beskæftigelsesfrekvens (herunder for ældre og unge, kvinder, personer, der befinder sig længere væk fra arbejdsmarkedet, inaktive personer mv.) er fortsat centrale økonomiske og sociale udfordringer i Europa. For at tackle dem skal der sikres et konkurrencedygtigt grundlag for investeringer, der udnytter potentialet i den grønne og den digitale omstilling. EØSU støtter Kommissionens opfordring til medlemsstaterne om at skabe et erhvervmiljø, der kan fremme ansvarligt iværksætteri og reel selvstændig virksomhed, mindske bureaukratiet, tilskynde til et reelt integreret og velfungerende indre marked og hjælpe SMV'er med at vokse. EØSU anbefaler kraftigt, at mikrovirksomheder forbliver omfattet af retningslinje 5.

3.1.2. Efterspørgslen efter arbejdskraft i hele EU kan styrkes ved at øge investeringerne, navnlig de produktive investeringer, i nøglesektorer i økonomien, imødegå den negative indvirkning af skatten på arbejde, hvor det er nødvendigt, uden at svække den sociale beskyttelse og de indtægter, der skal sikre bæredygtigheden af velfærdssystemerne, styrke bekæmpelsen af skatteunddragelse, skattesvig og den uformelle økonomi og gøre forskellige former for beskæftigelsesforhold, reguleret ved lovgivning eller kollektive overenskomstforhandlinger, tilgængelige for arbejdsgivere og arbejdstagere, samtidig med at der gøres en indsats for at forbedre arbejdsvilkårene i nye former for arbejde, så de bliver attraktive for arbejdstagerne.

3.1.3. Den stadig mere usikre geopolitiske situation og dens indvirkning på den fremtidige efterspørgsel forventes at påvirke virksomhedernes investeringsbeslutninger og jobsikkerheden og forsinke både den private og den offentlige sektors gennemførelse af investeringsplaner. På grund af inflationen er vækstraterne faldende, og reallønnen forventes at falde, før den stiger moderat næste år. EØSU bemærker, at Kommissionen har den holdning, at det er sandsynligt, at lønforhandlingerne i visse sektorer i højere grad vil have fokus på jobsikkerhed frem for lønstigninger⁽³⁾. Inflationen lægger pres på lønstigninger og købekraft. For at undgå en meget farlig løn- og prisspiral og øge produktiviteten er det afgørende, at der er råderum til, at arbejdsmarkedets parter kan forbedre udbredelsen af og praksis for kollektive overenskomstforhandlinger på sektor- og virksomhedsplan, hvor der kan iværksættes konkrete tiltag.

3.1.4. Samtidig er der behov for strukturelle arbejdsmarkedsforanstaltninger, der skaber jobmuligheder af høj kvalitet. Arbejdskraftens mobilitet inden for EU og lovlig arbejdskraftmigration bør fremmes. EØSU forventer, at Kommissionens pakke af 27. april 2022 om *Lovlig indvandring — tiltrækning af færdigheder og talenter til EU* vil yde vigtig støtte til EU's arbejdsmarked.

3.1.5. EØSU glæder sig både over den vægt, der lægges på den cirkulære økonomi som sektoren med jobkabespotentiale, og støtten til sektorer/regioner, der i særlig grad er berørt af den grønne omstilling på grund af deres sektorspecialisering/regionale koncentration af en bestemt form for industri.

⁽³⁾ Spring 2022 Economic Forecast: Russian invasion tests EU economic resilience.

3.1.6. EØSU henleder også opmærksomheden på den resolution, som blev vedtaget af Den 110. Internationale Arbejdskonference om medtagelse af princippet om et sundt og sikkert arbejdsmiljø i Den Internationale Arbejdsorganisations grundlæggende principper og rettigheder på arbejdspladsen, og udvalget understreger det vedvarende behov for at investere i en kultur, der forebygger ulykker, erhvervs sygdomme og risici på arbejdspladsen.

3.1.7. EØSU mener, at passende mindstelønninger, som enten er fastsat ved lov eller gennem kollektive overenskomstforhandlinger, er et vigtigt instrument til at tackle fattigdom blandt personer i arbejde. Men de er ikke tilstrækkelige i sig selv, og der er brug for en kombination af politiske instrumenter. Disse politiske instrumenter kan omfatte veludformede og midlertidige økonomiske incitamenter, omlægning af skattesystemets omfordelingsvirkning, hvor det er relevant osv. Økonomiske instrumenter bør kombineres med målrettede og effektive opkvalificerings- og omskolingsforanstaltninger, idet lavtuddannede arbejdstagere i arbejde løber en større risiko for fattigdom end højtuddannede arbejdstagere i arbejde (19 % sammenlignet med 4,9 %) ⁽⁴⁾. Medlemsstaterne bør tilskyndes og modtage støtte til at gennemføre dem på en koordineret måde.

3.1.8. Arbejdsmarkedsparternes autonomi og frihed til at føre kollektive forhandlinger på frivillig basis bør respekteres. Kollektive overenskomstforhandlinger og en forøgelse af deres rækkevidde er fortsat det bedste redskab til at opnå den rette balance ved lønfastsættelsen, så lønningerne er rimelige og kan justeres i forhold til udviklingen i produktivitet, samtidig med at arbejdsvilkårene forbedres, og bidragene til den sociale sikring styrkes. Når der findes en lovbestemt mindsteløn, er det lige så vigtigt at inddrage arbejdsmarkedets parter på effektiv vis for at finde frem til de rette løsninger, der kan sikre en opadgående socioøkonomisk konvergens, der er tilpasset den nationale situation. Når den kollektive overenskomstdækning er svag, bør medlemsstaterne bestræbe sig på at skabe gunstige betingelser for, at arbejdsmarkedets parter kan øge denne.

3.1.9. Inddragelsen af arbejdsmarkedets parter har vist sig at være yderst værdifuld under covid-19-krisen. I disse turbulente tider skal der tages skridt til at styrke både arbejdsmarkedsparternes rolle og deres inddragelse i udformningen og gennemførelsen af beskæftigelsesmæssige, sociale og økonomiske reformer og politikker, herunder ved at opbygge deres kapacitet. Dette er også vigtigt for gennemførelsen af den europæiske søjle for sociale rettigheder og de nationale genopretnings- og resiliensplaner. Civilsamfundsorganisationernes rolle på deres respektive indsatsområder bør også tages i betragtning.

3.2. **Retningslinje 6: Styrke udbuddet af arbejdskraft og forbedre adgangen til beskæftigelse og erhvervelse af færdigheder og kompetencer gennem hele livet**

3.2.1. EØSU ser med tilfredshed, at overskriften på retningslinjen er blevet ændret for at indarbejde konceptet livslang læring. Med den hurtige teknologiske udvikling og den dobbelte grønne og digitale omstilling bliver »levetiden« for tidligere erhvervede færdigheder og kompetencer stadig kortere, og livslang erhvervelse af relevante færdigheder og kompetencer bliver stadig vigtigere for både arbejdstagere og virksomheder. Derfor er det vigtigt at vurdere det fælles ansvar for livslang læring på arbejdspladsen.

3.2.2. EØSU bifalder den foreslåede tilgang med omfattende støtteforanstaltninger, som gør det nemmere at håndtere ændringer på arbejdsmarkedet. Der skal være muligheder for opkvalificering og omskoling ⁽⁵⁾, hvis den enkelte skal kunne holde trit med ændringer på arbejdsmarkedet, og de skal garanteres og være tilgængelige for arbejdstagerne i hele deres arbejdsliv (princip nr. 1 i den europæiske søjle for sociale rettigheder). Manglende motivation til at deltage i uddannelse er imidlertid fortsat en stor udfordring, som der skal findes løsninger på. Arbejdsmarkedets parter spiller en vigtig rolle ved vurderingen af behovet for færdigheder. Uddannelsesfonde spiller en vigtig rolle for finansiering af arbejdsrelateret uddannelse, og god national praksis bør fremmes og udveksles mellem medlemsstaterne ⁽⁶⁾.

⁽⁴⁾ Fælles rapport om beskæftigelsen 2022.

⁽⁵⁾ Se også Arbejdsmarkedsobservatoriets undersøgelsesrapport *The work of the future: ensuring lifelong learning and training of employees*.

⁽⁶⁾ EØSU's udtalelse om Pakken om læring og beskæftigelsesegnethed (EUT C 323 af 26.8.2022, s. 62).

3.2.3. Målrettet støtte er særlig vigtig for langtidsledige og/eller inaktive personer, da den øger deres muligheder for at komme (tilbage) på arbejdsmarkedet og er en vigtig forudsætning for fastholdelsen af et job. Medlemsstaterne bør tilskyndes til at afkorte perioden på 18 måneders ledighed, før den langtidsledige modtager tilbud om hjælp. Der er et presserende behov for målrettede foranstaltninger, der kan tiltrække unge til erhvervsuddannelsesforløb.

3.2.4. Manglen på arbejdskraft stiger igen, efter at efterspørgslen efter arbejdskraft faldt under covid-19-krisen (7). Manglen på pålidelige prognoser for fremtidens behov for færdigheder er et alvorligt problem for arbejdsgivere i hele EU. Investeringer i voksenuddannelse og udvikling af færdigheder, der er tæt forbundet med arbejdsmarkedets behov, kan spille en afgørende rolle i den økonomiske genopretning og opbygningen af et socialt Europa.

3.2.5. Det gælder også for flygtninge, der flygter fra krigen i Ukraine. Ud over sprogundervisning skal der træffes foranstaltninger, der kan lette anerkendelsen af kvalifikationer, der er erhvervet tidligere, og som er nødvendige for at blive integreret på arbejdsmarkedet. EØSU glæder sig derfor over Kommissionens retningslinjer for adgang til arbejdsmarkedet, erhvervsrettet uddannelse og voksenuddannelse for mennesker, der flygter fra Ruslands angrebskrig mod Ukraine (8).

3.2.6. De nødvendige investeringer til at gennemføre RePowerEU-initiativet vil være tæt forbundet med behovet for en veluddannet arbejdsstyrke. Hvad angår individuelle læringskonti (9) gentager EØSU, at det fuldt og helt skal være op til medlemsstaterne at afgøre, om individuelle læringskonti som en mekanisme, der kan sikre tilbud om uddannelse og deres finansiering, skal indføres eller ej. Under alle omstændigheder skal individuelle læringskonti støtte adgangen til anerkendte og godkendte uddannelseskurser. Arbejdsmarkedsparternes rolle i forbindelse med udformningen og/eller forvaltningen af relevante uddannelsesfonde er særdeles vigtig.

3.2.7. EØSU er enig i, at der skal gøres en indsats for at højne det generelle uddannelsesniveau i alle medlemsstaterne. Det er især relevant i begyndelsen af læringsprocessen, men også gennem hele arbejdslivet. Som det med rette blev påpeget i den fælles beskæftigelsesrapport for 2022 (10), er den positive tendens med et fald i andelen af unge, der forlader skolen tidligt, aftaget, og andelen er kun faldet med 1,1 procentpoint mellem 2015 og 2020. Det er især vigtigt at styrke arbejdsbaserede erhvervsuddannelsessystemer i medlemsstaterne og arbejdsmarkedsrelevansen af videregående uddannelse, ligesom det er vigtigt at øge antallet af færdiguddannede, især kvinder, inden for naturvidenskab, teknologi, ingeniørvirksomhed og matematik fra erhvervsuddannelserne og de videregående uddannelser.

3.2.8. Pandemien har ramt de unge særlig hårdt. De er en af de grupper, som er mest påvirket af den økonomiske og sociale krise, der er opstået på grund af pandemien. Covid-19-krisen har spoleret ti års fremskridt på jobområdet for unge. For i tilstrækkelig grad at forberede sig på et arbejdsmarked i forandring (globalisering, klimakrise, demografiske ændringer og teknologiske fremskridt) skal regeringer og institutioner tage hver eneste megatendens i betragtning. Det er nødvendigt med inkluderende, fremadrettede politiske indgreb rettet specifikt mod unge for at sikre, at de ikke lades i stikken (11).

3.2.9. Lønforskellene mellem kønnene er fortsat en udfordring i EU. Da forskellene i høj grad varierer fra land til land, bør de dybereliggende årsager tackles, bl.a. arbejdsmarkeds- og uddannelsesopdeling, kønsstereotyper, manglende adgang til børnepasning og anden omsorgsinfrastruktur samt ulige fordeling af husholdnings- og pleje-/omsorgsforpligtelser. Når der forekommer løndiskriminering (herunder baseret på alder), skal det udryddes. Det forslag til direktiv fra Kommissionen om løngennemsigtighed, som drøftes for øjeblikket, bør hjælpe medlemsstaterne med at styrke anvendelsen af princippet om lige løn til mænd og kvinder for arbejde af samme værdi som en af foranstaltningerne til at tackle lønforskellen mellem kønnene, samtidig med at der tages hensyn til, at virksomheder og navnlig SMV'er helst ikke skal pålægges yderligere byrder.

(7) Fælles rapport om beskæftigelsen 2022.

(8) C(2022) 4050 final.

(9) Rådets henstilling om individuelle læringskonti.

(10) Vedtaget af Rådet den 14. marts 2022.

(11) EØSU arbejder i øjeblikket på en informationsrapport om Ligebehandling af unge på arbejdsmarkedet.

3.3. Retningslinje 7: Forbedre arbejdsmarkedernes funktion og effektiviteten af den sociale dialog

3.3.1. For at forbedre arbejdsmarkedernes funktion skal rollerne og forpligtelserne for forskellige aktører (offentlige arbejdsformidlinger og udbydere af sociale tjenester) gennemgås. Man bør overveje mulighederne for at etablere partnerskaber mellem sociale tjenester (for at nå ud til dem, der er kommet væk fra arbejdsmarkedet, og forberede dem på uddannelsesforløb), offentlige arbejdsformidlinger (skræddersyede aktive arbejdsmarkedspolitikker med et fastholdelses-element, vejledning og rådgivning) og private arbejdsformidlinger (fælles og/eller supplerende tiltag, f.eks. deling af databaser med ledige stillinger). Effektiviteten af de politiske foranstaltninger skal vurderes, og de skal om nødvendigt genovervejes eller ændres. De offentlige arbejdsformidlingers kapacitet bør forbedres, herunder ved at digitalisere deres tilbud. Desuden bør der tilskyndes til samarbejde med private arbejdsformidlinger og andre relevante arbejdsmarkedsaktører.

3.3.2. Arbejdsmarkedets parter spiller en central rolle i den forbindelse, især når det gælder lokale arbejdsmarkeder og sektorer under omstilling, hvor de kan bidrage til at sikre et gnidningsfrit skifte mellem sektorer, job og/eller erhverv. Civilsamsfundsorganisationer spiller også en vigtig rolle med deres specifikke ekspertise inden for forskellige former for beskæftigelse (navnlig for sårbare grupper) og sociale spørgsmål samt som leverandører af uddannelsesrelaterede og sociale tjenesteydelser af almen interesse.

3.3.3. Frekvensen af ikkeerhvervsaktive er stadig relativt høj i hele EU⁽¹²⁾. Det er nu, at dem, der er kommet langt væk fra arbejdsmarkedet, skal tilbage i beskæftigelse. Ved behørig regulering i form af lovgivning eller overenskomstfor-handlinger på nationalt plan med det formål at garantere rimelige arbejdsvilkår kan de forskellige former for arbejde, fleksible arbejdsformer og hjemmearbejde være vigtige faktorer i, at især personer i sårbare grupper kan finde arbejde. Sociale infrastrukturer og tjenester såsom børnepasning eller langtidspleje åbner op for, at personer med omsorgsforpligtelser kan overveje at deltage på arbejdsmarkedet.

3.3.4. Samarbejde med arbejdsmarkedets parter er afgørende for at fremme rimelige, gennemsigtige og forudsigelige arbejdsvilkår, der skaber en balance mellem rettigheder og pligter. EØSU er enig i, at ansættelsesforhold, der resulterer i uformelle og usikre arbejdsvilkår, bør forebygges, herunder i forbindelse med platformsarbejde, hvor et direktivforslag behandles for øjeblikket. EØSU påpeger, at foranstaltninger til regulering af nye arbejdsmønstre, herunder platformsarbejde, bør regulere fleksible arbejdsordninger på det rette europæiske og nationale niveau og samtidig tilvejebringe de nødvendige beskyttelsesforanstaltninger, der sikrer en passende beskyttelse af arbejdstagere. Arbejdsmarkedsparternes rolle bør respekteres.

3.4. Retningslinje 8: Fremme lige muligheder for alle, støtte social inklusion og bekæmpe fattigdom

3.4.1. Fremme af lige muligheder for alle og rummelige arbejdsmarkeder er særligt vigtigt nu, hvor Europa oplever en række kriser. Målet er både at nå målet om 78 % beskæftigede, som fastsat i handlingsplanen for gennemførelse af den europæiske søjle for sociale rettigheder, og tackle manglen på arbejdskraft. Ovenstående vedrører alle grupper, som er underrepræsenteret på arbejdsmarkedet, men skal også ses i lyset af den store bølge af mennesker, som er flygtet fra krigen i Ukraine. Da direktivet om midlertidig beskyttelse trådte i kraft, var medlemsstaterne hurtige til at tilpasse deres nationale lovrammer, så de kan støtte ukrainske flygtninge og tredjelandstatsborgere bosiddende i Ukraine, som er flygtet til Europa på grund af krigen. Eventuelle flaskehalse skal afhjælpes.

3.4.2. Der er behov for en skræddersyet tilgang til forskellige sårbare grupper (f.eks. ældre arbejdstagere, (unge) personer med handicap, personer med omsorgsforpligtelser, langtidsledige og mennesker med huller i deres beskæftigelseshistorik, personer, der ikke er i beskæftigelse eller under uddannelse, migranter mv.). Der bør også tages højde for beskæftigelsesforskelle mellem land- og byområder. Der bør anvendes EU-midler som en løftestang, der kan tilskynde

⁽¹²⁾ Den højeste frekvens af ikkeerhvervsaktive findes i Italien (over 37 % i 2021). Frekvensen af ikkeerhvervsaktive er desuden over 30 % i Kroatien, Rumænien, Grækenland og Belgien. Flere data om den økonomisk inaktive befolkning i Europa kan findes her.

medlemsstater, navnlig dem, der scorer dårligt på den sociale resultattavle, til at skabe incitament for arbejdsgivere til at ansætte personer med handicap eller til at fremme selvstændig virksomhed. Anstændigt arbejde er det bedste redskab til at mindske fattigdom og sikre menneskelig værdighed.

3.4.3. Midlertidige ydelser og indkomststøtteforanstaltninger bør tildeles i den tid, der er nødvendig for at hjælpe arbejdsløse og lavtlønnede videre til nye og bedre beskæftigelsesmuligheder. Arbejdsbetingede ydelser⁽¹³⁾ kan i kombination med strukturelle foranstaltninger, der skal lette integrationen af sårbare grupper på arbejdsmarkedet, bane vejen for disse gruppers adgang til arbejdsmarkedet, men der bør være tale om midlertidige og supplerende nødforanstaltninger. Udgangspunktet bør være at tilskynde til og støtte en politik for passende lønninger, der giver mulighed for en anstændig levestandard.

3.4.4. Socialøkonomiske virksomheder er vigtige, især når det handler om job, der skal give de mest sårbare fodfæste på arbejdsmarkedet, og i forbindelse med leveringen af tjenester på regionalt plan. EØSU bifalder Kommissionens handlingsplan for den sociale økonomi og opfordrer Kommissionen til at foretage vurderinger af de bedste projekter på nationalt plan.

3.4.5. Det hilses især velkommen, at der fokuseres på børn. Børnefattigdom bør tackles ved hjælp af omfattende og integrerede foranstaltninger, og der bør tilskyndes til tiltag, der skal gennemføre børnegarantien. Udvalget er helt enig i, at kvalitetstilbud, der er økonomisk overkommelige og tilgængelige, som f.eks. førskoleundervisning og børnepasning, skolefritidsordning, uddannelse, bolig samt sundheds- og langtidspæje, er afgørende for at reducere børnefattigdom og sikre lige muligheder. Overordnet set bør en effektiv adgang til sociale kvalitetstilbud, der er skræddersyet til den enkeltes behov, styrkes. Covid-19-krisen blotlagde dette alvorlige problem, og dette emne må ikke glemmes, når pandemien er overstået.

3.4.6. Samtidig gør den grønne omstilling, som fører til energiomstillingen, og navnlig de seneste stigninger i energipriserne, livet endnu vanskeligere for sårbare grupper⁽¹⁴⁾. Trods de politiske tilsagn er der stadig et stykke arbejde, der skal gøres for at tackle energifattigdom og sikre, at de trufne foranstaltninger er målrettede og effektive.

3.4.7. Kombinationen af en aldrende befolkning, øget forventet levetid og en faldende arbejdsstyrke betyder, at et stigende antal ældre vil blive økonomisk afhængige, medmindre det lykkes os at udvide arbejdsstyrken gennem mere rummelige arbejdsmarkeder og aktivering af grupper, der i øjeblikket er udelukket fra eller underrepræsenteret på arbejdsmarkedet. Der er behov for en indsats for at tackle de udfordringer, som socialsikrings- og sundhedssystemerne i medlemsstaterne står over for. Det er afgørende, at alle medlemsstater fører en politik, der skal sikre pensionssystemernes tilstrækkelighed og økonomiske bæredygtighed. EØSU bifalder den brede tilgang, som Kommissionen har foreslået vedrørende lige muligheder for mænd og kvinder med hensyn til optjeningen af pensionsrettigheder og strategier for aktiv aldring, der skal fremme ældres deltagelse på arbejdsmarkedet og mindske kønsbestemte pensionsforskelle. EØSU understreger vigtigheden af at undgå fragmenterede beskæftigelsesperioder i den enkeltes aktive arbejdsliv for at støtte socialsikringssystemerne ved hjælp af bidrag og sikre, at borgerne har ret til en tilstrækkelig pensionsindtægt, når de går på pension.

Bruxelles, den 22. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹³⁾ OECD definerer arbejdsbetingede ydelser som permanente arbejdsbetingede skattefradrag, skattefradrag eller tilsvarende ordninger for arbejdsbetingede ydelser, der er udformet med det dobbelte formål at afhjælpe fattigdom blandt personer i arbejde og øge incitamenterne til at arbejde for lavindkomstarbejdsgivere.

⁽¹⁴⁾ Se også Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om oprettelse af en social klimafond« (EUT C 152 af 6.4.2022, s. 158).

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om oprettelse af instrumentet til styrkelse af den europæiske forsvarsindustri gennem fælles indkøb

(COM(2022) 349 final)

(2022/C 486/23)

Hovedordfører: **Maurizio MENSI**

Medhovedordfører: **Jan PIE**

Anmodning om udtalelse	Rådet, 22.7.2022 Europa-Parlamentet, 12.9.2022
Retsgrundlag	Artikel 173, stk. 3, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Den Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer
Vedtaget på plenarforsamlingen	21.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	155/1/13

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. EØSU glæder sig over forslaget til forordning om oprettelse af instrumentet til styrkelse af den europæiske forsvarsindustri gennem fælles indkøb med henblik på hurtigt at styrke Europas forsvarsindustri og forsvarsevne med henvisning til de umiddelbare udfordringer som følge af Ruslands invasion af Ukraine.

1.2. EØSU støtter målene med instrumentet, som er at gøre den europæiske forsvarsteknologiske og -industrielle base (EDTIB) mere effektiv og sætte den i stand til at reagere hurtigt på nødsituationer og dermed skabe en mere modstandsdygtig Union samt fremme samarbejde og interaktion mellem medlemsstaterne i forbindelse med indkøb af forsvarsmateriel. Begge mål er vigtigere end nogensinde før i en situation, hvor der atter er krig i Europa, og hvor det også er nødvendigt helt overordnet at beskytte samfundet tilstrækkeligt med udsigten til eventuelle fremtidige spændinger på strategisk niveau.

1.3. Efter EØSU's opfattelse er instrumentet nyttigt, når det kommer til at strukturere og håndtere den nuværende akutte efterspørgsel efter standardudstyr bedre, men det kan ikke betragtes som en forløber for et fremtidigt europæisk program for forsvarsinvesteringer, da der er tale om et temmeligt svagt instrument i forhold til industripolitikken.

1.4. EØSU er enig i, at der er brug for handling for at fremskynde tilpasningen af industrien til strukturændringer, men dette skal ske på en samarbejdsorienteret måde. Det gælder også forøgelsen af industriens produktionskapacitet med henblik på at hjælpe den europæiske industri med rettidigt at tilfredsstille medlemsstaternes øgede efterspørgsel.

1.5. EØSU mener også, at der er brug for fælles indkøb for at undgå, at øgede nationale forsvarsinvesteringer forværrer fragmenteringen af den europæiske forsvarssektor, begrænser potentialet for samarbejde, øger den eksterne afhængighed og hæmmer interoperabiliteten. Dermed sikres det, at alle medlemsstater hurtigt kan opfylde deres mest akutte kapacitetsbehov, der opstår som følge af eller forværres af reaktionen på den russiske aggression mod Ukraine.

1.6. Samtidig mener EØSU, at genopbygning af lagrene ofte går ud på, at man er nødt til at erstatte produkter, der er blevet sendt til Ukraine, med de selv samme produkter. Sådanne indkøb har måske ikke nogen væsentlig strukturel effekt på industrien, ligesom de heller ikke er en drivkraft for teknologisk innovation. EØSU sætter derfor spørgsmålstegn ved, om logikken bag instrumentet bør forlænges direkte til et fremtidigt europæisk program for forsvarsinvesteringer.

1.7. EØSU glæder sig over strategien med at tilskynde til fælles indkøb gennem direkte økonomisk støtte fra EU-budgettet, men tvivler på, at finansieringsrammen på 500 mio. EUR vil være tilstrækkelig til at gøre en forskel i medlemsstaternes indkøbsbeslutninger.

1.8. EØSU er ikke sikker på, at hverken anvendelse af økonomisk støtte, der er beregnet på teknisk og administrativ bistand, til gennemførelse af instrumentet, eller af tilskud i form af finansiering, der ikke er knyttet til omkostninger, vil være effektivt. Udvalget opfordrer derfor medlovgiverne til at præcisere denne metode for at sikre, at EU's midler anvendes effektivt.

1.9. EØSU bifalder, at EU's økonomiske støtte begrænses til indkøb af forsvarsmateriel, der er fremstillet i EU eller associerede lande, og glæder sig ligeledes over de særlige betingelser for EU-virksomheder, der kontrolleres af tredjelande. Sådanne begrænsninger er i de europæiske skatteyderes interesse og nødvendige for at nå målet om at styrke EU's forsvarsindustrielle kapaciteter samt i tråd med målet om strategisk autonomi.

1.10. Samtidig efterlyser EØSU en fleksibel fortolkning af kravet om, at forsvarsmateriellet ikke er underlagt begrænsninger af et ikkeassocieret tredjeland (enhed). Eftersom forordningen dækker indkøb af standardprodukter og har til formål at imødekomme de mest akutte behov for materiel, mener EØSU, at dette krav er mindre relevant for instrumentet end for Den Europæiske Forsvarsfond, som har til formål at udvikle fremtidige kapaciteter. Det bør derfor gennemføres med forsigtighed og med en afvejning mellem større autonomi, og hvor meget anskaffelsen haster, samt behovet for interoperabilitet med eksisterende udstyr.

1.11. EØSU støtter den planlagte gennemførelse ved direkte forvaltning, men understreger, at det er nødvendigt at sikre, at de kompetente tjenestegrene i Kommissionen modtager de nødvendige menneskelige ressourcer tids nok til at kunne håndtere den arbejdsbyrde, som dette medfører.

1.12. EØSU opfordrer medlemsstaterne til at arbejde tæt sammen med taskeforcen for fælles indkøb af forsvarsmateriel, som er blevet oprettet af Kommissionen og den højtstående repræsentant/lederen af Det Europæiske Forsvarsagentur med henblik på at sikre en vellykket gennemførelse af instrumentet til styrkelse af den europæiske forsvarsindustri gennem fælles indkøb.

2. Baggrund

2.1. EU's stats- og regeringschefer forpligtede sig på mødet i Versailles den 11. marts 2022 til at »styrke de europæiske forsvarskapaciteter« i lyset af Ruslands militære aggression mod Ukraine. Versailles-erklæringen fastslår, at medlemsstaterne bør øge forsvarsudgifterne, intensivere samarbejdet gennem fælles projekter, afhjælpe mangler og opfylde kapacitetsmålene, fremme innovation, herunder gennem civile/militære synergier, og styrke EU's forsvarsindustri. Rådet opfordrede også »Kommissionen til i samordning med Det Europæiske Forsvarsagentur at fremlægge en analyse af investeringsunderskudene på forsvarsområdet senest i midten af maj og til at foreslå ethvert yderligere nødvendigt initiativ til at styrke den europæiske forsvarsindustrielle og -teknologiske base«.

2.2. Som svar på denne opfordring fremlagde Kommissionen og den højtstående repræsentant den 18. maj 2022 en fælles meddelelse om en analyse af investeringsunderskud på forsvarsområdet og vejen frem. I den fælles meddelelse bemærkes det, at flere års alvorlige underinvesteringer i forsvarsudgifterne har ført til mangler inden for forsvarsindustrien og kapacitetsmangler i EU og har resulteret i de nuværende lave lagerbeholdninger af forsvarsmateriel. Vores leverancer af forsvarsmateriel til Ukraine kombineret med det faktum, at størrelsen på lagerbeholdningerne er indrettet efter forholdene i fredstid, har affødt en akut og kritisk mangel på militærudstyr.

2.3. I den fælles meddelelse påpeges det, at medlemsstaterne er nødt til hurtigst muligt at genoprette forsvarsberedskabet i lyset af sikkerhedssituationen og de leverancer, der allerede er foretaget til Ukraine. En genopbygning af materiellagrene vil også gøre det muligt for medlemsstaterne at yde yderligere bistand til Ukraine. Samtidig opfordres medlemsstaterne i den fælles meddelelse til at indkøbe det nødvendige forsvarsmateriel på en samarbejdsbaseret måde. Fælles indkøb af det materiel, der er akut brug for, vil give mere valuta for pengene, øge interoperabiliteten og modvirke, at EU's mest udsatte medlemsstater havner i en situation, hvor de ikke er i stand til at skaffe det, de har brug for, på grund af modstridende krav til forsvarsindustrien, som ikke på kort sigt kan tilfredsstille en sådan stigning i efterspørgslen.

2.4. På den baggrund foreslås det i den fælles meddelelse at tilskynde til fælles indkøb af forsvarsmateriel via EU-budgettet gennem et særligt kortfristet EU-instrument. Den økonomiske EU-støtte, der ydes gennem dette instrument, bør stimulere medlemsstaterne til fælles indkøb af forsvarsmateriel og gavne EDTIB og samtidig sikre manøvrerlighed, forsyningssikkerhed og øget interoperabilitet for europæiske væbnede styrker.

2.5. For at afhjælpe den vanskelige situation fremlagde Kommissionen den 19. juli 2022 et forslag om et sådant instrument i form af en forordning om oprettelse af instrumentet til styrkelse af den europæiske forsvarsindustri gennem fælles indkøb. Kommissionen regner med en hurtig vedtagelse af forordningen, så den kan træde i kraft inden udgangen af 2022.

2.6. Efter oprettelsen af instrumentet vil Kommissionen foreslå en forordning om et europæisk program for forsvarsinvesteringer (EDIP). Ifølge Kommissionen kan EDIP-forordningen tjene som anker for fremtidige fælles udviklings- og indkøbsprojekter af stor fælles interesse for medlemsstaternes og Unionens sikkerhed, og — i forlængelse af logikken bag det kortfristede instrument — for en eventuel dertil knyttet finansiel intervention fra Unionen til styrkelse af den europæiske forsvarsindustrielle base, navnlig for projekter, som ingen enkelt medlemsstat kan udvikle eller indkøbe alene.

3. Generelle bemærkninger

3.1. Unionens geopolitiske kontekst har ændret sig drastisk som følge af Ruslands angrebskrig mod Ukraine. Tilbagekomsten af territoriale konflikter og højintensiv krigsførelse på europæisk jord nødvendiggør, at medlemsstaterne genovervejer deres forsvarsplaner og -kapaciteter. Samtidig bør der ske en justering af det underliggende industrielle og teknologiske grundlag, som bør sættes i stand til at støtte og styrke medlemsstaternes væbnede styrker, der er et grundlæggende redskab for et modent demokrati og beskytter de europæiske borgeres frihed.

3.2. EØSU glæder sig over de bebudede stigninger i medlemsstaternes forsvarsudgifter, så de mest presserende militære mangler hurtigt kan afhjælpes. Uden koordinering og samarbejde risikerer disse stigninger dog at øge fragmenteringen af den europæiske forsvarssektor og begrænse potentialet for samarbejde i hele det indkøbte materiels levetid samt hæmme interoperabiliteten. Desuden vil de valg, der træffes om kortfristede indkøb, ofte have en mere langsigtet indvirkning på markedsstyrken for EDTIB og på mulighederne i de kommende årtier.

3.3. EØSU støtter derfor initiativet om at tilskynde til fælles indkøb af forsvarsmateriel for at dække de mest akutte behov. Fælles indkøb forekommer særlig vigtige i den nuværende situation, hvor en pludselig stigning i efterspørgslen efter ensartede produkter møder en industriel udbudsside, som stadig er skræddersyet til fredstid og dermed kæmper for at tilfredsstille efterspørgslen. Det er derfor nødvendigt at samarbejde om indkøb af forsvarsmateriel for at sikre solidaritet mellem medlemsstaterne, øge interoperabiliteten, modvirke fortrængningseffekter og udnytte de offentlige midler mere effektivt.

3.4. Lige så vigtigt er det at hjælpe industrien med at tilpasse sig strukturændringerne i det nye sikkerhedsmiljø. Da den nødvendige styrkelse af Europas militære kapacitet er en langsigtet indsats, og der kan blive brug for fortsat støtte til Ukraine i en længere periode, vil EDTIB være nødt til at øge sin produktionskapacitet. Dette er nødvendigt for at kunne følge med den nuværende akutte efterspørgsel, men vil også have betydning i fremtiden.

3.5. EØSU mener i den forbindelse, at det foreslåede instrument til styrkelse af den europæiske forsvarsindustri gennem fælles indkøb er for begrænset i sin tilgang, sit anvendelsesområde, og når det gælder finansieringsrammen, til at gøre en forskel, når det kommer til at styrke Europas industrielle kapacitet. Genopbygningen af lagrene begrænser pr. definition udvalget af produkter og leverandører, og 500 mio. EUR for 27 medlemsstater over to år er en temmelig beskedent investering.

3.6. Kort sagt mener EØSU, at den foreslåede forordning kan yde et nyttigt bidrag til at strukturere og håndtere den akutte efterspørgsel efter standardudstyr bedre, men der er tale om et temmeligt svagt instrument i forhold til industripolitikken. EØSU mener derfor ikke, at instrumentet nødvendigvis skal betragtes som en forløber for et fremtidigt europæisk program for forsvarsinvesteringer, der annonceres som et instrument til støtte for fælles indkøb og fælles udvikling af systemer i hele deres levetid.

4. Særlige bemærkninger

4.1. Ifølge forslaget vil instrumentet tage hensyn til det arbejde, der udføres af taskforcen for fælles indkøb af forsvarsmateriel, der er blevet oprettet af Kommissionen og den højtstående repræsentant/lederen af Det Europæiske Forsvarsagentur. Taskforcen skal lette koordineringen af medlemsstaternes meget kortsigtede behov for indkøb af forsvarsmateriel og samarbejde med medlemsstaterne og EU's producenter af forsvarsmateriel om at støtte fælles indkøb med henblik på at genopbygge lagrene. Arbejdet i denne taskforce er derfor afgørende for, at instrumentet bliver en succes, og EØSU opfordrer medlemsstaterne til at udnytte den fuldt ud.

4.2. EØSU tvivler på, at den foreslåede budgetramme er stor nok til at påvirke medlemsstaternes indkøbsbeslutninger i særlig høj grad. Samtidig er udvalget fuldt ud klar over det økonomiske pres på den nuværende FFR og behovet for yderligere finansiering af et fremtidigt europæisk program for forsvarsinvesteringer. På den baggrund vil det være særlig vigtigt at målrette den begrænsede finansiering i tilknytning til instrumentet til styrkelse af den europæiske forsvarsindustri gennem fælles indkøb mod de mest relevante fælles indkøb.

4.3. I forbindelse med budgetmæssige begrænsninger og udvælgelse af projekter sætter EØSU spørgsmålstejn ved, hvordan begrebet finansiering, der ikke er knyttet til omkostninger, kan anvendes i praksis på indkøb under instrumentet. EØSU er også skeptisk med hensyn til effektiviteten af at anvende budgettet til teknisk og administrativ bistand til gennemførelse af instrumentet.

4.4. EØSU støtter den planlagte gennemførelse ved direkte forvaltning, men understreger, at det er nødvendigt at sikre, at de kompetente tjenestegrene i Kommissionen modtager de nødvendige menneskelige ressourcer tids nok til at kunne håndtere den arbejdsbyrde, som dette medfører.

4.5. EØSU er enig i kriterierne for støtteberettigelse i den foreslåede forordning, navnlig muligheden for at udvide allerede eksisterende indkøbskontrakter.

4.6. EØSU støtter også den yderligere betingelse om at begrænse EU-finansiering til indkøb af udstyr, der er fremstillet i EU eller associerede lande, herunder af virksomheder, der kontrolleres af tredjelande (enheder), som kan stille sikkerhedsgarantier, der er godkendt af den medlemsstat, hvor de er hjemmehørende. Denne betingelse svarer til de relevante bestemmelser vedrørende Forsvarsfonden og sikrer, at målet om at styrke EDTIB opfyldes.

4.7. Samtidig sætter EØSU spørgsmålstejn ved, hvor vigtigt kravet om, at forsvarsmateriellet ikke er underlagt begrænsninger af et ikkeassocieret tredjeland (enhed), egentlig er. Eftersom det foreslåede instrument omfatter indkøb af standardprodukter og har til formål at imødekomme de mest akutte materielbehov, virker dette krav mindre relevant for instrumentet end for Den Europæiske Forsvarsfond, som har til formål at udvikle fremtidige kapaciteter, og for hvilken teknologisk suverænitæt er et erklæret mål. EØSU efterlyser derfor en fleksibel fortolkning af denne bestemmelse, som lader det være op til medlemsstaterne at skabe balance mellem ønsket om operativ frihed henholdsvis det akutte behov for indkøb af nyt materiel og interoperabiliteten med det eksisterende udstyr.

4.8. Endelig sætter EØSU spørgsmålstejn ved, hvorvidt visse foreslåede tildelingskriterier, nemlig dem der vedrører indkøbets positive indvirkning på EDTIB, er hensigtsmæssige. I betragtning af fokuseringen på de mest akutte behov og indkøb af standardudstyr, der er hurtigt tilgængeligt, er disse virkninger formentlig ikke et væsentligt kriterium for medlemsstaterne, medmindre kontrahenten er hjemmehørende på deres eget område. Desuden vil de medlemsstater, der køber, sandsynligvis finde det vanskeligt at påvise den positive indvirkning på EDTIB, navnlig taget i betragtning at hurtighed er det vigtigste kriterium.

Bruxelles, den 21. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om oprettelse af EU-programmet for sikker konnektivitet for perioden 2023-2027

[COM(2022) 57 final — 2022/0039 (COD)]

og

Fælles meddelelse til Europa-Parlamentet og Rådet: En EU-tilgang til rumtrafikstyring — Et EU-bidrag til en løsning på en global udfordring

[JOIN(2022) 4 final]

(2022/C 486/24)

Ordfører: **Pierre Jean COULON**

Anmodning om udtalelse	Kommissionen, 2.5.2022
Retsgrundlag	Artikel 189, stk. 2, og artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Transport, Energi, Infrastruktur og Informationssamfundet
Vedtaget i sektionen	7.9.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	21.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen	
(for/imod/hverken for eller imod)	222/0/1

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. EØSU mener, at meddelelsen og forslaget, som markerer begyndelsen på udviklingen af en europæisk rumpakke, er absolut nødvendige og uundværlige, som forholdene er nu. Udvalget anbefaler, at den fælles meddelelse gennem aktivt diplomati kraftigt skal fremme den multilaterale styring af rumtrafikken i FN-regi, og navnlig inden for COPUOS og nedrustningskonferencen, da vi ikke har tilstrækkeligt med regler på området.

1.2. Den absolutte prioritet, som rumtrafikstyringen, herunder af rumaffald, udgør, kræver, at der tages hensyn til alle aktører i Europa. Som det konstateres i den fælles meddelelse, og som denne udtalelse viser, er det største problem, der er forbundet med mosaikken af programmer til styring af rumtrafikken (STM), at der mangler international standardisering. Det står således uden videre klart, at det er nødvendigt at udvikle internationale standarder, retningslinjer og bedste praksis.

1.3. EØSU opfordrer til en konkret gennemførelse af et system til overvågning af rummet for at sikre, at rummet er bæredygtigt på langt sigt for alle medlemsstaterne.

Det andet centrale princip i rumretten er nemlig de forskellige aktørers ansvar for deres rumaktiviteter. Det er et internationalt ansvar for kontrol med aktiviteter og ansvar for skader som følge af disse aktiviteter i det ydre rum. Det er i forbindelse med det internationale ansvar for kontrol med aktiviteterne, at den fælles meddelelse passer ind.

1.4. EØSU beklager manglen på international standardisering og anbefaler, at der vedtages standarder, bl.a. for håndtering af satellitrest, og retningslinjer på europæisk plan med inddragelse af det organiserede civilsamfund.

Kampen mellem tidligere primært statslige rumaktører og dem, der stræber efter at blive væsentlige private eller offentlige aktører, opfordrer til en gennemgribende reform af de internationale standarder, der blev vedtaget, da rummet var et anliggende for en lille gruppe af teknologiske og industrielle magter.

1.5. Som påpeget i den supplerende udtalelse CCMI/196 om »New Space«:

- bør der udvikles synergieffekter med Den Europæiske Forsvarsfond for at styrke samspillet mellem den civile industri, rumfartsindustrien og forsvarsindustrien
- bør rammeprogrammet Horisont Europa anvendes til at stimulere rummarkedet ved at støtte skabelsen af innovative kommercielle løsninger for opstrøms- og nedstrømssegmenterne i EU's rumsektor og ved at fremskynde tilgængeligheden af de nødvendige nøgleteknologier
- er uddannelses- og erhvervsuddannelsesaktiviteter afgørende for udviklingen af avancerede færdigheder på rumrelaterede områder, mens erfaringerne fra tidligere konstellationsprojekter som Galileo og Copernicus kan bruges til at forbedre det rumbaserede konnektivitetssystem
- vil en tildeling af ansvarsområder, med hensyn til ledelse, til de bedste aktører på grundlag af deres dokumenterede kompetencer i overensstemmelse med reglerne for offentlige indkøb sikre en effektiv gennemførelse af programmet og samtidig fremme udviklingen af New Space
- er fremme af videnskabelige og tekniske fremskridt desuden grundlaget for konkurrencedygtighed og innovationsevne til gavn for SMV'er, nystartede virksomheder og innovative virksomheder.

2. Baggrund

2.1. Rummet udgør i dag på mange måder et ekstra økonomisk område. Fremskyndelse af offentlige og private investeringer fører til en fortætning af aktiviteterne i rummet og omdanner rummet til en stor geostrategisk satsning. Teknologisk konkurrence, fremkomsten af nystartede virksomheder, der beskæftiger sig med rumsektoren, åbning af nye markeder og tjenester, staters og private operatørers ønske om at udvide aktiviteterne i kredsløbsbanerne øger udnyttelsen af rummet.

2.2. På trods af rummets strategiske betydning er der ingen overordnet myndighed eller bindende love, der gælder for jordnære og geostationære satellitkredsløb, ingen regulering og intet system til styring af trafikken i rummet, og dette til trods for at antallet af satellitter i kredsløb stiger.

2.3. Hidtil har styringen af trafikken i rummet udelukkende været baseret på frivillig og ikkebindende god praksis med det formål at begrænse de statistiske risici for kollision mellem satellitter og rumaffald. Denne praksis forvaltes og anvendes dog ikke altid rigtigt. Den foreskriver, at der ikke forsætligt må produceres affald i kredsløbsbanerne og kræver, at udtjente satellitter gøres »passive« ved at anvende restbrændstoffet, at »25-årsreglen« for satellitter i jordnære kredsløbsbaner overholdes (udtjente satellitter skal vende tilbage til atmosfæren inden for 25 år), og at ubrugte geostationære satellitter placeres i et »kirkegårds-kredsløb«. Disse regler er imidlertid ikke længere tilstrækkelige til at begrænse risikoen for kollision.

2.4. Hertil kommer, at der er ved at opstå nye operationelle koncepter, nemlig overvågning og sporing i rummet (Space Surveillance and Tracking eller SST), rumtrafikkoordinering (Space Traffic Coordination eller STC), koordinering og styring af trafikken i rummet (Space Traffic Coordination and Management eller STCM) ⁽¹⁾.

2.5. Det er derfor både presserende og strategisk vigtigt at indføre reel lovgivning om rumaktiviteter og satellittrafik for at sikre rummets bæredygtighed på langt sigt, og det samme gælder brugen af kunstig intelligens til at forbedre de manøvrer, der foretages for at undgå kollisionsrisici.

2.6. Tidligere i år iværksatte Kommissionen projektet *Spaceways*, som har til formål at optegne konturerne af et system til styring af rumtrafikken med henblik på at udarbejde en færdselslov og fastlægge betingelserne for udstedelse af licenser og flyvetilladelser.

⁽¹⁾ JOIN(2022) 4 final.

2.7. Målet med projekterne *Spaceways* og EUSTM, der blev iværksat i januar 2021, er inden juni og august 2022 at give Kommissionen anbefalinger og vejledning om styring af rumtrafikken samt en juridisk, politisk og økonomisk vurdering, der skal føre til endelige anbefalinger og retningslinjer for gennemførelsen ⁽²⁾.

2.8. I den fælles meddelelse fra Kommissionen og den høje repræsentant anerkendes behovet for en EU-tilgang og forudser regelmæssige høringer, drøftelser og dialoger med alle relevante interesserede parter i EU, det være sig civile og militære på transportområdet, navnlig luftfarten, samt den europæiske rumindustri, idet der tages hensyn til forsvars- og sikkerhedsbehov, med støtte fra Det Europæiske Forsvarsagentur. EØSU ser gerne, at hele samfundet og ikke kun erhvervslivet inddrages i denne proces.

2.9. Meddelelsen omfatter anvendelse af EU's SST-konsortium ⁽³⁾ til at etablere den operationelle kapacitet, der er nødvendig for EU's fremtidige styring af rumtrafikken, hvilket omfatter forbedring af dets præstationer, udvikling af rumovervågnings- og sporingstjenester (SST) og nye teknologier ved hjælp af kunstig intelligens og kvanteteknologier, støtte til reduktion af affald og vedligeholdelse i kredsløb og etablering af finansieringssynergier mellem Unionen, de nationale fonde, Den Europæiske Rumorganisation (ESA), Horisont Europa og programmet for udvikling af den europæiske forsvarsindustri.

2.10. Styrkelse af rumdækningen uden for det europæiske kontinent er et vigtigt aspekt af EU's program for sikker konnektivitet for perioden 2023-2027. EU vil især skulle støtte sig til FN's Kontor for Anliggender i det Ydre Rum (UNOOSA), og nationale organer i forbindelse med udvikling af standarder for styringen af rummet, samtidig med at der tilskyndes til udvikling af fælles standarder i et specifikt forum og fremme af en integreret tilgang fra de internationale standardiseringsorganisationers side.

2.11. Ambitionerne indebærer på kort sigt, at industrien påtager sig visse forpligtelser, og på mellemlangt sigt, at medlemsstaterne udarbejder et lovgivningsforslag for at imødegå fragmenteringen af de nationale tilgange og undgå konkurrenceforvridninger i forhold til operatører, der er etableret uden for Unionen, ved at indføre princippet om ligebehandling af operatører. Der er også planer om ikkebindende foranstaltninger som f.eks. retningslinjer.

Lovgivningsforslaget vil være det første skridt. Herefter vil de europæiske organisationer skulle vedtage tekniske krav, enten i form af standarder eller retningslinjer, der gælder for alle.

2.12. I meddelelsen hedder det, at Unionen vil prioritere en multilateral tilgang inden for FN's rammer og fremme dialogen med Komitéen for Fredelig Udnyttelse af det Ydre Rum (COPUOS) og på nedrustningskonferencen. Den vil derfor skulle udpege de kompetente FN-organer, der skal gennemføre dens aktiviteter, for det er menneskehedens fremtid, der står på spil, samt Organisationen for International Civil Luftfart (ICAO) ikke at forglemme.

Den metode, der er omhandlet i meddelelsen, er en bottom-up metode, dvs. den vil bygge på nationale og regionale bidrag med henblik på at søge konsensus mellem de planlagte regler og standarder for derefter at integrere de regionale elementer i den globale styring, som endnu ikke er defineret.

3. Generelle bemærkninger

3.1. I Kommissionens meddelelse vurderes behovene for styring af rumtrafikken, og der foreslås en europæisk tilgang til brugen af rummet, herunder civil brug, som kan anvendes på verdensplan. Udviklingen i aktiviteterne i rummet, forøgelsen og diversificeringen af de aktører, der er involveret i udnyttelsen af det ydre rum, samt alle de økonomiske sektors afhængighed i relation til satellitteknologier og -tjenester har ført til en stigende overudnyttelse af kredsløbene og en mætning af frekvensspektret, hvilket kræver en rationalisering heraf.

3.2. Jordnære kredsløbsbaner betragtes i folkeretten (Den Internationale Telekommunikationsunion eller ITU) som begrænsede naturressourcer. Principperne om frihed og ikke-tilegnelse, der styrer brugen af jordnære kredsløbsbaner, udfordres af anmodninger om frekvensallokering og udbredelsen af satellitsystemer i lande og virksomheder, der undertiden bryder ITU's regler.

⁽²⁾ Spaceways-projektet, der finansieres af EU's rammeprogram for forskning og innovation »Horisont 2020«, består af 13 store europæiske aktører: satellitproducenter og -opsendelsesoperatører, andre operatører og tjenesteudbydere samt politiske og juridiske forskningscentre og institutter.

EUSTM består af 20 store europæiske aktører.

⁽³⁾ Frankrig, Tyskland, Italien, Polen, Portugal, Rumænien og Spanien.

3.3. Kampen mellem tidligere primært statslige rumaktører og dem, der stræber efter at opnå en sådan status, herunder private aktører, kræver en gennemgribende reform af de internationale standarder, der blev vedtaget, da rummet var en forretning for en lille gruppe af teknologiske og industrielle magter.

3.4. Ud over de juridiske spørgsmål finder anvendelsen af rummet sted i en kontekst præget af en tilbagevenden af internationale geopolitiske spændinger, hvilket den nuværende situation viser: Dette omfatter truende operationer i samme kredsløb, demonstrationer af teknologiske overbud eller test af antisatellitvåben, hvilket har skabt et klima af mistillid mellem staterne.

3.5. Udfordringerne i forbindelse med mætningen af kredsløb og frekvensspektrum samt truslen fra spredning af rumaffald har fået medlemsstaterne, ESA og EU SST-konsortiet⁽⁴⁾ til at overveje en bedre koordinering af overvågningsværktøjer og -teknologier. EØSU opfordrer til en streng regulering i lyset af de mange private konstellationer og mulige lovløse zoner.

3.6. Den fælles meddelelse illustrerer den vanskelige genoptagelse af den internationale dialog om en adfærdskodeks og foranstaltninger, herunder lovgivningsmæssige foranstaltninger, der skal sikre en bæredygtig udnyttelse af det ydre rum.

Juridiske og politiske overvejelser

3.7. EØSU støtter de driftsmål, der er fastsat i meddelelsen og forslaget til forordning, og ønsker at henlede opmærksomheden på juridiske og politiske overvejelser, som ikke kan ignoreres i lyset af de pågældende spørgsmål.

3.8. Begrebet »rumret« er ikke let at definere. Der er ikke enighed om spørgsmålet om afgrænsning af det ydre rum, men det er almindelig anerkendt, at rumretten primært er karakteriseret ved sine vejledende principper.

3.9. Selv om der er blevet vedtaget en række vigtige principper på baggrund af fem internationale aftaler og otte internationale resolutioner⁽⁵⁾, er spørgsmålet om definitionen af rumretten fortsat uafklaret, da man i begyndelsen af rumudforskningen var mest optaget af at forhindre de første rummagter i at tilegne sig himmellegemer frem for udtrykkeligt at definere formålet med denne ret.

3.10. Principperne for rumretten blev fastlagt så tidligt som i FN-resolution 1962 (XVIII) af 13. december 1963 og gentaget i den første rumtraktat fra 1967.

De omfatter følgende elementer:

- udforskning og udnyttelse af det ydre rum til gavn for hele menneskeheden
- fri brugs- og udforskningsret
- ikke-tilegnelse
- fredelig udnyttelse
- staternes ansvar for deres rumaktiviteter
- samarbejde og gensidig bistand
- national jurisdiktion og kontrol over rumobjekter
- staternes ansvar for skader
- astronauternes status som menneskehedens udsendinge.

3.11. To andre principper i rumretten vidner om dens fredelige orientering.

⁽⁴⁾ <https://www.eusst.eu>

⁽⁵⁾ I. Chalaye, »Le statut des orbites terrestres et leur utilisation à la lumière des principes du droit spatial«, Institut d'études de géopolitique appliquée (IEGA), Paris, oktober 2021.

Det første er den forpligtelse til samarbejde og gensidig bistand, som påhviler alle stater, der deltager i udforskningen og udnyttelsen af det ydre rum. Det indebærer en effektiv og åben dialog mellem rummagterne for at sikre bæredygtigheden og sikkerheden af de aktiviteter, der gennemføres. I dag er denne dialog, som det fremgår af meddelelsen, særligt fokuseret på spørgsmålet om rumaffald.

3.12. Det andet centrale princip i rumretten er staternes og de nye aktørers ansvar for deres rumaktiviteter. Det er et internationalt ansvar for kontrol med aktiviteter og ansvar for skader som følge af disse aktiviteter i det ydre rum. Det er i denne kontekst af internationalt ansvar for kontrol med aktiviteterne, at den fælles meddelelse indgår.

3.13. Under udarbejdelsen af de vigtigste rumtraktater var emnet rumaffald og mætning af kredsløb og frekvenser ikke på dagsordenen, men i dag har vores samfunds afhængighed med hensyn til satellitressourcer ført til en kraftig stigning i opsendelsen af objekter i rummet, og det i en sådan grad, at spørgsmålet om kredsløb og frekvensallokeringer er blevet et reelt strategisk spørgsmål.

3.14. Vi har derfor efter 60 års rumdrift oplevet en hidtil uset stigning i sikkerhedsspørgsmål relateret til kredsløbene. Siden den kinesiske ASAT-test i januar 2007 er magtdemonstrationerne i rummet taget til under forskellige former. Der er også problemet om »bevæbning« af rummet.

I folkeretten er dette spørgsmål kernen i en gråzone, da der stadig ikke findes nogen definition af, hvad der udgør et angrebsmiddel i det ydre rum, eller hvad der udgør aggression, mens angrebsmetoderne i det ydre rum er forskellige og varierede; de omfatter missilangreb, laserstråleblindhed, cyberangreb på kommunikationskanaler, manøvrer inden for samme kredsløb osv.

3.15. Den geostationære kredsløbsbane står over for en anden form for vanskelighed, nemlig overbelastning af frekvenser og risiko for interferens. Den geostationære kredsløbsbane repræsenterer en kritisk zone for kontinuiteten af teletjenester for alle stater på planeten. Denne udvikling skaber en række juridiske vanskeligheder, fordi udviklingen af den geostationære kredsløbsbane har ført til skabelsen af et økonomisk marked og sågar til en spirende spekulation.

3.16. På baggrund af ovenstående mener EØSU derfor, at den fælles meddelelse gennem aktivt diplomati kraftigt skal fremme den multilaterale styring af rumtrafikken inden for rammerne af FN, og navnlig inden for COPUOS og nedrustningskonferencen, da vi ikke har tilstrækkeligt med regler på området.

Styring af trafikken i rummet, et europæiske forvaltningsspørgsmål

3.17. Styringen af trafikken i rummet er ikke et nyt begreb. På grund af arten og betydningen af udfordringerne for rumaktiviteternes sikkerhed, sikring og bæredygtighed har rumtrafikstyring imidlertid fået en hidtil uset høj prioritet blandt ruminteressenter og stater, der er bevidste om deres afhængighed af aktiver i rummet. Det er imidlertid kun stater med teknologisk kapacitet, der allerede har programmer for rumovervågning og -sporing (SST) samt kendskab til situationen i rummet (Space Situational Awareness eller SSA).

3.18. Det amerikanske forsvarsministerium driver i dag det mest avancerede system. Dets Space Surveillance Network (SSN) baseret på jord- og rumradarer giver USA en unik detektions- og identifikationskapacitet, som landet også bruger som et instrument til at øve indflydelse i relation til sine allierede og partnere.

Andre stater som Rusland, Kina, Japan, Indien og visse europæiske lande (Frankrig og Tyskland) har også udviklet rumovervågningsprogrammer. Grundet deres strategiske funktion er langt de fleste af disse programmer under militær kontrol med støtte fra rumagenturer.

I EU har Frankrig, Tyskland, Italien, Polen, Portugal, Rumænien og Spanien oprettet EU's SST-konsortium for omkostningsfrit at kunne vurdere risikoen for kollisioner i kredsløbsbaner samt ukontrolleret genindførsel af rumaffald i Jordens atmosfære og at detektere fragmenter i kredsløb. I 2023 bliver EU SST et partnerskab, der kommer til at omfatte flere medlemsstater, som skal levere en tjeneste med vurdering af kollisionsrisici til europæiske og globale satellitoperatører.

Enkelte private virksomheder har også etableret deres egne SST/SSA-systemer til at levere kommercielle data og -tjenester.

3.19. Som det konstateres i den fælles meddelelse og fremgår af denne udtalelse, er det største problem i forbindelse med STM-programmernes sammensætning manglen på international standardisering. Det står imidlertid klart, at det er nødvendigt at udvikle internationale standarder, retningslinjer og bedste praksis.

3.20. Globale initiativer og beslutninger om STM vil sandsynligvis skabe et udfordrende miljø for Europa og dets rumaktører. Amerikansk politik har taget føringen ved at erklære, at USA bør vise resten af verden vejen med hensyn til at udvikle bedre standarder for data og kendskab til situationen i rummet, udvikle et sæt standardiserede teknikker til at afbøde kollisionsrisici og fremme en række internationale tekniske standarder, praksis og sikkerhedsstandarder for rumoperationer.

3.21. EU har taget bestik af de strategiske, kommercielle og geopolitiske dimensioner af rumtrafikstyringen, som ikke er begrænset til det ydre rums bæredygtighed, men også angår fremtiden for Europas autonomi, når det gælder adgang til og udnyttelse af rummet.

De europæiske rumaktører har allerede udviklet nogle politikker og initiativer, der tager sigte på direkte eller indirekte at håndtere rumtrafikstyringsproblemer. Europas forsinkede håndtering af problemet gennem fælles projekter har imidlertid konsekvenser.

3.22. Den fremtidige konkurrenceevne for den europæiske satellitproduktion kunne blive truet, hvis virksomhederne blev tvunget til at bruge amerikanske STM-data eller til at ansøge om en amerikansk STM-licens med risiko for at få afslag. Der er også betydelige risici for europæiske udbydere af opsendelsestjenester.

Mange europæiske aktører er stærkt afhængige af de aftaler om datadeling, der er indgået med USA med henblik på det nye europæiske system for kendskab til situationen i rummet fra 2021 (Space Situational Awareness eller SSA). Det drejer sig bl. a. om ministerier og militær⁽⁶⁾, europæiske mellemstatslige organisationer (ESA, EUMETSAT), kommercielle satellitoperatører og udbydere af opsendelsestjenester.

3.23. Efter EØSU's opfattelse bør EU vedtage bestemmelser, der ikke blot sikrer et certificeret ydelsesniveau, men også langsigtet adgang til rumbaserede tjenester. Desuden skal Europa, når det forsøger at gennemføre en troværdig fælles sikkerheds- og forsvarspolitik, som rumaktiver yder et væsentligt, om ikke afgørende, bidrag til, opfylde de højeste sikkerhedskrav for brugerne i regerings- og forsvarssammenhæng.

3.24. EØSU bemærker, at EU's tilgang tidligere hovedsagelig har været fokuseret på fysisk beskyttelse af rumaktiver, hvilket hviler på en rigid og bekostelig strategi, men de seneste EU-initiativer peger i retning af et skifte til en tilgang rettet mod større modstandsdygtighed. EU slår i dag til lyd for en forebyggelsesstrategi med hensyn til sikkerheden i ruminfrastrukturen. Med henblik herpå har udvalget iværksat to vigtige initiativer, nemlig forslaget om at indføre en international adfærdskodeks for rumaktiviteter og det europæiske rumovervågningsprogram.

3.25. EØSU beklager imidlertid, at den første svaghed består i, at det er vanskeligt at koordinere kapaciteten i visse medlemsstater, der har deres egne overvågnings- og kontrolmidler. I dag er det vanskeligt at nå til enighed om, hvilket mål der skal nås i forbindelse med et europæisk STM-program. Spørgsmålet om styring af rumtrafikken er i betydeligt omfang et perfekt eksempel på, hvor vanskeligt det er at skabe en ægte europæisk ledelse i rumsektoren, selv om spørgsmålene om bæredygtighed i rummet og sikkerhed i det ydre rum er fælles for alle medlemsstater, enten fordi de anvender rumkapaciteter, eller fordi de bruger rumressourcer.

3.26. Disse vanskeligheder er alle hindringer for den europæiske rumindustri konkurrencedygtighed på internationalt plan. På langt sigt kan manglen på standarder fastsat af Europa og på kompatibilitet med andre standarder underminere den frie adgang til rummet. Det er ikke nok at have sin egen opsendelseskapacitet. Det er også nødvendigt at kunne opsende satellitter uafhængigt af standarder, der er fastlagt uden for Europa med henblik på at bevare den europæiske konkurrenceevne i rummet, hvilket man så med succesen med årets første mission med Ariane 5 den 22. juni 2022, der havde til mål at bringe to satellitter — en malaysisk og en indisk — i kredsløb. Desuden vil den næste etape, Ariane 6, snart blive en realitet. Den er mere fleksibel og billigere end Ariane 5 (og dermed mere konkurrencedygtig i forhold til det amerikanske SpaceX), og dens første flyvning er planlagt til 2023.

⁽⁶⁾ https://www.esa.int/Safety_Security/SSA_Programme_overview

3.27. EØSU benytter udsendelsen af denne meddelelse til at gentage:

- sit engagement i de civile anvendelser af Galileo inden for jernbane-, sø- og vejtransport
- sit ønske om en hurtig gennemførelse af de vigtige infrastrukturer, som kommissær Thierry Breton har foreslået.

3.28. Selv om det kan være nyttigt for udviklingen af fælles bestemmelser, at der findes normer og standarder, som nogle medlemsstater har udviklet på nationalt plan, er det absolut nødvendigt, at Europa etablerer sig som den endelige instans for standardiseringsforanstaltninger. Dette kræver, at EU's og ESA's medlemsstater bliver enige om målene og principperne for den europæiske STM-indsats, at der fastlægges hørings- og koordineringsmekanismer, og at der fastlægges en klar rollefordeling, en utvetydig ansvarsfordeling og en gennemsigtig aktivitetsfordeling mellem medlemsstaterne og de europæiske interessenter, uden at dette strider mod eksisterende systemer i andre lande.

3.29. Efter EØSU's opfattelse er den fælles meddelelse en sen, men ikke desto mindre velkommen anerkendelse af betydningen af at tackle de udfordringer på flere niveauer, der vil opstå som følge af forøgelsen af rumaktiviteter, som kan bringe den globale balance i fare, hvis de ikke reguleres med en bindende ramme.

Bruxelles, den 21. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

BILAG

Supplerende udtalelse fra Den Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer — CCMI/196 — New Space — EESC-2022-01498-00-00-AS-TRA) findes på følgende sider.

»Udtalelse fra Den Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer om rumbaseret sikker konnektivitet og New Space: en europæisk industriel vej til uafhængighed og innovation

(supplerende udtalelse til TEN/775)

Ordfører: **Maurizio MENSI**

Medordfører: **Franck UHLIG**

Plenarforsamlingens beslutning	22.2.2022
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 56, stk. 1 Supplerende udtalelse
Kompetence	Den Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer
Vedtaget i sektionen	24.6.2022
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	21/0/1

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. EØSU støtter Kommissionens initiativer vedrørende rumbaseret sikker konnektivitet og NewSpace, der skal styrke medlemsstaternes industrielle og operationelle uafhængighed. Sikring af autonomi er ikke alene afgørende for den fremtidige industrielle konkurrenceevne, men også for den strategiske uafhængighed og modstandsdygtighed⁽¹⁾, som det for nylig kom til udtryk ved manglen på elektroniske komponenter, navnlig efter covid-19-krisen og krigen i Ukraine, der har ramt den europæiske rumindustri hårdt.

1.2. EØSU mener, at sikker, tilgængelig og økonomisk overkommelig konnektivitet ikke blot er et vigtigt værktøj for et velfungerende deltagelsesdemokrati, men også en forudsætning for, at de grundlæggende rettigheder kan håndhæves korrekt, og en mulighed for borgerne og civilsamfundet for at få mere indflydelse.

1.3. Udvalget anerkender rummets betydning for vores økonomi og samfund samt dets strategiske relevans set ud fra et sikkerheds- og forsvarsmæssigt perspektiv, som krigen mellem Rusland og Ukraine vidner om. Derudover er den europæiske ruminfrastrukturens fysiske sikkerhed og cybersikkerhed, både på jorden og i rummet, samt de tilhørende data afgørende for at sikre kontinuiteten i systemernes tjenester, og at systemerne fungerer efter hensigten.

1.4. EØSU mener, at fremme af det europæiske rumøkosystem er afgørende for at kunne opnå fremskridt med hensyn til den dobbelte omstilling og løfte større globale udfordringer såsom klimaforandringer. Udvalget anerkender ligeledes, at der kan være fordele ved at inddrage nystartede virksomheder og SMV'er inden for rumsektoren i EU's rumprogrammer, bl.a. deres bidrag til EU's modstandsdygtighed og strategiske autonomi.

1.5. EØSU er af den faste overbevisning, at det er nødvendigt at sikre en effektiv og tilstrækkelig koordinering, da forvaltningen af et sikkert og uafhængigt rumbaseret konnektivitetssystem (i det følgende benævnt »programmet«) kræver samarbejde mellem forskellige organer.

⁽¹⁾ Europa har den næststørste rumfartsindustri i verden, der beskæftiger over 231 000 fagfolk og skønnes at have en værdi på 53-62 mia. EUR — undersøgelsen »Space Market«, Europa-Parlamentet, november 2021.

1.6. EØSU mener, at det allerede eksisterende Horisont Europa-rammeprogram bør anvendes til at fremme rummarkedet, støtte udviklingen af innovative kommercielle løsninger for EU's rumsektor i de forudgående og efterfølgende led og sætte skub i udbredelsen af de nøgleteknologier, der er nødvendige for programmet i forbindelse med Euro⁽²⁾ QCI- og ENTRUSTED⁽³⁾-initiativerne. Navnlig vil et europæisk system af komponenter, systemer og delsystemer kræve en massiv, langsigtet indsats for at genopbygge en stærk europæisk industri.

1.7. EØSU anbefaler, at der skabes synergier med Den Europæiske Forsvarsfond og gennem Kommissionens handlingsplan for samspil mellem den civile industri, rumindustrien og forsvarsindustrien.

1.8. Udvalget mener, at Kommissionens initiativ af hensyn til den europæiske rumindustris konkurrenceevne bør bidrage til udviklingen af avancerede kompetencer på rumrelaterede områder og støtte uddannelsesaktiviteter, hvorved det bliver muligt at udnytte EU-borgernes fulde potentiale på dette område. Dette vil også forbedre programmets vigtige sociale dimension.

1.9. EØSU understreger, at det er nødvendigt at tage al rumkapacitet i betragtning i forbindelse med moderniseringen af eksisterende rumaktiver (Galileo⁽⁴⁾), Copernicus⁽⁵⁾) og udviklingen af fremtidige konstellationer og tjenester. Dette vil øge modstandsdygtigheden i EU's rumaktiver og fremme dets industris konkurrenceevne. Tildeling af ansvar på grundlag af udviste kompetencer skal sikre, at programmet gennemføres effektivt.

1.10. EØSU mener, at EU skal fremme videnskabelige og tekniske fremskridt og støtte rumsektorens konkurrenceevne og innovationskapacitet, navnlig når det gælder SMV'er samt nyetablerede og innovative virksomheder, og således stimulere de økonomiske aktiviteter i såvel de forudgående som de efterfølgende led. Forsknings- og innovationsprogrammer spiller i praksis en afgørende rolle med hensyn til at øge EU's og dets medlemsstaters teknologiske kapacitet.

2. Baggrund for udtalelsen, herunder det omhandlede lovgivningsforslag

2.1. Kommissionens forslag sigter mod at udvikle et program for sikre og modstandsdygtige satellitkommunikationstjenester. Kommissionen er fast besluttet på at fremme innovation i rumsektoren og bidrage yderligere til udviklingen af et velfungerende europæisk New Space-økosystem, idet den har medtaget dette blandt nøgleprioriteterne i sit rumprogram. Med henblik herpå har Kommissionen iværksat CASSINI-initiativet⁽⁶⁾. Dette skal navnlig sikre, at statslige brugere på lang sigt har adgang til verdensomspændende, pålidelige, sikre og omkostningseffektive satellitkommunikationstjenester, der understøtter beskyttelsen af kritisk infrastruktur, overvågning, eksterne foranstaltninger og krisestyring, og derved øge medlemsstaternes modstandsdygtighed.

2.2. Initiativet skal efter planen kunne trække på ekspertise fra den europæiske rumindustri, både fra veletablerede industriaktører og fra New Space-økosystemet. Den globale satellitkonnektivitet er således blevet et strategisk aktiv for EU's og dets medlemsstaters sikkerhed, tryghed og modstandsdygtighed. Forslaget sigter desuden mod at muliggøre adgang til kommerciel højhastighedsbredbånd i hele Europa, eliminere zoner uden dækning og sikre samhørighed på tværs af medlemsstaternes områder og udbrede konnektiviteten over geografiske områder af strategisk interesse såsom Afrika og Arktis. Efter Galileo og Copernicus vil den foreslåede tredje konstellation bygge på tre nye differentieringsfaktorer: indbygget sikkerhed (ved brug af nye teknologier som kvanteteknologi) for følsom kommunikation (forsvar), flere kredsløb samt en arkitektur baseret på offentlig-private partnerskaber (til yderligere fremme af den kommercielle dimension).

⁽²⁾ Det europæiske initiativ om kvantekommunikationsinfrastruktur (EuroQCI-initiativet).

⁽³⁾ Et forskningsprojekt om sikker satellitkommunikation (SatCom) for EU's statslige aktører. ENTRUSTED: »European Networking for satellite Telecommunication Roadmap for the governmental Users requiring Secure, inTeroperable, innovativE and standardised services«.

⁽⁴⁾ Det europæiske globale satellitbaserede navigationssystem, der har været operationelt siden december 2016, hvor det begyndte at tilbyde tjenester til offentlige myndigheder, virksomheder og borgere.

⁽⁵⁾ Den Europæiske Unions jordobservationsprogram, der leverer jordobservationsdata til tjenesteudbydere, offentlige myndigheder og internationale organisationer.

⁽⁶⁾ CASSINI: »Competitive Space Start-ups for INnovation« er Kommissionens initiativ for rumiværksættere, der har som hovedformål at støtte nystartede virksomheder og SMV'er i forskellige faser af deres vækst med et sæt værktøjer og midler.

2.3. Forslaget er i overensstemmelse med en række andre EU-politikker og igangværende lovgivningsinitiativer vedrørende data (f.eks. Inspire-direktivet ⁽⁷⁾ og direktivet om åbne data ⁽⁸⁾), cloudcomputing og cybersikkerhed. Navnlig vil tilvejebringelsen af statslige tjenester øge samhørigheden i tråd med EU's digitale strategi og strategi for cybersikkerhed ved at sikre integritet og modstandsdygtighed i Europas infrastruktur, net, kommunikation og data. Forslaget vil desuden understøtte konkurrenceevnen og innovationskapaciteten i EU's rumindustri og i høj grad bidrage til at sikre Europa en autonom og økonomisk overkommelig adgang til rummet i de kommende år, samtidig med at det får en kritisk og dybtgående positiv indvirkning på konkurrenceevnen i de europæiske løfteraketters driftsmodeller ⁽⁹⁾.

2.4. I konklusionerne fra Det Europæiske Råds møde den 21.-22. marts 2019 blev det understreget, at Unionen er nødt til at gøre fremskridt med udviklingen af en konkurrencedygtig, sikker, inklusiv og etisk digital økonomi med konnektivitet i verdensklasse ⁽¹⁰⁾. Kommissionen anfører i sin *handlingsplan for synergier mellem civil-, forsvars- og rumindustrierne* af 22. februar 2021 navnlig, at den har til formål at »gøre det muligt for alle i Europa at få adgang til højhastighedsforbindelser og tilvejebringe et modstandsdygtigt konnektivitetssystem, der gør det muligt for Europa fortsat at være forbundet, uanset hvad der sker« ⁽¹¹⁾.

2.5. Programmet vil supplere de eksisterende EU GOVSATCOM-ordninger om samling og deling af den eksisterende statslige satellitkommunikationskapacitet ⁽¹²⁾. Da satellitter har begrænset levetid, vil flere af de offentligt ejede infrastrukturer, der samles og deles under GOVSATCOM, skulle udskiftes i løbet af de næste ti år ⁽¹³⁾.

2.6. De stigende hybrid- og cybertrusselsniveauer og risikoen for naturkatastrofer har foranlediget de statslige aktørers skiftende behov i retning af større sikkerhed, pålidelighed og tilgængelighed af passende satellitkommunikationsløsninger. Desuden udgør stigningen i kvantecomputere en yderligere trussel, da disse computere vil kunne dekrryptere digitalt indhold, der for tiden er krypteret.

2.7. Der er opstået forskellige offentligt støttede eller subsidierede megakonstellationer uden for EU, nemlig i USA, Kina og Rusland. Dette kombineret med manglen på ledige frekvenser og kredsløbsbaner og GOVSATCOM-kapacitetens begrænsede levetid skaber et akut behov for et rumbaseret system for sikker konnektivitet i EU. Programmet vil afhjælpe kapacitetsmangler med hensyn til statslige satellitkommunikationstjenester.

⁽⁷⁾ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2007/2/EF af 14. marts 2007 om opbygning af en infrastruktur for geografisk information i Det Europæiske Fællesskab (Inspire) (EUT L 108 af 25.4.2007, s. 1).

⁽⁸⁾ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/1024 af 20. juni 2019 om åbne data og videreanvendelse af den offentlige sektors informationer (EUT L 172 af 26.6.2019, s. 56).

⁽⁹⁾ Med 18 satellitter i kredsløb i øjeblikket og mere end 30 planlagte satellitter i de næste 10-15 år er EU også den største institutionelle aftager af opsendelsestjenester i Europa. Løfteraketter, der er det næststørste område inden for europæisk rumproduktion efter kommercielle satellitter, styrker den europæiske industri. Kommissionen vil samle EU-programmernes behov for opsendelsestjenester og fungere som en intelligent aftager af europæiske pålidelige og omkostningseffektive opsendelsesløsninger. Det er afgørende, at EU fortsat har moderne, effektive og fleksible opsendelsesinfrastrukturfaciliteter.

⁽¹⁰⁾ I juni 2019 undertegnede medlemsstaterne erklæringen om en europæisk kvantekommunikationsinfrastruktur (EuroQCI), hvor de blev enige om at arbejde sammen — med Kommissionen og med støtte fra ESA — om at udvikle en kvantekommunikationsinfrastruktur, som omfatter hele EU.

⁽¹¹⁾ COM(2021) 70 final.

⁽¹²⁾ EU vedtog GOVSATCOM-komponenten i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2021/696 den 28. april 2021 for at sikre, at brugerne af GOVSATCOM har adgang til pålidelige, sikre og omkostningseffektive satellitkommunikationstjenester på lang sigt. Ifølge forordning (EU) 2021/696 skal den eksisterende kapacitet efter planen udnyttes i første fase af GOVSATCOM-komponenten frem til omkring 2025. I den forbindelse skal Kommissionen indhandle GOVSATCOM-kapaciteter fra medlemsstater med nationale systemer og rumkapaciteter og fra kommercielle satellitkommunikationstjenester eller tjenesteudbydere under hensyntagen til Unionens væsentlige sikkerhedsinteresser.

⁽¹³⁾ Faktisk er GOVSATCOM et strategisk aktiv, som anvendes af de fleste medlemsstaterne og er tæt forbundet med national sikkerhed. Statslige brugere har en tendens til at foretrække enten statsejede (ejere af statslig satellitkommunikation omfatter Frankrig, Tyskland, Grækenland, Italien, Luxembourg og Spanien) eller offentlig-private løsninger (f.eks. det tyske Satcom BW og det luxembourgske GovSat) eller at gøre brug af specifikke akkrediterede private udbydere. GOVSATCOM blev allerede i 2013 (Det Europæiske Råds konklusioner af 19.-20. december 2013) udpeget som et lovende område med mulighed for helt konkret at bidrage til målene om en stærk, sikker og modstandsdygtig Europæisk Union. Det er nu en integreret del af rumstrategien for Europa (Rumstrategi for Europa, COM(2016) 705 final), den europæiske forsvarshandlingsplan (Den europæiske forsvarshandlingsplan COM(2016) 950 final) og EU's globale strategi.

2.8. Programmet bør også gøre det muligt for den private sektor at levere kommercielle satellitkommunikationstjenester. Et offentlig-privat partnerskab blev i konsekvensanalysen vurderet til at være den mest hensigtsmæssige gennemførelsesmodel til at opnå programmets mål. Det vil navnlig fremme innovation i alle dele af den europæiske rumindustri (store systemintegratorer, uafhængige midcapselskaber, SMV'er og nyetablerede virksomheder).

2.9. Efterhånden som regeringer, borgere og EU-institutioner bliver stadig mere afhængige af konnektivitet, opstår der et behov for løsninger med højere sikkerhed, lav latenstid⁽¹⁴⁾ og større båndbredde, og det er derfor nødvendigt med garanteret adgang til robuste løsninger ved hjælp af innovativ teknologi og nye industrielle tendenser og tilgange. Det planlagte system bliver hermed teknologiførende, som fremhævet i forslaget.

2.10. For at være omkostningseffektivt og udnytte stordriftsfordele bør programmet optimere matchningen mellem udbud af og efterspørgsel efter statslige tjenester.

2.11. Faktisk giver satellitkommunikation fuld dækning, som supplerer jordbaserede net. De betragtes i stadig større grad som et strategisk aktiv, hvilket understreger det voksende globale behov for statslige tjenester til at sikre en modstandsdygtig konnektivitet, ikke blot for at støtte deres sikkerhedsoperationer, men også for at forbinde kritiske infrastrukturer, fremme en effektiv elektronisk kommunikation på tværs af grænser og sektorer mellem europæiske offentlige forvaltninger, virksomheder og borgere, bidrage til udviklingen af en mere effektiv, forenklet og brugervenlig e-forvaltning på nationalt, regionalt og lokalt niveau⁽¹⁵⁾, håndtere kriser samt støtte grænse- og havovervågning.

2.12. Oprettelsen af programmet vil følge en gradvis tilgang, der tilstræber kvalitet. Den indledende udvikling og ibrugtagning kan påbegyndes fra og med 2023, leveringen af de første tjenester og test i kredsløb af kvantekryptografi senest i 2025 og den fulde ibrugtagning med integreret kvantekryptografi, der muliggør fuldstændige tjenester, senest i 2028. De samlede omkostninger anslås til 6 mia. EUR, og finansieringen vil komme fra forskellige kilder i den offentlige sektor (EU-budgettet, medlemsstaternes og ESA's bidrag) og investeringer fra den private sektor. Hvad angår EU-finansieringen, underminerer den ikke gennemførelsen af eksisterende rumkomponenter i EU's rumforordning, navnlig Galileo og Copernicus.

3. Generelle bemærkninger

3.1. EØSU mener, at rumbaseret konnektivitet i dagens digitale verden er et afgørende og strategisk aktiv for et moderne samfund. Den muliggør økonomisk magt, digitalt lederskab og teknologisk suverænit, økonomisk konkurrencedygtighed og samfundsmæssige fremskridt. Ved at give rumaktører en mere fremtrædende rolle skal programmet sørge for sikre rumrelaterede data og tjenester af høj kvalitet, der kan give EU's borgere og virksomheder socioøkonomiske fordele, øge EU's sikkerhed og autonomi og styrke EU's rolle som førende inden for rumsektoren, hvorved EU bliver i stand til at konkurrere med andre førende rumøkonomier og nye rumfartsnationer. Desuden er konnektivitet også et vigtigt teknisk redskab, som muliggør ytringsfrihed og fri bevægelighed for idéer.

3.2. EØSU mener, at sikker, tilgængelig og økonomisk overkommelig konnektivitet ikke blot er en forudsætning for et velfungerende deltagelsesdemokrati, men også for, at de grundlæggende rettigheder kan håndhæves uden vaklen, og en mulighed for borgerne og civilsamfundet for at få mere indflydelse. De europæiske borgere er i stadig højere grad afhængige af rumteknologi, -data og -tjenester. Dette indebærer især, at reglerne om beskyttelse af personoplysninger overholdes. Desuden spiller rummet en stadig større rolle for EU's økonomiske vækst, sikkerhed og geopolitiske vægt. I den betydning kan pålidelig og sikker konnektivitet betragtes som et offentligt gode for regeringer og borgere.

3.3. EØSU opfordrer til, at man anvender et offentlig-privat partnerskab som en passende gennemførelsesmodel til at opfylde programmets mål. Den direkte inddragelse af den private sektor skaber et miljø, der er gunstigt for den videre udvikling af højhastighedsbredbånd og gnidningsløs konnektivitet i hele Europa. Dette kan opnås ved at eliminere kommunikationszoner uden dækning, skabe samhørighed på tværs af medlemsstaternes områder og udbrede konnektiviteten over geografiske områder af strategisk interesse.

⁽¹⁴⁾ Ved lav latenstid skal forstås en minimal forsinkelse i behandlingen af computerdata gennem en netværksforbindelse. Jo lavere behandlingstiden er, desto tættere kommer man på realtidsadgang. En netværksforbindelse med lavere latenstid har meget korte forsinkelser.

⁽¹⁵⁾ Rapport fra Kommissionen til Europa-Parlamentet og Rådet. Resultaterne af den foreløbige evaluering af ISA-programmet (interoperabilitetsløsninger for europæiske offentlige forvaltninger), 23. september 2019, COM(2019) 615 final.

3.4. Ved hjælp af en konkurrencebaseret udbudsprocedure kan Kommissionen indgå koncessionskontrakter for at levere den løsning, som det kræver at beskytte EU's og medlemsstaternes interesser. Inddragelse af industrien via sådanne koncessionskontrakter skal gøre det muligt for private partnere at supplere programmets infrastruktur med yderligere kapacitet gennem yderligere egne investeringer.

3.5. I den forbindelse understreger EØSU, at den offentlige sektors rolle i tilstrækkelig grad bør afspejles i den fremtidige forvaltning af programmet med særlig vægt på infrastrukturens sikkerhed og omhyggelig kontrol med omkostninger, tidsplan og resultater. Kommissionen bliver programforvalter for etableringen og overvågningen af koncessionen. EU's agentur for rumprogrammet vil få til opgave at levere statslige tjenester, og Den Europæiske Rumorganisation skal føre tilsyn med udviklings- og valideringsaktiviteterne. Efter EØSU's mening har SMV'er også afgørende betydning for innovation og økosystemet i den nye rumøkonomi. Der bør derfor aktivt tilskyndes til SMV'ers udvikling af rumtjenester og til offentlige myndigheders og den private sektors indkøb heraf. Dette vil bidrage til at skabe arbejdspladser, forbedre de teknologiske færdigheder og styrke Europas konkurrenceevne, som bliver stadig vigtigere for EU's dobbelte omstilling til en bæredygtig og digital økonomi. Det vil sikre en effektiv og gennemsigtig konkurrence og styrke EU's teknologiske autonomi gennem specifikke krav vedrørende sikkerhed, driftskontinuitet og pålidelighed.

3.6. EØSU mener, at der i forbindelse med udbudsproceduren bør udarbejdes specifikke kriterier for tildeling af koncessioner, som sikrer, at nyetablerede virksomheder og SMV'er deltager i hele koncessionernes værdikæde, og dermed tilskynder til udvikling af innovative og disruptive teknologier. Såfremt ansættelsen af leverandører fra lande uden for EU kan give anledning til sikkerhedsrelaterede og strategiske problemer, bør der indføres passende regler for deltagelse.

3.7. SMV'er bør ifølge udvalget tilskyndes til at udnytte de mange finansieringsinstrumenter, som EU råder over, til at styrke rumøkosystemet, da dette vil bidrage til at skabe arbejdspladser, forbedre de teknologiske færdigheder og styrke Europas industrielle konkurrenceevne.

4. Særlige bemærkninger

4.1. EØSU mener, at EU's og medlemsstaternes strategiske suverænitet hovedsagelig afhænger af den europæiske industris teknologiske autonomi og evne samt af sikkerheden for satellitkommunikation, navnlig i en tid med voksende geopolitiske spændinger. EØSU bakker derfor stærkt op om initiativer til at styrke EU-medlemsstaternes industrielle og teknologiske suverænitet.

4.2. Udvalget støtter forslaget og betragter de mulige synergier mellem statslige aktiviteter og kommercielle civile aktiviteter som en vigtig mulighed set ud fra et økonomisk synspunkt, også for de ekstra tjenester, der tilbydes europæiske borgere i forbindelse med en global stigning i offentlige og private investeringer i rumfartsaktiviteter.

4.3. Udvalget understreger, hvor vigtigt det er at støtte konkurrenceevnen og innovationskapaciteten i EU's rumindustri. Det vil i høj grad bidrage til at sikre Europa en autonom og økonomisk overkommelig adgang til rummet i de kommende år, samtidig med at det har en kritisk og dybtgående positiv indvirkning på konkurrenceevnen i de europæiske løfteraketters driftsmodeller.

4.4. EØSU understreger, at programmet bør give telekommunikationsoperatørerne mulighed for at få gavn af den øgede kapacitet og pålidelige og sikre tjenester. Desuden vil den kommercielle dimension gøre det muligt for detailtjenester at nå ud til flere private brugere i hele EU.

4.5. Hvad angår forvaltningen af programmet (kapitel V i forslaget til forordning), fremgår det klart, at de vigtigste roller i programmet vil blive varetaget af fire hovedaktører, nemlig Kommissionen, Den Europæiske Unions Agentur for Rumprogrammet («agenturet»), medlemsstaterne og Den Europæiske Rumorganisation (ESA).

4.6. I den forbindelse er EØSU overbevist om, at en klar fordeling af opgaver, roller og ansvarsområder sammen med en ordentlig koordinering mellem de forskellige aktører er afgørende for, at programmet kan fungere efter hensigten. En nøjagtig fordeling af ansvarsområder på grundlag af udviste kompetencer bør derfor også sikre en effektiv gennemførelse af programmet, for så vidt angår omkostninger og frister. En effektiv styring af rumtrafikken er ligeledes afgørende for at forbedre sikkerheden i betragtning af den stigende mængde affald i rummet.

4.7. EØSU understreger, at cybersikkerhed i forbindelse med infrastruktur, både på jorden og i rummet, er nøglen til at sikre systemernes drift og modstandsdygtighed.

4.8. Udvalget understreger, at programmet af hensyn til den europæiske rumindustri konkurrenceevne bør bidrage til udviklingen af avancerede kompetencer på rumrelaterede områder og støtte uddannelsesaktiviteter, fremme lige muligheder og ligestilling samt styrke kvinders indflydelse, hvorved det bliver muligt at udnytte EU-borgernes fulde potentiale på dette område.

4.9. EØSU understreger, at etablering og opgradering af infrastrukturen kan involvere mange industrielle aktører i flere lande, og at deres samarbejde skal koordineres effektivt med henblik på at udvikle systemer, der er pålidelige og fuldt integrerede, især hvad angår sikkerhed og cybersikkerhed.

Bruxelles, den 24. juni 2022.

Pietro Francesco DE LOTTO
Formand
for Den Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Det Europæiske Råd, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget — REPowerEU-planen

(COM(2022) 230 final)

og

om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om ændring af forordning (EU) 2021/241 for så vidt angår kapitler om REPowerEU i genopretnings- og resiliensplaner og om ændring af forordning (EU) 2021/1060, forordning (EU) 2021/2115, direktiv 2003/87/EF og afgørelse (EU) 2015/1814

(COM(2022) 231 final — 2022/0164(COD))

(2022/C 486/25)

Ordførere: **Stefan BACK**

Thomas KATTNIG

Lutz RIBBE

Anmodning om udtalelse	Europa-Parlamentet, 6.6.2022 Rådet, 3.6.2022 Kommissionen, 28.6.2022
Retsgrundlag	Artikel 304 og 194, stk. 2, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Plenarforsamlingens beslutning	21.9.2022
Kompetence	Sektionen for Transport, Energi, Infrastruktur og Informationsområdet
Vedtaget i sektionen	7.9.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	21.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	220/01/07

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Inden indholdet af REPowerEU-planen behandles, påpeger EØSU som repræsentant for civilsamfundet, der i urimelig grad berøres af de aktuelle dramatiske prisstigninger, at mange af de problemer, der skal løses nu, kunne have været undgået eller i hvert fald været mindre, hvis man havde mindsket afhængigheden af importeret energi, sådan som Kommissionen har foreslået i de senere år. EØSU gør opmærksom på udsagnene i den europæiske energisikkerhedsstrategi fra 2014 og strategien for energiunionen fra 2015 om, at EU fortsat var sårbar over for eksterne energichok, og opfordringerne deri til, at politikerne på nationalt niveau og EU-niveau gjorde det klart for borgerne, hvilke valg der skulle træffes for at mindske vores afhængighed af bestemte brændstoffer, energileverandører og ruter. De fleste politikere og store dele af vores samfund har imidlertid være forblændet af de billige fossile forsyninger og undladt at føre forsigtighedspolitikker. Denne forsømmelse har givet bagslag og resulteret i den nuværende situation. EØSU beklager, at det var krigen i Ukraine og de deraf følgende forstyrrelser i leveringen af russisk energi, der skulle til for at skabe opmærksomhed om dette grundlæggende energisikkerhedsproblem og udløse de foranstaltninger, der foreslås i REPowerEU-planen for at sikre uafhængighed af import af russisk energi.

1.2. EØSU glæder sig over, at målet for REPowerEU-planen er at gøre EU uafhængig af russiske gas- og olieforsyninger, og er enig i tilgangen med fire søjler, der har fokus på at spare energi, diversificere gasimporten, erstatte fossile brændstoffer ved at fremskynde Europas omstilling til vedvarende energi og finansiere løsningerne. EØSU noterer sig, at der skelnes mellem kortsigtede og mellem- til langsigtede foranstaltninger.

1.3. EØSU understreger, at forsyningsikkerheden skal garanteres til en pris, der er »så overkommelig som mulig« for både forbrugere og industrien, og udvalget påpeger, at energiforsyning, der i det væsentlige er baseret på europæisk vedvarende energi og energikilder med lavt CO₂-udslip, vil kunne bidrage væsentligt til energisikkerheden.

1.4. I den forbindelse gør EØSU opmærksom på mulighederne for støtte fra den planlagte Sociale Klimafond og — for virksomheder — på retningslinjerne for midlertidig krisestøtte. Målet må være at fremme omstillingen.

1.5. EØSU mener, at foranstaltningerne i planen ligger på det rette niveau med tanke på forsyningsituationens alvorlige karakter, og udvalget er derfor enig i, at der er behov for fleksibilitet i forhold til anvendelse af fossile og kulstoffattige brændstoffer, kul og atomkraft i en overgangsperiode. Denne periode skal være så kort som mulig, og den må ikke føre til nye afhængighedsforhold eller undergrave bestræbelserne for at opnå klimaneutralitet så hurtigt muligt og senest i 2050. Det er også værd at huske på, at spørgsmålet om atomkraftens status fortsat er åbent, og for øjeblikket ligger hos de enkelte medlemsstater.

1.6. I lyset af den alvorlige situation og risikoen for uforudsete forstyrrelser i leveringen af russisk energi opfatter EØSU de foranstaltninger, der kan gennemføres med det samme, som særlig vigtige, især de meget omfattende energibesparelser, der støtter sig på partnerskabsaftaler og hurtigt gennemførelse af nye initiativer. EØSU gør opmærksom på risikoen for, at den kombinerede økonomiske og sociale effekt af den nuværende krise sætter det demokratiske system under pres, hvis der ikke findes nogle fyldestgørende løsninger.

1.7. EØSU støtter forslaget om at øge energieffektivitetsmålet fra 9 % som foreslået i Fit for 55-pakken til 14 % inden 2030 og reducere det samlede gasforbrug med 30 % frem mod 2030. EØSU glæder sig desuden over Rådets nyligt vedtagne forordning om koordinerede foranstaltninger til reduktion af efterspørgslen efter gas med 15 % i løbet af vinteren 2022-2023 og understreger, at mulighederne for besparelser varierer betydeligt fra medlemsstat til medlemsstat. De mere ambitiøse nye forslag viser også, at det er den krise, som er blevet udløst af krigen i Ukraine, der skulle til for at bringe ambitionerne op på et nyt niveau. EØSU støtter især de øjeblikkelige energibesparelsesforanstaltninger, bl.a. energibesparelserne hos de enkelte brugere, som Kommissionen har iværksat i partnerskab med Det Internationale Energiagentur (IEA), de markedsdrevne foranstaltninger såsom omvendte auktioner og foranstaltningerne vedrørende efterspørgselsreaktion.

1.8. EØSU opfordrer endvidere medlovgiverne til at imødekomme Kommissionens opfordring til at medtage det øgede energisparemål, der foreslås i planen, i Fit for 55-pakken for at vinde tid, hvilket er helt afgørende i den nuværende situation.

1.9. Hvad angår diversificeringen af import, gør EØSU opmærksom på perspektiverne i frivillige fælles indkøb gennem EU's indkøbsplatform for energi og nye energipartnerskaber, som er løsninger, der med det samme kan gennemføres. Ikke desto mindre opfordrer EØSU Kommissionen til at udvikle en geopolitisk strategi for import af energi, hvor der bl.a. tages hensyn til energi- og klimakriserne, inden der indgås partnerskaber med ikkedemokratiske eller politisk ustabile lande.

1.10. EØSU støtter, at andelen af vedvarende energi i EU's energimiks øges, og tilslutter sig Kommissionen opfordring til at inkludere den i planen foreslåede andel på 45 % i Fit for 55-pakken.

1.11. For at nå disse mere ambitiøse mål skal der importeres teknologisk udstyr, da EU ikke længere har produktionskapacitet til f.eks. solpaneler, der overvejende importeres fra Kina. Derfor er det ikke kun til fossile energikilder, at vi er afhængige af import, men også til det nødvendige udstyr. EØSU opfordrer alle politiske beslutningstagere til i massivt omfang at arbejde for udvidelsen af produktionssteder for udstyr til vedvarende energi, herunder batterilagring, i Europa. Alliancen for EU's solindustri kan betragtes som et første skridt.

1.12. Der er imidlertid behov for enorme investeringer for at øge andelen af vedvarende energikilder i EU's energimiks. Andelen af offentlige investeringer i forskning og udvikling af dekarboniseringsteknologier er dog lavere i EU end i de andre store økonomier, hvilket risikerer at skade EU's konkurrenceevne i fremtidige nøgleteknologier. EØSU bemærker, at den grønne omstilling og forsyningsikkerhed kræver det rette miks af vedvarende kilder til elektrificering, og hvis produktionen af grøn brint skal blive en succes. Ligesom der skal udvikles lagringsteknologier, og de muligheder, der følger af digitalisering, skal udnyttes fuldt ud. Der er derfor stadig et stort behov for investeringer i forskning og udvikling.

1.13. EØSU understreger merværdien af forslagene vedrørende hurtigere udstedelse af tilladelser til vedvarende energiprojekter og fastlæggelsen af såkaldte »go to«-områder for sådanne projekter. Igen understreger EØSU merværdien af at følge anbefalingerne om fra start at anvende disse principper.

1.14. I den forbindelse gør EØSU opmærksom på vigtigheden af indenlandsk produktion af vedvarende energi, herunder brint, men understreger også, at nogle af de prioriterede vedvarende energikilder såsom brint måske ikke med det samme er til rådighed i tilstrækkelige mængder og/eller til overkommelige priser. For at kunne komme videre fra overgangsløsningerne nævnt i punkt 1.3 ovenfor på mellemlang sigt er det vigtigt, at den europæiske dekarboniseringspolitik udformes med særlig fokus på områder, hvor det er vanskeligt at nedbringe emissionerne (industrier, der er afhængige af høj varme, men også lejere i beboelsesblokke og transport). Der findes allerede anvendelige instrumenter (f.eks. CO₂-differencekontrakter og kollektivt egetforbrug). Disse instrumenter skal tages i brug så hurtigt som muligt med tanke på de sociale virkninger og behovet for at sikre virksomhedernes internationale konkurrenceevne.

1.15. Hvad angår potentialet for at udvikle vedvarende energi, gør EØSU opmærksom på mulighederne i egetforbrug, vedvarende energifællesskaber og energideling, som er nævnt i planen, men desværre ikke ledsages af en forklaring om, hvordan de relevante hindringer for den slags initiativer skal fjernes.

1.16. EØSU understreger også betydningen af nationale adfærdsmønstre og traditioner, der påvirker valget af bæredygtige energimiks. EØSU er tilhænger af, at de tilgængelige ressourcer anvendes til udviklingen af vedvarende energi. Da der træffes forskellige nationale valg, bør alsidighed fremmes, og der bør derfor anvendes en bred vifte af vedvarende og kulstoffattige energikilder, som ud fra et økonomisk og økologisk synspunkt passer ind i et nyt energisystem, der overvejende er baseret på europæiske energikilder. EØSU noterer sig, at status for atomkraft stadig er et åbent spørgsmål og lige nu er overladt til de enkelte medlemsstaters vurdering.

1.17. EØSU er enig i, at vedvarende energi, lagring og distributionsnet bør behandles som altovervejende i offentlighedens interesse, men havde gerne set en bedre forklaring af de konkrete følgevirkninger af dette. I tidligere udtalelser har EØSU allerede peget på det store potentiale for, at elbiler kan fungere som »strategisk oplagring af elektricitet«. Desværre behandles dette heller ikke i planen.

1.18. Hvad angår investeringer, peger EØSU på behovet for i højere grad at fokusere på de mulige positive virkninger for beskæftigelsen og de regionale økonomier og på vigtigheden af at knytte de energi- og klimarelaterede aspekter sammen med social og regional samhørighed.

1.19. EØSU beklager, at planen ikke på fyldestgørende vis kommer ind på refinansiering af de offentlige midler, der kan fungere som startkapital for at tiltrække private investeringer i energiafhængighed. En mulighed kunne være at øremærke særlig skat på uventede fortjenester (»windfall profits«) fra høje olie- og gaspriser. EØSU er klar over, at man skal være varsom med en sådan foranstaltning for ikke at afskrække investeringer i vedvarende og kulstoffattige energikilder.

1.20. Selv om Rådets nylige forordning om koordinerede foranstaltninger til reduktion af efterspørgslen efter gas og den ledsagende meddelelse »Spar på gassen til en sikker vinter« er et skridt i den rigtige retning mod at øge kriseberedskabet, så EØSU gerne en mere generel kriseramme, der egner sig til at tackle en krise af det omfang, som EU i dag står over for som følge af krigen i Ukraine.

1.21. EØSU noterer sig Kommissionens formands nylige bemærkninger om utilstrækkeligheden af EU's energimarkeds nuværende struktur og behovet for at reformere elmarkedet. EØSU bifalder intentionen om at se på mulighederne for at optimere elmarkedet, men understreger, at alle forslag skal være baseret på en indgående forudgående konsekvensanalyse.

1.22. Planen, der under alle omstændigheder kræver betydelig finansiering, bliver meget svær at finansiere inden for den nuværende finansielle ramme. I den forbindelse fremhæver EØSU, at det er vigtigt, at der indføres en gylden regel for investeringer i vores samfunds socioøkologiske adfærd ⁽¹⁾.

2. Baggrund

2.1. Kommissionen foreslår i REPowerEU-meddelelsen ⁽²⁾ en omfattende række foranstaltninger for at mindske EU's afhængighed af fossile brændstoffer fra Rusland gennem fremskyndelse af omstillingen til ren energi og en fælles indsats for at opnå et mere modstandsdygtigt energisystem og en ægte energiunion. Planen er opdelt i fire søjler.

2.2. Den første søjle handler om at spare energi: En yderligere reduktion i energiforbruget på 5 % inden 2030 ud over de 9 %, der foreslås i Fit for 55-pakken, gennem øget energieffektivitet ⁽³⁾. Gasforbruget skal ifølge Fit for 55-pakken samlet nedbringes med 30 % frem mod 2030. Kommissionen har bedt medlovgiverne om at medtage dette forslag i Fit for 55-pakken, inden den vedtages. Som en øjeblikkelig kortsigtet foranstaltning vil Kommissionen sammen med IEA sætte gang i en energisparekampagne, der er rettet mod enkeltpersoners og virksomheders individuelle valg, og som lægger op til, at medlemsstaterne anvender alle de tilgængelige værktøjer, herunder øget gennemførelse og ambitiøs ajourføring af de nationale energi- og klimaplaner ⁽⁴⁾. EØSU noterer sig Rådets nyligt vedtagne forordning om en samlet reduktion af gasforbruget på 15 % i løbet af vinteren 2022-2023 i forhold til gennemsnittet for de seneste fem år ⁽⁵⁾. Forordningen ledsages af en meddelelse med forslag vedrørende gennemførelsen ⁽⁶⁾.

2.3. Den anden søjle har som mål at nedbringe afhængigheden af russisk gas med to tredjedele inden udgangen af dette år, og at den skal være bragt helt til ende i 2027 ved at diversificere gasimporten med øget LNG-import (+50 mia. m³) fra USA, Egypten, Israel og afrikanske lande syd for Sahara og import af rørledningsgas fra ikke-russiske leverandører (+10 mia. m³). Derudover vil EU's energiplatform, der blev etableret i april, aggregere efterspørgslen, fremme frivillige fælles indkøb, optimere anvendelsen af infrastrukturen og etablere langsigtede internationale partnerskaber. Produktionen af naturgas i EU vil blive øget. På mellemlang sigt vil alternativer som biomethan og vedvarende brint blive taget i brug. Diversificering omfatter også atomkraft, hvor nogle medlemsstater i øjeblikket er afhængige af russiske kilder.

2.4. Den tredje søjle går ud på at erstatte fossile brændstoffer og fremskynde Europas omstilling til ren energi. Først skal målet i direktivet om vedvarende energi øges fra 40 til 45 % frem mod 2030. Der er fokus på nøgleteknologier såsom solenergi (mål på over 320 GW installerede solceller i 2025, hvilket er en fordobling af kapaciteten i 2020, og 600 GW i 2030), EU's solenergi-strategi, det nye europæiske initiativ for tagmonterede solcelleanlæg, vind (fremskyndelse af tilladelser f.eks. via såkaldte »go to«-områder), fordobling af installationsraten for varmepumper til 10 mio. enheder over de kommende fem år) og elektrolysatorer. Medlovgiverne opfordres til at tilpasse delmålene for vedvarende brændstoffer, der ikke er af biologisk oprindelse, i direktivet om fremme af vedvarende energi (industri 75 %, transport 5 %), fremskynde brugen af brint ved at fordoble antallet af brintdale, afslutte vurderingen af vigtige projekter af fælleseuropæisk interesse om brint inden sommeren med henblik på at etablere de respektive infrastrukturer til at fremstille, importere og transportere 20 mio. ton brint inden 2030 ⁽⁷⁾. Der skal oprettes nye brintpartnerskaber (med Middelhavslandene, Ukraine). Biomethanproduktionen skal øges til 35 mia. m³ inden 2030. Omdannelsen af de eksisterende biogasanlæg vil i perioden kræve investeringer på 37 mia. EUR. Med henblik på at sætte skub i elektrificeringen og udbredelsen af brint i industrien vil Kommissionen indføre CO₂-differencekontrakter og særlige REPowerEU-vinduer under Innovationsfonden. Der er også fokus på biomasse og restprodukter fra landbrug og skovbrug. Kommissionen opfordrer medlovgiverne til hurtigt at vedtage de verserende forslag om alternative brændstoffer og andre transportrelaterede sager, der støtter grøn mobilitet. Der er planer om et initiativ om grønnere godstransport i 2023. Kommissionen peger på behovet for at fremskynde tilladelsesprocedurerne bl.a. gennem tidlig anvendelse af de forslag, der er lagt frem.

⁽¹⁾ EØSU's udtalelse EUT C 105 af 4.3.2022, s. 11.

⁽²⁾ COM(2022) 230 final.

⁽³⁾ COM(2022) 222 final.

⁽⁴⁾ COM(2022) 240 final.

⁽⁵⁾ Rådsk dokument 11625/22.

⁽⁶⁾ COM(2022) 360 final.

⁽⁷⁾ COM(2022) 230, s. 7, og SWD(2022), s. 26.

2.5. Den sidste søjle omhandler intelligente investeringer. Der er brug for yderligere 210 mia. EUR mellem nu og 2027 ud over, hvad der er nødvendigt til Fit for 55. Til finansieringen af LNG og rørledningsgas fra andre leverandører er der behov for 10 mia. EUR. frem til 2030. Der er brug for yderligere 29 mia. EUR til investeringer i elnettet inden 2030. Til finansiering af disse investeringer har Kommissionen blikket rettet mod genopretnings- og resiliensplanerne, auktionering af kvoter under emissionshandelssystemet, midler fra samhørighedspolitikken, den fælles landbrugspolitik, Connecting Europe-faciliteten, InvestEU-programmet, Innovationsfonden og skatteforanstaltninger.

2.6. Kommissionen har fremsat et forslag til forordning om ændring af forordning (EU) 2021/241 om oprettelse af genopretnings- og resiliensfaciliteten samt afgørelse (EU) 2015/1814, direktiv 2003/87/EF og forordning (EU) 2021/1060 med henblik på at faciliteten skal kunne bidrage til målene for REPowerEU-planen.

2.7. Overordnet set kan det være nødvendigt fortsat at anvende olie, andre fossile brændstoffer og kul i en overgangsperiode. Også atomkraft spiller en rolle.

3. Generelle bemærkninger

3.1. Inden indholdet af REPowerEU-planen behandles, påpeger EØSU som repræsentant for civilsamfundet, der i urimelig grad berøres af de aktuelle dramatiske prisstigninger, at mange af de problemer, der skal løses nu, kunne have været undgået eller i hvert fald været mindre, hvis man havde mindsket afhængigheden af importeret energi, sådan som Kommissionen har foreslået i de senere år. EØSU gør opmærksom på udsagnene i den europæiske energisikkerhedsstrategi fra 2014 og strategien for energiunionen fra 2015 om, at EU fortsat var sårbar over for eksterne energichok, og opfordringerne deri til, at politikerne på nationalt niveau og EU-niveau gjorde det klart for borgerne, hvilke valg der skulle træffes for at mindske vores afhængighed af bestemte brændstoffer, energileverandører og ruter. De fleste politikere og store dele af vores samfund har imidlertid været forblændet af de billige fossile forsyninger og undladt at føre forsigtigheds- og politikker. Denne forsømmelse har givet bagslag og resulteret i den nuværende situation. EØSU beklager, at det var krigen i Ukraine og de deraf følgende forstyrrelser i leveringen af russisk energi, der skulle til for at skabe opmærksomhed om dette grundlæggende energisikkerhedsproblem og udløse de foranstaltninger, der foreslås i REPowerEU-planen for at sikre uafhængighed af import af russisk energi.

3.2. En følgevirkning af Ruslands grusomheder mod det ukrainske folk er sanktioner over for import af russisk olie og gas og mindre russisk eksport af gas til visse EU-medlemsstater. Det er derfor nødvendigt hurtigt at nedbringe energiimporten fra Rusland. EØSU støtter fuldt ud alle initiativer for at nå dette mål. Målet må være at udfase al energiimport fra Rusland så hurtigt som muligt, helst inden for de næste tre år.

3.3. I princippet støtter EØSU fuldt ud REPowerEU-planen. Planen fastsætter det rigtige mål om at få sat en stopper for Europas afhængighed af import af russisk energi så hurtigt som muligt, herunder en passende række af kortsigtede og mellemsigtede foranstaltninger for at nå dette mål.

3.4. Situationen er meget dramatisk, især i et internationalt perspektiv. Så længe Europa importerer gas og olie fra Rusland, bidrager Europa til Putins angrebskrig. Europa har brug for russisk gas for at holde sin industri kørende og EU-borgernes hjem varme, hvilket svækker EU's diplomatiske stilling. Så længe Rusland kan bruge forsyningerne til Europa til at manipulere med engrospriserne på gas, vil de europæiske borgere og den europæiske industri lide under høje priser, og det må frygtes, at de økonomiske konsekvenser rammer dybt, hvis der bliver lukket helt for den russiske gasforsyning. Den aktuelle situation påvirker derfor både priser og forsyningssikkerheden negativt, og virksomhederne såvel som forbrugere bliver taget som gidsler. Nogle virksomheder er rent faktisk allerede blevet tvunget til at indskrænke eller indstille produktionen på grund af de høje energipriser med negativ indvirkning på beskæftigelsen. Dertil kommer, at husholdningerne ofte ikke ved, hvordan de skal betale deres energiregninger. Denne komplekse situation sætter også EU's demokratiske system under pres og skal løses så hurtigt som muligt.

3.5. Spørgsmålet er derfor, om REPowerEU er ambitiøs nok. Hovedmålet er at udfase afhængigheden af import af russisk gas og olie, og at EU skal blive uafhængig af Rusland på energiområdet. Dette skal nås ved at øge andelen af vedvarende energi, forbedre energieffektiviteten og importere alternativ energi, men også — om nødvendigt — ved at anvende fossil energi, kulstoffattig energi og kul som overgangsløsninger i en meget kort periode, og i det lys må foranstaltningerne betragtes som tilstrækkelige. Men man må stille spørgsmålet, om Europa — navnlig medlemsstaterne — gør alt, hvad det kan, for at sætte en stopper for den russiske gasforsyning så hurtigt som muligt? Ser man kun på REPowerEU og på det, vi indtil videre ved om resultaterne af lovgivningsprocessen vedrørende Fit for 55-pakken, er dette tvivlsomt.

3.6. Kun to fuldt overbevisende alternativer vil med det samme bidrage til, at naturgas erstattes på lang sigt, og være helt i overensstemmelse med de strategiske mål for Fit for 55, nemlig en massiv udbredelse af vedvarende energi og en drastisk reduktion af efterspørgslen.

3.7. I lyset af de omkostninger og den tid, der skal til for at udvikle de vigtigste mellem- til langsigtede løsninger, understreger EØSU betydningen af foranstaltninger, der kan iværksættes med det samme, f.eks. enkeltpersoners og virksomheders valg, frivillige fælles indkøb gennem EU's energiplatform, etablering af nye energipartnerskaber med pålidelige støtter, gaslagring, imødekommelse af anbefalingerne om øjeblikkeligt at indføre hurtige tilladelsesprocedurer, indførelse af »go to«-områder og øget produktion af biomethanol. For at vinde tid kunne medlovgiverne med det samme følge op på Kommissionens opfordring om i Fit for 55-pakken at inkludere målene om at øge andelen af vedvarende energi fra 40 til 45 %, øge energieffektiviteten med yderligere 5 % og forbedre bygningers energieffektivitet, som er fremsat som særskilte forslag. Medlovgiverne kunne også følge op på opfordringen til hurtigt at vedtage de relevante forslag.

3.8. EØSU bifalder endvidere Rådets nylige forordning om koordinerede foranstaltninger til reduktion af gasforbruget i løbet af vinteren 2022-2023.

3.9. Den ekstremt alvorlige situation taget i betragtning støtter EØSU, at der i REPowerEU-planen tages højde for, at der kan blive behov for at anvende fossile og kulstoffattige brændstoffer og kul i en overgangsperiode, men at denne periode skal være så kort som muligt for at forhindre, at disse ressourcer udtømmes. EØSU noterer også med tilfredshed, at spørgsmålet om atomkraft indtil videre er overladt til de enkelte medlemsstater.

3.10. EØSU bifalder, at der oprettes en Social Klimafond, der skal afbøde de negative sociale og økonomiske konsekvenser og stille midler til rådighed for medlemsstaterne til deres foranstaltninger for at afhjælpe de sociale virkninger for økonomisk sårbare husholdninger, mikrovirksomheder og vejtransportbrugere. Samtidig påpeger EØSU, at der med den foreslåede finansieringsramme for Den Sociale Klimafond ikke vil kunne ydes tilstrækkelig økonomisk støtte til, at man på en ansvarlig måde kan imødegå de socioøkonomiske virkninger på vejen mod opfyldelsen af klima- og mobilitetsmålene. Der er derfor behov for et tilsvarende højt budget. EØSU påpeger også, at medlemsstaternes evne til at tiltrække og forvalte private midler varierer.

3.11. Medlemsstaterne bør også hjælpe borgerne og især økonomisk svage husholdninger på både kort sigt i de kommende to vintre og på lang sigt.

3.12. Hvad angår energibesparelser, sigter Kommissionen mod en øjeblikkelig reduktion på 5 % af gasforbruget (omkring 13 mia. m³) og olieforbruget (omkring 16 mio. ton). Dette er langt fra ambitiøst og matcher ikke omfanget af den krise, som krigen mod Ukraine har udløst. Men den politiske virkelighed er, at Rådet (energi) den 27. juni 2022 godkendte den reduktion på 9 %, som Kommissionen havde foreslået i 2021, uden at tage hensyn til forslagene i REPowerEU-planen om at medtage forslaget i Fit for 55-pakken.

3.13. Allerede i perioden mellem januar og maj 2022 blev gasforbruget i Tyskland nedbragt med næsten 15 %⁽⁸⁾, til trods for at private forbrugere ifølge markedsundersøgelser kunne spare endnu mere. Det viser klart, at situationen og viljen eller mulighederne for at handle er meget forskellige i medlemsstaterne. Foranstaltninger, der er fleksible nok til at tage højde for dette, vil sandsynligvis blive mest vellykkede, hvilket afspejles i Rådets forordning om koordinerede foranstaltninger til begrænsning af efterspørgslen efter gas, som blev vedtaget den 26. juli 2022. I den blev der nemlig også taget behørigt hensyn til industriens behov.

3.14. Energikampagner bør ikke kun være opfordringer til at spare på energien, men omfatte foranstaltninger med direkte indvirkning, såsom omvendte auktioner. Heri ligger, at en central myndighed — enten tilsynsmyndigheden eller systemoperatøren — tilrettelægger et udbud for industrielle forbrugere, der kan afgive deres bud vedrørende frivillig begrænsning af gasforbruget baseret på deres specifikke omkostninger. Dette kunne være en hjælp til at nå de respektive gaslagringsniveauer og gøre det mere sandsynligt, at EU i et scenarie uden russisk gasforsyning vil komme igennem vinteren uden alt for store sociale og økonomiske skrammer. EØSU gør opmærksomhed på potentialet i efterspørgselsreaktion som et middel til at mindske efterspørgslen.

⁽⁸⁾ Industrie spart Gas, Sparpotenzial bei Verbrauchern nicht gehoben (handelsblatt.com).

3.15. Hvad angår vedvarende energi, ser Kommissionens overordnede mål om en øget andel af vedvarende energi på 45 % i stedet for de 40 %, der blev foreslået i 2021, indtil videre ikke ud til at have vundet gehør, i hvert fald ikke på mødet i Rådet (energi) den 27. juni 2022, trods Kommissionens opfordring til at inkludere målet i Fit for 55-pakken. EØSU beklager dette, da det forsinker effekten af den ønskede udvikling. EØSU bifalder dog det særskilte forslag fra maj 2022 om at fremskynde tilladelsesprocedurerne for vedvarende energiprojekter og indføre særlige »go to«-områder for disse projekter med det sigte at fjerne en stor hindring for hurtig udbredelse af vedvarende energi, især sol- og vindenergi projekter. Derfor bifalder EØSU også anbefalingen i REPowerEU-meddelelsen om, at der øjeblikkeligt indføres hurtige tilladelsesprocedurer og »go to«-områder, mens Kommissionens forslag behandles.

3.16. For at nå disse mere ambitiøse mål skal der importeres teknologisk udstyr, da EU ikke længere har produktionskapacitet til f.eks. solpaneler, der overvejende importeres fra Kina. Derfor er det ikke kun til fossile energikilder, at vi er afhængige af import, men også til det nødvendige udstyr. EØSU opfordrer alle politiske beslutningstagere til i massivt omfang at arbejde for udvidelsen af produktionssteder for udstyr til vedvarende energi i Europa. Alliancen for EU's solindustri kan betragtes som et første skridt.

3.17. Der er imidlertid behov for enorme investeringer for at øge andelen af vedvarende energikilder i EU's energimiks. Andelen af offentlige investeringer i forskning og udvikling af dekarboniseringsteknologier er dog lavere i EU end i de andre store økonomier, hvilket risikerer at skade EU's konkurrenceevne i fremtidige nøgleteknologier. EØSU bemærker, at der til den grønne omstilling og forsyningssikkerhed er behov for det rette miks af vedvarende kilder til elektrificering, og hvis produktionen af grøn brint skal blive en succes. Ligesom der skal udvikles lagringsteknologier og de muligheder, der følger af digitalisering, skal udnyttes fuldt ud, så f.eks. virtuelle kraftværker endelig bliver tilgængelige. Der er derfor stadig et stort behov for investeringer i forskning og udvikling.

3.18. Idéer som egetforbrug, vedvarende energifællesskaber og energideling, der er bredt anerkendt i pakken om ren energi, og som EØSU altid har støttet, er vigtige for udbredelsen af vedvarende energikilder. De enorme investeringer, der er behov for, skal finansieres. Borgerne er villige til at investere i eget eller fælles forbrug, hvis de forstår, at det også kommer dem til gode. De bør føle sig tilskyndede snarere end afskrækkede. I mange medlemsstater er det sidste stadig tilfældet. I EU's solenergi strategi, der ligger i umiddelbar forlængelse af REPowerEU-planen, anerkendes dette, og i den henseende er den en gentagelse af det andet direktiv om fremme af vedvarende energi, uden at den indeholder nærmere oplysninger om, hvordan medlemsstaterne kan tvinges til endelig at fjerne de relevante hindringer.

3.19. Det giver mening at definere vedvarende energi og lagring som værende af afgørende offentlig interesse, men de umiddelbare følger heraf er uklare. Også distributionsnettet, som forbinder de respektive anlæg med forbrugeren, skal anerkendes som af afgørende offentlig interesse.

3.20. Selv med massive nedskæringer i efterspørgslen efter energi (se punkt 3.7-3.9) og en hurtigere udbredelse af vedvarende energi (se punkt 3.10-3.12) er det indlysende, at EU ikke vil kunne blive selvforsynende med energi på hverken kort eller mellemlang sigt. Selvforsyning er nok mulig på lang sigt, men om det er ønskeligt eller ej, er fortsat et åbent spørgsmål. De dårlige erfaringer med afhængighed af Rusland kræver en velgennemtænkt tilgang til valget af, hvilke lande/regioner der skal indgås partnerskaber med fremover. Selv om den alvorlige situation kræver hurtige beslutninger vedrørende import af LNG og (grøn) brint, må der ikke træffes beslutninger, der er bindende på lang sigt, før der er foretaget en grundig risikoanalyse. EØSU opfordrer Kommissionen til at udvikle en geopolitisk strategi for energiimport, inden den foreslår energipartnerskaber med ikkedemokratiske eller politisk ustabile lande, og til at der i strategien tages højde for klima- og energikriserne.

3.21. LNG ser ud til at være en løsning for mange medlemsstater, men på grund af CO₂-aftrykket bør teknologien betragtes som en overgangsløsning, som skal være så kortvarig som muligt. Inden for de kommende 20 år skal alle nybyggede LNG-infrastrukturer være enten fjernet eller kunne transportere og distribuere grøn brint. Det må være et grundlæggende princip for alle investeringsbeslutninger, der skal træffes inden for de kommende måneder. Brintklar anvendes ofte som en klassifikation, men i realiteten er det meget uklart, hvad der menes hermed. Som det er tilfældet med definitionen af grøn brint i de respektive delegerede retsakter, er Kommissionen nødt til at definere brintklar for at kombinere investeringssikkerhed med klare klimamål. Klassificeringen bør ændres i overensstemmelse hermed.

3.22. Dette viser, at det er vigtigt at tage hensyn til nationale adfærdsmønstre og nationale tilgange i overvejelserne om bæredygtige energimix. EØSU noterer sig, at Kommissionen kun kort nævner atomkraftens rolle i REPowerEU-planen, da dette alternativ udelukkende henhører under medlemsstaterne. EØSU støtter øget brug af de ressourcer, der findes i EU, herunder at en hurtig og massiv udbredelse af vedvarende energi gøres til en prioritet som foreslået af Kommissionen. Mange forskellige muligheder for produktion af energi bidrager til energiforsyningsikkerheden. Ud over vind- og solenergi bør der derfor anvendes forskellige kulstoffattige energikilder, som passer ind i et nyt energisystem, der primært er baseret på svingende europæiske energikilder.

3.23. Søjlen vedrørende intelligente investeringer fastsætter de rigtige prioriteter. EØSU gentager dog, at en kulstoffri, decentral og digital energiforsyningsstruktur med den rette tilgang kan have stor positiv indvirkning på beskæftigelsen og de regionale økonomier (se TEN/660). Under den nuværende krise har Den Europæiske Union behov for en generel tilgang til energi, der kombinerer de specifikke energi- og klimarelaterede spørgsmål med målene i politikken for social og regional samhørighed. Dette aspekt ses der i vid udstrækning bort fra i den strategi for solenergi, som Kommissionen fremlagde sammen med REPowerEU-planen.

3.24. Kommissionen påpeger med rette, at offentlige investeringer kan og skal udløse private midler. Men REPowerEU-meddelelsen omfatter ikke refinansiering af de respektive offentlige midler. Afskaffelse af subsidier til fossile ressourcer er et eksempel på, hvordan dette kan foregå. Beskatning af uventede fortjenester, der skyldes den store olie- og gaskrise, og som kommer til udtryk i enorme ekstraoverskud, særlig til de store olieselskaber, er et andet. EØSU foreslår, at toppen tages af disse fortjenester ved hjælp af afgifter og gives videre som økonomisk kompensation til energiforbrugerne, f.eks. økonomisk svagere husholdninger eller energiintensive virksomheder, og bruges til at udbygge produktionen af vedvarende energi og den nødvendige netinfrastruktur, ikke mindst i lyset af at dette allerede drøftes eller er ved at blive gennemført i nogle medlemsstater. EØSU er af den opfattelse, at man bør være meget på vagt i forhold til, hvor denne form for afgifter pålægges for ikke at afskrække energiselskaber fra at investere i kulstoffattige løsninger. EØSU opfordrer Kommissionen til at fremsætte forslag til foranstaltninger herom uden yderligere forsinkelse.

3.25. Da det sandsynligvis vil være hensigtsmæssigt at fremme løsninger, der er tilpasset lokale forhold, tilslutter EØSU sig fuldt ud Kommissionens forslag om at gøre brug af genopretnings- og resiliensplanerne og genopretnings- og resiliensfaciliteten som hjælp til gennemførelse af REPowerEU-planen.

3.26. Planen, der under alle omstændigheder kræver betydelig finansiering, bliver meget svær at finansiere inden for den nuværende finansielle ramme. I den forbindelse fremhæver EØSU, at det er vigtigt, at der indføres en gylden regel for investeringer i vores samfunds socioøkologiske adfærd⁽⁹⁾.

4. Særlige bemærkninger

4.1. Biomethan kan spille en rolle i at få nedbragt/sat en stopper for Europas afhængighed af russisk gas. Til produktionen heraf og for at undgå negative virkninger for biodiversiteten bør dog især eksisterende biogasanlæg opgraderes. Biogasanlæg anvendes i øjeblikket ofte kun til at producere elektricitet til at dække grundbelastningen, dvs. døgnet rundt. Den producerede varme anvendes sjældent. Det er ineffektivt. Enten bør biogassen behandles og indføres direkte i gasnettet, eller også bør den anvendes til varmforsyning i lokale kraftvarmeværker. Mindre gaslagringsfaciliteter kan bidrage til elproduktionen, når der mangler vind eller sol. Der er behov for investeringer i renovering af de eksisterende systemer. Meddelelsen nævner incitamentet derfor, men indeholder ingen nærmere oplysninger. Disse bør fremlægges med det samme.

4.2. Som det blev påpeget i punkt 3.14, skal LNG spille en rolle på kort og mellemlang sigt. REPowerEU-planen indeholder løfter om vurderinger og planlægning, frivillige fælles indkøb og større koordinering. I mellemtiden er de enkelte medlemsstater imidlertid allerede gået i gang. Der er behov for europæisk solidaritet, og Kommissionen skal sikre sig, at ingen medlemsstater handler imod en anden medlemsstats interesser, som det fremgår af forordning (EU) 2017/1938 om gasforsyningsikkerhed.

4.3. Forordningen om gasforsyningsikkerhed indeholder også en omfattende ordning for europæisk solidaritet i tilfælde af en gaskrise. Selv om Rådets nylige forordning om koordinerede foranstaltninger til reduktion af efterspørgslen efter gas og den ledsagende meddelelse »Spar på gassen til en sikker vinter« er et skridt i den rigtige retning mod at øge kriseberedskabet, så EØSU gerne en mere generel kriseramme, der egner sig til at tackle en krise af det omfang, som EU i dag står over for som følge af krigen i Ukraine.

⁽⁹⁾ EØSU's udtalelse EUT C 105 af 4.3.2022, s. 11.

4.4. Kraftvarmeværker og varmepumper, bl.a. til fjernvarme, fremstår som den mest lovende strategi for at erstatte naturgas til opvarmning. Der findes imidlertid en række hindringer herfor (lige fra den kvalificerede arbejdskraft, der er behov for, til de sociale spørgsmål, navnlig i områder med en høj andel af lejere). Disse punkter behandles ikke i meddelelsen. En mere indgående og tillige mere kritisk gennemgang med inddragelse af civilsamfundet er nødvendig.

4.5. Den enorme stigning i energipriserne har blotlagt energimarkedets svagheder. Kommissionens formand Ursula von der Leyen har selv udtalt, at det nuværende elektricitetsmarked ikke længere fungerer og skal reformeres. Der skal stilles nogle grundlæggende spørgsmål om fremtiden på energiområdet, idet der skal sikres en miljøvenlig, prismæssigt overkommelig og pålidelig energiforsyning og en ret til energi. Markedets udformning og regulering skal tilpasses den nye virkelighed, der følger af de fremherskende vedvarende energikilder, og der skal skabes de nødvendige betingelser for de individuelle aktører, ligesom forbrugerbeskyttelsen skal styrkes. EØSU glæder sig over, at Kommissionen har planer om at undersøge mulighederne for at optimere udformningen af elektricitetsmarkedet, og bakker kraftigt op om de markedsvurderinger, der analyserer adfærden blandt alle de potentielle aktører, der deltager på energimarkedet og i udformningen af energimarkedet. Under alle omstændigheder understreger EØSU vigtigheden af en indgående konsekvensanalyse forud for alle forslag. Udvalget peger på det akutte behov for at gøre noget ved de høje elpriser, herunder bundtningen af el- og gaspriserne, som har negativ indvirkning på medlemsstaternes økonomier.

4.6. Desuden peger EØSU på, at der er et voksende behov for systematiske prognoser for den stigende efterspørgsel efter energi pr. område og energiform, og at der i den forbindelse tages hensyn til de ændrede energiformer, samt for konceptuel planlægning af, hvordan det fremtidige energisystem skal bygges op, for at sikre, at investeringerne foretages det rigtige sted, og garantere forsynings sikkerheden. Kommissionen bør udarbejde en oversigt herover og offentliggøre den bredt, da man mange steder i samfundet ofte ikke er klar over, i hvilket omfang Europa kan være selvforsynende med energi.

Bruxelles, den 21. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

**Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om midlertidig lempelse af lufthavns-
slotreglerne som følge af covid-19**

(COM(2022) 334 final)

(2022/C 486/26)

Hovedordfører: **Thomas KROPP**

Anmodning om udtalelse	Kommissionen, 12.7.2022 Europa-Parlamentet, 19.7.2022 Rådet, 4.8.2022
Retsgrundlag	Artikel 100, stk. 2, og artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Transport, Energi, Infrastruktur og Informationssamfundet
Vedtaget på plenarforsamlingen	21.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	143/1/2

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. EØSU bemærker, at luftfarten skaber forbindelser inden for EU og internationalt, hvilket er en afgørende forudsætning for handel og turisme og dermed også for europæisk økonomisk velstand. Luftfartssektoren er stadig påvirket af de kombinerede følger af flere globale kriser, såsom covid-19-pandemien, lukningen af flere europæiske handelspartners luftrum (navnlig Kina), den igangværende krig i Ukraine, den kraftigt stigende inflation, den stigende sandsynlighed for en global lavkonjunktur og manglen på arbejdskraft i flere økonomiske sektorer, ikke mindst inden for selve luftfarten. Andre regioner i verden overvåger nøje, hvordan europæisk luftfart håndterer disse udfordringer. De omkringliggende knudepunkter i Istanbul, Dubai, Doha og London vil drage fordel af de europæiske knudepunkters og europæiske internationale ruteselskabers svækkede konkurrenceevne. EØSU har derfor konsekvent fastholdt, at enhver lovgivningsmæssig foranstaltning, der påvirker luftfarten, ikke må påvirke Europas internationale konkurrenceevne. Det ville være skadeligt for miljøet og for den arbejdsstyrke, der er beskæftiget i Europa, hvis passagerstrømmene omdirigeres væk fra internationale forbindelser i Europa og flyves til internationale destinationer via knudepunkter uden for EU. De foreslåede ændringer af forordningen om lufthavnsslots skal også ses i denne bredere sammenhæng.

1.2. Forordning (EØF) nr. 95/93 ⁽¹⁾ fastlægger procedurerne og reglerne for tildeling af ankomst- og afgangstidspunkter (slots) i EU's lufthavne. Ifølge artikel 10 i denne forordning skal luftfartsselskaber benytte mindst 80 % af deres tildelte slots inden for en given fartplansæson for at beholde dem i den tilsvarende fartplansæson det efterfølgende år (forordningen om lufthavnsslots).

1.3. I lyset af pandemiens uventede omfang og varighed har Kommissionen ændret forordningen om lufthavnsslots to gange siden udbruddet for i praksis at suspendere »brug den eller mist den-reglen« og for at give Kommissionen delegerede beføjelser til at tage højde for uventede yderligere udviklinger. Disse lempelser af slotreglerne udløber den 29. oktober 2022, og Kommissionens delegerede beføjelser udløb allerede den 21. februar 2022. Der er nu hurtigst muligt behov for en yderligere revision og yderligere justeringer for at afspejle de faktiske forhold på markedet.

⁽¹⁾ Rådets forordning (EØF) nr. 95/93 af 18. januar 1993 om fælles regler for tildeling af ankomst- og afgangstidspunkter i Fællesskabets lufthavne (EFT L 14 af 22.1.1993, s. 1).

1.4. På grundlag af Eurocontrols prognoser antager Kommissionen, at luftfartsmarkedet gradvist vil stige til niveauet før pandemien, men denne antagelse kan være urimelig optimistisk ^(?). EØSU mener, at forslaget, selv om hensigten er god nok, mangler de nødvendige garantier for at undgå utilsigtede tilbageslag for Europas konkurrenceevne.

1.5. EØSU bifalder hovedlinjerne i dette nye forslag fra Kommissionen om at bevare så stor konkurrenceevne på luftfartsmarkedet som muligt. Kommissionens markedsanalyse og dens forventede markedsudvikling i de kommende tre sæsoner er imidlertid ikke tilstrækkelig robust til at forklare eller blot begrunde den foreslåede tilbagevenden til 80:20-reglen. EØSU er ikke enig med Kommissionen i, at luftfartsmarkedet er ved at vende tilbage til »normalen«. I lyset af Kommissionens data vil en lavere tærskel, f.eks. 70:30, være mere hensigtsmæssig, indtil markedet stabiliseres.

1.6. EØSU bifalder Kommissionens forslag om at udvide anvendelsesområdet for begrundet manglende udnyttelse af slots til også at omfatte politiske uroligheder og naturkatastrofer, hvis disse omstændigheder fører til klart beskrevne begrænsninger for luftfarten. EØSU er imidlertid ikke overbevist om, at de foreslåede ændringer af den nuværende begrundede manglende udnyttelse af slots er berettigede. De procedurer, som Kommissionen foreslår, tilføjer en unødvendig grad af kompleksitet. Afgørelserne fra de nuværende procedurer kan ikke længere betegnes som nødforanstaltninger og skaber dermed retsusikkerhed på et tidspunkt, hvor hele sektoren har et alvorligt behov for stabile lovgivningsmæssige rammer.

1.7. EØSU støtter forslaget om at øge gennemsigtigheden af slottildelingen ved at styrke den rolle, som sammenslutningen af europæiske lufthavnskoordinatorer spiller, og ved at indføre en forpligtelse for koordinatorene til at offentliggøre de destinationer, som undtagelserne gælder for.

1.8. EØSU glæder sig over de foreslåede foranstaltninger til at afbøde de igangværende og forventede virkninger af den russiske militære aggression i Ukraine for den europæiske luftfart. Kommissionens antagelser om, at normale bestemmelser kan gennemføres fire måneder efter fjendtlighedernes ophør, forekommer imidlertid alt for optimistiske.

1.9. Selv om EØSU fuldt ud støtter Kommissionens hensigter, havde det, på trods af de åbenlyse tidsmæssige begrænsninger, været hensigtsmæssigt med en konsekvensanalyse for bedre at kunne vurdere konsekvenserne af de foreslåede ændringer af den eksisterende forordning om lufthavnsslots. I mangel af en sådan dokumentation gennem en konsekvensanalyse baserer Kommissionen sig på Eurocontrols prognoser, som ikke nødvendigvis afspejler kompleksiteten af den aktuelle markedsudvikling.

1.10. En konsekvensanalyse er ikke kun nødvendig for at begrunde ændringer af den eksisterende forordning om lufthavnsslots. Som EØSU allerede har påpeget ^(?), bør EU's foranstaltninger koordineres nøje med Worldwide Airport Slot Board (WASB) for at undgå forskellige tilgange til samme spørgsmål i forskellige regioner i verden.

1.11. De aktuelle globale kriser skal ses i sammenhæng med deres kumulative indvirkning på den internationale luftfart. I betragtning af de vanskeligheder, der indtil videre er forbundet med at begrænse disse virkninger, mener EØSU, at Kommissionen bør revidere forslaget med det formål at minimere ændringerne af de eksisterende bestemmelser for at bevare deres karakter af »nødlovgivning«. Den nuværende nødsituation er på ingen måde aftaget, og nødbestemmelserne bør derfor forlænges i det mindste for den periode, som Kommissionen har planlagt, men det forekommer for tidligt at planlægge ændringer som dem, Kommissionen har foreslået.

2. Generelle bemærkninger

2.1. Som Kommissionen skitserer i sin begrundelse, er den lovgivningsmæssige udfordring i forbindelse med forordningen om ankomst- og afgangstidspunkter at sikre, at hævdvundne slots anvendes. Kommissionen har ændret forordningen to gange for at tilpasse »brug den eller mist den-reglen«. Kommissionen har også fået delegerede beføjelser til at ændre slotudnyttelsessatsen i forhold til det vedvarende fald i efterspørgslen.

^(?) Det tyske luftfartselskab Lufthansa har bekendtgjort sin hensigt om yderligere at reducere kapaciteten i lyset af den aktuelle krise: <https://www.airliners.de/lufthansa-streicht-winterflugplan/65956>.

^(?) EUT C 123 af 9.4.2021, s. 37, punkt 1.5.

2.2. Disse lempelser af slotreglerne udløber den 29. oktober 2022, og Kommissionens delegerede beføjelser udløb allerede den 21. februar 2022. Med hensyn til den grundlæggende »brug den eller mist den-regel« foreslår Kommissionen nu at genindføre den almindelige slotudnyttelsessats på 80 % fra og med 29. oktober 2022. Begrundelsen var, at Eurocontrol i juni 2022 forventede, at trafikmængden i vintersæsonen 2022-2023 ville vende tilbage til 90 % af niveauet i 2019.

2.3. EØSU er ikke overbevist af dette ræsonnement. Som følge af Ruslands militære aggression mod Ukraine er såvel de militære flyvninger som omdirigerede overflyvninger steget betydeligt, og ingen af dem er relevante for slottildelingen. Desuden er det nødvendigt at skelne mellem luftfragt, som ikke er faldet væsentligt i løbet af kriseperioden, og passagertrafik, som faktisk er faldet. Inden for passagermarkedet er der behov for yderligere en differentiering: som følge af EU-coronapasset er den interne luftfart i Europa hurtigere kommet op på niveauet fra før pandemien, hvorimod indenrigsrafik og langdistancetrafik befinder sig i forskellige stadier af genopretning. Antallet af forretningsrejser forventes at stige meget langsommere end turistrejser⁽⁴⁾. Det er på ingen måde givet, at turisttrafikken vil komme på fode igen. Noget af denne vækst kan tilskrives den akkumulerede efterspørgsel efter ferie som følge af to år med covid-19. De største europæiske ruteselskaber har endnu ikke taget de store langdistancefly Airbus 380 i deres respektive flåder i brug igen, netop fordi luftfartsselskaberne står over for høje brændstofudgifter, og fordi de ikke forventer betydelige og vedvarende stigninger i trafikefterspørgslen. Data fra interessenterne viser, at trafikken forventes at stige til 90 % i forhold til 2019-niveauet, men at passagerernes efterspørgsel kun vil nå op på 78 %. Hvis flyenes belægningsgrad er lavere, kan det forventes, at luftfartsselskaberne eksempelvis vil sammenlægge flere flyvninger om dagen for at opretholde rentable flyvninger⁽⁵⁾. Efterspørgslen vil blive påvirket af stigende inflation og stigende risiko for lavkonjunktur i flere lande. Prognoserne bør derfor ikke tage udgangspunkt i regionerne med den bedste genopretning, men bør også afspejle særligt hårdt ramte delmarkeder.

2.4. Disse faktorer leder EØSU til at tro, at opsvinget på luftfartsmarkedet kan blive mere omstændeligt end antaget af Kommissionen. Markedssegmenter er stadig ved at komme sig i forskellige hastigheder: fragt 6 % i forhold til 2019-niveauet; lavprisselskaber -9 %; og ruteselskaber 21 %. Dette er så meget desto mere relevant, da tærsklerne henviser til hele slotserier, hvilket betyder, at slotserien (såsom spidsbelastningsbekæmpelse) skal ligge over tærsklen på 80 %. Før pandemien lå slotudnyttelsessatsen i perioder på 95 % med den laveste slotudnyttelsessats på 80 %. Hvis Eurocontrol forventer en gennemsnitlig slotudnyttelsessats på 90 %, må det antages, at slotserien (i gennemsnit) ikke vil nå op på 80 %. Derfor er det alt for tidligt at vende tilbage til tærsklerne på 80:20. Det forekommer mere hensigtsmæssigt at fastlægge forholdet 70:30, indtil der foreligger mere solide data, der underbygger et bæredygtigt opsving på markedet. Det skal også bemærkes, at de europæiske lufthavnes problemer klart viser, at virkningerne af covid-19-pandemien endnu ikke er blevet absorberet. Større EU-knudepunkter såsom Frankfurt og knudepunkter uden for EU såsom London Heathrow har begrænset antallet af flyvninger til og fra disse lufthavne, hvilket har ført til massive aflysninger af flyvninger i et forsøg på at lette presset på luftfartsselskabernes operationer i disse lufthavne. Sådanne belastninger skyldes en række forskellige variabler, såsom personalemangel. Dette er et tegn på, at tærsklerne for slotudnyttelse før pandemien endnu ikke kan nås⁽⁶⁾.

2.5. Et niveau på 70:30 vil være i overensstemmelse med de tærskler, som den britiske regering har fastsat, og begrundelserne herfor⁽⁷⁾. Selv om det er blevet stærkt kritiseret af luftfartssektoren, mener EØSU, at det vil skabe en velunderbygget balance mellem tilbagevenden til den tidligere situation og en erkendelse af, at der stadig er behov for et (om end reduceret) niveau for beskyttelse af slots i lyset af de aktuelle alvorlige udfordringer, som sektoren står over for. Med et sådant forhold tilpasses tærsklen i EU-forordningen om slots desuden til tærsklen i nabolandenes politikker, og der skabes lige vilkår for EU's luftfartsknudepunkter og London Heathrow Airport, Europas største internationale knudepunkt.

⁽⁴⁾ <https://www.airliners.de/prognose-globaler-geschaeftsreiseverkehr-erholt-deutlich/65958>

⁽⁵⁾ Offentliggørelse af passagerantal og prognoser i München lufthavn, hvoraf det fremgår, at det vil tage længere tid at genoprette trafikmængden til niveauet før pandemien end tidligere antaget: <https://www.airliners.de/wachsendes-passagieraufkommen-bayerns-flughafen-weit-entfernt-corona-niveau/65950>.

⁽⁶⁾ Manglen på arbejdskraft i vigtige lufthavne nævnes af Kommissionen i begrundelsen, men Kommissionen anser dette for at være et kortsigtet fænomen. Dette er tvivlsomt, da manglen på arbejdskraft påvirker mange økonomiske sektorer og ikke kun luftfart. Der er ingen grund til at tro, at dette problem vil blive løst inden for luftfarten i den nærmeste fremtid.

⁽⁷⁾ Den 24. januar 2022 justerede den britiske regering slotudnyttelsessatsen til 70:30 fra og med den 27. marts 2022 som et skridt i retning af normale regler, samtidig med at sektoren blev beskyttet mod fremtidig usikkerhed, som anført af den britiske transportminister Grant Shapps.

2.6. Desuden foreslår Kommissionen, at den i perioden fra den 29. oktober 2022 til den 26. marts 2024 til enhver tid uafhængigt kan justere slotudnyttelsessatsen pr. delegeret retsakt mellem 0 % og 70 %, forudsat at Eurocontrols data viser, at den ugentlige lufttrafik i fire på hinanden følgende uger falder til under 80 % i forhold til de tilsvarende uger i 2019, og at nedgangen i trafikken kan forventes at ville vare ved. Kommissionen foreslår også, at luftfartsselskaberne kan drage fordel af en »begrundet manglende udnyttelse af slots«, hvis de offentlige myndigheder indfører restriktioner med henblik på at håndtere en epidemiologisk situation, politiske uroligheder eller naturkatastrofer, forudsat at disse restriktioner har en skadelig indvirkning på lufttrafikken.

2.7. EØSU støtter Kommissionen i dens bestræbelser på at sikre, at den på en fleksibel og gennemsigtig måde kan anvende delegerede retsakter under klart definerede, ekstraordinære omstændigheder til at tilpasse beregningen af slotudnyttelsessatserne og dermed justere tærsklerne for slotbeskyttelse. Det nye forslag lever imidlertid ikke op til dette mål i flere henseender.

2.7.1. I modsætning til Kommissionen mener EØSU, at luftfartsselskaber bør kunne drage fordel af begrundede undtagelser for manglende udnyttelse af slots i tilfælde af offentlige henstillinger imod rejser. Selv om rejseadvarsler ikke har nogen umiddelbar retsvirkning, påvirker de velsagtens efterspørgslen efter flyrejser, og dette bør afspejles på passende vis.

2.7.2. Desuden mener EØSU, at kravet om at overvåge de ugentlige lufttrafikstrømme i fire på hinanden følgende uger, inden der kan træffes afhjælpende foranstaltninger, er urimeligt byrdefuldt og kan forsinke regulerende indgreb unødigt. En ubegrundet overvågningsfase på fire uger forekommer vilkårlig. Det er langt vigtigere at sikre gennemsigthed i beslutningsprocessen.

2.7.3. EØSU anbefaler, at reglen om begrundede undtagelser for manglende udnyttelse af slots anvendes i afgang- og ankomstlufthavnen. De to er uløseligt forbundet som et lufthavnspår i forbindelse med genoprettelsen af den tidligere portefølje af slots på bestemte ruter. Kommissionen har i øjeblikket ikke fastsat dette som et obligatorisk krav.

2.7.4. Kommissionen har ikke i tilstrækkelig grad begrundet, hvorfor beregningen af slotudnyttelsessatsen bør ændres: artikel 10, stk. 4, i forordningen om slots indeholder bestemmelser om, at beskyttede slots beregnes som udnyttede slots, hvorimod Kommissionen nu foreslår, at der ses bort fra disse. Kommissionen antager uden yderligere dokumentation, at de normale slotregler kan genindføres 16 uger efter genåbningen af det ukrainske luftrum. Dette forekommer urimeligt optimistisk i lyset af de igangværende fjendtligheder, graden af ødelæggelse af infrastrukturen og usikkerheden omkring indholdet og robustheden af en aftale mellem de to parter. 16 uger synes at være et vilkårligt tal, som ikke bør danne grundlag for en lovgivningsmæssig beslutning om at »vende tilbage til det normale«.

2.8. EØSU har konsekvent slået til lyd for, at Kommissionen bestræber sig på — så vidt muligt — at tilpasse forordningen om slots til international praksis og internationale politikker. Alle relevante interessenter deltager i høringer om, hvordan reglerne for tildeling af slots kan tilpasses de kriser, som markedet står over for.

2.9. EØSU glæder sig over de forbedringer, som Kommissionen har foreslået med hensyn til den måde, hvorpå slotkoordinatorerne samarbejder. Øget gennemsigthed i processen forhindrer unødvendig forvirring blandt alle markedsaktører.

Bruxelles, den 21. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om geopolitiske virkninger af energiomstillingen**(JOIN(2022) 23 final)**

(2022/C 486/27)

Ordfører: **Tomasz Andrzej WRÓBLEWSKI (PL-I)**Medordfører: **Ioannis VARDAKASTANIS (EL-III)**

Anmodning om udtalelse	28.6.2022
Retsgrundlag	Artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Plenarforsamlingens beslutning	21.9.2022
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 52, stk. 2 Høringsanmodning
Kompetence	Sektionen for Eksterne Forbindelser
Vedtaget i sektionen	14.9.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	21.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	229/1/6

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. 2022 vil gå over i historien som et år med gennemgribende geopolitiske og energirelaterede forandringer i verden. EØSU roser Kommissionens og de enkelte medlemsstaters bestræbelser, der har fremskyndet processen for at opnå uafhængighed af russiske energiforsyninger. Ikke desto mindre mener EØSU, at det på grund af den dynamik, som kan henføres til krigen i Ukraine, er nødvendigt at fremskynde processen ved at indføre en streng embargo, som må indebære en hurtig udvikling af alternative rene energikilder.

1.2. Denne udtalelse tager højde for anmodningen vedrørende meddelelse **JOIN(2022) 23: EU's eksterne engagement på energiområdet i en verden i forandring**, som blev offentliggjort i fællesskab af Kommissionens Generaldirektorat for Energi og Unionens højtstående repræsentant for udenrigsanliggender og sikkerhedspolitik den 18. maj 2022.

1.3. Det glæder EØSU, at Europa fortsat er førende inden for energiomstilling, men påpeger, at det ikke er tilstrækkeligt med omlægninger i EU for at opveje virkningerne af de globale emissioner, og at det er i vores klare interesse, at der — både når det gælder klimaændringer og økonomisk ekspansion — træffes foranstaltninger på internationalt plan for at sikre en bæredygtig global udvikling.

1.4. EØSU bifalder en række EU-initiativer, der enten styrker EU's interne modstandsdygtighed såsom REPowerEU eller initiativer som partnerskabet om retfærdig energiomstilling, Global Gateway og den grønne dagsorden for Vestbalkan, der fremmer politisk stabilitet.

1.5. Samtidig henleder EØSU opmærksomheden på, at de nuværende politiske spændinger vil kræve et endnu mere aktivt samarbejde med visse lande, der kan forsyne Europa med gas og olie. Det gælder bl.a. USA og i et andet omfang lande i Sydamerika og Afrika, hvis eksport af fossile brændstoffer bør suppleres med videnovertførsel og teknologier for vedvarende energi, der kan fremskynde deres klimaomstilling.

1.6. EØSU bifalder initiativet til at forbinde Moldova og Ukraine med det europæiske energinet, men opfordrer også til, at den geopolitiske situation regelmæssigt tages op til evaluering som følge af dynamiske ændringer i energistrukturen i lande som Armenien, Georgien og Kasakhstan.

1.7. EØSU henleder opmærksomheden på behovet for at opbygge særlige forbindelser med lande, som er store leverandører af de tungmetaller og råstoffer, der er nødvendige for at producere rene energiteknologier, og som kan være truet. Det kræver, at der udvikles en helt ny industri inden for de internationale forbindelser, nemlig europæisk energidiplomati.

1.8. Da den seneste tid har vist, at Europa er alt for afhængig af råstoffer fra usikre kilder, opfordrer EØSU EU til at være så fleksibel som muligt i sine ambitiøse planer for energiomstillingen, så der bliver tid til at analysere de geopolitiske virkninger af bestemte beslutninger og justere dem, hvis de fører til uønskede og uventede spændinger i verden.

2. Indledning

2.1. I mange år har spørgsmål vedrørende energiomstillingen stået øverst på den politiske dagsorden i hele verden. Den Europæiske Union er med den europæiske grønne pagt førende inden for energiomstillingen på grundlag af værdierne om bæredygtighed, solidaritet og internationalt samarbejde. EU er imidlertid kun ansvarlig for en (faldende) andel på omkring 8 % af de globale emissioner, og derfor er EU's interne politik ikke tilstrækkelig, uanset hvor ambitiøs den er.

2.2. Som skitseret i konklusionerne vedrørende geopolitik på den europæiske konference om den grønne pagt ⁽¹⁾ er multilateralisme nøglen til at tackle disse fælles, grænseoverskridende klimatrusler, og det er gennem multilateralisme snarere end splittende geopolitik, at planetens krise kan løses. Ovenstående afspejles også i EØSU's udtalelse **En ny EU-strategi for tilpasning til klimaændringer** ⁽²⁾, hvor EØSU var enig i behovet for »intensivering af den internationale indsats for modstandsdygtighed over for klimaændringer«, som Kommissionen udtrykker det, og i Kommissionens udtalelse om, at »[v]ores ambitioner omkring tilpasning til klimaændringer skal være på linje med vores globale førerposition inden for afbødning af klimaændringer«.

2.3. Da klimaændringerne og de dertil knyttede foranstaltninger forårsager enorme geopolitiske og industrielle forskydninger, der drives af et boom inden for vedvarende energi, og som har stor indvirkning på de internationale forbindelser, mener EØSU, at fokus på de geopolitiske virkninger er af afgørende betydning for en omfattende paraplyudtalelse om klimaændringer.

2.4. Der er videnskabelig enighed om behovet for at reducere drivhusgasemissionerne til atmosfæren, men klimapolitikken kan ikke ignorere de stadig flere positive og negative forbindelser mellem de økonomiske, sociale og miljømæssige udfordringer, der er forbundet dermed.

2.5. Energimarkedets funktion og parametre hænger direkte sammen med den politiske situation i de enkelte regioner. Dette skyldes bl.a., at forsyningen med fossile brændstoffer er stærkt afhængig af nogle få producerende lande.

2.6. Som det fremgår af EØSU's udtalelse **Den eksterne dimension af EU's energipolitik** ⁽³⁾, har dominansen af visse importkilder, som ikke overholder de samme handelsregler og politiske regler som EU, flyttet spørgsmålet om energisikkerhed højt op på EU's dagsorden. Dengang blev der henvist til konsekvenserne af den militære aggression i Georgien i 2008, men konteksten er fortsat bemærkelsesværdigt relevant i lyset af den nuværende situation i Ukraine, som i høj grad kan overføres på opfattelsen af spørgsmål vedrørende energisikkerhed og geopolitik.

2.7. På mellemlangt sigt vil energisituationen på verdensplan slet ikke se ud, som den gør nu. Energiomstillingen vil påvirke geopolitikken fundamentalt og medføre både trusler og muligheder. Karakteren heraf kommer til at afhænge af mange faktorer. Et eksempel er, at dekarbonisering kan føre til større afhængighed af gasimport, hvilket kan gøre forbindelserne mellem EU og Rusland endnu mere komplekse.

⁽¹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/da/agenda/our-events/events/geopolitics-european-green-deal>

⁽²⁾ EUT C 374 af 16.9.2021, s. 84.

⁽³⁾ EUT C 264 af 20.7.2016, s. 28.

2.8. Efterhånden som energisystemet ændrer sig, vil energipolitikken også ændre sig. I en verden med ren energi vil der være nye vindere og tabere. Nogle ser det som et kapløb om et rent energirum. Lande eller regioner, der mestrer ren teknologi, eksporterer grøn energi eller importerer færre fossile brændstoffer står til at vinde i det nye system, mens de, der er afhængige af at eksportere fossile brændstoffer, formentlig vil opleve, at deres indflydelse aftager.

3. Generelle bemærkninger

3.1. Hvis energiomstillingen forstås som iværksættelse af systemiske aktioner og foranstaltninger for at reducere den udledning af kulstofforbindelser i atmosfæren, der fremskynder klimaændringer, bør man ud over energiomstillingen også søge efter og gennemføre optimale løsninger inden for bæredygtigt landbrug og bæredygtig skovforvaltning, biologisk lagring, kvægavl eller -anvendelse og udnytte de muligheder, der følger af udviklingen af CO₂-opsamling og -lagringsteknologi.

3.2. Ser man på mængden af drivhusgasemissioner fra EU-landene sammenlignet med andre verdensøkonomier, er det for at opnå de ønskede resultater nødvendigt at gøre en indsats for at bringe andre lande ind i samarbejdet om at modvirke klimaændringerne. EU må lægge særlig vægt på internationalt samarbejde af enhver art, herunder investerings-, handels- og innovationspartnerskaber, med henblik på at styrke tilpasningsforanstaltningerne globalt og især i udviklingslandene.

3.3. EU-medlemsstaternes handelsaktiviteter efterlader et betydeligt CO₂-aftryk i resten af verden. Det er EU's ansvar at adressere denne eksterne dimension af gennemførelsen af den europæiske grønne pagt, bl.a. ved at fremme omstillingen inden for det bilaterale og regionale udviklingssamarbejde og afhjælpe negative afsmittende virkninger i EU's handelspolitikker.

3.4. Geopolitik er afgørende for at sikre, at den europæiske grønne pagt bliver en succes, da den grønne omstilling åbenlyst vil få en dramatisk indvirkning på de internationale forbindelser. Forskellige prioriteter mellem udviklede lande og udviklingslande vil udgøre en betydelig udfordring, da den europæiske grønne pagt vil påvirke landene forskelligt. Disse udfordringer bør håndteres på en sådan måde, at den udviklede verden gør sit yderste for at afhjælpe konsekvenserne for lavindkomstlandene for at vise, at den europæiske grønne pagt ikke vil lade dem i stikken.

3.5. Et eksempel på aktiviteter, der fokuserer på inddragelse af globale partnere, er partnerskabet om en retfærdig energiomstilling, der blev lanceret på COP26-topmødet for verdens ledere af regeringerne i Sydafrika, Frankrig, Tyskland, Det Forenede Kongerige, USA og EU. Formålet med initiativet er at støtte Sydafrika i at dekarbonisere sin økonomi og bevæge sig væk fra kul og i retning af en kulstoffattig, klimarobust økonomi baseret på ren, grøn energi og teknologi.

3.6. Et andet eksempel er Global Gateway, den nye europæiske strategi, der fokuserer på at fremme intelligente, rene og sikre forbindelser inden for den digitale sektor og energi- og transportsektoren og styrke sundheds-, uddannelses- og forskningssystemerne i hele verden. Global Gateway har til formål at mobilisere op til 300 mia. EUR i investeringer mellem 2021 og 2027 for at understøtte et varigt globalt opsving under hensyntagen til vores partners behov og EU's egne interesser.

3.7. Et andet eksempel af særlig betydning inden for geopolitikken er den grønne dagsorden for Vestbalkan, der har til formål at støtte en omfattende miljømæssig omstilling hen imod en cirkulær kulstoffattig og bæredygtig økonomi på Vestbalkan. Navnlig den grønne dagsorden for Vestbalkan kan frigøre potentialet i den cirkulære økonomi, skabe flere job og åbne op for nye vækstmuligheder. Tilstrækkelig finansiering fra EU, de nationale regeringer og den private sektor vil være afgørende for at støtte denne grønne omstilling. Ifølge EØSU's udtalelse **Energi — en faktor for udvikling og styrkelse af tiltrædelsesprocessen i det vestlige Balkan** (*) bør energi være en faktor i udviklingen og sammenkoblingen af regionen, og borgerne på Vestbalkan bør bibringes en klar idé om de økonomiske og miljømæssige fordele ved medlemskab af EU.

(*) EUT C 32 af 28.1.2016, s. 8.

3.8. Som skitseret i konklusionerne fra den førnævnte konference om **geopolitik og den europæiske grønne pagt** vil energiomstillingen blive ledsaget af betydelige udsving i energipriserne. Dette udgør en geopolitisk udfordring, som EU og dets globale partnere bør bidrage til at tackle ved at mindske de risici, der er forbundet med fremme og udbredelse af anvendelsen af ren energi, og ved at undgå at forværre allerede eksisterende uligheder.

3.9. Ovenstående er allerede kommet til udtryk i EØSU's udtalelse **Den nye EU-strategi for tilpasning til klimaændringer** ⁽⁵⁾, hvor udvalget opfordrede Kommissionen til at tilstræbe en bedre tilpasning af klimatilpasningspolitikkerne til klimaretfærdighed i det fremtidige politiske arbejde vedrørende tilpasning. Udvalget anerkendte, at klimaændringerne kan have forskellige sociale, økonomiske, folkesundhedsmæssige og andre negative konsekvenser for lokalsamfundene, og argumenterede for, at man tackler de eksisterende uligheder direkte gennem langsigtede afbødnings- og tilpasningsstrategier, således at ingen bliver ladet i stikken. EØSU opfordrede Kommissionen til at præcisere, hvordan den helt konkret vil bryde barrierer for adgang til finansiering for verdens mest sårbare lande, samfund og sektorer, samt hvordan den vil inkludere forslag til integrering af kønsproblematikken og tackle uligheder på regionalt og lokalt plan.

3.10. EU's eksterne politik til bekæmpelse af klimaændringer bør ikke kun være baseret på, at EU-landene fremlægger »eksterne« argumenter og støtter gennemførelsen af en krævende klimaomstillingsstrategi, men også på at hente knowhow fra lande uden for EU (f.eks. samarbejde med American Natural Resource Service (NCRS)) og andre lignende organisationer. Man bør huske på, at det er lige så vigtigt, at der internt udveksles god praksis, og at der udvikles en systemisk tilgang til de udfordringer, der er forbundet med omstillingen, som en del af initiativer såsom etablering af det fælles energimarked.

3.11. Den dynamiske udvikling af vedvarende energikilder kræver, at transmissionsinfrastrukturen sideløbende hermed moderniseres, at energisystemet integreres, og at man går væk fra den centraliserede metode til produktion og levering af elektricitet. Det er nødvendigt konsekvent at fremme lokale initiativer for at opfylde energibehovene i overensstemmelse med nærhedsprincippet. Som anført i EØSU's udtalelse **En EU-strategi for integration af energisystemet** ⁽⁶⁾ bør Kommissionen tilskynde EU's naboer og navnlig landene i Det Østlige Partnerskab til at følge planen for systemintegration, som er vigtig ikke kun for at opnå klimaneutralitet, men også for en stabil forsyningsikkerhed og overkommelige priser for private forbrugere samt for økonomien, og gøre den til deres egen politik. Det bør undersøges nærmere, om en CO₂-grænseafgift vil være hensigtsmæssig.

3.12. Strategien for at påvise behovet for klimapolitik uden for EU kan ikke gennemføres på en troværdig og effektiv måde, hvis EU-medlemsstaterne ikke reelt tackler de sociale udfordringer, der er forbundet med omstillingsprocesserne. At ingen må lades i stikken betyder som anført i EØSU-udtalelsen **Ingen må lades tilbage ved gennemførelsen af 2030-dagsordenen for bæredygtig udvikling** ⁽⁷⁾, at alle borgere og især dem, der er længere bagud, reelt kan udnytte de muligheder, der er, og at de er godt forberedt til at håndtere risiciene. I forbindelse hermed er det de mest sårbare samfundsgrupper samt de dårligst stillede regioner og områder, der har behov for særlig opmærksomhed.

3.13. En effektiv og socialt acceptabel håndtering af spørgsmål i relation til klimapolitikens forskellige indvirkning på de enkelte EU-lande vil give EU troværdighed til at optræde som global leder inden for bæredygtighed. Samtidig hermed bidrager en forpligtelse til bæredygtighed på globalt plan til at opnå EU's politiske målsætninger på andre områder (såsom håndtering af årsagerne til migration, retfærdig global handel og mindskelse af afhængigheden af lande med store oliebeholdninger set ud fra et udenrigspolitisk synspunkt).

3.14. Som anført i ovennævnte udtalelse har Kommissionen allerede valgt en tilgang, hvor de eksterne virkninger mere konsekvent internaliseres, idet den f.eks. har erkendt, at vedvarende energi stilles ringere, så længe de eksterne omkostninger ved fossile ressourcer ikke afspejles fuldt ud i markedsprisen, og gør en indsats for at medregne de negative eksterne virkninger i transportsektoren.

⁽⁵⁾ EUT C 374 af 16.9.2021, s. 84.

⁽⁶⁾ EUT C 123 af 9.4.2021, s. 22.

⁽⁷⁾ EUT C 47 af 11.2.2020, s. 30.

3.15. Uddannelse og videnerførsel er af afgørende betydning. Det gælder såvel universel obligatorisk skolegang som kommunikation rettet mod den brede offentlighed, med særlig vægt på sociale grupper, der er direkte berørt af omstillingen. Det må gøres helt klart, hvad det er for et alternativ, vi som mennesker står over for, for effektivt at forsvare tesen om, at den igangværende omstillingsindsats i visse dele af samfundet betyder, at omkostningerne bliver mindre end de omkostninger, der vil skulle betales af hele det internationale samfund, hvis vi ikke gør noget.

3.16. Energiomstillingen og udviklingen af nye grønne teknologier bidrager til udviklingen af enestående viden og kompetencer og til skabelsen af højt kvalificerede job. Den retning, som de europæiske økonomier har taget, er en enestående udviklingsmulighed, som EU-medlemsstaterne kan bruge til at styrke deres position som teknologisk førende inden for omstilling forstået som emissionsreduktion. Flere tredjelands tiltrædelse af alliancen for at modvirke de negative virkninger af klimaændringerne vil gøre det muligt at skabe markeder for teknologier, der er udviklet i de europæiske økonomier.

3.17. Den gradvise udfasning af fossile brændstoffer vil kunne føre til en yderligere eskalering af spændingerne mellem EU-landene (som importører af disse råstoffer) og lande uden for EU (som leverandører). I dette tilfælde bør især Rusland betragtes som en lokal leverandør af brændstoffer, hvis indtægter fra salget af disse råstoffer udgør en betydelig del af budgetindtægterne. I lande i Menaregionen og regioner i Afrika syd for Sahara, hvis indtægter er stærkt afhængige af eksport af fossile brændstoffer, kan det desuden få store politiske og sociale følger, som kan udløse bølger af flygtninge og migration mod Europa. Ud fra et politisk synspunkt kan en ændring af samarbejdsmodellen bestemt betragtes som en trussel mod situationen i et land, hvis økonomi og styring er afhængig af indtægter fra levering af fossile brændstoffer. Investerings- og samarbejds løsninger til fremme af grøn energi kan præsenteres som muligheder for at medvirke til omstillingen af disse økonomier.

3.18. At der nu i det 21. århundrede er krig i Europa, giver anledning til overvejelser om ansvarlig anvendelse af atomenergi og en revision af de klassificeringsregler, der ikke bidrager til de negative virkninger af klimaændringerne.

3.19. En eventuel embargo mod import af russisk olie, gas og kul som sanktioner mod Rusland på baggrund af aggressionen mod Ukraine eller et ophør med import for at standse de finansielle overførsler, der understøtter Vladimir Putins styre, vil bidrage til at fremskynde de forventede geopolitiske virkninger af det midlertidige stop for import af brændstof fra Rusland. Samtidig kan der være behov for at genoverveje, hvor hurtigt de brændstoffer, der er til rådighed i EU-landene, skal udfases.

3.20. Integration med henblik på at skabe en gasunion mellem EU-landene forekommer berettiget. En sådan tilgang vil åbne mulighed for fælles indkøbsprocesser og bidrage til at skabe gunstige økonomiske vilkår, og samtidig vil beslutninger om at indstille importen af dette råstof fra øst kunne koordineres, hvilket i lyset af den politiske dimension af en sådan beslutning vil resultere i en sammenhængende udenrigspolitik i EU-landene.

4. Udfordringer og muligheder

4.1. Den Europæiske Unions klimapolitik vil have forskellige virkninger i forskellige regioner og afhænge af de aktiviteter, der iværksættes inden for udenrigspolitikken for at afbøde de identificerede risici og styrke omstillingsprocesserne.

4.2. Hvad angår Vestbalkan, er der store forhåbninger til aktiviteterne på energimarkedet i forbindelse med EU-tiltrædelsesprocessen. Ovenstående kan spille en betydelig og positiv rolle for, hvordan den geopolitiske situation i regionen kommer til at udvikle sig. Ved at underskrive Sofiaerklæringen om den grønne dagsorden har regeringerne i landene på Vestbalkan forpligtet sig til at opnå klimaneutralitet inden 2050 og til fuldt ud at tilpasse sig den europæiske grønne pagt. Den grønne dagsorden for Vestbalkan kan navnlig frigøre potentialet i den cirkulære økonomi, skabe flere arbejdspladser og åbne op for nye vækstmuligheder. Tilstrækkelig finansiering fra EU, de nationale regeringer og den private sektor vil være afgørende for at støtte denne grønne omstilling.

4.3. Med hensyn til Afrika bør det for det første understreges, at politikker til afbødning af klimaændringerne ikke er en prioritet for landene på dette kontinent. EU bør derfor samarbejde med Afrika, som det er tilfældet med andre udviklingslande, for at sikre, at alle initiativer accepteres lokalt og er i overensstemmelse med partnerlandenes prioriteter ved at anvende en bottom-up-tilgang. Ellers kan de foranstaltninger, der træffes inden for klimapolitikken, blive mødt med manglende forståelse og modstand fra lokalsamfund, der kæmper med grundlæggende problemer. Som anført i EØSU's udtalelse **EU og Afrika: Realisering af et ligeværdigt udviklingspartnerskab baseret på bæredygtighed og fælles værdier**⁽⁸⁾ er de udfordringer, som udviklingslandene i Afrika står over for, meget komplekse og skal håndteres med en følsom og flerdimensionel tilgang. Desuden vil kontinentets energiefterspørgsel blive fordoblet inden 2050, og fattigdommen vil fortsat være høj. Dette vil føre til fortsatte, hvis ikke forværrede, problemer med såvel den miljømæssige som socioøkonomiske bæredygtighed. Ikke desto mindre kan der opstå muligheder, hvor de afrikanske lande spiller en ledende rolle i solcelleteknologien og produktion af syntetiske brændstoffer i stor skala. Specifikke muligheder for fælles projekter, erhvervsaktiviteter og -politikker kan skabe en ny socioøkologisk markedsøkonomisk tilgang.

4.4. Hvad angår Det Østlige Partnerskab er et tæt samarbejde med lande, der ligesom EU er stærkt afhængige af fossile brændstoffer og dermed udsat for store prisudsving, særlig vigtigt, navnlig i betragtning af de nuværende fjendtligheder i Ukraine. I forhold til Ukraine, Moldova og Georgien bør der gøres en indsats for at bistå disse lande i processen med at blive uafhængig af forsyninger af fossile brændstoffer fra Rusland og muliggøre integrationen af deres elnet med det europæiske net. Ovennævnte aktiviteter afspejles i den nylige erklæring om en hurtig integration i EU's elnet, og der er behov for en fælles indsats fra de beslutningstagende organer og transmissionsnetoperatørerne.

Bruxelles, den 21. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽⁸⁾ EUT C 429 af 11.12.2020, s. 105.

ISSN 1977-0871 (elektronisk udgave)
ISSN 1725-2393 (papirudgave)

Den Europæiske Unions
Publikationskontor
L-2985 Luxembourg
LUXEMBOURG

DA